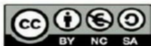

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերձագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

22
9-34

F 981

George Washington

100
1153 1/2

George Washington

W 13/19 286

ՄՍՏԵՆԱԳՈՐԾՆ

Ն Ա Խ Ն Ե Ա Յ

Ի ՀԱՅՐԱԳԵՏՈՒԹԵԱՆ

ՏԵԱՌՆ Տ. ԳԻՈՐԳԱՅ Գ.

ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի Պատրիարխութեան Ա. Նուսապետի

Տ. Տ. ՆՍԱՅԵԱՅ

ԵՒ

Ի Պատրիարխութեան Կ. Պօլսոյ

Տ. Տ. ՊՕՂՈՍԻ

№ 52 1314
22 Ն. Ա. Խ. Ն. Ե. Ա. Յ
Գ-34

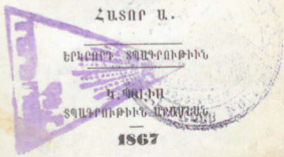
9591

Աւետարաններէն, Գործոց, Ապո-
կալ, Տոմարայ, Յուրայ, Երեք
Մակարայեցոց և Ինաստու-
րեան գրքերէն:

Ա. Մ. Վ. Գ.

ՀԱՏՈՐ Ա.

ԵՐԿԱՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Կ. ՊՕՂՈՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՁԱՅԱՆ

1867

25943-ԱԶ

Ա

135-ԱԶ

Օրհնոյ Հասցիք
Եւ Յարկայ

53.69-56

Ազգի մը մտաւոր եւ բարոյա-
կան վիճակն անոր լեզուէն կը
հանչուի: Պատմութենէ կը սոր-
վինք, փորձով ալ հաստատուած
է թէ գրեթէ ամեն ազգի լեզուին
ոսկեդարը՝ միանգամայն ազ-
գին յառաջադիմութեան ամենէն
բարձր կէտն հասած ժամանակն
է, եւ թէ՛ ազգին անկմանը հետ՝
լեզուն ալ կը սկսի անկանիլ:

Գրագիտութիւն ունեցող հին լեզուաց տղեակ եղողներուն վրկայութիւնն ասիկա կը հասաստէ. այս մասին Յունարէնի եւ Լատինարէնի, ինչպէս նաեւ մեր հին լեզուին համար, տարակոյս չկայ. այս լեզուներուն պատմութիւնը յիշեալ ազգերուն պատմութեանը հետ բաղդատելով՝ կը գտնենք որ ազգային բարոյական նաեւ քաղաքական զարգացումն ու անկումը՝ լեզուին նոյն վիճակներուն հետ միեւնոյն քայլով յառաջ գացած են: Նոր պատմութիւնն ալ արդի լեզուաց համար նոյն վկայութիւնը կու տայ. եւ այս օրուան օրս կը տեսնենք որ

բարոյապէս եւ քաղաքական ամենէն յառաջադէմ ազգաց լեզուներն՝ ամենէն աւելի ծաղկեալներն են: Եթէ աս իրողութիւնը նշմարիտ է, կը հետեւի որ կամ ազգի մը լեզուն անոր մը տաւոր վիճակէն կախում ունի, եւ կամ մտաւոր վիճակը՝ լեզուէն:

Ըստ մեզ երկուքն ալ նշմարիտ են. անգամ մը լեզուն ազգային յառաջադիմութենէն ազդուելէ ետք՝ անհնար է որ ինք ալ անոր վրայ ազդեցութիւն չընէ:

Հոս աւասիկ մեզի յուրջ դիտողութեան կէտ մը. եթէ մեր լեզուին այսօրուան վիճակը երեկուրնէ աւելի յառաջացած կը

սեսնենք, ուրախ ըլլալու ենք, քանզի ասիկա մեր յառաջադիմելուն յայննի ապացոյց է. եւ դարձեալ ջանալու ենք որ մեր լեզուն օր քան զօր զարգանայ, գիտնալով որ մեր մտաւոր զարգացումը մեր լեզուին յառաջադիմութենէն նոր զօրութիւն կամ մղում պիտի բնդունի: Աս իրողութեան պատճառը մտին հոգեբանական օրինացք մէկ արդիւնքն է. բայց հոս ասոր վրայ խօսիլ մեր նպատակէն դուրս է:

Կը մնայ քննել քէ մեր արդի լեզուին վրայ վերոյիշեալ դիտողութիւնը կը տեսնուի արդեօք. եւ քէ՛ մեր լեզուին զարգացմա-

նը համար մեզի քննչ բնել հարկ է: Առաջնոյն համար յայննի է քէ մեր արդի լեզուն արդէն չափով մը յառաջադիմութեան երես բռնած է, եւ ասոր պատճառը Եւրոպական լեզուաց հրմտութեանը մէկ հետեւանքը կրնայ ըսուիլ: Աս կէտն ալ երկայն դիտողութեան արժանի է. մեր դիտաւորութիւնն ալ այս անգամ ասիկա դիտողութեան առնուլ է: Մեր դիտողութեանն ուղղակի առարկայ եղող կէտք՝ երկբորդ խնդիրն է. այսինքն քէ՛ մեր լեզուին զարգացմանը համար մեզի քննչ բնել հարկ է: Այս մասին ալ դիտողութեան առնելու տաս

մը կէտերէն մէկը միայն կ'ուզենք
յիշել որ մեր առաջիկայ գոր-
ծին հետ ի մօտոյ յարաբերութիւն
ունի: Ամեն գրագէտ կրնայ ըզ-
գալ որ մեր լեզուին զարգաց-
մանը նպաստ եղող շատ պատ-
հառներէն մէկն ալ մեր հին
լեզուին հետքերն են: Եթէ եւ-
րոպական լեզուաց հետքերն
մեր գաղափարներուն եւ մը-
տաբանութիւններուն նշանակու-
ման մասին միջնորդաբար կ'ազ-
դէ, (հանգի այս մասին ան-
միջական ազդեցութիւն ընող
տարր, որ հատկէն գիտութեանց
ուսումն է, ընդհանրապէս մեր
դաստիարակութեանը մէջ շատ

անկասար է,) գրաբար լեզուն
այն գաղափարներուն եւ մտ-
ածութիւններուն բացատրութեանը
բաւական հարուստ նիւթ մը մա-
տակարարելու միակ աղբիւրն է:
Եթէ մեր հին լեզուէն մեր ձեռք
գտնուածին չափ ալ գրաւոր մը-
նացորդ մը ժողովուրդը չըլլա-
յինք, կարող պիտի ըլլայինք ար-
դեօք թէ հին եւ թէ նոր լեզուով
մեզի նոր գրագիտութեան այնպի-
սի բնորոշակ ապարէզ մը բա-
նալ, ինչպէս որ հիմա բացած
ենք: Բայց եւ այնպէս յայտնի է
թէ մեր նախնի լեզուին բոլոր
աղբիւրները շատ քիչերուն կա-
տարելապէս ծանօթ եւ ընտանի

են : Մեր նախնեաց ամենէն քն-
սիր մասեմագրութեան հազիւ
քսաներորդ մասը գրագիտական
նպատակաւ կը գործածուի :

Մեր նախնի լեզուին ուս-
մանը նկատմամբ եղած այս զան-
ցառութիւնը՝ մեր լեզուին ծանր
յառաջ երբալուն խոչ եղող
արգելքներէն մէկն է :

Արդարեւ լեզուին խնդիրը՝
նեմարանի մը դիտողութեանը
յանձնուելու չափկարեւորութիւն
ունի . բայց քանի որ այսպիսի
հեղինակութիւն ունեցող մարմ-
նոյ մը գլխաւոր գործը՝ հայկա-
կան լեզուն երեսան հանելով
ներքուս կենդանացնել պիտի ըլ-

լայ, չենք կարծեր քէ մասնաւոր-
րաց աւ նպատակով ըրած ջան-
քերը՝ գործնական արդիւնք մը
չունենան . այսպիսի ջանքերով
հասարակաց ուշադրութեան աւ
նիւրբիս դառնալուն տարակոյս
չունինք, եւ այս համբով մեր
կարօտութիւնն աւ մասին քերեւս
աւելի՞աղէկ հանչուի, ու վեր-
ջապէս վերը յիշուած միջոցին
ձեռնարկելու զանք :

Այս եւ ասոնց նման խորհր-
դածութիւններէ յորդորուելով՝
մեր նախնեաց մասեմագրութե-
նէն այս քաղուածն ըրինք : Մեր
քաղուածն Աւետարաններուն ,
Գործոց , Յուրդայ , Նսքերայ ,

Տուրիքայ եւ երկց Մակաբայեց .
ւոց պատմութիւններէն առնուած
է . եւ, ինչպէս կը սեսնուի, ամե-
նէն պարզէն սկսելով՝ ամե-
նէն նոյն եւ զարգարուն համա-
սեռ, այսինքն՝ միեւնոյն ֆեռա-
կանական կարգն ունեցող շա-
րադրութեան օրինակները կ'ըն-
ծայեցնէ : Հայերէնին ուսմանը
նորընդէլ պատանիներու պիտո-
յիցը ծառայեցնելու նպատակաւ
եղած դասական գործի մը մէջ՝
պարզ ծանօթութիւններ աւելցը-
նել հարկ էր : Մենք այս հարկը
չափով մը հանեցնելու համար՝
բնագրին մէջ համառօտ բառա-
կան մեկնութիւններ աւելցու-

ցինք : Եթէ լեզուին վերաբերեալ
ամէն պիտանի դիտողութիւնը
բաժնի ըլլայինք, էջերուն գոնէ
կէսը ծանօթութեամբ լեցնել
հարկ պիտի ըլլար, եւ այն ասեմ
գիրքին ծաւալն ու գինն՝ այժ-
մուն կրկինը կ'ըլլար . պարա-
գայ մը՝ որմէ, գոսծը թէ՛ սարա-
ծութեան եւ թէ՛ գնոյն կողմանէ
չձանրացնելու համար, զգուշա-
ցանք, խորհելով թէ՛ մեր բաժ-
նակարկութիւններն՝ ուշադիր
ընթերցողաց, իրենց դիտողու-
թիւնն աւելի ընդարձակելու,
առիթ կրնան ըլլալ :

Այս առաջին հատորին ընդու-
նելութեամբը եթէ ֆաջալերու-

ինք, նիւթերու աւելի զանազանութիւն պարունակող ուրիշ մէկ կամ աւելի հասոր ալ հրատարակելու պատրաստ եմք:

Ա. Մ. Վ. Գ.

ՀԱՏՔՆՏԻՐ

Ք Ա Ղ Ո Ի Ա Ծ Ք

Ի ՆԱԽՆՆԱՑ

Ի ՆԱԽՆՆԵՆ Յիսուսի ի Բեթղեմէմ Հրէաստանի յաւուրս Հերովդի արքայի՝ անա մոզք յարեւելից եկին յերուսաղէմ և ասեն. Ուր՞ է որ ծնաւ արքայն Հրէից.* զի տեսար զաստղն նորա յարեւելս և եկար երկիր պաղանել նմա: Իբրև լուսւ արքայ Հերովդէս, խռովեցաւ: Եւ մոզովեալ զամենայն գրտնաւորապետս և զդպիրս մոզովրդեանն՝ հարցանէր ի նոցանէ՝ Ո՛ր ո՞ւր ծնանիցի Քրիստոսն: Եւ նորա ասնն ցնաւ ի Բեթղեմէմ Հրէաստանի: Յայնժամ Հերովդէս զաղաւթչեաց զմոզսն և ստուգեաց ի նոցանէ՝ զժամանակ աստեղն երևելոյ: Եւ արձակեալ զնոսա ի Բեթղեմէմ՝ ասէ.

* Արքայն Հրէից որ ծնաւ. Տես Քերակ. էջ 144. 5⁰.

Գնացէք, ստուգեցէք վասն մանկանն. եւ յորժամ գտանիցէք, ազդ արասցիք ինձ զի և ես եկեալ երկիր պագից նմա: Եւ նորա իրրև լուան ի Թագաւորէն, զնացին. և ահա աստղն զոր ակնին յարեւելա՝ առաջնորդեաց նոցա մինչև եկեալ եկաց ի վերայ ուր էք մանուկն: Իրրև տեսին զաստղն, ինդացին յոյժ ուրախութիւն մեծ. և իրրև մտին ի տուն, տեսին զմանուկն հանդերձ Մարեմա մարրն իւրով. և անկեալ երկիր պագանէին նմա, և բացեալ զգանձս իւրեանց՝ մատուցին նմա արտարագս (նուէր) ոսկի և կնդրուկ և զմուսս. և հրաման (երկնաւոր պատգամ) առեալ ի տեսլեան չղառնալ անդրէն առ Հերովդէս՝ ընդ այլ ճանապարհ զնացին յաշխարհն իւրեանց: Եւ իրրև զնացին նոցա անտի, ահա հրեշտակ Տեառն երևէր ի տեսլեան Յովսեփու և ասէր. Արի, առ ըզմանուկդ և զմայր իւր և փախիք յԵգիպտոս և անդ լինիչիք՝ ցորժամ ասացից քեզ. քանզի ի խնդիր է Հերովդէս կորուսանել զմանուկդ: Եւ նա յարուցեալ առ զմանուկն և զմայր նորա զիշերի և զնաց յԵգիպտոս, և անդ էր մինչև ցլախճան Հե-

րովդի: Յայնժամ իրրև ետես Հերովդէս Թէ խաբեցաւ ի մոզուց անտի, բարկացաւ յոյժ. և առաքեաց կոտորեաց զամենայն մանկունսն որ էին ի Բեթղեմէմ և յամենայն սահմանս նորա յերկմենից և ի խոնարհ (երկու արուրնէ վար) ըստ ժամանակին զոր ստուգեաց ի մոզուցն: Եւ ի վախճանելն Հերովդի՝ ահա հրեշտակ Տեառն ի տեսլեան երևէր Յովսեփայ յԵգիպտոս և ասէր. Արի առ զմանուկդ և զմայր իւր և զնա յերկիրն Իսրայելի, զի մեռան որ խնդրէին զանձն մանկանդ: Եւ նա յորուցեալ առ զմանուկն և զմայր նորա և եկն յերկիրն Իսրայելի: Եւ իրրև լուաւ եթէ Արքեղայոս Թագաւորեաց Հրէաստանի փոխանակ Հերովդի հօրն իւրոյ, երկեաւ երթալ անդր. և հրաման առեալ ի տեսլեան՝ զնաց ի կողմանս Գալիլեացոց: **Մատթ. Գլ. Բ.**

Այր ոմն տանուտէր ել ընդ առաւօտս ի վարձու ունել մշակս (երկրագործ) յայգի իւր. և արկ վարձս (զինք կրեց) մշակացն աւուրն դասեկան * և առաք-

* Տես Քերականութիւնը. 259.

եաց զնոսա յայգի իւր: Եւ ելեալ զեր-
 տորդ ժամու՝ * ետես այլս զի կային դա-
 տարկ ի հրապարակս, ասէ և ցնոսա. Եր-
 թայք և դուք յայգի իմ, և որ ինչ արժան
 իցէ՝ տաց ձեզ: Գնացին և նորա: Դարձեալ
 ելեալ զվեց ժամու և զինն ժամու՝ արար
 նոյնպէս: Եւ զմետասաներորդ ժամու
 ելեալ եզիտ այլս զի կային դատարկ,
 ասէ և ցնոսա. Ընդէր կայք աստ զօրս ցե-
 րեկ** դատարկ: Ասեն ցնա Զի ոչ որ կա-
 չաւ զմեզ ի վարձու: Ասէ ցնոսա. Երթայք
 և դուք յայգին, և որ ինչ արժան է՝ առ-
 նուցուք: Եւ իբրև երեկոյ եզև, ասէ տէր
 այգւոյն ցգաւառապետ (սանք զորձա-
 կալը) իւր. Կոչեա զմշակսն և տուք նոցա
 վարձս սկսեալ ի յետնոցն մինչև ցառա-
 ջինան: Իբրև եկին որք զմետասաներորդ
 ժամուն, առին մեկ մի (մէյմէկ) դա-
 ցեկան: Եկեալ և առաջինքն համարէին
 թէ աւելի առնուցուն, և առին մէն մի դա-
 ցեկան և նորա: Իբրև տրին, տրանջէին
 ցտանուտեառնէն և ասէին թէ Դորա յե-

տինքդ մի ժամ զործեցին, և հասարա-
 կորդս (հաւասար) մեզ արարեր զդոսա որ
 զժանրուժիւն աւուրն բարձար (կրեցիցն)
 և զտօթ: Նա պատասխանի ետ միում ի
 նոցանէ և ասէ. Ընկեր, չգրկեմ զքեզ. ոչ
 դահեկանի միոջ սակ արկեր ընդ իս. առ
 զբոյր և երթ. կամիմ յետնոցս տալ որպէս
 և քեզ. Եթէ չիցէ ինձ իշխանուժիւն յիմսս
 առնել զինչ և կամիմ: **Մատթ. Գլ. Բ.**

Թագաւոր ոմն արար հարսանիս որդւոյ
 իւրում. և առաքեաց զժառայս իւր կոչել
 զհրաւիրեալսն ի հարսանիս, և ոչ կամե-
 ցան զալ: Դարձեալ առաքեաց այլ ժա-
 ռայս և ասէ. Ասացէք հրաւիրեացն. Ահա-
 ւասիկ զճաշ իմ պատրաստեցի. զուարա-
 կըք իմ և պարարակք զենեալ են, և ամե-
 նայն ինչ պատրաստ է. եկայք ի հարսա-
 նիսս. և նորա յուլացեալ զնացին՝ ոմն յա-
 գարակ իւր և ոմն ի վաճառ իւր. և այլք
 կալան զժառայս իւր. Թշնամանեցին և
 սպանին: Իսկ Թագաւորն իբրև լուա,
 բարկացաւ. և առաքեաց զզօրս իւր և
 սատակեաց զսպանողսն զայնտակ և ըզ
 բաղարն նոցա այրեաց: Յայնժամ ասէ
 ցժառայս իւր. Հարսանիքս պատրաստ են,

* Տես Քերականութ. էջ 96, Գ.
 ** Տես Քերականութ. քիւ 125.

և հրաւիրեալքն չէին արժանի. արդ եր-
 Թայք յանցս նանապարնաց, և զորս միան-
 զամ զտանիցէք՝ կոչեցէք ի նարանիսս :
 Եւ ելեալ ժառայքն ի նանապարնս՝ ժողո-
 վեցին զամենեսան զորս և զտին, զչարս
 և զբարիս. և լցան հարսանիքն բազմա-
 կանօք (հրաւիրեալ) : Եւ մտեալ Թագաւ-
 ւորն հայել զբազմականօքն՝ ետես անդ
 այր մի որ ոչ էր զդեցեալ հանդերձ նար-
 սանեաց : Եւ ասէ ցնա. Ընկեր, զիարդ
 մտեր այսր զի ոչ ունէիր հանդերձ նար-
 սանեաց. և նա պատանձեցաւ : Յայնժամ
 ասէ Թագաւորն ցապաստաւորսն. Կապեցէք
 զզորս զոսս և զձեռս, և հանէք զդա ի
 խաւարն արտաբին: **Մասք. Գլ. ԻԲ.**

Եկն յայնկոյս ծովուն Գերդեսացոց. և
 ընդ ելանէն նորա ի նաւէ անտի, պա-
 տահեաց նմա այր մի ի զերեզմանացն
 զոր ունէր (կը բռնէր) այս (ղեւ) պիղծ
 որոյ և բնակուծիւն իւր իսկ ի զերեզ-
 մանս էր. և ոչ շղթայիւք որ ևս կարէր
 կապել զնա՝ վասն բազում անգամ ոտնա-
 կապօք և շղթայիւք կապելոյ, և խզելոյ
 ի նմանէ զշղթայսն և զտանակապսն խոր-
 տակելոյ. և ոչ որ կարէր պարտել զնա,

Քանզի հանապազ զցայզ և զցերեկ Դ
 զերեզմանս և ի լերինս աղաղակէր և կո-
 ծէր (կը ձեծէր) զանձն իւր բարամբր :
 Քրրև ետես զՅիսուս ի հեռաստանէ, բն-
 Թացաւ և երկիր Էզլազ նմա : Աղաղա-
 կեաց ի ձայն մեծ և ասէ. Ձի կայ իմ և
 քոյ, Յիսուս, որդի Աստուծոյ բարձրելոյ.
 Երդմեցուցանեմ զքեզ յԱստուած. մի
 տանջեր զիս: Քանզի ասէր ցնա. Ել այսդ
 պիղծ ի մարդոյ այտի. և նարցունէր ցնա
 թէ Ձինչ անուն է քո. և ասէ ցնա. Աէ-
 զէ ոյն անուն է իմ, քանզի բազումք ևմբ:
 Եւ աղաչէին զնա յոյժ զի մի առաքեսցէ
 զնոսս արտաքս բան զաշխարհն: Եւ անդ
 էր առ լեռամբն* երամակ մի խոզաց արօ-
 տական (արսուձող) մեծ. աղաչեցին զնա
 ամենայն դերն և ասեն. Առաքեա զմեզ
 ի խոզն զի մացուք ի նոսա: Եւ հրամայ-
 եաց նոցա. և իրրև ելին այսքն պիղծք,
 մտին ի խոզեանն (խոզեր), և դիմեաց
 երամակն ի զարէ (ուչարուձ) անտի ի
 ծովակն (լիմ). էին իրրև երկու հազարք
 և հեղձուին ի ծովուն: Եւ խոզարածքն

* Առ գործիականով. Տես Քեր. էջ 99. 2⁰:

մտխեանն և պատմեցին ի քաղաքին և յազարակս, և Էլին տեսանել զինչ իցէ աբ գործեցաւն *։ Գան առ Յիսուս և տեսանեն զղիւահարն զի նստէր զգեցեալ և զգաստացեալ որ ունէր զԼեզեոյնն, և զահի հարան : Եւ պատմեցին որոց տեսեալն էր՝ Թէ զինչ եղև այսահարին և զինչ վասն խոզիցն : Եւ սկսան աղաչել զնա զնալ իսանմանաց նոցա, և իբրև եմուտ նա ի նաւն, աղաչէր զնա զղահարն զի ընդ նմա իցէ, և Յիսուս ոչ ետ Թոյլ, այլ ասէ ցնա. Երթ ի տուն քո առ ընտանիս քո և պատմեա նոցա որ ինչ միանեցամ Տէր արար բեզ : **Մարկ. Գլ. Ե.**

Ասէ Յիսուս ցաշակերտս իւր. Սկայք դուք առանձինն յանապատ տեղի և հանգիչիք սակաւ մի. զի էին բազումք որ երթային և գային, և հաց անգամ չժամանէին (չէի՞ն հասներ) ուտել : Եւ զնացին Կառու յանապատ տեղի առանձինն, և տեսին զնոսա զի երթային, և զգացին (իմացան) բազումք և հետի յամենայն

* Որ գործեցաւն. Եղա՞ք. Տես Գեաղականք. քիւ 165 :

քաղաքաց խումն (բազմութեամբ) ընթանային անդր և մերձենային առ նոսա : Եւ Էլեալ ետես ամբօրս բազում և զՍացաւ ի նոսա, զի էին իբրև ոչխարք որոց ոչ իցէ հովիւ և սկսաւ ուտուցանել զնոսա յոյժ : Իբրև բազում ժամ եղև, մատուցեալ աշակերտն ասէին. տեղիս անապատ է. միևնջ դէռ առաւ կայ (Քանի որ ցարեկ է), արձակեա զժողովուրդս զի երթեալ շուրջ յազարակս և ի գիւղս՝ գնեացեն իւրեանց զինչ ուտիցեն. զի աստ ուտել ինչ ոչ ունին : Կա պատասխանի ետ և ասէ ցնոսա. Դուք տուք դոցա ուտել. ասեն ցնա. Երթիցուք գնեցուք երկերիւր դահեկանի հաց, և տացուք դոցա ուտել : Ասէ ցնոսա. Քանի նկատակ ունիր երթայք անտէք. իբրև զիսացին, ասեն ցնա. Հինգ, և երկուս ձկունս : Եւ հրամայեաց նոցա բազմել Երախանս երախս նքս (խումք խումք) ի վերայ դալար (կանաւնչ, քաղի) խտոյ : Եւ բազմեցան դասք զասք ուր հարիւր և ուր յիսուն : Եւ առեալ զհինգ նկանակն և զերկուս ձկունսն՝ հայեցաւ յերկինս, օրհնեաց. մանրեաց զնկանակն և ետ ցաշակերտսն

զի արկցեն նոցա, և գերիւուս ձկունան
բաշխեաց ամենեցուն: Կերան և յագե-
ցան, և բարձին զնշխարան (կՏՈՐՈՒԱՆԻԲ)
երկոտասան սակաւի լի. և ի ձկանց ան-
տի: Եւ էին որ կերանն իբրև արք հինգ
հազար: **Մարկ. Գլ. 9.**

Այր մի իջանէր յերուսաղեմէ յԵրիբով-
և անկաւ ի ձեռս աւազակաց որք մերկա-
ցուցին զնա և վէրս ի վերայ եղին, Թո-
ղին կիսաման և գնացին: Դէպ եղև քա-
հանայի միոջ իջանել ընդ եռոյն ձառե-
պարհ* և տեսեալ զնա զանց արար (ան-
ցաւ). նոյնպէս և զևտացի մի եկեալ ընդ
նոյն տեղի՝ ետես և զանց արար: Սամա-
րացի ոմն ճանաչարորդեալ եկն ընդ նոյն
առ նովաւ, և տեսեալ զնա զժացաւ, և
մատուցեալ պատեաց զվէրս նորա արկե-
ալ ի վերայ ձէժ և զինի. և եղեալ ի վե-
րայ զբաստու (բեռ կրող անասուն) իւ-
րոյ աժ զնա ի պանդոկի մի և դարմանե-
աց զնա: Ի վաղիւ անդր իբրև ելանէր
անտի, հանեալ ետ ցպանդոկապետն եր-

* Ընդ նախադրութիւնը հայցակա-
նով. Տես Քերականութ. Լջ 100. Գ.

կուս դահեկանս ասէ. Դարման տար դմա,
և զոր ինչ ծախեսցես (ծախի բնել) ի
դա՝ ի միւսանգամ գալտեան իմում հա-
տուցից քեզ:

Եւ եղև ի զնալն նոցա և ինքն եմուտ
ի զիւղ մի. և կին ոմն անուն Մարթա ըն-
կալաւ զնա ի տան իւրում. և նորա էր
քոյր մի որում անուն էր Մարիամ, որ և
եկն նստաւ առ ոտն Տեսուն և լսէր ըզ
բանս նորա. և Մարթա զբողեալ էր ի
բազում սպասու (ծառայութիւն): Եկն
եկաց առ նմա և ասէ. Տէր, ոչ ինչ ե
փոյր քեզ (նոզող չէ) զի քոյրդ իմ մի-
այն եմող զիս ի սպասու. արդ ասա դմա
զի օգնեսցէ ինձ: Պատասխանի ետ Յի-
սուս և ասէ. Մարթա, Մարթա. դու հո-
գաս և զբազում իւր զբողեալ ես. բայց
աստ սակաւ ինչ պիտոյ է:

Ղուկ. Գլ. Ժ.

Առն միոջ էին երկու որդիք. ասէ կրտ-
սերն ի նոցանէ ցնայրն. Հայր, տուր ինձ
բաժին որ անկանի յընչիցդ. և նա բաժա-
նեաց նոցա զկեանսն (բնչի): Յետ ոչ բա-
զում աւուրց ժողովեալ զամենայն կրտսեր
որդւոյն՝ զնաց յաշխարհ հեռ ի և անդ վատ-

նեաց (մսխեց) զինչս իւր զի կեայր
անառակութեամբ: Եւ իբրև սպառեաց
(հասցուց) զամենայն: Եղև սով սաստիկ
յաշխարհին յայնմիկ և սկսաւ ինքն չքա-
ւորել. և զնացեալ յարեցաւ (հովը մտաւ)
ի մի ոմն ի քաղաքացոց աշխարհին
այնորիկ. և յղեաց զնա յազարակ իւր
արածել խոզս. և ցանկայր ընուլ զորո-
վայն իւր յեղջերէն զոր խոզքն ուտէին և
ոչ որ տայր նմա: Եւ եկեալ ի միտս իւր
ասէ. Քանի վարձկանք իցեն ի տան հօր
իմոյ հացալիցք, և ես աստ սովամահ
կորնչիմ. յարուցեալ զնացից առ հայր իմ
և ասացից ցնա. Հայր, մեղայ յերկինս և
առաջի բո. և ոչ ևս եմ արժանի կոչել
որդի բո. արա զիս իբրև զմի ի վարձկա-
նաց բոց: Եւ յարուցեալ եկն առ հայր
իւր. և մինչդեռ նեռազոյն էր, ետես զնա
հայրն և զՅացաւ. յարեաւ և ընծացաւ
ընդ առաջ. անկաւ զարարանոցաւ (վիզը
վիարբուիլ) նորա և համբուրեաց զնա:
Եւ ասէ ցնա որդին. Հայր, մեղայ յեր-
կինս և առաջի բո. և ոչ ևս եմ արժանի
կոչել որդի բո: Ասէ հայրն ցձառայս իւր.
Վազվաղակի հանէք զպատմութեանն առա-

ջին և աղուցէք (հացցունել) նմա. և
տուր զմատանին ի ձեռս նորա, և կօ-
շիկս յոտս նորա. և ամէք զեզն պարա-
բակ, զենէք, կերիցուք և ուրախ լիցուք.
զի այս որդի իմ մեռեալ էր և եկեաց, կո-
րուսեալ էր և գտաւ. և սկսան ուրախ լի-
նել: Եւ էր երէց որդի նորա յազարակի. և
մինչդեռ գայր և մերձ եղև ի տունն,
լուաւ զձայն երգոց և զարարուց. և կոչե-
ցեալ առ ինքն զմի ի ծառայիցն՝ հարցա-
նէր թէ զինչ իցէ այն: Եւ նա ասէ ցնա.
Ջի եղբայր բո եկեալ է. և եզեն հայր բո
զեզն պարարակ զի ողջամբ (ողջ ա-
ռողջ) ընկալաւ զնա: Բարկացաւ և ոչ
կամէր մտանել. և հայրն ելեալ արտաբա
աղաչէր զնա: Պատասխանի եւ և ասէ
ցհայրն. Այս բանի ամբ են զի ծառայեմ
բեզ, և երբէք զպատմութեանս բով ոչ
անցի (պատմութեան, խօսիւն դուրս ելնել)
ուլմի երբէք ոչ ետուր ինձ զի ուրախ եղէց
ընդ բարեկամս իմ: Յորժամ եկն որդիդ բո
այդ որ եկեր զկեանս բո ընդ պոռնիկս,
զեներ դմա զեզնն պարարակ: Եւ նա
ասէ ցնա. Որդեակ, դու հանապաղ ընդ
իս ես. և ամենայն որ ինչ իմ է՝ բո է.

այլ ուրախ լինել և խնդալ սրտա էր, զի եղբայր բո այս մեռեալ էր և եկեաց, կորուսեալ էր և գտաւ:

Պատկ. Պ. ԺԵ.

Այր ոմն էր մեծատուն, և ազանէր բեհեզս (մեծսփսեղէն) և ծիրանիս և ուրախ լինէր հանապազ առատապէս: Եւ աղբատ ոմն անուն Ղազարոս անկեալ զնէր (զեհիկը ինկած, պառկած ըլլալ) առ դրան նորա վիրաւորեալ. և ցանկայր յագեւ ի փշրանացն որ անկանէին ի սեղանոյ մեծատանն. այլ և շունք և ս գային և լեզուին զվէրս նորա: Եւ եղև մեռանել աղբատին, և տանել զնա հրեշտակաց ի զոզն Աբրահամու. մեռաւ և մեծատունն և թաղեցաւ, և ի դժոխսն ամբարձ գաջս իւր ժինչ ի տանջանն էր, ետես զԱբրահամ ի հեռաստանէ և զՂազարոս ի զոզ նորա հանգուցեալ: Եւ նա աղաղակեաց և ասէ. Հայք Աբրահամ, ողորմեաց ինձ և առաքեա զՂազարոս զի թացցէ զժագ (ծայր) մատին իւրոյ ի ջուր և զովացուցէ զլեզու իմ. զի պապակիմ ի տարոյ (սալ) աստի: Եւ ասէ ցնա Աբրահամ. Որդեակ, յիշեալ զի ընկալար դու անդէն զբարիս բո ի

կեաննս բուժ, և Ղազարոս նոյնպէս զչարչարանս. արդ սա աստ մխիթարի և դու այդր պապակիս. և ի վերայ այսր ամենայնի՛ վիհ (խորունկ ծակ. անդունդ) մեծ է ընդ մեզ և ընդ ձեզ. եթէ կամիցին աստի առ ձեզ անցանել, ոչ կարեն, և ոչ այտի որ առ մեզ անցանել: Եւ նա ասէ. Արդ աղաչեմ զբեզ, հայր, զի արձակեցես զցա ի տուն հօր իմոյ. եւ իմ անդ եղբարք հինգ, որպէս զի տացէ նոցա վկայութիւն զի մի և նորա զայցեն յայս տեղի տանջանաց:

Պատկ. Պ. ԺԶ.

Եւ մտեալ շրջէր ընդ Երիբով. և անա այր մի անուն կոչեցեալ Զարէոս, և նա էր մաքսապետ, և ինքն մեծատուն և ինդրէր տեսանել եթէ ո՞վ իցէ Յիսուս, և ոչ կարէր ի բազմութենէն զի կարճ էր հասակաւ (սոյ): Եւ ընթացեալ յառաջս (առաջի, առջեի կողմը) էլ ի ծանտաւ թղենին, զի տեսանիցէ զնա. քանզի ընդ այն (անկէ) իսկ անցանելոց էր: Իբրև եկև ի տեղին, հայեցաւ ի վեր Յիսուս և ասէ ցնա. Զարէ, փութա էջ այտի, զի այսօր ի տան բուժ արժան է ինձ

ազանել (իջնել, օրեւան բնել) : Փռածոցաւ և էջ, և ընկալաւ զնա ուրախութեամբ : Իրբն տեսին ամենեքին, տրան. ջէին և ասէին թէ Առ առն մեղաւորի հմուտութեամբ (ազանել, օրեւան բնել) : Եկն եկաց Զայէնս և ասէ ցՏէր. Տէր, ա՛նա զկէս ընչից իմոց տաց ազրատաց. և եթէ զոր զրկեցի, հատուցից չորեքին :

Այր ոմն ազնուական զնաց յաշխարհ հետի առնուլ իւր Թագաւորութիւն և դառնալ. և կոչեալ զժառայս իւր ետ նոցա տասն մնաս և ասէ ցնոսա. Յարգեցէք (բանեցնել, ճանեցնել) զայդ մինչև եկից : Եւ բազորացիրն նորա ատէին զնա. առարեցին հրեշտակս զկնի նորա և ասեն թէ Աչ կամիրք Թագաւորել զմա ի վերայ մեր : Եւ եկն դառնալ նմա առեալ զԹագաւորութիւնն. և կոչեաց զժառայսն որոց տուեալ էր զարժամն, (սակ) զի գիտացէ թէ ո՛ր զինչ շահեցաւ : Եկն առաջինն և ասէ. Տէր, մնասն քո տասն մնաս արար (ճանեցաւ) : և նա ասէ ցնա. Ազնիւ ծառայ և բարի, զի ի փորոզ հաշատարիմ եղեր, լիչիր իշխանութիւն իննչ ի վերայ տասն քա-

1959/25696

ղարի : Եկն երկրորդն և ասէ. Մնասն քո արար հինգ մնաս : Ասէ և ցնա Թագաւորն : Եւ զու լիչիր ի վերայ հինգ բաղարաց : Եկն և միւսն և ասէ. Տէր, ա՛նա մնասն քո զոր ունէի ծրորեալ ի վարչամակիր կրկնչէի ի քէն զիայր ստամբակ (խլաս. զալլա՛մ) ևս. բառնաս զոր ոչ եղիր, և ննձես զոր ոչ սերմանեցեր : Եւ նա ասէ ցնա. Ի բերանոյ բռնմէ դատեցայց ըզրեղ, ծառայ անմուտտ (անհաւատարիմ). զիտէիր թէ ես այր մի ստամբակ եմ. բառնամ զոր ոչ եղի, և ննձն ուր ոչ սերմանեցի. և ընդէր ոչ ետուր զարժամն իմ ի սեղանաւորս. և եկեալ ես տոկոսեօր պանծալէի : Եւ ասէ ցապասաւորսն. Առէք ի դմանէ զմնասն, և տարայք տուր այնմ որ ունիցի զտասն մնասն : Բայց զԹշնամիսն իմ զայնտսիկ որ ոչն կամէին զիս Թագաւորել ի վերայ նոցա՛ առէք այսր և սպանէք առաջի իմ :

Իրբն մերձեցաւ ի Բեժմանիա մօտ ի լեռան որ կոչի Զիժնեաց, առարեաց երկուս յաշակերտացն իւրոց և ասէ. Երթայք դուք ի զիւղն որ մանուկ մեր կայ, յոր իրբն

ւանակ կապեալ յորում որ ի մարդկանէ
 երբէք ոչ նստաւ. լուծէք զնա և ածէք.
 և և՛ թէ որ նարցանիք: զձեզ թէ ընդէր լու-
 ծանէք, այսպէս ասասցիք զնա թէ Տեառն
 իւրում պիտոյ է: Իրրի չորան որ առախե-
 ցանն (զրկուողները) զաին որպէս աւազն
 (բսածին պէս*) ցնոսա. կայր յաւանակն:
 Եւ մինչդեռ լուծանէին զյաւանակն, ասնն
 տեսարն նորա ցնոսա. Զի լուծանէք զյա-
 ւանակդ. և նորա ասնն Տեառն իւրում
 պիտոյ է: Եւ ուծին զնա առ Յիսուս, և ար-
 կին (վրան ծածկել) զնոխաւ հանդերձս
 և հեծուցին զՅիսուս: Եւ մինչդեռ երթայր,
 զհանդերձս իւրեանց տարածանէին զճա-
 նագարնուն. և իրրե այն ինչ մերձ եղև
 ի զսո ի վայր լերինն Զիժենեաց, սիրաւ
 ամենայն բազմութիւն աշակերտացն ու-
 բախումեամբ օրհնել զԱստուած վասն
 ամենայն եղևրոց զօրութեանցն զոր տեսին:

Չուկ. Գլ. ԺԹ.

Այր մի տնկեաց այգի և ած (լուրսիք) ք
 քաւել. պաս եւ այլն) շուրջ զնովաւ ցանք,
 և զուր հնձան փորեաց և շինեաց աշտա-

* Տես Բեր. քիւ 165 և 167. Բ.

բակ, և ետ զնա ցճշակս և զնաց ի տար
 (հեռաւոր) աշխարհ: Եւ առաքեաց առ
 մշակսն ի ժամանակի ժառայմի, զի ի մշա-
 կաց անտի առցէ ի ստոյոյ այգւոյն. և նո-
 ցա կալեալ զան հարին (ծեծել) զնա և
 արձակեցին ունայն: Դարձեալ ու առք-
 եաց առ նոսա այլ ժառայ, և զնա կա-
 ռափնատեցին (զլիտուն զարնել, քեփե-
 րեմէք) և արձակեցին անարգեալ. և զար-
 ձեալ այլ առաքեաց, և զնա սպանին,
 և զբազում այլս՝ զոմանս հարկանէին և
 զոմանս սպանանէին: Այսս որդի մի էր
 իւր սիրելի, զնա առաքեաց առ նոսա յե-
 տոյ և ասէ. Թերևս ամաչեցնն յորդոյ
 ստաի իմմէ: Իսկ մշակքն իրրե տեսին
 զնա թէ զայ, ասնն ցմիմենաւ. Սա է ժա-
 ռանզն. եկայր սպանցուք զսա և մեր
 լիցի ժառանգութիւնն. և կալեալ զնա
 սպանին և հանին արտաքոյ այգւոյն:

Մարկ. Գլ. ԺԹ.

Եւ անս երկուք ի նոցանէ երթային ի
 նմին աւուր ի գիւղ մի որ հետի էր յերու-
 սաղեմէ: հարիւր և վաճառն ասպարհաւ,
 (երկայնուրեան չափ, որ 125 եկրա-
 չափակաւն քալ է) և էր անուն նորա Իմ-

մաւուս . և նորա խօսելին ընդ միմեանս
 վասն ամենայն անցիցն անցիոց (դէպք,
 պատահար) : Եւ եղև ընդ խօսելն նո-
 ցա և ընդ վիճել, և ինքն իսկ Յիսուս մեր-
 ձեցաւ և երթայր ընդ նոսա . և նոցա աչք
 կալեալ էին առ ի չմանաչելոյ զնա : Եւ
 ասէ ցնոսա . Զինչ են բանքդ վասն որոյ
 վիճիրդ ընդ միմեանս մինչդեռ զնայրդ ,
 և սրտմեալ էք : Պատասխանի ետ մի ոմն
 ի նոցանէ և ասէ ցնա . Դո՛ւ միայն կաս
 յերուսաղէմ որ ոչ զիտացեր զինչ զորձե-
 ցաւ ի նմա յաւուրս յայտոսիկ : Եւ նա ասէ
 ցնոսա . Զինչ : Եւ նորա ասեն . զՅիսուսէ
 Նազովրեցոյ որ եղև այր մարգարէ, հօգո-
 ւորդեամբբ (զորձով) և բանիւք առաջի
 Աստուծոյ և ամենայն ժողովրդեանն . սր-
 պէս մատնեցին զնա բռնանայտպետքն և
 իշխանք մեր ի դատաստան մահու և հա-
 նին զնա ի խաչ : Մեր ակնունէար թէ նա
 է որ փրկելոցն իցէ զիսրայէլ . այլ և հան
 զերձ այսու ամենայնիւ՝ այս երբորդ օր
 է յորմէ հետէ այն զորձեցաւ : Այլև կա-
 նայր ոմանք իմէնչ զարմացուցին զմեզ .
 որք կանխեալ (առտուն կանուխ էլնէլ :)
 ընդ առաւօտս չորան ի գերեզմանն և ոչ

զաին զմարմին նորա . եկին և ասեն թէ
 և տեսիլ ևս հրեշտակաց տեսին որք ասէ-
 ին զնմանէ թէ կենդանի է : Եւ զնացին
 ոմանք ի մէնչ ի գերեզմանն և զաին
 նոյնպէս որպէս և կանայրն ասացին .
 բայց զնա ոչ տեսին : Եւ նա ասէ ցնոսա .
 Ով անմիաք և հեղզասիրտք ի հաւատալ
 ամենայնի զոր խօսեցան մարգարէքն .
 ոչ զնոյնս պարտ էք չարչարել Քրիս-
 տոսի և մտանել ի փառս իւր . և սկսեալ ի
 Մովսիսէ և յամենայն մարգարէից՝ մեկ-
 նէք (բացասել) նոցա որ ինչ յամենայն
 զիրս գրեալ է զնմանէ : Իբրև մերձեցան
 ի գեղն յոր երթային, և նա պատճառէք
 (կեղծել . անանկ երեցնել) սեռազոյն
 ևս ուրեք երթալ . և բռնադատեցին զնա
 և ասեն . Առ մեզ ազիր, զի ընդ երեկս
 է, և աբաժամեալ (իրիկուն) է օրս . և
 եմուտ ազանել անդ ընդ նոսա : Եւ եղև
 ի բազմելն (սեղանս նստիլ) նորա ընդ նո-
 սա, առեալ զհացն օրհնեաց, երեկ և ետ
 նոցա : Եւ նոցա բացան աչք և ծանեան
 զնա . և նա եղև ի նոցանէ աներևոյթ : Եւ
 ասեն ցմիմեանս . Ոչ իսկ և սիրտք մեր ճրմ-
 լէին (ցաւիլ, գալարիլ) ի մեզ մինչ խօ-

սէրն ընդ մեզ զճանապարհայն, և ինչպէս
բանայր մեզ զգիրս: Եւ յարուցեալ նոյն
ժամայն (անվիզապէս) զարձան յերու-
սապէմ, և զաին ժողովեալ զմեռատանան
և զորս ընդ նոսայն էին, և պատմէին զայն
որ զճանապարհայնն, և Թէ զխարդ ետ
ժանօթս (իցնվիցն նաևցնել) նոցա ի բե-
կանել հացին:

Մինչդեռ նորա խօսէին, ինքն իսկ Յի-
սուս եկաց ի մէջ նոցա և ստէ ցնտս .
Խաղազումբին ընդ ձեզ. Էս եմ, մի եր-
կնչիբ: Եւ զանի նարեալ Էրկնչէին, և
համարէին ոգի ինչ տեսանել: Եւ ստէ
ցնտս, Զի խոտվեալ էք, և ընդէր խոր-
նորդք ելանեն ի սիրտս ձեր. աեսէք
զձեռս իմ և զոտս, զի ոգի՛ մարմին և
ուիերս ոչ ոնի որդիս զիս տեսանէք զի
ունիմ. և զոյս ասացեալ եցոյց նոցա
զձեռան և զոտս: Եւ մինչդեռ տակաւին
չնաւատային ի խնդումենէն և զարմա-
ցեալ էին, ստէ ցնտս. Ունիբ ինչ կե-
րակուբ աստ. և նորս ետուն նմա ձկան
խորովելոյ մասն և խորիսի (խորիսի մե-
ղու, պղակուցն մեղրով, իւղով եւ պիւ-
րով շինւած, խմոր մեղրով խառն) մե-

ղու: Եւ առ եկեր առաջի նոցա, և զմա-
ցորդան ետ նոցա: **ԳՂԱԿ. ԳԻՂ. ԽԳԻ.**

Եւ յաւուրն երբորդի նորասնիբ էին
ի Կանա Գալիլեացոց. և անդ էր մայրն
Յիսուսի: Կոչնչաւ և Յիսուս և աշա-
կերտրն նորա ի նորասնիսն. և ի սցա-
կասել զինաշին ստէ մայրն ցՅիսուս. Գինի
ոչ ունին: Եւ ստէ ցնա Յիսուս. Զի կայ
իմ եւ քո (իցն ինչ կուգես) կին դու, չե
է հասեալ ժամանակ իմ: Ատէ մայր նորա
ցսպասաւորան. Որ զինչ ստիցէ ձեզ՝ ա-
րասչիբ: Անդ էին Թաղիկբ կենայր (մար-
մար Բաւէ քիւի) մեց. տանէին (առնել
ամանի մը) մի մի ի նոցանէ մարս Էրկուս
կամ երկու: Ատէ ցնտս Յիսուս. Լցէք զժա-
կոյկսդ ջրով, և լցին զնոսա մինչև ի վեր,
և ստէ ցնտս. Արդ ստէք և բերէք տա-
նարապետիս (սնկանապետ). և նորս բե-
րին: Եւ իբրև ճաշոնկեաց տանարապետն
զջուրն զինի եղեալ, և ոչ զիտէր ուստի
իցէ, բայց սպասաւորն չիտէին որք ար-
կին զջուրն. խօսի ընդ զեասային տանա-
րապետն և ստէ. Ամենայն որ զանոյշ
զինին յառաջոցոյն պաշտէ (նրանցնել),
և յորժամ արբենան, յայնժամ ցյոռին.

զու պաննեցեր զանոյշ զինիդ մինչև ցայժմ:

Եւ էր մերձ զաստիկն Հրէից, և էլ Յիսուսս յերուսաղէմ. և եզիտ ի տաճարին զի վաճառէին զարջառս (մեծ եղջերաւոր անասուն, կով, եզ եւ այլն) և զոչխարս և զաղանիս, և զլուճափոխան (ստակ փոխոյ) որ նստէին: Եւ արար խարազան (խամչի) չուանեայ և եճան զամենեւին ի տաճարէն՝ զոչխարսն և զարջառս. և զպղինձս հատավաճառացն ցրուեաց և զսեղանսն կործանեաց: Եւ որ զաղաւնիսն վաճառէին՝ ասէ ցնոսս. Ասէք զայդ աստի. և միտանէք զտունն հոր իմոյ տուն վաճառի: **Յայլ. Գ.**

Եւ էր նմա անցանել ընդ Սամարիա: Իայնս ի քաղաք մի Սամարացոց որում անուն էր Սիւքաք, մերձ ի զիւզն զոր ետ Յակովբ որդոյ իբրում Յովսեփայ: Եւ անդ էր ազրիւր մի Յակովբայ. և Յիսուսս վաստակեալ (յոզնիլ) ի ճանապարհէն նստէր ի վերայ աղբերն. և էր ժամ իբրև վեցերորդ: Իայ կին մի Սամարիայ հանել ջուր, ասէ ցնա Յիսուս. Տուր ինձ ըմպել: Զի աշակերտքն նորա երթեալ էին ի քաղաք անդր զի կերակուրս զնեացեն:

Ասէ ցնա կինն Սամարացի. Դու որ Հրեայդ ես՝ զիտրդ յինէն ըմպել ինդրես, ի կնոջէ Սամարացոյ. զի ոչ երբէք խանանկին (խառնութիւլ. հաղորդութիւն ընել): Հրեայք ընդ Սամարացիս: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս և ասէ. Եթէ զիտէիր զու զպարզեան Աստուծոյ և ո՞վ է որ ասէք ցրեզ մէ Տուր ինձ ըմպել, զու արգելք ինդդէիր ի նմանէ, և տայր քեզ չոքր կենդանի: Ասէ ցնա կինն. Տէր, զու քանզի և դոյլ (խոփա) իսկ ոչ ունիս և չրհորս խոր է, իսկ արդ ուստի ունիցիս գշուրն կենդանի. միմէ զու մեծ ինչ որ իցես քան զհայրն մեր Յակովբ որ զայս չրհոր ետ մեզ, և ինքն աստի արբ և որդիք նորա և խաչինք (վաճե եղջերաւոր անասուն, ոչխար, այծ) նորա: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս և ասէ. Ամենայն որ ըմպէ ի չրոյդ յայդմանէ՝ միւսանգամ ծարաւէ. բայց որ ըմպէ ի չրոյն զոր ես տաց նմա՝ մի ծարաւեսցէ յաւիտեան: Ասէ ցնա կինն. Տէր, տուր ինձ զշուրն զայն զի մի ծարաւեցից, և մի եկից այսր հանել ջուր: Ասէ ցնա Յիսուս. Երթ կոչեա զայսր քո և եկ այսր: Պատասխանի ետ նմա կինն

և սակ. Չիբ իմ այր: Ասէ ցնա Յիւուս.
 Բարոտր ասացեր թէ Չիբ իմ այր, զի հինգ
 այր փոխեալ էր. և զոր այժմ ունիս՝
 չէրո այր: զայդ արդար ասացեր: Ասէ
 ցնա կիինն. Տէր, Թուի ինձ թէ մարգարէ
 իցես դու: Գրեալք զի մեսիայ զայ ան-
 ուսանալն Քրիստոս. յորժամ եկեացէ նա,
 պատմեացէ մեզ զամենայն: Ասէ ցնա Յի-
 սուս. Ես եմ որ խօսիմս ընդ րեզ: Եւ
 յայն բան եկին աշակերտքն նորա, և
 զարմանային զի ընդ կնոջն խօսէր. բայց
 ոչ որ ասաց ի նոցանէ թէ Չինչ խնդրես
 կամ զինչ խօսիս ընդ դմա: Եթող կիինն
 զաւիրոյն իւր և չորաւ ի քաղաքն և սակ
 ցմարդիկն. Եկայք տեսէք զայր մի որ
 ասաց ինձ զամենայն որ ինչ իմ գործեալ
 է. մի՞թէ նա իցէ Քրիստոսն: Եկին ի քա-
 ղաքէն և զային առ նա: Եւ մինչչև եկեալ
 էին նորա, աղաչէին զնա աշակերտքն և
 սակին. Թարբի, նաց կեր: Նա սակ
 ցնոսա. Ես կերակուր ունիմ ուտել զոր
 դուքն ոչ զիտէք: Ասէին աշակերտքն ընդ
 միմեանս. Մի՞թէ երբ ինչ որ դմա ուտել:
 Ասէ ցնոսա Յիսուս. Իմ կերակուր այն է
 զի արարից զկամս այնորիկ որ առա-

րեացն զիս. ոչ դուք սակք եթէ այլ ևս
 չորք ամիսք են, և հունձք (հնձելու ասեն)
 գան. անաւտիկ ևս սակմ ձեզ. ամբար-
 ձէք զաչս ձեր, և տեսէք զարարայնն
 (արեւ) զի սպիտակացեալ են և ի հռչմա
 հասեալ (նասուցեցա՞մ): Իբրև եկին առ նա
 Սամարացիքն, աղաչէին զնա լինել առ
 նոսա. և եզև անդ աւուրս երկուս. և
 քաղուք հաւատացին ի նա, և սակին
 թէ Ոչ այսուհետև վասն քոյ խօսիցդ հա-
 ւատամք. զի մեզէն (անձամբ) իսկ լուար
 ի դմանէ: **Յովհ. Գլ. Գ.**

Եւ յերուսաղէմ ի Պրորատիկէ աւա-
 զանին, որ կոչէր հինգ սրան, անկեալ
 զնէր բազմութիւն յոյժ հիւանդաց. կու-
 բաց, կաղաց, գօտացելոց (մէկ անդամք
 չորցած, որ չի բուներ) որ ակն ունէին
 չրոցն յուզելոյ (խառնել ջուրք եւայլն):
 Եւ հրեշտակ Տեստն իջանէր ըստ ժամա-
 նակի յաւազանն և յուզէր զջուրն. և
 որ նախ ի շարժումն ջուրցն իջանէք՝ բը-
 ժշկէր, ոչ ունելով նշան հիւանդութեան:
 Եւ անդ էր այր մի որոյ երեսուն և ութ
 ամ էր ի հիւանդութեան իւրում. զնա
 իբրև ետես Յիսուս զի անկեալ զնէր՝ և

գիտաց եթէ բազում ժամանակք են այնուհետեւ, ասէ ցնա. Կամիս ողջ (առողջ) լինել: Պատասխանի ետ նմա հիւանդն, Տէր, ոչ զոր ունիմ թէ յորժամ ջուրքն յուզիցին՝ արկցէ (նետել մէջը) զիս յաւազանն. և մինչ ևս զանդադիմ, այլ որքան զիս յառաջագոյն իշանէ: Ասէ ցնա Յիսուս. Արի, առ զմահիծս (զահաւորակ որուն վրայ անկողիքը կտարածուի) քո և զնա: Եւ ողջացաւ այրն, և յարեաւ առ զմահիծս իւր և շրջէր (պսքսիլ. գնալ՝ քալել). և էր շարած յաւուրն յայնմիկ: Ասեն Հրեայքն ցրժշկեալն. Շարած է. և ոչ է արժան ըզ առնուլ զմահիծս քո: Պատասխանի ետ նոցա և ասէ. Որ քրժշկեացն զիս (զիս բժշկողը) նա ասաց ցիս. Առ զմահիծս քո և զնա: Հարցին ցնա և ասեն. Ով է այրն որ ասաց ցրեզ, Առ զմահիծս քո և շրջեաց: Եւ բժշկեալն ոչ զիսէր թէ ով իցէ. քանզի Յիսուս խոյս ևս (կամացուկ մը քաշուիլ, երթալ) վասն ամբոխին ի տեղուցէ՛ն անտի: Յետ այսորիկ գտանէ զնա Յիսուս ի տանարին և ասէ ցնա. Անուաղիկ ողջացար, մի ևս մեղանշեր զի մի չար ևս ինչ լինիցի ըզ: Ինաց

այրն և պատմեաց Հրէիցն եթէ Յիսուս էր որ բժշկեացն զիս: Եւ վասն այնորիկ հաւածէին զՅիսուս Հրեայքն, զի զայն ասնէր ի շարածու: **Յավի. Գլ. Ծ.**

Եւ մինչդեռ անցանէր, ևսնս այր մի կոյր ի ծնէ. և հարցին ցնա աշակերտքն նորա և ասեն. Ռարբի, հոյր վնաս է, (յանցանք որքն է) տրան թէ հօր և մօր իւրոյ, զի կոյր ծնցի: Պատասխանի ետ Յիսուս. Ոչ դորս վնաս է և ոչ հօր և մօր իւրոյ. այլ զի յայտնի լիցին գործքն Աստուծոյ ի դմա: Զայս իբրև ասաց, եթուք ի գետին, և արար կաւ ի թրոյն, և ծեփեաց զկան ի վերայ աչաց կուրին, և ասէ ցնա. Երթ, լուս յաւազանին Սելովմայ որ Թարգմանի առարեալ: Զողաւ, լուացաւ, եկն և տեսանէր: Իսկ զրացիքն որոց տեսալն էր զնա յառաջագոյն թէ մուրացիկ (մուրացկիւն) էր, ասէին. Ոչ՞ աս էր որ նստէրն և մուրանայր. կէսքն ասէին. Նա է. այլքն ասէին. Ոչ, այլ նման է նմա. և ինքն ասէր թէ Ես եմ. Ասեն ցնա. Իսկ զիարդ բացան աչք քո. նա ետ պատասխանի. Այր մի որում Յիսուսն ասեն՝ կաւ արար և ծեփեաց զաչս

իմ և ասէ՛ցիս. Երթ ի Սեւրփամ և լուս :
Զողայ լուացայ և տեսանեմ : Ասեն ցնա.
Ուր՞ է նա. ասէ՛ ցնոսա. Ոչ գիտեմ :
Ածին առ Փարիսեցիսն զնա որ երբեմն
կոյրն էր. և էր շարամ յորժամ զբուն
արար Յիսուս, և երայ զաչս կուրին : Դար-
ձեալ հարցանէին ցնա Փարիսեցիքն թէ
Զխորդ տեսանես. և նա ասէ՛ ցնոսա. Կա-
եղ ի վերայ աչաց ի՞նչ և լուացայ և տե-
սանեմ : Ասեն ոմանք ի Փարիսեցոցն. Ոչ
է այրն այն յԱստուծոյ . զի զշարամս ոչ
պահէ (բռնել հրամայուած soնի՛ or մը)
կէսքն (աման) ասէին. Իսկ զխորդ կարէ
մարդ մեղաւոր այդպիսի նշանս (հրաճ)
տանել . և էին հերձուածք (բաժանում)
իմէ՛ նոցա : Ասեն զարձեալ ցկոյրն. Դու
զի ասես վասն նորս զի երաց զաչս բո.
և նա ասէ թէ Սարգսրէ է : Եւ ոչ հաւա-
տային շրեայքն զմտանէ թէ կոյր էր և
բացաւ. մինչև կոչեցին զձեռոյ բացելոյն
հարցին ցնոսա և ասեն . Սն է որդին ձեր
զորմէ՛ դուքն ասէիք եթէ կոյր ծնաւ . արդ
զիւնրդ տեսանէ : Պատասխանի ետուն
նոցա ծնողքն նորս և ասեն . Գիտեմք զի
սա է որդին ձեր և զի կոյր ծնաւ . բայց

զխորդ այժմդ տեսանէ ոչ գիտեմք . կամ
թէ ո՛ր երաց զաչս դորս՝ մեր ոչ գիտեմք .
ցղս իսկ հարցէք. ինքնին ի չափ հասեալ
(չափահաս) է, ինքն իսկ խօսեցցի վասն
խւր (խօսիլ վասն խւր. ինկը զինկը պաւս-
պանել) : Զայս ասացին ծնողքն նորս զի
երկնչէին ի շրէիցն, բանգի ուխտ և ղիւս
(ուխտ բնել) էր շրէից, եթէ որ ուստովա-
նեցի (դուանել նակչևալ) զնա Գրիս-
տոս, ի բաց կացցէ ի ժողովրդնէն, վասն
այնորիկ ասացին ծնողքն նորս թէ ինքնին
ի չափ հասեալ է, ցնա իսկ հարցէք : Դար-
ձեալ կրկին անգամ կոչեցին զայրն որ կոյ-
րըն էր, և ասեն ցնա . Տուր փոստս Աս-
տուծոյ, մեր գիտեմք զի այրն այն մեղա-
ւոր է : Եւ նա ասէ . Թէ՛ մեղաւոր իցէ՛ ես
ոչ գիտեմ. բայց զայս գիտեմ զի կոյր էի
և արդ տեսանեմ : Դարձեալ ասեն ցնա .
Զինչ արար բեզ . զխորդ երաց զաչս բո :
Պատասխանի ետ նոցա. Այժմ ասացի ձեզ
և ոչ լուարուք . զի կամիք միւսանգամ
լսել . մի՞թէ և դուք կամիք աշակերտել
նմա : Նորս հայնոյէին զնա և ասէին. Դու
լիջիք նորս աշակերտ . մեր Մովսիսի
աշակերտք եմք. մեր գիտեմք զի ընդ Մով-

սխի խօսեցաւ Աստուած. զսա ոչ զիտեմք
ուստի իցէ: Պատասխանի ետ այրն և ասէ
ցնոսա. Այդ իսկ են սբանչելիք (զարմա-
նալու բան) զի դուք ոչ զիտէք ուստի
իցէ, և զիմ աչս երաց. Գիտեմք զի Աստ-
ուած մեղաւորաց ոչ լսէ (աղաչանքի բն-
դունիլ). բայց եմէ աստուածապաշտս որ
իցէ և զկամս նորս առնիցէ, նմա լսէ, ի
յաւիտենից (յաւիտեանք, հիմն դարեր) որ
ոչ լուա' եմէ երաց որ զաչս կուրի ի ծնէ
կոյր ծնելոյ: Եմէ ոչ յԱստուծոյ էր այրն
այն' ոչ կարէր առնել ինչ: Պատասխանի
ետուն և ասեն ցնա. Ի մեզս իսկ ծնեալ
ես ամենեկին, և զու վարդապետ (սուրբե-
ցընող) լինիս մեր. և հանին զնա արտաքս:

Յովն. Գլ. Թ.

Եւ էր ոմն հիւանդ Ղազարոս ի իննմա-
նիս ի գեղջէ Մարեմոյ և Մարթայի բեռ
նորա: Այս այն Մարիամ էր որ օծ զՏէրն
իւզով և շնչեաց (սրբել) զոտս նորահերով
(մազ) իւրով. որոյ եղբայրն Ղազարոս հի-
ւանդ էր: Առաքեցին առնա բորքն նորս
և ասեն. Տէր, անաւասիկ զոր զուս սի-
րէիր՝ հիւանդացեալ է: Իրբու լուաւ Յի-
սուս, ասէ. Այն հիւանդութիւն չէ ի մահ

(մեռնելու, մահացու): Եւ սիրէր Յի-
սուս զՄարթա և զբոյր նորս զՄարիամ և
զՂազար: Իրբու լուաւ թէ հիւանդացեալ
է, զսեղի կալաւ (կենցալ) անդէն ուր
էրն՝ աւուրս երկուս: Ապա յետ այնորիկ
ասէ ցնոսա. Եկայք երթիցուք միւսանգամ
ի Հրէաստան: Ասեն ցնա աշակերտքն.
Ռարբի, այժմ ես խնդրէին զքեզ Հրէայրն
բարկոծ առնել, և դարձեանլ երթաս անդ-
րէն (նոն): Պատասխանի ետ Յիսուս.
Ոչ՞ երկուսսան ժամ է աւուր. եմէ որ
զնայ ի տուրնչեան, ոչ զայժմակի (իյնալ),
զի զլոյս աշխարհիս այտորիկ տեսանէ:
ապա թէ որ զնայ զիշերի, զայժմակի.
զի լոյս ոչ գոյ քնդ նմա: Զայս իբրև ա-
սաց, յետ այտորիկ ասէ ցնոսա. Ղազարոս
բարեկամ մեր ննչեաց. այլ երթամ զի
զարթուցից զնա: Ասեն ցնա աշակերտքն.
Տէր, եմէ ննչեաց, ապա ապրի (ազատիլ):
Այլ Յիսուս վասն մահուն նորս ասէր,
նոցա այտպէս թուեցաւ թէ վասն ննչելոյ
քնոյն ասէ: Յայնժամ ասէ ցնոսա յայտ-
նապէս. Ղազարոս մեաւա. և ես ուրախ
եմ զի չէի անդ. բայց արդ եկայք երթի-
ցուք սոնա. Ասէ թովմաս, անուանեալն

Քրիստոսեակ (իսկի), ցաշակերտակիցան-
Յն (հայտե), եկայք և մեր զի ընդ նմա
մեռցուք. Եկն Յիսուս, եզիտ զնա չորե-
փորեայ ի գերեզմանի: Եւ էր Բեճմանիա
մերձ յԵրուսաղէմ իբրև ասպարիսօք
ճեղեռասան: Բազումք ի Հրէից անտի
եկեալ էին առ Մարթա և Մարիամ զի
մխիթարեացեն զնոսա վասն եղբօրն. Մար-
թա իբրև լուա մէ Յիսուս զայ, ընդ ա-
ռաջ զնաց նորա. բայց Մարիամ նստէր
անդէն ի տան: Ասէ Մարթա ցՅիսուս.
Տէր, եմէ աստ լեալ էիր, եղբայրն իմ
չէր մեռեալ: Ասէ ցնա Յիսուս. Յարիցէ
(Յարութիւն առ ճեղ). եղբայրն քո. ասէ
ցնա Մարթա. Գիտեմ զի յարիցէ իյարու-
մեան յառուրն յետնում: Զայս իբրև ա-
ռաց, զնաց և կոչեաց զՄարիամ զբոյր
իւր լուելայն (զաղճ) և ասէ. Վարդապետ
եկեալ է և կոչէ զքեզ: Եւ իբրև լուաւ,
յարեաւ վաղվաղակի և եկն առ նա: Չեւ
ևս էր եկեալ Յիսուս ի գեղն. այլ էր ան-
դէն ի տեղօրն ուր ընդ առաջ եղեւ (գի-
մառեց) նմա Մարթա: Իսկ Հրէայքն որ
էին ընդ նմա ի տան անդ և մխիթարէին
զնա՝ իբրև տեսին զՄարիամ մէ յարեաւ

վաղվաղակի և զնաց, զնացին և նորա
զնես նորա. համարէին մէ ի գերեզմանն
երթայ զի լացցէ անդ: Իսկ Մարիամ
իբրև եկն ուր էրն Յիսուս և ետես զնա,
անկաւ առ ոտս նորա և ասէ, Տէր, եմէ
աստ էիր դիպեալ (դիպալաւով սեղ մը
զճնուիլ), ոչ էր մեռեալ եղբայրն իմ:
Յիսուս իբրև ետես զնա զի լայր և որ ընդ
նմա էին Հրէայքն՝ լային, խոովեցաւ յո-
գի իւր իբրև զայրացեալ (բարկանալ)
և ասէ. Ուր՞ եղիք զնա: Ասեն ցնա. Եկ
և տես, և արտասուեաց (արցաւ զի բարեւ)
Յիսուս. Ասէին Հրէայքն. Տեսէք որչափ
սիրէր զնա, կէսքն ի նոցանէ ասէին. Ոչ՞
կարէք սա որ երաց զացս կուրին՝ ասնել
զի և սա մի մեռցի: Յիսուս դարձեալ զայ-
րացեալ ի միտս իւր՝ զայ ի գերեզմանն,
և էր այր մի, և վէմ մի եղեալ ի վերայ
նորա: Եւ ասէ Յիսուս, Ի բաց արարէք
զվէմզ. ասէ ցնա Մարթա, քոյր մեռելոյն.
Տէր, արդ հոտեալ իցէ, բանզի չորեքօ-
րեայ է: Եւ իբրև ի վեր առին զվէմն,
Յիսուս ի ձայն մեծ աղաղակեաց և ասէ,
Դազարէ, արի եկ արտաքս. և ել մե-
ռեալն ոտիւր կրպելովք և ձեռօրն երի-

Պապնորք (երկայն ու հեղ կհաւով պասսած) և երեսօրն վարչամակապատօք . և ասէ ցնտսա Յիսուս . Լուծէք զզա և թողէք երթալ : Բազումք ի Հրէիցն որ եկեալ էին առ Մարեմանս՝ իրրև տեսին զոր արարն , հաւատացին ի նա :

Յովհ. Գլ. ԺԱ.

Եւ Յիսուս ել աշակերտօրն հանդերձ յայնկոյս Յորոյն Կեղրոնի ուր էր պարտէզ , յոր եմուտ ինքն և աշակերտօրն իւր : Գիտէր և Յուդա որ զնն մատնելոց էր՝ ըզտեղին , զի բազում անգամ ժողովեալ էր անդր Յիսուսի աշակերտօրն հանդերձ : Եւ Յուդայի առեալ ընդ իւր զգուհոն և ի քահանայապետից սպասաւորս՝ գայ անդր ջահիւք և լսպտերօք և զինուք : Իսկ Յիսուս իրրև ետես զայն ամենայն եկեալ ի վերայ նորա , ել և ասէ ցնտսա . Զ՞ խնդրէք : Պատասխանի ետուն նմա . զՅիսուս նազովրեցի . ասէ ցնտսա Յիսուս . Ես եմ . կայր ընդ նոսա և Յուդա որ մատնէրն զնա : Իրրև ասաց թէ ես եմ , յետս յետս չորան և զաւրիսն զգեցնի (զեհինք զաւրուիլ) : Դարձեալ եհարց զնոսա . Զ՞ խնդրէք . և նորա ասեն . զՅիսուս նազով-

րեցի : Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս . Ասացի ձեզ թէ ես եմ . արդ եթէ զիս խնդրէք , թոյլ տուք դոցա երթալ : Իսկ Սիմոն Պետրոս , բանզի ունէր սուր , ձըգեաց զնա և եհար զքահանայապետին ծառայ . և ի բաց առ զուսկն նորա զաշոյ . և էր անուն ծառային Մաղքոս : Ասէ Յիսուս ցՊետրոս . Արկ զսուրդ անդրէն ի պատենան իւր : Իսկ զունդն և հազարապետն և սպասաւորք Հրէիցն կալան զՅիսուս և կապեցին . և ածին զնա նախ առ Աննա որ էր աներ Կայիափայի որ քահանայապետ էր տարւոյն այնորիկ : Այս այն Կայիափայ էր որ խբատն ետ Հրէից եթէ լաւ է առն միում մեռանիլ ի վերայ ժողովրդեանն : Եւ երթային զնետ Յիսուսի Սիմոն Պետրոս և միւս աշակերտն : Եւ աշակերտն այն , բանզի ծանօթ էր քահանայապետին , եմուտ ընդ Յիսուսի ի գաւիթ քահանայապետին . և Պետրոս կայր առ դրանն արտաքոյ : Ել միւս աշակերտն որ էր ծանօթ քահանայապետին , և ասաց ցդոնապանն և եմոյժ ի ներքս զՊետրոս : Ասէ աղջիկն որ դոնապանն էր՝ ցՊետրոս . Մի՞թէ և դու յաշակերտաց

առնն այնորիկ իցնս . և նա ասէ : Ոչ եմ :
Կային անդ ծառայքն և սպասաւորքն
խառոյն արկուայ (կրակ վառել), բանզի
ցուրտ էր . և ջեռնուին (սախնալ) . Կայր
ընդ նոսա և Պետրոս և ջեռնոյր : Եւ քա-
հանայապետն եհարց զՅիսուս վասն աշու-
կերտացն և վասն վարդապետութեան նո-
րա : Պատասխանի ետ նմա Յիսուս . Ես
յայտնապէս խօսեցայ յաշխարհի . ես յա-
մենայն ժամ ուսուցի ի ժողովրդեանն և ի
տաճարի անդ ուր ամենայն՝ Հրէայր ժո-
ղովեալ էին , և ի ծածուկ ինչ ոչ խօսե-
ցայ . զի՞ հարցանես զիս . հարց զայնտօիկ
որ լուանն՝ Թէ զինչ խօսեցայ ընդ նոսա ,
աճաւանիկ նորա զիտեն զինչ ասացի ես :
Իբրև նա զայն ասաց , մի ոմն ի սպասա-
ւորացն որ անդ կայր՝ ած (զարնել) ապ-
տակ Յիսուսի և ասէ : Այդպէս սպասա-
խանի տառ քահանայապետիդ : Եւ Յի-
սուս ասէ ցնա . եթէ չար ինչ խօսեցայ ,
վկայեա վասն չարին . իսկ եթէ բարի ,
ընդէր հարկանես զիս : Եւ առաքեաց ըզ
նա Աննա կապեալ առ Կայխափա քահա-
նայապետ :

Եւ Սիմոն Պետրոս կայր անդ և ջեռնոյր .

ասեն ցնա . Մի՞թէ և դու յաշակերտաց
անտի նորա իցես . նա ուրացաւ և ասէ
Թէ Չեմ : Եւ ասէ մի ոմն ի ծառայից քա-
հանայապետին , ազգական այնորիկ զս-
րոյ զունկն եհար Պետրոս . Ոչ՞ ես իսկ
տեսի զբեզ ի պարտիզի անդ ընդ նմա :
Դարձեալ ուրացաւ Պետրոս , և վաղվա-
զակի հաւ խօսեցաւ :

Եւ ամեն զՅիսուս ի վանացն Կայխա-
փայ յապարանս (տունս պալատս) դատա-
ւորին , և էր այցուց (տեսուց) . և նորա ոչ
մտին յապարանն . ել առ նոսա Պիղա-
տոս արտարս և ասէ . Չինչ չարախօսու-
քիսն մատուցանեմք (ամբաստանութիւն
ընել) զառնէն զայնմտնէ : Պատասխանի
ետուն և ասեն ցնա . Եթէ չէր չարագործ
այրն այն , ապա ոչ մատնէար զնա բեզ :
Ասէ ցնոսա Պիղատոս . Ասէք զնա դուք և
ըստ ձերոյ օրինացն դատեցարուք : Ասեն
ցնա Հրէայրն . Մեզ ոչ է արժան սպանա-
նել զոր : Եմուտ միտանգաւ յապարանս
Պիղատոս , կոչեաց զՅիսուս և ասէ ցնա .
Դու ես Թագաւորն Հրէից : Պատասխանի
ետ Յիսուս . Ի բէն ասես զայդ , եթէ այլք
ասացին բեզ զինէն : Պատասխանի ետ

Պիղատոս. Մի՞թէ ևս Հրէնոյ իցեմ, ազգն
քո և բանանսյապետք մասնեցին դրեզ
ինձ. զինչ գործ գործեալ էր քո: Պատաս-
խանի ետ Յիսուս. Իմ արքայութիւն չէ
բայսմ աշխարհէ. Եթէ յաշխարհէ աստի
էր արքայութիւն իմ, սպասաւորքն իմ
մարտնչէին արդեւ զի մի մասնեցայց
Հրէից. բայց արդ ես զաւարտութիւն իմ
չէ աստի: Ասէ ցնա Պիղատոս. Ապա թէ
այդպէս իցէ, թագաւոր ոմն ես դու: Պա-
տասխանի ետ Յիսուս. Դու ասես թէ թա-
գաւոր իցեմ. բայց ես յայտ իսկ ծնեալ
եմ և ի դոյն իսկ եկեալ եմ յաշխարհ, զի
վկայեցից ճշմարտութեանն: Ասէ ցնա
Պիղատոս. Զինչ է ճշմարտութիւն. զայս
իբրև ասաց, դարձեալ ել առ Հրէայն և
ասէ ցնոսա. Ես և ոչ մի ինչ պատճառու
գտանեմ ինձա. բայց է ձեր սովորութիւն
զի զմի ոք արձակեցից (ազատ քողալ)
ձեզ ի գառակիս. արդ կամքք զի արձա-
կեցից ձեզ զթագաւորն Հրէից: Ազաղա-
կեցին ամենեքեան և ասէին. Մի զրա՛
այլ զԲարաբբա. և էր Բարաբբայն այն
աւագակ: Յայնժամ առ Պիղատոս զՅի-
սուս և զան եհար. և զինուորացն արա-

րեալ պսակ ի փշոց՝ եղին ի զլուխ նորա,
և զգեցուցին նմա հանդերձ ծիրանի, և
գային առ նա և ասէին, Ողջ եր, արքայ
Հրէից. և հանկիև նմա ապսախս (ապսախ
զարնել): Ել զարձեալ Պիղատոս արտա-
բքս և ասէ ցնոսա. Անա ածեմ զնա ար-
տաքս առ ձեզ, զի զիտասցիք թէ ես վը-
նաս ինչ ի նմա ոչ դտանեմ: Ել Յիսուս
արտաքս, և ունէր պսակ ի փշոց և հան-
դերձ ծիրանի. Եւ ասէ ցնոսա Պիղատոս.
Անա այրդ ցձեզ: Իբրև տեսին զնա քա-
հանայապետքն և սպասաւորք, զաղաղակ
քարձիւն (պօռալ) և ասեն. Ի խաչ հան,
ի խաչ հան զրա. ասէ ցնոսա Պիղատոս.
Առէք զրա ի ձեզ. և ձեզէն հանէք ի խաչ.
զի ես ի դոյն փնաս ինչ ոչ գտանեմ: Պա-
տասխանի ետուն նմա Հրէայն. Մեր
օրէնս ունիմք. և ըստ օրինաց մերոց
պարտի մեռանել, զի զանձն իւր որդի
Աստուծոյ արար: Իբրև լուս զբանս
զայս Պիղատոս, առաւել ևս երկեաւ. ե-
մուտ դարձեալ անդրէն յապարսնան և
ասէ ցՅիսուս. Ուստի ես դու. և Յիսուս
ոչ ետ նմա պատասխանի: Ասէ ցնա Պի-
ղատոս. Ընդ իս ոչ խօսիս. ոչ զիտես եթէ

իշխանութիւն ունիմ հանել զբեզ ի խաչ,
 և իշխանութիւն ունիմ արձակել զբեզ :
 Պատասխանի ետ Յիսուս . Ոչ ունէիր դու
 իշխանութիւն ի վերայ իմ և ոչ մի, եթէ
 ոչ էր տուեալ բեզ ի վերուստ, վասն այ-
 նորիկ որ մատենացն զիս բեզ, նորա մեծ
 մեղք են : Եւ յայնմանէ Պիղատոս խնդրէր
 արձակել զնա . և Հրէայնք աղաղակէին
 և ասէին . Եթէ զդա արձակես, չես բարե-
 կամ կայսեր . ամենայն որ որ Թագաւոր
 կոչէ զանձն իւր . հակառակ է կայսեր :
 Իսկ Պիղատոս իրրև լուա զքանա զայ-
 ստիկ, ած զՅիսուս արտաքս, և նստաւ
 ի վերայ բեմին (բեմ, բարձր սեղ աւե-
 նաբանելու համար) ի տեղուոջն որ կոչէր
 քարայրատակ : Էր ուրբանն զատկի, և էր
 ժամ իրրև վեցերորդ . և ասէ ցՀրէայնն .
 Անա Թագաւորդ ձեր ցձեզ . և նորա աղա-
 ղակէին . Բարձ ի մէնջ , բարձ ի մէնջ , և
 հան զդա ի խաչ : Ասէ ցնոսա Պիղատոս .
 Ես զԹագաւորդ ձեր ի խաչ հանիցեմ .
 պատասխանի ետուն բահանայապետքն .
 Չիք մեր Թագաւոր բաց ի կայսերէ : Յայն
 ժամ ետ զնա ի ձեռս նոցա զի ի խաչ
 էլանիցէ :

Եւ նորա առեալ տանէին զնա . և
 բարձեալ էր ինքնին զխաչափայտն , և
 էլանէր ի տեղին որ անուանեալ էր զա-
 գածան և կոչէր երբայեցերէն Գողգոթա .
 ուր և ի խաչն իսկ հանին զնա . և ընդ
 նմա երկուս ևս այլս աստի և անտի , և
 ի միջի զՅիսուս : Գրեաց և տախտակ մի
 Պիղատոս և եղ ի վերայ խաչին . և էր
 գրեալ . « Յիսուս Նազովրեցի , Թագաւոր
 Հրէից : » Զայն տախտակ ընծերցան բա-
 զումք ի Հրէից , զի մօտ էր ի քաղաք
 անդր տեղին ուր խաչեցան Յիսուս . և
 էր գրեալ երբայեցերէն, դաղմատերէն և
 յունարէն : Ասն ցՊիղատոս բահանայա-
 պետքն Հրէից . Մի գրեր Թագաւոր Հրէ-
 ից, այլ Թէ՛ Նա ասաց , Թագաւոր եմ
 Հրէից : Պատասխանի ետ Պիղատոս . Չոր
 ինչ գրեցի՞ գրեցի : Իսկ զինուորքն իրրև
 հանին ի խաչ զՅիսուս, առին զհանդերձս
 նորա և արարին չորս մասունս . իւրա-
 քանչիւր զինուորի մասն . իսկ զպատմու-
 ճանն, քանզի էր առանց կարանի (կարան
 կարուած) ի վերուստ փոր (մէջք պա-
 րապ) անկեալ (անկանեմ, soqումագ)
 ամենին, ասն ցմիմեանս . Մի պատա-

Բեցուք զայդ, այլ արկցուք վիճակս ի վերայ զորս ում և ելցէ: Զինուորքն զայս ինչ զործեցին: Յետ այսորիկ իրբև զիտաց Յիսուս եթէ: անա ամենայն ինչ կատարեալ է, ասէ. ծարաւի եմ: Եւ անդ կայր աման ինչ լի քացախով. և նոցա սպունգ լցեալ քացախով ընդ լեզուոյ՝ շուրջ եղեալ զմշտկաւ (մեհիկ, ջուր սրակելու գործիմ) զսոցայի մատուցին (դպցնել) իրերան նորա: Իրբև առ (նաւակել) Յիսուս զքացախն հանդերձ լեզուովն ասէ. Ամենայն ինչ կատարեալ է. և խոնարհեցուցեալ զգլուխն աւանդեաց զոգին: Իսկ Հրէայքն — քանզի ուրբամ էր, զի մի անդէն ի խաչին ազանիցին (քաց տեղը մնալ գիւերը) մարմինքն մինչև ցշարամն, զի էր օր մեծ շարամուն այնորիկ — աղաչեցին զՊիղատոս զի խորտակեցեն՝ զբարձս նոցա և բարձցին: Եկին զինուորքն և զառաջնոյն խորտակեցին զբարձս (ռոտընեբեմ միկչեւ զիսք). նոյնպէս և զմիւսոյն որ ընդ նմա ի խաչն ելեալ էր: Բայց իրբև եկին առ Յիսուս և տեսին զի այն ինչ (դեռ նոր) մեռեալ էր, ոչ խորտակեցին զբարձս նո-

րա. այլ մի ոմն ի զինուորացն տիգաւ խոցեաց (ծակել մարմինը) զկողս նորա, և ել վաղվազակի արիւն և ջուր:

Յովհ. Գլ. ԺԸ. ԺԹ.

Եւ ի միաշարամուտն Մարիամ մազգահենացի զայ առաւօտուն ընդ աշաղուսն (լուսնալուսն պէս) ի գերեզման անդր. և տեսանէ զվէմն բարձեալ ի դրաց գերեզմանին: Ապա ընթանայ և զայ առ Սիմոն Պետրոս և առ միւս աշակերտն զոր սիրէրն Յիսուս, և ասէ ցնոսա. Բարձին զՏէր ի գերեզմանէ անտի, և ոչ գիտեմ ուր եղին գնա: Ել Պետրոս և միւս աշակերտն և զային ի գերեզմանն. Ընթանային երկոքեան ի միասին. և միւս աշակերտն յառաջեաց (առաջ անցնիլ) ընթացաւ վաղագոյն քան զՊետրոս և եկն նախ ի գերեզմանն. և խոնարհեալ (ծռիլ) տեսանէ զի կային անդ կտաւքն, բայց իներքս ոչ եմուտ: Եկն և Սիմոն Պետրոս որ գնայրն զկնի նորա, և եմուտ ի գերեզմանն. և տեսանէ զկտաւսն զի կային անդ. և վարշամակն որ էր ի գլուխ նորա՝ ոչ ընդ այլ կտաւսն կայր, այլ ուրոյն (զլս) ծալեալ ի մի կողմն: Յայնմամ

եմուտ և միւս աշակերտն որ եկեալն էր յառաջագոյն ի գերեզմանն: Զորան դարձեալ առ միմեանս աշակերտքն. բայց Մարիամ կայր արտաբոյ գերեզմանին և լայր. և մինչդեռ լայր, խնարհեցաւ ի գերեզմանն և տեսանէ երկուս ճրեշտակս ի սպիտակս (ներմակներ հագած) զինքստէին, մի՛ ի սնարից (գլխուն դիւն) և մի յանտից (ոսխն դիւն) ուր կայր մարմինն Յիսուսի: և նորա տեսն ցնա. Կին զու, զի լաս. սսէ ցնոսս. Զի բարձին զտէրն իմ ի գերեզմանէ աստի, և ոչ զիտեմ ուր եղին զնա: Զայս իբրև ասաց, դարձաւ ի քիկուռնս կոյս (եօխն դարձաւ) և տեսանէ զՅիսուս զի զի կայր. և ոչ զիտէր Թէ Յիսուս իցէ: Ասէ ցնա Յիսուս. Կին զու, զի լաս. զո՛ խնդրես: Նմա այսպէս Թուեցաւ Թէ պարտիզպանն իցէ. սսէ ցնա. Տէր, և Թէ զու բարձեր (վերցնել սահիլ) զնա, ասս ինձ ուր եղիր զնա: Ասէ ցնա Յիսուս. Մարիամ, և նա դարձաւ և սսէ ցնա երբայեցեբէն. Բարունի. որ Թարգմանի Վարդապետ: Ասէ ցնա Յիսուս. Մի մերձանար (դպչիլ) յիս, զի չև ևս եկեալ եմ առ նայր իմ:

Գայ Մարիամ մազԹաղենացի և պատմէ աշակերտացն և Թէ ետես նա զՏէր, և զայս ինչ ասաց ցնա: **Յովհ. Գլ. Ի.**

Յես այսորիկ դարձեալ յայտնեաց զանձըն իւր Յիսուս աշակերտացն իւրոց առ ծովեզերքն Տիրերիսայ, և յայտնեաց այսպէս: Էին ի միասին Միմոն Պետրոս և Թովմաս, անուանեալն երկուորեակ, և Նամանիէլ և որդիքն Զերեմեա և այլք յաշակերտաց անտի երկու: Ասէ ցնոսս Միմոն Պետրոս. Երթամ ձուկն որսալ. ասեն ցնա. Գամբ և մեր բնդ բեզ: Գնացին և մտին ի նաւ, և յայնմ զիշերի կալան և ոչինչ: Իբրև այգ եղև, կայր Յիսուս յեզր ծովուն. բայց ոչ ծանեան աշակերտքն Թէ Յիսուս իցէ: Ասէ ցնոսս Յիսուս. Մանկունք, միմէ ունէք ինչ ուտելոյ. պատասխանի ետուն և ասեն ցնա. Ոչ: Ասէ ցնոսս. Արկէք յաշակողմն նաւին զուսկանդ և զտանիցէք: Արկին, և ոչ կարէին ձգել (բաշել) ի բազմութենէ անտի ձկանցն: Ասէ աշակերտն այն՝ զոր սիրէրն Յիսուս՝ ցՊետրոս. Տէր է այն: Միմոն Պետրոս իբրև լուաւ Թէ Տէր է չարկաւ. զիւրև սփսմանելին (բեշտխալ,

խառնու), բանզի մերի էր, և ընկեց զին-
բըն ի ծովն: Եւ այլ աշակերտքն նաւաւն
խակ գային, բանզի չէին հետի ի ցամա-
քէն, այլ իբրև երկերիւր կանգնաւ. բար-
չէին զգործին հանդերձ ձկամբն: Իբրև
եկին ի ցամաք, տեսանեն կրակետոյ (կը-
րակ վառած սեղ) կայծականց, և ձուկն
մի ի վերայ և հաց: Ասէ ցնտա Յիսուս.
Բերէք ի ձկանց այտի զոր դուքդ կալա-
րուք այժմիկ: Եմուտ Սիմոն Պետրոս և
ձգէր զգործին ի ցամաք լի մեծամեծ ձը-
կամբք հարիւր յիսուն և երիւք. և այնչափ
ինչ կայր և ոչ պատառեցաւ գործին: Ասէ
ցնտա Յիսուս, եկայք ճաշեցէք, և ոչ
որ յաշակերտացն իշխէր (նախաճակիլ)
հարցանել Թէ Գու ճվ ես, զի գիտէին Թէ
Տէրն է. զայ Յիսուս և առնու զհացն և
տայ նոցա, նոյնպէս և զձուկնն:

Յովհ. Կ. Բ. ԻՍ.

Պետրոս և Յովհաննէս ելանէին ի տա-
ճար անդր յիններորդ ժամու ազօթիցն. և
էր այր մի կաղ յորովայնէ ճօր խրոյ զոր
բարձեալ զնէին հանապաղ առ դրան
տաճարին որ կոչէր գեղեցիկի՝ խնդրել ո-
չորմուծիւն յայնցանէ որ մտանէին ի տա-

ճարն: Որոյ տեսեալ զՊետրոս և զՅով-
հաննէս զի մտանէին ի տաճարն՝ աղաչէր
ողորմուծիւն առնուլ. Հայեցաւ ինա Պետ-
րոս Յովհաննու հանդերձ և ասէ. Հայեաց
ի մեզ. նա դարձաւ ի նոսա և ակն ունէր
առնուլ ինչ ի նոցանէ, և ասէ Պետրոս.
Արձաթ և ոսկի ոչ ունիմ. բայց զոր ունի-
մքս՝ զայս տաց բեզ. յանուն Յիսուսի
Գրիստոսի Նազովրեցոյ արի և զնա:
Եւ կալեալ զաշոյ ձեռանէ նորա յարոյց
զնա, և անդէն հաստատեցան բարձք
նորա և սրունք (ոսուրներէն մինչեւ
ծրնկուրները). ի վեր վազեաց (ցատկել)
և սկսաւ զնալ, և եմուտ ընդ նոսա ի տա-
ճարն. զնայր և վազվազէր (ցատկոսել)
և օրնէր զԱստուած: Ետես ամենայն ժո-
ղովուրդն զնա զի զնայր, և զիտէին զի
սա էր որ նստէր վասն ողորմուծեան առ
գեղեցիկ զրան տաճարին, և լցան զար-
մանալեօք (զարմանումլ) ի վերայ նշանին
որ եղև: Եւ մինչ նա ունէր զՊետրոս և
զՅովհաննէս, ընթացաւ ամենայն ժողո-
վուրդն առ նոսա ի սրանն որ կոչէր Սոչո-
մոնի՝ զարմացեալք: Իբրև ետես Պետրոս
պատասխանի ետ ժողովրդեանն. Արք

Իտրայելացիք, զի՛ զարմացեալ էք ի վերայ այտորիկ, կամ ընդ մեզ զի՛ էք պշուցեալ (աչքբ սկիւած նայիլ) իբրու Թէ անձին գորուծեամբ ինչ կամ քաջուծեամբ (բարեպաշտութեամբ) արարեալ իցէ զընալդ դմա: Եւ մինչդեռ խօսէին նորա ընդ ժողովրդեանն, հասին ի վերայ նոցա քահանայապետքն և իշխանք տաճարին և Սաղուկեցիքն՝ զայրազնեալք վասն ուսուցանելոյ նոցա զժողովուրդն և պատմելոյ Յիսուսիւ զյարութիւն մեռելոց: Միւսեցիկն ի նոսա զճնուս (բռնեցիկն) իւրեանց, և եղին զնոսա ի բանտի մինչև ի վաղիւն, զի՛ էր ընդ երկնս (Իրիկուան դէմ): Եւ եղև ի վաղիւ անդր ժողովել նոցա զիշխանսն և զերիցունս և զգոպիրսն յերուսաղէմ, և զԱննա քահանայապետ և զԿայիափա և զՅովհաննէս և զԱղէքսանդրոս և որ միանգամ էին յազգէ քահանայութեանն: Եւ կացուցեալ զնոսա ի մէջ (մէջ սեղբ օրբան) հարցանէին. Որով՞ գորութեամբ կամ որով՞ անուամբ արարէք դուք զայս: Յայնժամ Պետրոս ասէ զնոսա. Իշխանք ժողովրդեան և երիցունք Իտրայելի, եթէ արժանն ինչ իցէ դատել զմեզ

այսօր վասն երախտեաց առն՝ միոյ տկարի: Հայեցեալ ի համարձակութիւնն Պետրոսի և Յովհաննէու, և ի վերայ հասեալ Թէ արք տղէտր և առանց դպրութեան (ուսմունք) են՝ զարմանային. զի՛ ճանաչէին զնոսա Թէ ընդ Յիսուսի էին, և զայրն և տեսնէին զբժշկեալն զի կայր ընդ նոսա. և ոչ ինչ կարէին տալ պատասխանի: Եւ հրամայեալ նոցա արտաքս քան զատեանքն ելանել՝ խորհեցան ընդ միմեանս և ասեն. Չինչ արասցուք արանցս այսոցիկ. զի՛ երևելի նշան եղև ի ձեռն նոցա. ամենայն իսկ ընակչաց երուսաղէմի յայտ է և ոչ կարեմք ուրանալ: Այլ զի մի առաւել ճարակեցի (սարաճուիլ կամաց կամաց) ի ժողովուրդն. սպառնասցուք նոցա մի ևս խօսիլ յանունն յայն մի ումք ի մարդկանէ: Եւ կոչեցեալ զնոսա պատուիրեցին ամենեին մի խօսիլ և մի ուսուցանել յանուն Յիսուսի: Իսկ Պետրոս և Յովհաննէս պատասխանի ետուն և ասեն զնա. Եթէ արժանն իցէ առաջի Աստուծոյ ձեզ լսել առաւել քան Աստուծոյ, ընտրեցէք այլ մեք ոչ կարեմք զոր տեսարն և լուար չխօսիլ: Նորա սպառ-

նացեալ արձակեցին զնոսա, և ոչ ինչ զըտեալ թէ որպէս պատուհասեցեն (պատժել) զնոսա վասն ժողովրդեանն. զի ամենեքեան վառաւոր առնէին զԱստուած վասն իրացն եղևոց. զի ամաց էր այրն առաւել քան զբառասանն յորոյ վերայ եղև նշանս այս բժշկութեանն: Եւ անտի արձակեալ եկին առ իւրեանցսն (իւրեցցնէր), և պատմեցին որչափ ինչ ստացեն ցնոսա քանանայապետքն և երիցունքն: Եւ բազմութեանն հաւատացելոցն էր սիրտ և անձն մի. և ոչ որ ի նոցանէ ասէր զընչից իւրոց թէ ուր իցէ. այլ էր նոցա ամենայն ինչ հասարակաց: Ոչ որ կարօտ էր ի նոսա. զի որ միանգամ տեսարն էին գեղից կամ ապարանից՝ վաճառէին և բերէին զգինս վաճառելոցն. զնէին առ ոտս առաքելոցն, և բաշխէին իւրաբանչիւր որպէս ումեք պիտոյ ինչ լինէր:

Կարծ. Կ. Գ. Գ.

Այր ոմն Անանիա անուն, հանդերձ կընաւ իւրով Սափիրաւ, վաճառեաց ազարակ, և խորեաց (գաղսնի մէջէն առնել) ի գնոց անտի զիտելով և կնոջն. և երեք մասն ինչ, եղ առ ոտս առաքելոցն: Ասէ

Պետրոս. Անանիա, ընդէր էլից սատանայ զսիրտ քո ստել բեզ շողոյն սրբոյ և խորել ի գնոց գեղջն. ոչ ապաբէն մինչ կայրն՝ քո էր, և ի վաճառելն ընդ քո իշխանութեամբ էր. զի է զի եղեր ի սրտի բուժ զիրս զայս. ոչ ստեցեր մարդկան այլ Աստուծոյ: Եւ լուեալ Անանիա զբանս զայստսիկ՝ անկաւ եւ ևնաւ զոգի (հոգին փչել). և եղև ան մեծ ի վերայ ամենեցուն որ լուանն զայն. Յոտն կացին երիտասարդքն և ամփոփեցին (մէջը՝ առնել, փաքրել) զնա և տաբան թաղեցին: Եւ եղև իրրև ժամք երեք անցին. և կին նորա ոչ գիտէր զինչ եղեալն էր. եմուտ ի ներքս: Պատասխանի ետ նմա Պետրոս և ասէ. Ասա դու ինձ թէ անչափ գնոց ըզ գեւղն վաճառեցէք. և նա ասէ. Այո, այնչափ: Եւ ասէ ցնա Պետրոս. Զի է զի միաբանեցայք դուք փորձել զշողին տեառն. անա ոտքն որ թաղեցին զայր քո ի դրան՝ հանցեն և զբեզ. և անկաւ անդէն առ ոտս նորա և եման զոգի: Մտին երիտասարդքն, զտին զնա մեռեալ և հանին թաղեցին առ առն իւրում:

Եւ ի ձեռն առաքելոց լինէին նշանք

մինչև ի հրապարական հանել զհիւանդս
 և զնել պատգարակօք (քեճկերե) և մաճ-
 ճօք իւրեանց, զի ընդ անցանելն Պետրո-
 սի զոնէ հովանի նորա հասցէ ումեր ի
 նոցանէ: Յարուցեալ քահանայապետն և
 ամենեքին որ ընդ նմա և աղանդ Սաղու-
 կեցոց՝ լցան նախանձու. և տրկին զձեռս
 յառարեալսն և եղին զնոսա հրապարա-
 կաւ ի բանտի: Ապա հրեշտակ տեսուն
 զիշերի երաց զգուրս բանտին, և հանեալ
 զնոսա ասէ. զնացէք կացէք ի տաճարին
 և խօսեցարուք ընդ ժողովրդեանն զամե-
 նայն պատգամս (լսօսք) կենացս այսոցիկ:
 Եւ իբրև լուան, մտին ընդ առաւօտն ի
 տաճարն և ուսուցանէին: Եկն քահանա-
 յապետն և որ ընդ նմա, կոչեցին միաբան
 զատեանն և զամենայն ձերակոյտ որդո-
 ցըն Իսրայելի, և առարեցին ի բանտն
 ամել զնոսա: Իբրև եկին սպասաւորքն,
 ոչ գտին զնոսա ի բանտին. դարձեալ
 անդրէն պատմեցին և ասն Թէ Զբանտն
 գտար բակեալ ամենայն զգուշութեամբ,
 և զպահապանան զի կային առ դրանն
 բացաք, և ի ներքս զոր ոչ ևս գտար:
 Իբրև լուան զբանս զայս իշխանք տաճա-

րին և քահանայապետն, հիանային վո-
 սրն նոցա Թէ զինչ արդեօք լինիցի այն:
 Եւ եկն ոմն, պատմեաց նոցա Թէ Ահա
 արքն զորս եղիք ի բանտի՝ կան ի տա-
 ճարին և ուսուցանեն զժողովուրդն: Յայն-
 ժամ երթեալ իշխանն սպասաւորքն հան-
 դերձ ամ զնոսա ոչ բռնութեամբ. քանզի
 երկնչէին ի ժողովրդեանն զի մի քարկո-
 ձեացին: Եւ ամեալ զնոսա՝ կացուցին յա-
 տենի, եհարց ցնոսա քահանայապետն և
 ասէ. Ոչ՞ պատուիրեցար ձեզ մի ուսու-
 նել յանունն յայն. և արդ ահա ասիկ լը-
 ցէք յերուսաղէմ ուսմամբ ձերով, և կամիք
 ամել ի վերայ մեր զարկն զառնն զայնտ-
 րիկ: Պատասխանի ետ Պետրոս և այլ
 առարեալսն և ասն. Հնազանդիլ պարտ
 է Աստուծոյ առաւել քան մարդկան: Եւ
 նորա իբրև լուան, առատանային (կաս-
 ցիլ, բարկանալ) և խորճէին սպանանել
 զնոսա:

Յարուցեալ ոմն ի մէջ ատենին Փարի-
 սեցի, որում անուն էր Գամաղիէլ, օրէ-
 նըրաւոցոյ, պատուական ամենայն ժողո-
 վըրդեանն, հրամայեաց սակաւիկ մի զար-
 սըն արթարս տանել: Եւ ասէ ցնոսա

Արք Իսրայելացիք, հայեցարուք ի ձեզ
 վասն արանցս այտոցիկ զինչ արձան իցէ
 զորձել: Յառաջ քան զաւուրս զայտոսիկ
 յարեաւ Թեղաս ասել զանձնէ Թէ իցէ
 ոմն. յոր անկան (մէկուց յարիլ) արք Թը-
 ւով իբրև չորեք հարիւր. որ սպանաւ, և
 ամենեքեան որ միարան էին ընդ նմա՝
 քակտեցան (ցրուիլ) և եղեն յոչինչ: Յետ
 նորս յարեաւ Յուզա Փալիլեացի յաւուրս
 աշխարհագրին, և ապառամրեցոյ ժողո-
 վուրդ՝ բազում զկնի իւր. և նա կորեաւ,
 և ամենեքեան որ նմայն հաւանեալ էին՝
 ցրուեցան: Եւ զարդիս ասեմ ձեզ, ի բաց
 կացէք յարանցդ յաշղանէ և Թոյլ տուք
 դոցա. զի Թէ իմարդկանէ իցէ խորհուր-
 զըդ այդ կամ զորձդ, քակտեցի. ապա
 Թէ յԱսաուժոյ է, ոչ կարէք քակտել ըզ
 զոսա. գուցէ և ասաուժամարտք գտա-
 նիցիք: Հաւանեցան նմա, և կոչեցեալ
 զառարեալան՝ զան հարին և արձակեցին
 զնոսա: Եւ նոքա զնացին, և զամենայն
 օր ի տաճարին և առ անին (սանր մջ)
 ոչ զաղարէին ուսուցանել և աւետարանել:

Թորձ. Գլ. Ծ.

Ստեփաննոս, այր ի շնորհօր և զօրու-

Թեամբ, առնէր նշանս մեծամեծս ի ժո-
 ղովրդեանն. յարեան ոմանք ի ժողովր-
 դենէն վիճել ընդ Ատեփաննոսի. և ոչ
 կարէին զդիմ ունել (դիմ դնել) իմաս-
 աւութեանն որով խօսէր: Յայնժամ հրա-
 պուրեցին (զէ՛ց բանի համոզել) արս
 ոմանս ասել Թէ լուաք զդորս խօսիլ
 բանս հայնոյութեան ի Մովսէս և յԱս-
 տուած. և խտովեցին զժողովուրդն և
 զերիցուն և զգլխիսն. և հասեալ ի վե-
 րայ՝ յափշտակեցին զնս և ամին յա-
 տեան. և կացուցին վկայս սուտս որ
 ասէին. Այրս այս ոչ զաղարէ խօսիլ
 բանս հայնոյութեան զտեղւոյն սրբոյ և
 զօրինացն: Եւ լուեալ զայս յատենի անդ
 զայրանային և կրճտէին զատամուծս ի
 վերայ նորս. աղաղակեալ ի ձայն մեծ՝
 դիմեցին (վրան վալել) առ հասարակ
 ի վերայ նորս. և հանեալ արտաբոյ քա-
 զարին քարկոծէին. և վկայքն զնէին
 զձորձս իւրեանց առ ոսս երիտասարդի
 միոջ որ կոչէր Սաւուղ: Եւ քնրկոծ առ-
 նէին զԱտեփաննոս. և նա եղ ծունր.
 աղաղակեաց ի ձայն բարձր. Տէր, մի
 համարիր զոցս զայս մեղս. և զայս

իրբու ասաց, ննջեաց (Անունիլ). և Սաւ-
ղոս էր կամակից սպանման նորա: Եւ
բարձին զՍտեփաննոս արբ երկիւղածք
և արարին կոծ (ողբ) մեծ ի վերայ նորա:

Բայց Սաւղոս վնասակար էր եկեղե-
ցոյն. ի տունս տունս մտանէր. բարշէր
զարս և զկանայս, մատնէր ի բանս. և
տակաւին լցեալ սպառնալեօք՝ մատու-
ցեալ առ քահանայապետն խնդրեաց ի
նմանէ թուղթս ի Դամասկոս առ ժողո-
վուրդսն, որպէս Թէ զոր զացէ զայնր
ճանապարհի, արս կամ կանայս, կա-
պեալս ածցէ յերուսաղէմ: Եւ ընդ եր-
թալ նորա եղև մերձենալ ի Դամասկոս.
յանկարծակի շուրջ զնովա փայլատա-
կեաց (փայլիլ) լոյս յերկնից, և ան-
կեալ յերկիր՝ լուաւ բարբառ որ ասէր
ցնա. Սաւուղ, Սաւուղ, զի՞ նալածես
զիս, և ասէ Սաւուղ. Ով ես, Տէր, և
նա ասէ. Ես եմ Յիսուս զոր դուն նալա-
ծես, խիտտէ բեզ ընդդէմ խմանի (պիզ)
արացել (կից գարնել): Եւ զարհուրեալ
և անշշունջ (անձայն) լեալ ասաց. Տէր,
զիս զի՞նչ կամիս առնել. և ասէ ցնա
Տէր. Յոտն կաց և մուտ ի քաղաքդ, և

պատմեցի բեզ զինչ պարտ իցէ առնել.
խոկ արբն որ ընդ նմայն երթային՝ կա-
յին անշշունջ. զձայնն միայն լսէին,
բայց տեսանէին և ոչինչ: Յարեաւ Սաւ-
ղոս յերկրէ անտի, և աջօք բացօք ոչ
զոր տեսանէր. զձեռանէ առեալ նորս
մուծին ի Դամասկոս. և էր անդ աւուրս
երիս, և ոչ եկեր և ոչ արբ: Եւ էր ոմն
աշակերտ ի Դամասկոս, Անանիա անուն.
ասէ ցնա Տէր ի տեսլեան. Անանիա. և
նա ասէ. Աստիկ եմ, Տէր: Եւ ասէ
ցնա Տէր. Յոտն կաց և գնա ընդ փողոցն
որ կոչի ուղիղ. և խնդրեցես յապա-
րանն Յուզայ Սաւղոս անուն զՏարսու-
նացի զի կայ դեռ յաղթօս: Եւ Սաւղոս
ետես ի տեսլեան այր մի Անանիա անուն
մտեալ և եղեալ ի վերայ նորս ձեռն
որպէս զի տեսցէ: Պատասխանի ետ
Անանիա. Տէր, լուայ ի բազմաց վասն
առնն այնորիկ որչափ արար չարիս սըր-
բոց բոց յերուսաղէմ, և աստ ունի իշ-
խանութիւն ի քահանայապետից կապել
զամենեսեան որ կարդան (կանչել) զա-
նուն բո: Ասէ ցնա Տէր. Երթ դու, զի
անօթ ընտրութեան է ինձ նա: Եւ գնաց

Անանիա և եմուտ յապարտանն, և եղեալ ի վերայ նորա ձոռս ասէ. Սաւուղ, եղբայր, ի վեր հայեաց, Տէր առաքեաց զիս, Յիսուս որ երևեցան բեզ ի ճանապարհին յորում գայիրն, որպէս զի տեսցես: Եւ վաղվազակի անկան յաչաց նորա իրբև կեղևանք. ետես և յարեաւ մկրտեցաւ, և առեալ կերակուր զօրացաւ, և եղև ի Դամասկոս ընդ աշակերտսն աւուրս ինչ: Զարմացեալ էին ամենեքեան որ լսէինն, և ասէին. Ոչ՞ սա էր որ աւար հարկանէր յերուսաղէմ զայնտիկ ար կարդային զանուն Յիսուսի, և այսր նմին ի ի (անոր համար) եկեալ է զի կապեալս զսոսս տարցի առ քահանայապետն: Իրբև կատարէին աւուրք բազումք, խորհեցան Հրեայքն սպանանել զնա: Յայտնեցաւ Սաւղոսի նենգութիւն նոցա, բանզի պահէին ըզզրունսն ի տուէ: և ի գիշերի որպէս զի սպանցեն զնա: Եւ առեալ զնա աշակերտացն ի գիշերի՝ ընդ պարիսպն կախեալ իշուցին վանդակաւ (սեպիւս, իիւֆէ): Իրբև եկն Սաւղոս յերուսաղէմ, ընդելանէր (փորձ փորձել) յարիլ յա-

շակերտսն. և ամենեքեան երկնչէին ի նմանէ. չհաւատային թէ իցէ աշակերտ:

Փորձ. Գլ. Զ — Թ.

Եւ եղև ի շրջիլն Պետրոսի առ ամենեքումք՝ իշաննլ նմա և առ սուրբսն որ բնակեալ էին ի Լիւդիա: Եւ եզիտ անդ այր մի որում անուն էր Ենեա, ութամեան զնէր (պառւկիլ) ի մահիճս անդամալոյծ: Եւ ասէ ցնա Պետրոս. Ենեա, բժշկէ զքեզ Տէր Յիսուս Քրիստոս. արի և քեզէն թօթափեա (մէջէն ելլել) զանկողինս քո. և վաղվազակի յարեաւ: Եւ ի Յոպպէ էր կին ոմն աշակերտեալ անուն Տարթմա, որ Թարզմանեալ կոչի այժեմնիկ. սա էր լի գործովք բարեօք և ողորմութեամբք զոր առնէր: Եւ եղև յաւուրսն յայնտիկ հիւանդանալ նմա և մեռանիլ. լուացին զնա և եղին ի դատիկոնի (սան յարկըր, իւար) անդ: Եւ մերձ էր Լիդիա ի Յոպպէ. աշակերտացն լուեալ եթէ Պետրոս անդ է, առաւեցին երկուս արս առ նա աղաչել զի մի դանդաղեցի գալ առ նոսա. և յարուցեալ Պետրոս եկն ընդ նոսա. զոր, իրբև եկն, հանին ի վերնատունն. և կացին շուրջ

զնովաւ այրիքն ամենայն . լային և
ցուցանէին զձորձս և զմանդերձս որչափ
առնէր նոցա այժևննիկն : Եւ հանեալ
արտարս զամենեսան Պետրոսի՝ եղ
ձուներ , եկաց յաղօծս , և դարձաւ ի մար-
մինն և ասէ . ՏարիՅա , արի կաց յա-
նուն Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի . և նա
երաց զաչս իւր . և տեսեալ զՊետրոս՝
նստաւ կանգուն (կայնամ , շիսակ) :
Ձեռն ևս (ձեռքէն բռնել) նմա Պետրոս
և յարոյց զնա . կոչեաց զորքսն և զայ-
րիս . առաջի կացոյց զնա կենդանի :

Քործ. Գլ. Թ.

Այր մի էր ի Կեսարիա , անուն Կուռ-
նելիոս , հարիւրապետ , ի գնդէ որ կոչէր
Իտալացի . բարեպաշտօն և երկիւղած
Աստուծոյ ամենայն տամբ իւրով : Ետես
ի տեսլեան յայտնապէս զիններորդ ժա-
մու առտրն զճրեշտակ Աստուծոյ զի
մտանէր առ նա և ասէր զնա . Կուռնե-
լիէ . և նա հայեցեալ ընդ նա զարճու-
րեցաւ (սասիկ վախճալ) և ասէ . Ձի
է , Տէր . և ասէ զնա . Յղեա արս ի Յոպ-
պէ և կոչեա զՍիմոն զոմն որ կոչի Պետ-
րոս . նա մտեալ է առ Սիմոնի ումենն

խաղախորդի (մարք մաքրոյ) . որոյ է
տունն մերձ ի ծով : Եւ կոչեաց Կուռնե-
լիոս երկուս ի ծառայից իւրոց և զինոր
մի բարեպաշտօն ի սպասաւորացն իւրոց ,
և առաքեաց զնոսա ի Յոպպէ : Եւ ի վա-
զիւ անդր ի նախապարն ակզակնը (նամ-
բայ ելլել) նոցա և մօտ ի քաղաքն լի-
ննել՝ ել Պետրոս ի տանիսն կալ յաղօծս
զվեցերորդ ժամուն : Քացցեաւ և կամէր
ճաշակել . և ի պատրաստիլն նոցա՝ եղև
ի վերայ նոցա զարմացումն . և տեսանէր
զերկինս բացեալ , և զչորեցունց տունոց
(սնուն , պոչ , ծայր) կապեալ անօծ ինչ
իբրև զկտաւոյ մեծի յորում էին ամենայն
չորրտանիք և սողունք (փորին վրայ
բալոյ անասուն) երկրի և թռչունք երկ-
նից : Եւ եղև ձայն առ նա . Արի , Պետ-
րոս . զեն և կեր : Եւ Պետրոս ասէ .
Քաւ յիցի (Աստուած չրնէ) . Տէր . զի
ոչ երբեր կերայ խառնակ ինչ և անտուրր
(լոս օրինաց պիղծ) : Չայն եղև կրկին
անգամ առ նա . Չոր Աստուած սրբեաց՝
դու մի պղծեր : Այս եղև երիցս և վե-
րացաւ անօծն յերկինս : Եւ մինչդեռ
զարմացեալ էր ընդ միտս Պետրոս թէ

զինչ իցէ տեսիլն զոր ետես, անա արբն առարեալք ի Կուռնեկեայ հարցին զապարանիցն Սիմոնի, կացին առ դրանն, կոչեցին և հարցանէին եմէ Սիմոն որ կոչին Պետրոս՝ ասա մտեալ իցէ: Եւ մինչդեռ Պետրոս զմտաւ ամէր վասն տեսեանն, ասէ Հոգին ցնա. Անուասիկ արբ ոմանք խնդրեն զրեզ. այլ արի էջ և երթ ընդ նոսա առանց իրիք խղճելոյ (վարանիլ խղճիլ): Իբրև էջ Պետրոս առ նոսա ասէ. Անուասիկ ես եմ զոր խնդրէրն, զինչ իրք են վասն որոյ եկիրք: Եւ նորա ասեն. Կուռնեկիոս հարիւրապետ, այր արդար և երկիւզած յԱստուծոյ, վկայեալ յամենայն ազգէն Հրէից, հրաման առ ի հրեշտակէ սրբոյ կոչել զրեզ ի տուն իւր և լսել բանս ի քէն: Կոչեաց Պետրոս զնոսա ի ներքս և առ իւր ազոյց (զիւերք տունը քնդունիլ). և ի վաղիւ անդր յարուցեալ զնաց ընդ նոսա: Եւ ի վաղիւ անդր մտին ի Կեսարիա. և Կուռնեկիոս մնայր նոցա՝ կոչեցեալ զազգատոմն իւր և զկարեւոր բարեկամսն (մեքիմ բարեկամ): Եւ եղև ի մտաննին Պետրոսի, ընդ առաջ

եղև նմա Կուռնեկիոս. անկեալ առ ոտան երկիր պագաներ նմա. և Պետրոս կանգնեաց զնա և ասէ. Յոռն կաց. և ես ինքն մարդ եմ. և խօսելով ընդ նմա եմուտ ի ներքս. և զտանէր անդ ժողովեալ բազումս: Եւ ասէ ցնոսա. Դուր ինքնին զիտէք, որպէս անմարթ (անհրևար) է առն Հրէի հպել կամ մերձեալ (ղպչիլ) առ այլազգի. և ինձ Աստուած եցոյց մի զոր խառնակ կամ անսուրբ ասել ի մարդկանէ: Վասն այսորիկ և առանց ընդ բանս ինչ ամերոյ (առանց ընդդիմութեան) եկի կոչեցեալ. բայց արդ հարցանեմ. յինչ պէսս (ինչ բանի համար) կոչեցէք զիս: Կուռնեկիոս ասէ. Ես յղեցի առ քեզ. և դու բարեւոք արարեր զի եկիր. արդ ամենեքին մեր առաջի Աստուծոյ կամք լսել զամենայն զոր հրամայեալ է քեզ ի Տեսնէն:

Յարժ. Գլ. Ժ.

Ընդ ժամանակսն ընդ այնոսիկ արկ Հերովդէս արքայ ձեռն (ձեռք զարկաւ) չարչարել զոմանս յեկեղեցոյն. և սպան զՅակովբոս զեղբայրն Յովնաննու սրբոյ: Ետես եմէ հասոյ է Հրէիցն, յաւել ևս

ունել զՊետրոս . և էին աւուրբն բազարչակերաց : Իբրև կալաւ զնա, եղ* ի բանախ և մատենաց չորից չորրորդաց զինուորաց պանել զնա . և կամէր յետ գատկին ածել զնա ժողովրդեանն : Եւ Պետրոս ի պաննսխի եր (պանուած) ի բանախն, և աղօթք ստէպ (ծարուակ) լինէին յեկեղեցոյն վասն նորա առ Աստուած : Իբրև կամեցաւ զնա ածել (սպաննել սալ) Հերովդէս, ի զիշերին յայնմիկ էր Պետրոս ի բուն ի մէջ երկուց զինուորաց կապեալ կրկին շղձալիւք . և պանապանքն առաջի դրանն պանէին զբանան : Եւ աճա հրեշտակ Տեառն եկն եկաց ի վերայ, և լոյս ծագեաց ի տանն . և խմեաց (մեծեց) ըզկողսն Պետրոսի, յարոյց զնա և ասէ . Աբի վազվազակի . և անկան շղձայքն ի ձեռաց նորա : Եւ ասէ հրեշտակն ցնա . Ած (կապէ) զգօտի բո, և արկ (նագիր) զհողածափս յոտս բո . և արսբ այնպէս . և ասէ ցնա . Արկ զձերձս բո և եկ զկնի

* Դնել բայր ներգոյական հոլով խնդիր կ'առնէ, ոչ նախորիւ տրական :

խմ : Եւ ելեալ երթայր զհետ և ոչ զխաբ Թէ ճշմարիտ իցէ որ ինչ եղևն ի հրեշտակէն . զի համարէր երազ տեսանել : Եւ իբրև անցին նորա ըստ մի պահ (զինուորք պահապան) և ըստ երկուս, եկին մինչև ի դուռնն երկամի որ հանէր ի բազարն, և ինքնին բացաւ նոցա . և մտեալ անցին ընդ փողոց մի . և վազվազակի ի բաց եկաց ի նմանէ հրեշտակն . Եւ Պետրոս իբրև ի միտս եղև (խելք վրաց գալ), ասէ . Արդ զիտեմ ճշմարիտ եմէ առարեաց Տէր զհրեշտակ իւր և փրկեաց զիս ի ձեռաց Հերովդի և յամենայն ակնկալումենէ ժողովրդեանն Հրէից : Եւ իտալ ի միտս՝ եկն ի տուն Մարեամու մօր Յովհաննու որ կոչեցաւ Մարկոս . ուր էին բազումք ժողովեալ և աղօթս անէին : Եւ ի բաղխել զգուրս տանն՝ մատեաւ աղախին մի, ունկն զնէր, որում անուն էր Հոռովդ : Եւ ժանուցեալ զձայնն Պետրոսի՝ ի խնդալոյն ոչ երաց զդուռնն . ի ներքս ընծացեալ պատմեաց Թէ Պետրոս առ դրանն կայ : Նորա ասեն ցնա . Մոյխս (ցնորիլ) . և նա ևս պնդէր Թէ այսպէս է . և նորա ասէին Թէ հրեշ-

տանկ նորա իցէ: Եւ Պետրոս ստէպ բազ-
խէր. իբրև բացին, տեսին զնա և զար-
ժացան. և նա ձեռամբ ցուցանէր նոցա
լոնել. և պատմեաց որպէս Տէր ենան
զնա ի բանտէն, և ասէ: Պատմեցէք Յա-
կովբայ և նղբարց զայս. և ել զնաց
յայլ տեղի: Եւ իբրև այգ (առսու) եղև,
էր խոռովութիւն մեծ ի մէջ զինտուրացն
զ՞ (ինչ) արդևք Պետրոսն եղև: Իսկ
Հերովդէս իբրև խնդրեաց զնա և ոչ
եզիտ, հարցնալ զպահապանսն՝ հրա-
ժայեաց սպանանել. և իջեալ ի Հրէա-
տանէ ի Կեսարիա՝ և անդ լինէր: Եւ
էր Հերովդէս ցասմամբ ընդ Տիւրացիս
և ընդ Սիրովնացիս. և նորա առ հա-
տարակ եկին առ նա. և ի բանի առա-
ջեալ (իւր կողմը վասկիլ) զԲղաստոս
սենեկապետն արբայի՝ խնդրէին զխա-
ղաղութիւն վասն կերակրելոյ երկրին
նոցա յարբունուտ (սէրուքեցէն): Յա-
ւուր միում յերևելոջ Հերովդէս զգե-
ցեալ էր զհանդերձ թագաւորութեան և
նստէր յատենի, և խօսէր ընդ նոսա
հրապարակաւ. և ամբոխն աղաղակէր
Յէ Աստուծոյ բարբառ է և ոչ մարդոյ.

և անդէն եհար զնա հրեշտակ տեառն,
և եղեալ որդնալից սատակեցաւ:

Գործ. Գլ. ԺԲ.

Եւ էին յԱնտիոք Բառնարոս և Շմա-
ւոն կոչեցեալն Նիւզէր, և Ղուկիոս Կիւ-
րենացի և Մանայեն դայեկորդի Հերովդի
և Սաւղոս: Բառնարոս և Սաւղոս իջին
ի Սելևկիա, և անտի նաւեցին ի Կիպ-
րոս. և ճասեալ ի Սաղամինա՝ պատ-
մէին զբանն, ունէին և զԳովհաննէս
պաշտօնեայ (սպաւաւոր): Շրջեալ ընդ
ամենայն կղզին մինչև ի Պափոս՝ զտին
անդ զայր ոմն մոզ, սուտ մարգարէ,
Հրէայ, որ էր ընդ փոխաւակի Բղեշխիճ
(Բղեշխիճ երկրորդ, փոխաւորդը) Սեր-
գեայ Պաւղոսի առն իմաստնոյ: Նորա
աղաչեալ զԲառնարոս և զՍաւղոս՝ խընդ-
րէր լսել զբանն Աստուծոյ. ընդդէմ
եկաց նոցա Եղիմաս մոզ. խնդրէր շրջել
(դարձնել) զփոխանակ Բղեշխիճ ի ճա-
ւատոց: Իսկ Սաւղոս որ և Պաւղոսն՝
հայեցաւ ի նա և ասէ. Ով՞ լի ամենայն
նենդութեամբ և խորամանկութեամբ,
որդի սատանայի, Յշնամի ամենայն ար-
դարութեան. ոչ լոնս ի թիւրելոյ զճա-

նապարհս Տեառն զուղիդս . և արդ եղիցիս կոյր չտեսանել զարև մինչև ի ժամանակ մի . և անդէն անկաւ ի վերայ նորա մէզ և խաւար, և շրջեալ խնդրէր առաջնորդս : Եւ ամբարձեալ ի Պափեայ պաւղոսեանց՝ եկին ի Պերզէ Պամփիղեայ . Յովնաննէս մեկնեալ ի նոցանէ դարձաւ յերուսաղէմ . և նորա գնացեալ ի Պերզեայ եկին յԱնտիոք Պիտիղեայ . և մտեալ ի ժողովուրդն յաւուր շարածուց նստան : Բայց Հրեայքն զրգոնցին զպաշտօնեայ կանայս զգաստս . և ըզզլխաւորս քաղաքին, և յարուցեալ հալածանս ի վերայ Պաւղոսի և Բառնարայ՝ հանին զնոսա ի սանմանաց իւրեանց . և նոցա Թոթափեալ զփոշին յտից ի վերայ նոցա՝ եկին յԻկոնիոն : Բայց անհաւան Հրեայքն յարուցին և չարացուցին զանձինս նեթանոսացն ի վերայ եղբարց : Եւ եղևն հերձուածք (երկալառակութիւն) ի բազմութեան քաղաքին . ոմանք էին ի Հրեայնս (Հրէից կողմն էին) և ոմանք յառաքեալսն : Իբրև եղև դիմել Հեթանոսացն և Հրէից իշխանօրն իւրեանց ի Սշնամանել և ի բարկոծել

զնոսա . ազդ եղեալ նոցա փախեան ի քաղաքս Լիկայոնացուց ի Լիւսարս և ի Դեբբէ և շուրջ զգաւառան :

Այր մի Լիւսարացի տկար յտից նըստէր, կազ յորովայնէ մօր իւրոյ . որոյ երբեք չէր գնացեալ (բալել) : Սա լուաւ զխօսան Պաւղոսի . որոյ հայեցեալ ի նստսէ մեծածայն . Քեզ ասեմ . յոտն կաց ի վերայ ոտից քոց ուղիղ . և վազվազէր զնայր . և ժողովրդոցն տեսեալ զոր արարն Պաւղոս՝ բարձին զձայնս իւրեանց լիկայոնարէն և ասեն . Աստուածք նմանեալք մարդկան իշին առ մեզ : Եւ կոչէին զԲառնարաս Դիոս և զՊաւղոս՝ Հերմէս, քանզի նա էր առաջնորդ բանին : Իսկ բուրմն Դիայ՝ որ կայր առաջի քաղաքին՝ ցուլս և պսակս հասուցեալ ի դուռնն՝ հանդերձ բազմութեամբքն կամէր զոնել : Եւ լուեալ առաքելոցն Բառնարայ և Պաւղոսի՝ պատուեալ զհանդերձս իւրեանց արտաքս վազեցին յամբոխէն . աղաղակէին և ասէին . Աքք, զինչ զործէք զայդ . մեր ձեզ նմանողք կարեօք (կրիւք) մարդիկ եմք . և հազիւ լուեցուցանէին զժողովուրդսն ի չգօնելոյ նոցա : **Գործ. Գլ. ԺԳ. ԺԴ.**

Եւ շրջեցան ընդ Փռիւզիա և ընդ կողմանս Փաղատացոց . և եկեալ առ Միւսեաւ՝ Սեակոթէին (ջախալ . ԵՏԵԷ ՔՈՒԱԼ) երթալ ի Բիւծանիա : Եւ անցեալ ըստ Միւսիա իջին ի Տրովադա . և տեսիլ երեւեցաւ ի գիշերի Պաւղոսի . այր ոմն Մակեդոնացի կայր աղաչէր զնա և ասէր . Անցեալ ի Մակեդոնիա՝ օգնեսցես մեզ : Եւ իբրև զտեսիլն ետես , վաղվադակի խնդրեցար ելանել ի Մակեդոնիա , տեղեկացեալք Թէ հրաւիրեաց զմեզ Տէր աւետարանել նոցա : Եւ ելեալ ի Տրովադայ՝ դէպ ուղիղ (սիւլսիսակ) զնացար ի Սամոզրակէ . և ի վաղիւ անդր ի նոր քաղաքն , և անտի ի Փիլիպպուս . և անդ ի քաղաքին զաղարեալ մեր աւուրս ինչ՝ յաւուրն շարամու ելար արտաքոյ քաղաքին առ զետափինն՝ ուր համարէր աղօթս մատուցանել . և նքատեալ խօսէար ընդ ժողովեալ կանայսն : Եւ կին ոմն անուն Լիդիա ծիրանափաճառ (ծիրանի ծախող) ի Թիւատիր քաղաքէ , երկիւղած յԱսուծոյ (Ասուծմի վախցող) , լուս խօսիցն Պաւղոսի . աղաչէր և ասէր . Եթէ համարիցիր զիս

հաւատացեալ Տեառն , մտեալ ի տուն իմ ազերուք . և բռնադատեաց (սխալեց) տարաւ զմեզ : Եւ եղև մինչ երթայար մեր յաղօթս , պատահեաց մեզ աղախին ոմն զոր ունէր այս հարցուկ (գուշակութիւն բնող) որ շահս բազումս տայր տերանց իւրոց մուշլոյն (ցնորելով գուշակութիւն բնել) : Նա զհետ եղեալ Պաւղոսի և մեր՝ աղաղակէր և ասէր . արքս այս ծառայք Աստուծոյ բարձրելոյ են . և զայս անէր ի բազում աւուրս : Զայրացեալ Պաւղոս դարձաւ և ասէ ցայսն . Պատուիրեմ բեզ , էլ ի զմանէ . և էլ ի նմին ծամու : Իբրև տեսին տեարքն նորա Եթէ հատաւ (կտրիլ , լմբնցալ) յոյս շահի նոցա , առեալ ըզ Պաւղոս և զԵիզա՝ ձգեցին (բաշել) ի հրապարակ առ իշխանսն . և ամեալ ըզ նոսա առ զօրագլուխսն ասէին . Արքս այս խոտկեցուցանեն զքաղաքս մեր . ինքեանք Հրեայք են , և պատմեն մեզ օրէնս զոր չէ արժան մեզ ընդունել և ոչ ասնել զի Հռովմայեցիք եմք : Եւ կուտեցաւ ամբոխն ի վերայ նոցա . և զօրագլուխքն պատառեցին զհանդերձս

խրեանց, հրամայեցին զան հարկանել .
 և բազում վերս եղևալ (վիրաւորել) ի
 վերայ նոցա՝ արկին ի բանտ. պատ-
 էիրեցին բանտապետին զգուշումեամբ
 պահել զնոսա. որոյ առեալ զայսպիսի
 պատուէր՝ արկ զնոսա ի ներքին բանտն .
 և զոսս նոցա պնդեաց (սեղմել) ի կո-
 ճնդս: Եւ ի մէջ գիշերոյն Պաւղոս և Շի-
 դա կային յաղօծս և օրհնէին զԱստուած .
 և ունին զնէին նոցա կալանաւորքն
 (կապուածներ): Եւ եղև յանկարծակի
 շարժումս մեծ մինչև շարժիլ հիմանց
 բանտին . և բացան սնդրէն զրուներն ա-
 մենայն, և ամենեցուն կապանք լուծան:
 Իբրև զարձեալ բանտապետն և ետես
 բացեալ զդուրս բանտին, ձգեաց զսու-
 սեր և կամէր ներայ գիւրդին (ինքն
 զինքն սպաննել). կարծէր փախուցեալ
 զկապեալսն: Եւ զոչեաց ի ձայն մեծ
 Պաւղոս և ասէ. Մի ինչ զործեր ընդ
 անձն բո չար, բանգի ամեներին աստ
 եմբ: Խնդրեաց լոյս և դիմեաց ի ներքս.
 և զամի հարեալ անկաւ առաջի Պաւղոսի
 և Շիդայի: Եւ առեալ զնոսա ի նմին
 ժամու գիշերոյն լուաց ի վիրաց անտի,

և ամեալ զնոսա ի տուն իւր՝ եղ առաջի
 նոցա սեղան: Իբրև այդ եղև, առաբեցին
 զօրագլուխքն զնուիրակն (հասաս, խա-
 վազ) և ասնն. Արձակեա զարսդ զայդո-
 սիկ: Եւ պատմեաց բանտապետն Պաւղոսի
 եթէ առաբեցին զօրագլուխքն զի արձա-
 կիցիր. արդ ելէք և երթայք խաղաղու-
 մեամբ: Իսկ Պաւղոս ասէ զնոսա. զան
 հարեալ զմեզ հրապարակաւ, արս անմեղս
 հոռովմայեցիս՝ արկին ի բանտ. և արդ
 լռելեան հաննն զմեզ. ոչ այդպէս. այլ
 եկեսցեն ինքեանք իսկ հանցնն զմեզ: Եւ
 պատմեցին զօրացլխացն նուիրակքն բզ-
 բանտն. զամի հարան (ստսիկ վախցան)
 իբրև լուան թէ հոռովմայեցիր են. և եկեալ
 աղաչեցին զնոսա: Եւ իբրև հանին, աղա-
 չէին զնալ ի քաղաքէն:

Պործ. Պլ. ԺԶ.

Եւ շրջեալ ընդ Ամփիսպոլիս և ընդ Ապո-
 ղոնիս՝ եկին ի Թեսսաղոնիկէ. և նախան-
 ձեցան Հրէայքն, և առեալ արս ոմանս
 զուեհիկս (ստրիմ աստիանի) անօրէնս՝
 ամբոխ առաւեալ (ժողովուրդը ոտ հա-
 նել) խողեցին զբաղսքն. և կուտեալ
 (բազմութեամբ ժողովիլ) յապարանն

Յաստիւնի՝ խնդրեցին զնոսա ածել ի հրապարակ. և իբր ոչ գտին զնոսա, քարշէին զՅաստիւն և զոմանս եղբարս առ քաղաքապետան՝ րոյոք րարձեալ (պոռալ) թէ որք զաշխարհս խոովեցին՝ սորա և այսր հասին. զորս ընկալեալ է Յաստիւն. և սորա ամենեքեան հակառակ հրամանացն կայսեր զործեն. թագաւոր զոմն ասեն զՅիսուս: Եւ խոովեցուցին զժողովուրդսն և զքաղաքապետսն որ լսէին զայս: Եւ քաղաքապետքն առեալ երաշխաւորութիւն առ ի Յաստիւնայ և յայլոցն՝ արձակեցին զնոսա: Բայց եղբարք վաղվապակի զիշերայն յուղարկեցին (համբայ դնել) զՊաւղոս և զՇիրա ի Բերիա. որք իբրև հասին անդր, ի ժողովուրդն Հրէից զնացին զի սորա էին ազնուականազոյնք (լաւագոյն) քան որ ի Թէսաղոնիկն էին: Բայց իբրև զիտացին՝ որ ի Թէսաղոնիկէ Հրեայքն էին՝ եթէ և ի Բերիա պատմեցաւ ի Պաւղոսէ քանն, եկին և անդր շարժել և խոովեցուցանել զժողովուրդսն: Յայնժամ վաղվադակի զՊաւղոս առաքեցին եղբարք զնալ մինչև ի ժովեզրն. և մնացին Շիրա և Տիմոթէոս անդէն. և որք ասանէինն

զՊաւղոս՝ ածին զնա մինչև յԱթէնս. և առեալ պատուէր ի նմանէ առ Շիրա և Տիմոթէոս զի վաղվապակի եկեացեն առ նա: Եւ յԱթէնս ի մնալ նոցա Պաւղոսի՝ զայբանայր (սալւալ, բորբախ) հոգի նորա զի տեսանէր ի կուսպաշտութեան զքաղաքն. և խօսէր ի հրապարակսն զամենայն օր՝ որոց և պատահէին: Ոմանք յեզրկուրեանցն և ի Ստոյիկեանց փիլիսոփայից հակառակէին ընդ նմա. և ոմանք ասէին. Զինչ կամիցի սերմանաբաղս (սասախօս) այս խօսել. իսկ այլք՝ թէ օտարտի (օսար) իմն դից թուի պատմիչ լինելոյ. քանզի զՅիսուս աւետարանէր: Եւ առեալ ածին զնա յԱրիսպագոսն. զի Աթենացիք ամենեքին և եկքն (գրեցի) օտարք ոչ յայլ ինչ պարագէին (եհեւէ բլլալ) բայց ասել ինչ կամ լսել նորագոյնս: Եկաց Պաւղոս ի մէջ Արիսպագին և ասէ. Արք Աթենացիք, բոտ ամենայնի իբրեւ պաշտօնասէրս (բարեպատ) տեսանեմ զձեզ. քանզի շրջեալ և տեսեալ զպաշտամունս ձեր՝ գտի բազին (կոոց սեղան) մի յորում գրեալ էր. « Անձանօթի Աստուծոյ » . զոր դուրն յանձանօթս (ստաւից

գիտնալու) պաշտէր՝ ևս զնոյն պատմեմ
 ձեզ: Նա արար (ստեղծել) ի միոջէ արեւնէ
 զամենայն ազգս մարդկան. հաստատեաց
 կարգեալ ժամանակս և սահմանադրու-
 թիւնս (սահման) բնակութեան նոցա խնդ-
 րել զԱստուած. զի Թերևս զննիցեն (շօշա-
 վիել) զնա և զտանիցեն, նա և ոչ հետի
 իսկ է յիւրարանչիւր ումերէ ի մէնջ. զի
 նովաւ կեամք և շարժիմք և եմք. որպէս
 և ոմանք ի ձերոց ճարտարաց (բանաստեղծ)
 ասացին Թէ՛ Նորա և ազգ իսկ եմք: Եւ
 արդ՝ որովնեաւ ազգք եմք Աստուծոյ, ոչ
 պարտիմք համարել ոսկւոյ կամ արծաթոյ
 կամ քարի որ ի ճարտարութենէ: և ի մտաց
 մարդոյ բանդակեալ իցէ՝ զաստուածա-
 կանն (աստուածութիւն)՝ լինել նմանող:
 Իբրև լուան, ոմանք ծաղր առնէին. կէսքն
 ասէին. Լուիցուք ի քէն վասն այդորիկ
 միւսանգամ: **Վործ. Վր. ԺԷ.**

Յետ այտորիկ մեկնեալ Պաւղոսի յԱթե-
 նացւոց անախ՝ եկն ի Կորնթոս. և եգիտ
 Հրէայ զոմն Ակիրլաս յազգէ պոնտացի,
 այն ինչ (դեռ ցոր) եկեալ յիտալիա. և
 զՊրիսկիլա կին նորա լվասն հրամանին
 Կղոդես որոշել զամենայն Հրէայս ի Հոռով-

մայ, և յարեցաւ ի նոսա. և վասն զի հա-
 մարուեստ էր, եղև առ նոսա և զործէր.
 քանզի էին խորանակարք արուեստիւ:
 Եւ զնացեալ անտի եմուտ ի տուն ուրումն
 որում անուն էր Տիտոս Յուստոս պաշտո-
 նեայ Աստուծոյ. որոյ ապարանքն էին
 մերձ ի ժողովեալն (ժողովարան, եկե-
 ղեցի): Եւ նստաւ անդ տարի մի և ամիսս
 վեց ուսուցանել նոցա զբանն:

Առ Գաղիովնաւ փոխանակաւ բղեշխին
 Աքայնցւոց՝ յարեան միաբան Հրէայք ի
 վերայ Պաւղոսի և ամին զնա յատեան, և
 ասէին եմէ արտաբոյ օրինաց պատրէ սա
 զմարդիկ պաշտել զԱստուած. և իբրև
 մերձ էր Պաւղոս բանալ զբերան իւր,
 ասէ Գաղիովնաց Հրէայսն. Եմէ էր ինչ անի-
 բաւութիւն կամ խարդախութիւն (չար
 հնարք, գործ) չարեաց, ո՞վ Հրէայք, ի դէպ
 էր ինձ անսալ ձեզ. ապա եմէ խնդիրք
 ինչ են վասն բանի և անուանց և օրինաց
 ձերոց, տեսէք ձեզէն. բանզի դատաւոր
 այդպիսի իրաց չկամիմ լինել: Եւ մեր-
 ժեաց զնոսա յատենէ անտի: Եւ առեալ
 ամենեցուն Յունացն զԱռաքելն և ժողովր-
 դապետն՝ հարկանէին առաջի ատենին.

և ոչինչ զայնմանէ Գաղղովնի փոյժ լինէր : Բայց Պաւղոսի տակաւին մնացեալ աւուրաբազումս՝ յեղբարցն հրաժարեալ նաւէր յԱտրիս, և ընդ նմա Պրիսկիլայ և Ակիլղա, փորրել (մազեբ կսրել) զգլուխ բանգի ուխտադիր էր : Եւ աղաչեցին զնա բազում ժամանակս լինել անդ, և ոչ առ յանձն, այլ հրաժարեաց ի նոցանէ :

Հրեայ ոմն Ապղեկս անուն աղեքսանդրացի յազգէ, այր ճարտարաբան, եկն եհաս յԵփեսոս, զօրաւոր էր զրովք : Սա էր տեղեակ ճանապարհին Տեառն և եռայր հոգւով, սկսաւ համարձակիլ ի ժողովըրդեանն : Եւ լուեալ ի նմանէ Ակիլղայ և Պրիսկիլայ՝ առին զնա առ իւրեանս, և ճշմարտագոյնս պատմեցին նմա զճանապարհն Աստուծոյ : Իրրև կամեցաւ նա զնալ յԱբայիա, յօժարեալ եղբարք՝ զրեցին առ աշակերտան ընդունել զնա, որ իրրև եհաս անդր, բազում նպաստ լինէր (օգնական րլլալ) հաւատացելոցն, բանգի պնդագոյնս (սասիկ) զՀրեայսն յանդիմանէր հրապարակաւ :

Գարծ. Գլ. ԺԷ.

Եւ եղև մինչդեռ Ապղոսն ի Կորնթոս

էր, Պաւղոսի շրջեալ զվերին կողմամբրն՝ իջանէր յԵփեսոս : Հանապազօր խօսէր ի դիւանին Տիւրանեայ ուրումն, և այս լինէր զերկեամ մի (երկու տարի) : Եւ զօրովիւսն ոչ սակաւս առնէր Աստուած ի ձեռն Պաւղոսի, մինչ զի և ի հիւանդս տանել ի քրտանէ նորա Թաշկինակս կամ վարչամակս, և մերժել ի նոցանէ ասիտիցն, և այսոց չարաց ելանել : Յանդըգնեցան ոմանք և ի շրջող Հրէիցն որ երդմնեցուցիչքն (ղեւ հանող Աստուծոյ անուսովք) էին՝ անուանել ի վերայ այնոցիկ որ ունէին այսս չարս՝ զանունն Յիսուսի և ասէին, Երդմնեցուցանեմ զձեզ ի Յիսուս զոր Պաւղոսն բարոզէ : Էին ուրումն Ակեւայ բաճանայապետի եօթն որդիք որ զայս առնէին : Պատասխանի ետ այսն չար և ասէ ցնոսա, զՅիսուս գիտեմ և զՊաւղոս ճանաչեմ, բայց դուք ո՞վ էք, և վազեաց (ցաշկել) այսն յորում էր այսն չար՝ բմբռնեալ զերկոսեան յաղթանարեաց (մէկուց դէմ զօրանալ) զնոսա մինչև մերկս և վիրաւորս փախչել ի տանէ անտի, Եւ անկաւ երկիւղ յամենեւեան, և բազումք ի կախարդա-

ասրացն (գարմանալի բաներ բնող) բերէին զգիրան, այրէին առաջի ամենեցուն. և համարեցան զգինսնոցա և գտանէին արծաթոյ բիւրս հինգ :

Դեմնտրիտս ոմն անուն, արծաթագործ, գործէր մեհեանս արծաթիս Արտեմնայ ղից. և տայր ճարտարացն լինել ոչ սակաւ շահ. որ ժողովեաց իսկ զձեռագէտս (արհեստար) արուեստին և ասէ. Արք, դուք ձեզէն իսկ գիտէք զի յայսմ գործոյ է շահ մեզ, և տեսանէք և լսէք եթէ ոչ միայն զՆփեսացւոց՝ այլ զբնծէ զամենայն իսկ Ասիացոց Պաւղոսս այս հաւանեցուցեալ շրջեաց բազում ժողովս ասել թէ Ոչ են աստուածք ձեռագործք (ձեռնով շինուած): Եւ ոչ միայն այս ճգնէ (վսակցի մէջ դնել) զմեր կողմնս գալ ի յաճողիսմառքիւն (խայսառակուիլ), այլ և զմեծին աստուծոյ Արտեմնայ զմեհեանն յոչինչ համարել. նաև քակելոց (բայթայիլ) և ս իցէ մեծութիւն նորա զոր ամենայն Ասիա և տիեզերք պաշտեն: Զայս իբրև լուան, լի եղեն բարկութեամբ. աղաղակէին և ասէին. Մեծ է Արտեմիս Եփեսացւոց: Եւ լցաւ

բնազարն խոռոմնեամբ. ղիմեցին առ հասարակ ի Թէատրոնն, յափշտակեցին զՔայիոս և զԱրիստարքոս Մակեդոնացի, զուղեկիցն Պաւղոսի: Բայց Պաւղոս իբրև կամեցաւ մտանել յամբոխն, ոչ թողին զնա աշակերտքն: Ոմանք և յասիապետացն (Ասիոյ կողմք իբխան) որ էին նորա բարեկամք՝ յղէին առ նա և աղաւջէին մի սալ զաւճճ (մսնել) ի Թէատրոնն: Այլք այլ խմն (ուրիշ կերպ) աղաղակէին. զի էր ժողովն նոցա խոռովեալ. և բազումք ի նոցանէ ոչ գիտէին թէ վասն ոյր ժողովեալ իցեն: Եւ յամբոխէն բազմութենէ յառաջ կալան զԱղեքսանդրոս. և իբրև ամին զնա Հրէայքն յառաջ, Աղեքսանդրոս շարժեաց զձեռն և կամէր պատասխանի առնել ամբոխին: Իբրև գիտացին եթէ այն Հրէայ է, միաբարբառ (միաձայն) եղեալ ամենեցունց՝ իբրև ժամս երկուս աղաղակէին եթէ Մեծ է Արտեմիս Եփեսացւոց: Լուեցոյց զըպրապետն զամբոխն և ասէ. Արք Եփեսայիք, իսկ ո՛ն է իմարդկանէ որ ոչ գիտէ զԵփեսացւոց բաղարս մեհեանագարդ (կուռքերով զարդարուած) մեծին Ար-

տեմեայ դիցն: Եւ զի այդ այդպէս է անշուշտ, ձեզ պարտ է հանդարտել, և մի ինչ յանդիմութեամբ զործել: Աձէք զարսդ զայդոսիկ այսր ոչ մեհնեակապուտս և ոչ հայհոյիչս աստուծոյ մերոյ: Զի եթէ Դեմետրիոս և որք ընդ նմա ճարտարք՝ ունիցին ինչ ընդ ումք բանս, յատեան երթիցեն, և դատաւորք զոն, և ամբաստան լիցին զմիմեանց: Ապա եթէ վասն այլ իրիք խնդիր իցէ, յօրինաւոր ժողովան վճարեցեն: Քանզի և մեզ վիշտ վտանգի է ընդ կառույս այսր աւուր՝ առանց իրիք յանցանաց լինելոյ, զորմէ ոչ կարասցուք պատասխանի տալ: Եւ զայս ասացեալ արձակեաց զժողովան:

Գործ. Գլ. ԺԹ.

Յետ դադարելոյ ամբոխին՝ կոչեաց Պաւղոս զաշակերտան, ողջոյն ետ և ել զնաց ի Մակեդոնիա: Եւ նաւեցաք յետ աւուրցն բաղարջակերաց ի Փիլիպպեայ և եկաք ի Տրովադա. անպ դադարեցաք աւուրս եւձն: Եւ յաւուրն շաբաթուց մինչդեռ ժողովեալ էար բեկանել (կար ընել) զհացն, Պաւղոս խօսէր ընդ նոսա զի զնալոց էր ի վաղիւ անդր. և

երկայնեաց զբանն մինչև ի մէջ գիշերոյն: Էին լապտերք բազումք ի վերնատանն ուր էարն ժողովեալ. և նստէր ոմն երբիտասարդ անուն Եւտիքոս ի վերայ պատուհանին, նիրհէր (եհաւալ) ի բուն Սանձրուձեան. ի խօսելն Պաւղոսի յաճախ՝ ընկղմեալ ի սնոյ (խորուցի բուց ըլլալ) անտի անկաւ յերրորդ դատիկոնէն ի վայր և բարձաւ մեռեալ: Իջեալ Պաւղոսի անկանէր զնովաւ. առնոյր զնա ընդ զիրկս և ստէր. Մի խոռովիք, քանզի հոգի սորա ի սմին է. և ել եբեկ զհացն և ճաշակեաց (ուտել). և բազում ևս խօսեցաւ մինչև յառաւօտ, և ապա ել զնաց: Եւ աժիս զպատանին կենդանի և միսիձարեցան ոչ սակաւ: Եւ մեր մտեալ ի նաւն ամբարձաք յԱստիլս. անտի ակն ունէար միւսանգամ առնուլ զՊաւղոս. զի այնպէս պատուիրեալ էր, մինչ ինքն զցամաքաւն (ցամախէն) երթալոց էր: Եւ իրրև զիպեցաւ մեզ ի յԱստիլս, առեալ զնա եկաք ի Մետիլինէ. և անտի նաւեալ՝ ի վաղիւ անդր հասար հանդէպ Քիայ. և ի միւս օրն հասար ի Սամոս, և ի վաղիւ անդր (հեհեւեալ օրք) եկաք

ի Մելիտոնն. զի ի մտի եղեալ էր Պառ-
դոսի նաեւ առ Եփեսեաւ, որպէս զի
մի լիցի նմա ժամանակ ինչ յամել յԱ-
սիա, բանզի փռթայր, եմէ ննար ինչ
իցէ նմա, զօրն Պենտեկոստէից երթալ
յԵրուսաղէմ:

Եւ ի Մելիտեայ յղեալ յԵփեսոս կո-
չեաց զԵրիցունս եկեղեցոյն. և իբրև
եկին առ նա, ասէ ցնոսա. Դուք ձեզէն
զիտէք, յորէ յառաջնմէ յորմէ եկի յԱ-
սիա՝ որպէս ընդ ձեզ զամենայն ժամա-
նակսն եղէ (վարուեցայ). որպէս ոչինչ
զանգիտեցի (վախմալով ես կենալ) յօգ-
տակարացն չպատմել ձեզ և ուսուցա-
նել զձեզ ճրտապարկաւ և առտնին:
Եւ արդ աւասիկ ես երթամ յԵրուսաղէմ.
և որ ինչ անդ ընդ իս անցանելոյ (պա-
սանիլ) իցէ՝ չգիտեմ. այլ գիտեմ թէ
ոչ ևս տեսանելոյ էք զերեսս իմ դուք
ամենեքեան. վասն որոյ վկայուք իւն
դնեմ (վկայել) ձեզ յաւուր յայսմիկ
զի սուրբն յարենէ ամենեցուն. բանզի
ոչ խորշեցայ (ես կենալ) ի չպատմելոյ
ձեզ զամենայն կամսն Աստուծոյ: Այլ
ի ձէնչ յարիցեն արք որք խօսիցին թիւրս

ձգել (խաբել) զաշակերտսն զկնի իւր-
եանց. վասն այսորիկ արժուն կացէք,
և յիշեցէք զի զերկեամ մի զցայգ և զցե-
րեկ ոչ դողարեցի խրատել զմի մի իւ-
րաբանչիւր: Արժանոյ կամ սուրոյ կամ
հանդերձից ոչ ուրուք ի ձէնչ ցանկացայ.
դուք ինքնին գիտէք զի զպէտան իմ և
որոց ընդին էին՝ պաշտէին (ընել, կա-
սարել) ձեռքս այս: Զայս իբրև ասաց,
բազում լալիւն ելև ամենեցուն. և ան-
կեալ զպարանոցան Պառդոսի համբու-
րէին զնա. մորմոքէին (սիրքս ցաւիլ)
մանաւանդ ի վերայ բանին զոր ասէք
թէ Ոչ ևս տեսանելոց են զերեսս նորա.
և յուզարկեցին զնա ի նաւ անդր:

Քորձ. Ք. Լ.

Իբրև եղև ելանել մեզ և մեկնիլ ի նո-
ցանէ, հանդեպ գնացեալ (էիսակ եր-
բալով) եկար ի Կով, և ի վաղիւ անդր
ի Հոռոն և անտի ի Պատարա. և գտեալ
նաւ մի զի երթայր ի Փիւնիկէ՝ և ելեալ
ի նա զնացար: Եւ յայտ եղեալ Կիւպ-
րեայ՝ Սողար զնա ի ձախակողմն, նա-
ւեցար յԱտրիս և իշար ի Տիւրոս. բան-
զի անդ էր նաւն Սափելոյ (պարպել)

գրեալինսն: Եւ զտեալ զաշտկերտսն՝
կացար անդ աւուրս եւձն. և իբրև եղև
մեզ կատարել զաւուրսն, ելեալ գնա-
յաք՝ յուղարկեալ զմեզ ամենեցուն մինչև
արտաքոյ քաղաքին. և եղեալ ծունր առ
ծովեզերին՝ կացար յաղօթս, և հրաժա-
րեցար ի միմեանց և ելար ի նաւն, և
նորա դարձան յիւրեանց տեղիս: Եւ մեր
զնաւն առխեթեալ (մղել, վարել) ի
Տիւրոսէ՝ հասար ի Պտղեմայիդս. և ող-
ջոյն տուեալ եղբարց՝ եղար (մնացիւնք)
օր մի առ նոսա. և ի վազիւ անդր ե-
լեալ անտի եկար ի Կեսարիա. և մտեալ
յապարանսն Փիլիպպոսի աւետարանչի
որ էր յեւթանց անտի՝ սգար առ նմա:
Աղտչէար մեր և որ ի սեղշոջն էին (նոն
եզողներս) զՊաւղոս չելանել նմա յԵրու-
սաղէմ. յայնժամ պատասխանի ետ
Պաւղոս. Զինչ գործէք, զի լայրդ և
ճմլեցուցանէք (կսկիծ ատ) զսիրտ իմ.
բանգի ես ոչ միայն կապելոյ այլև մե-
ռանելոյ յԵրուսաղէմ պատրաստ եմ:
Եւ ի չանսալն նորա՝ լուցար:

Յետ աւուրցն այնոցիկ՝ հանդերձեալ
(պատրաստելով) ելանէար յԵրուսա-

ղէմ: Եկին ընդ մեզ և յաշտկերտաց
անտի Կեսարացոց, և տանէին զմեզ առ
որում վաևս ունեցոց (մէկուն տունը իջ-
նել) էար, Մնասոյիլի ումեմն Կիպրացոյ,
առաջին աշտկերտի: Եւ ի մտանել մեզ
յԵրուսաղէմ՝ խնդութեամբ ընկալան ըզ
մեզ եղբարք և ստեն ցՊաւղոս. Իրազնկ
եղեն (սեղեկանալ) վասն քո Հրեայք
եմէ ապստամբութիւն ուսուցանես ի Մով-
սիսէ՝ որոց ի Հեթանոսս ամենայն Հրեայք
են. սակա՛ մի քատ կրօնիցն (ծէս) գնալ.
արդ զինչ լինիցի. ապարէն լսեն թէ
եկեալ ես: Արդ զայս արա զոր ստեմբ
բեզ. են ի մեզ արք չորք ուխտադիրք.
զնոսա առեալ սրբեսցիս ընդ նոսա. և
ծախես ինչ ի նոսա զի գերծցեն (սափրիլ)
զզլուխս. և զիտացեն ամեներին թէ
զորոց իրազեկն եղեն զբէն՝ ոչինչ է:
Իբրև մերձ էին եւմն աւուրքն ի կատա-
րել, տեսեալ զնա ի տանարին ասիաց-
ոց Հրէիցն՝ զեղուին (կուտել) զնովաւ
զամենայն զամբօին, և աւկեալ ի նա
ձեռս՝ (բռնել) աղաղակէին. Արք Իօրա-
յելացիր, օգնեցէք. այս այր է որ հա-
կառակ ժողովրդեանն և օրինաց և տե-

զւոյս այտորիկ ամենեցուն ամենայն ու-
րեր ուսուցանէ, մինչև հեժանոսս ևս
եմոյժ ի տաճարն. բանզի էր յտուաջա-
գոյն տեսեալ զՏրոփմոս զԵփեսացի ի
քաղաքին ընդ նմա. զոր կարծէին Եթէ
ի տաճար անդր եմոյժ Պաւղոս: Շարժե-
ցաւ քաղաքն ամենայն, և կուտեցաւ
ժողովուրդն. և առեալ զՊաւղոս ձգէին
արտաքոյ տաճարին, և վաղվաղակի փա-
կեցան դրունքն, և խնդրէին զնա սպա-
նանել: Ենաս զրոյց (լուր) ի հազարա-
պետ զնդին Եթէ խոռովեալ է ամենայն
Երուսաղէմ. որոյ անդէն առեալ զօրա-
կանս և հարիւրապետս՝ դիմեաց ի վե-
րայ նոցա. և նոցա տեսեալ զհազարա-
պետն և զգօրականսն՝ դադարեցին ի
հարկանելոյ զՊաւղոս: Յայնժամ մա-
տուցեալ հազարապետն կալաւ զնա և
հրամայեաց կապել կրկին շղձայիւք և
հարցանէր Թէ ո իցէ և զինչ իցէ արա-
րեալ: Այլք այլ իմն աղաղակէին զմա-
նէ յամբոխին. իբրև ոչ կարաց զխոնը
զստոյզն վասն ամբոխին, հրամայեաց
ածել զնա ի բանակն. և իբրև եմաս
յաստիճանսն (սանդղախ), դէպ եղև բառ-

նալ բերել զնա ի գօրականացն վասն
բանութեան ամբոխին. բանզի զհետ եր-
ժայր բազմութիւն ժողովրդեանն և ասէ-
ին. բարձ զգա: Մինչդեռ մտանելոց էր
Պաւղոս ի բանակն, ասէ ցնազարապե-
տըն. Եթէ արժան իցէ ինձ խօսել ընդ
քեզ. և նա ասէ. Յունարէն զիտես. մի
արդեօք դու իցես Եզիպտացին որ յա-
ռաջ բան զայս աւուրս ապստամբեցու-
ցեր և հաներ յաննպատ չորս հազարս,
արս սիկարեանս (զինեալ սպանելու
հարսար): Եւ ասէ Պաւղոս. Ես եմ՝ այր
Հրէայ ի Տարսոնէ Կիլիկեցոց. ոչ ան-
նշան (ան որ երեսելի չէ) քաղաքի քա-
ղաքացի. աղաչեմ զքեզ հրամայեա ինձ
խօսել առ ժողովուրդդ. և ի հրամայեին
նորս՝ Պաւղոս կացեալ ի վերայ աստի-
ճանացն՝ շարժեաց զձեռն ժողովրդեանն.
Իբրև բազում լուծիւն լինէր, սկսաւ
բարբառել Հեբրայեցոց բարբառովն,
և ասէ. Արք եղբարք և ճարք, լուարուք
ինձ այժմ առ ձեզ պատասխանատու-
թեանս (ինգլինգ արդարացնելը): Իբրև
լուան Եթէ Հեբրայեցոց լեզուան բար-
բառեցաւ նոցա, առաւել ևս դադարեցին

ի լուծիւն. և ասէ. Ես եմ այր Հրեայ
ծնեալ ի Տարսուլն Կիլիկեացոց, անեալ
ի բաղաբիս յայսմիկ առ ոսոս Գամաղի-
էլի, խրատեալ ըստ ճշմարտութեան
հայրենի օրինաց. նախանձայոյզ (նա-
խանձատր) էի Աստուծոյ որպէս ամե-
նեքին զուր այսօր: Եւ եղև ինձ ի գնալն
և ի մերձենալ ի Դամասկոս՝ զմիջառորբն
(կէս օրուան դէմ) յանկարծակի յերկ-
նից փայլատակեալ (մէկէն փայլիլ) լոյս
զինն. և անկայ յերկիր, և լուայ բար-
բառ, բայց որ ընդ իսն էին՝ զլոյսն տե-
սանէին, այլ զձայնն ոչ լսէին որ խօ-
սէր ընդ իս: Իրբև ոչ տեսանէի ի փա-
ռաց լուսոյն այնորիկ, զձեռանէ ձգեալ
ի նոցանէ որ ընդ իսն էին՝ մտի ի Դա-
մասկոս: Անանիա ոմն այր երկիրզած,
վկայեալ յամենայն բնակչաց որ ի Դա-
մասկոս Հրեայքն էին՝ եկն եկաց առ իս
և ասէ. Աստուած հարցն մերոց յառա-
ջագոյն ընտրեաց զքեզ զի եզիցիս վկայ
նորա առ ամենայն մարդիկ որոց տեսերն
եւ յուար (տեսածներուդ եւ լսածներուդ):
Եւ ունկն զնէին նմա մինչև ցայս բան.
այսա քաւճիկ զձայնս (սրտացիկ) իւր-

եանց և ասնն. Բարձ յերկրէ զայդպի-
սիդ զի չէ պարտ այդպիսոյդ կեալ. և
յաղազակեւն նոցա և ընկենուլ զհան-
դերձս և զփոշին ցանել յօղան՝ հրամայ-
եաց հազարապետն մուծանել զնա ի
բանակն. ասէր՝ գանիւ հարցանել զնա
զի զիտացեց վասն որոյ յանցման այն-
պէս աղաղակէին զնմանէ: Եւ իրբև
պրկեցին (կալել) զնա փոկովբ (խալիւ)
ասէ Պաւղոս ցհօրիւրապետն որ ի վե-
րայ կայր. Եթէ զայր Հռովմայեցի և
տնտարտ (անմեղ) պարտ իցէ ձեզ զան
հարկանել: Իրբև լուաւ հարիւրապետն,
մատուցեալ առ հազարապետն պատմեաց
և ասէ. Զինչ կամիս տոնել քանզի այրս
այս Հռովմայեցի է: Եւ մատուցեալ հա-
զարապետն ասէ ցնա. Ասա զու ցիս,
Հռովմայեցի ես. և նա ասէ. Այո, պա-
տասխանի ես հազարապետն. Ես բազուճ
Գլոց զգինուորութիւնս զայս ստացայ.
ասէ Պաւղոս. Ես ծնեալ իսկ ի զվին եմ:
Եւ վազվազակի ի բաց կացին ի նմանէ
որ հարկանելոցն էին զնա, և հազարա-
պետն իսկ երկեաւ, իրբև գիտաց եթէ
Հռովմայեցի է, և զի կոպեայն ես էր

զնա: Եւ ի վաղիւ անոր կամէր զտեղ
զճշմարտան Թէ զինչ չարախօսութիւն
իցէ Հրէիցն. արձակեաց զնա և հրա-
մայեաց կոչել զբանանայապետան և
զամենայն ատեանն. և իջուցեալ զՊաւ-
ղոս կացոյց ի մէջ նոցա:

Պարծ Պլ. ԻՊ.

Հայեցեալ Պաւղոսի յատեանն ասէ.
Արբ եղբարբ, ես ամենայն ուզիզ մտօք
զնացեալ եմ առաջի Աստուծոյ մինչև
ցայսօր: Եւ բանանայապետն Անանիա
հրամայեաց սպասաւորացն հարկանել ըզ-
բերան նորա, յայնժամ Պաւղոս ասէ ցնա.
Հարկանելոց է զբեզ Աստուած, որմ բըռ-
եալ. և դու նախա դատել զիս ըստ օրի-
նաց, և առանց օրինաց հրամայես զիս
հարկանել: Որ շուրջն կայիմ (բոլորսիբ
կայնողներ) ասեն. Զբանանայապետ Աս-
տուծոյ հայնոյես. և ասէ Պաւղոս. Ոչ զի-
տէի, եղբարբ, եմէ իցէ բանանայապետ:
Իբրև զիտաց Պաւղոս եմէ մի կողմն (կա-
սակցութիւն) Սաղուկեցոց է և միւսն
Փարիսեցոց, աղադակէր ի մէջ ատենին.
Արբ եղբարբ, ես Փարիսեցի եմ, որդի
Փարիսեցոյ, վասն յուսոյ և յարեթեան

մեռելոց ես առասիկ դատիմ: Եւ զայս
իրբև ասաց, և եղն հերձուածք Փարիսեց-
ոցն և Սանդուկեցոց, և պատասեցաւ
(եւկալառակիլ) բազմութիւնն, և եղև
աղադակ մեծ. յոտն կացին ոմանք^ք ի զըպ-
րաց անտի ի կողմանէ Փարիսեցոց, հա-
կառակէին և ասէին. Ոչինչ չարութիւն
գտաննմք յառնս յայսմիկ: Եւ ի բազմա-
նալ ամիտիսին՝ երկուցեալ հազարապետն
Թէ զուցէ ճեղքիցի. (կսոր կսոր բլլալ)
Պաւղոս ի նոցանէ՝ հրամայեաց զօրակա-
նին (զիմուորներ) իջանել յախշտակել զնա
ի միջոյ նոցա և ամել ի բանակն:

Իբրև այդ եղև, արարեալ ժողով Հրէիցն
նզովեցին զանձինս (եղբում բնել) ոչ ու-
տել և ոչ բմպել մինչև սպանցեն զՊաւղոս.
և էին աւելի բան զբառաստուն որոց զայս
ընդ միմեանս երդմունս արարեալ էր:
Մատեանս առ բանանայապետան և երի-
ցունս և ասեն. նզովիւք նզովեցար զան-
ձինս ոչինչ ճաշակել մինչև սպանցուք
զՊաւղոս. Բայց դուք զզացուցէք (իմացնել
հազարապետին հանդերձ ատենիւ (ասեա-
նին մարդիկը) զի իջուցէ զնա առ
ձեզ, որպէս Թէ կամիցիք ճշմարտագոյնս

ինչ զիտել զնմանէ . և մեր յառաջ քան
 զմտել նորա պատրաստ եմք ի սպա-
 նանել զնա : Եւ լուեայ բեռորդոյն Պա-
 ղոսի զհաւանանութիւնն՝ եկն եմուտ ի
 քանակ անոր , պատմեաց Պաղոսի : Եւ
 կոչեցեալ Պաղոսի՝ առ իւր զմի ի հա-
 բիրապետաց անտի՝ ասէ . Զպատանիս
 զայս տար առ հազարապետն , զի ունի
 ինչ պատմել նմա : Եւ նորա առեալ զնա
 տարաւ առ հազարապետն և ասէ . Կա-
 պեալն Պաղոս կոչեաց զիս և աղաչեաց
 զպատանիս զայս ամէլ առ բեզ . ունի
 ինչ խօսել ընդ բեզ : Առեալ զձեռանէ
 նորա հազարապետին՝ զնաց մեկուսի
 (վէկղի) . հարցանէր Թէ Զինչ ունիս խօ-
 սել ընդ իս , և նա ասէ . Հրեայք միա-
 քանեցին աղաչել զբեզ , զի ի վաղիւ բզ
 Պաղոս իջուցես յատեան , իբրև Թէ կա-
 միցին ինչ ճշմարտագոյնս հարցանել
 վասն նորա . արդ՝ դու մի անսայցես
 (մտիկ բնել) նոցա . քանզի դատել գոր-
 ծեալ (զաղտնի պահուրսիլ վնասելու
 համար) է նմա ի նոցանէ արանց աւելի
 քան զքառասուն , որ նդովեցին զան-
 ձինս ոչ ուտել և ոչ ըմպել մինչև սպան-

ցն զնա . արդ՝ պատրաստ ! Եւ և սպա-
 սնն բուժ հրամանի : Ապա հազարապետն
 արձակեաց զպատանին՝ պատուէր տը-
 ուեալ մի ումեր ասել Թէ Զայս զցացու-
 ցեր ինձ : Եւ ~~կրկնոց երկրորդ~~ ի հարի-
 րապետացն և ասէ . Պատրաստեցէք զօ-
 րականս երկերիւր , որպէս զի երթիցեն
 ի Կեսարիա . և ճեծեալս եօմանասուն և
 տիգաւորս երկերիւր , և զքաստ (եւիւար,
 կրող անասուն) պատրաստական՝ որպէս
 զի իջուցեալ զՊաղոս ապրեցուցեն առ
 Փելիքս դատաւոր : Իրեաց Թուզմ որ ու-
 նէր օրինակ զայս : « Կղաղիտս Լիւսիաս
 առ քաջ (կարող) դատաւորդ Փելիքս՝
 ողջոյն : Զայս զայս կալեալ ի Հրէից
 և մերձ ի սպանանել ի նոցանէ՝ հասեալ
 ի վերայ զօրականաւ ապրեցուցի (ազա-
 սել) , իմացեալ Թէ Հռովմայեցի է : Կա-
 մեցայ զիտել զվնասն (յանցանք) վասն
 որոյ ամբաստանէին զզմանէ , իջուցի
 զզա յատեան դոցա , զոր գտի ամբաս-
 տանեալ վասն խնդրոյ իրիք իւրեանց
 օրինաց . և ոչինչ արժանի մահու կամ կա-
 պանաց (բանսարկութիւն) ունէր վնաս :
 Իբրև ազդ եղև նենգութեան յայրդ լինե-

լոյ ի նոցանէ, յղեցի առ քեզ՝ հրաման տուեալ և չարախօսացն (ամբաստանող) խօսել զզմանէ առաջի քո. ողջ լեր:»
 Եւ զօրականացն ըստ հրամանի նորա առեալ զՊաւղոս՝ ածին զիշերայն (զիւեք ասեն) յԱնտիպատրիս, և ի վաղիւ անդր արձակեալ զնձեալս ընդ նմա երթալ՝ դարձան ի բանակն: Նորա մտին ի Կեսարիա, և տուեալ ցրատաւորն զԹուղթն՝ առաջի կացուցին նորա զՊաւղոս: Իբրև ընթերցաւ, եհարց Թէ յորմէ նահանգէ (երկիր մը որ տրուեալն մը մասն է) իցէ. և ստուգեալ եթէ ի Կիւլիկեայ է՝ Լուայց քեզ, ասէ, յորժամ և չարախօսքն քո եկեացն. և հրամայեաց յապարանս Հերովդի պահել զնա:

Յետ ճինգ աւուր էջ քահանայապետն Անանիա հանդերձ ծերովքումամբբ և ճարտարախօսաւ Տերտուղեաւ ոմամբ. որբ և զգացուցին դատաւորին վասն Պաւղոսի: Եւ ի կոչելն զնա՝ սկսաւ Տերտուղոսն ամբաստան լինել և ասել. «Բազում խաղաղութիւն գտեալ է ի քէն և իրաց ուղղութիւն ազգիս այսորիկ քով ինամով. ամենայնիւ և ամենայն ուրեբ

շնորհակալ եմք, քաջդ Փելլիբս, ամենայն գոհութեամբ (ցնորհակալութիւն): Բայց զի մի աւելի ևս աշխատ արարից զքեզ, աղաչեմ լսել մեզ կարճ ի կարճոյ (համառօսիւ) քոյնն նեղութեամբդ: Քանզի դատք զայրս զայս ապականիչ և խոզվիչ ամենայն Հրէից որբ են ընդ տիեզերս, և առաջնորդ նազովբայւոց հերձուածոյն. որ և զտաճարն իսկ կամեցաւ պղծել, զոր և կալար և ըստ մերոց օրինաց դատել (դասք տեսնել) կամեցար: Եկեալ Լիւսիաս հազարապետ մեծաւ բռնութեամբ ի ձեռաց մերոց եհան (առաւ). հրամայեաց և չարախօսացն նորա զալ առ քեզ. դու իսկ բաւական (կարող) լինիցիս, վերստին դատեալ, ամենայնի հնաւու յիւնիչ (հասկնալ) զորոց մերս ամբաստանեմք զզմանէ»: Միաբանեցին և Հրեայքն, ասնն. Այդ այդպէս է: Պատասխանի ետ Պաւղոս յակնարկել նմա դատաւորին խօսել. «Ի բազում ամաց լինել քեզ դատաւոր ազգիս այսորիկ գիտեմ. յօժարութեամբ վասն իմոց իրաց պատասխանի առնեմ (ինքզինքն արդարացնել): Քանզի կարող ես գիտել զի

ոչինչ աւելի է իմ բան զաւուրս երկո-
տասան յորմէ հետէ ելի յԵրուսաղէմ.
և ոչ ի տաճարի անդ գտին զիս ընդ ու-
մեք խօսեցեալ, և կամ ժողովս արա-
րեալ բազմաց, ոչ ի ժողովորդս և ոչ
ի բաղարի, և ոչ յանդիման առնել (ա-
պացուցանել) կարեն բեզ վասն որոյ
այժմդ չարախօսեն զինն ։ Եւ յապա-
ղեաց (ուրիշ օրուան ձգել) զնոսա Փե-
լիբս, զի ստուգադոյնս զիտէր վասն ճա-
նապարհին. ասէ. Յորժամ Լիւսիաս հա-
զարապետ իջցէ այսր, տեղեկացայց
վասն ձեր: Հրամայեաց հարիւրապետին
պահել զնա, և ունել յընդարձակի
(խսուքիւն չընել), և մի զոր յիւրոց
անտի արգելուլ ի պաշտելոյ (ձառա-
յութիւն ընել) զնա: Յետ աւուրց ինչ
եկն Փելիբս հանդերձ Գրուսեղու կնաւ
իւրով որ էր Հրեայ. կոչեաց զՊաւղոս,
և ի խօսել նորս վասն արդարութեան և
ժուժկալութեան (բարեխառնութեան ա-
ռաքինութիւն) և հանդերձեալ դատաս-
տանին՝ զահի հարեալ Փելիբս ետ պա-
տասխանի. Գու սոս այժմ (նիմակու
հիմա) երթ. և յորժամ ժամ յիցի (պու-

տեհութիւն ըլլայ), կոչեցից զբեզ: Մի-
անգամայն և ալն ունեռ (կը յուսար)
Ձէ տացի ինչ նմա ի Պաւղոսէ. վասն
որոյ ստէպ կոչեցեալ զնա՝ խօսէր ընդ
նմա: Եւ ի կատարել երկուց ամաց՝ եկն
փոխանակ Փելիբսի Փեստոս Պորկիոս.
Իբրև կամեցաւ շնորհս առնել (աչքը
մեցնել) Հրէիցն Փելիբս, եթող զՊաւղոս
կապեալ:

Փեստոս իբրև եհաս յիշխանութիւն.
յետ երկց աւուրց ել յԵրուսաղէմ ի Կե-
սարեայ. և զգացուցին նմա քահանա-
յապետն և զիսաւորք Հրէիցն զՊաւ-
ղոսէ, և ազաչէին ինդրել շնորհս ի
նմանէ զի կոչեսցէ զնա յԵրուսաղէմ՝
դարան գործեալ սպանանել զնա ի ճա-
նապարհի: Իսկ Փեստոս արար պատաս-
խանի պահել զնա ի Կեսարիա. Ս: ինքն
իսկ ընդ հուպ (հիչ ասեցեցն) անդր եր-
թալոց է: Եւ որ ի ձէնչ կարողք իցեն,
ասէ, ընդ իս իջցեն. և եթէ իցէ ինչ
յառնն փաս (յանցանք), ամբաստան
լիցին զնմանէ: Եւ լեալ անդ աւուրս ոչ
աւելի բան զուժ կամ զտասն՝ եկն էջ
ի Կեսարիա, և ի վաղիւ անդր նստեալ

յատենի, հրամայեաց ածել զՊաւղոս :
 Եւ իբրև եկն, կացին շուշ զնովաւ որ
 յԵրուսաղեմէ իջեալ էին Հրեայք (1) .
 բազում և ծանր վնասս դնէին (կ'ամ-
 բասանէին) զոր ոչ կարէին ցուցանել .
 քանզի առնէր պատասխանի Պաւղոս
 եթէ ոչ յօրէնս Հրէից և ոչ ի տաճարն
 և ոչ ի կայսր վնասակար (յանցաւոր)
 եմ : Բայց Փեստոս կամեցեալ Հրէիցն
 շնորհս առնել՝ պատասխանի ևս Պաւ-
 ղոսի և ասէ . Կամես յԵրուսաղէմ ելա-
 նել և անդ վասն դոցին իրաց դատել
 առաջի իմ : Եւ ասէ Պաւղոս . Յատենի
 կայսեր հասեալ կամ ուր պարտ է ինն
 դատել, Հրէից չեմ ինչ վնասակար,
 որպէս և դու իսկ քաջ գիտես : Ապա թէ
 վնասակար իցեմ և արժանի մատու ինչ
 զորժեցի, ոչ զանգիտեմ ի մեռանելոյ .
 իսկ եթէ ոչինչ իցէ զորոց սորա ամբաս-
 տան լինին գինէն, ոչ որ կարէ զիս զոցս
 շնորհել (անգիր ասլ) . ի կայսր բողոքեմ :
 Յայնժամ Փեստոս խօսեցեալ ընդ խորհր-
 դակցին՝ արար պատասխանի . Ի կայսր
 բողոքեցեր, առ կայսր երթիցիր :

(1) Տես Բերակ . Թիւ 166 59 :

Իբրև անցին առւերք ինչ, Ազրիպպաս
 արքայ և Բերենիկէ եկին ի Կեսարիա յող
 ջոյն (բարեմաղրութեան) Փեստոսի . և
 իբրև առւերս բազումս հանէին (անցնել)
 անդր, Փեստոս զեկոյց (իմացնել) արքա-
 յի զՊաւղոսէ և ասէ . Այր մի է աստ մնա-
 ցեալ կապեալ ի Փելիքսէ . վասն որոյ,
 իբրև չորայ յԵրուսաղէմ, զգացուցին ինչ
 քահանայապետքն և զլիաւորք Հրէիցն .
 խնդրէին յինէն առնել նմա պատուհաս .
 որոց ետու պատասխանի եթէ չէ օրէն
 Հռովմայեցոց շնորհել ումք զօր . մինչ
 չև ամբաստանեալն յանդիման ունիցի
 զգատախազսն (ամբասանող) և Տեղի
 պատասխանոյ առնուցու (իմգիմք
 արդարացնելու արտօնութիւն ունեցայ)
 վասն ամբաստանութեանն : Եւ իբրև
 եկին այսր, ոչինչ յապաղեցի, այլ ի վա-
 դիւ նստեալ յատենի՝ հրամայեցի ածել
 զայրն : Վասն որոյ մատուցեալ ամբաս-
 տանքն և ոչ մի ինչ վնաս չարութեան
 ի մէջ բերին (ցուցնել) զորոց եսն կար-
 ժէի . բայց խնդիրս ինչ վասն իւրեանց
 պաշտման ունէին ընդ նմա, և վասն
 Յիզուսի ուրումս մեռելոյ զորմէ ասէր

Պաւղոս Թէ կենդանի է : Իրրև յանհնաւու
ւճի (նար մը չկրցայ զսնել) վասն այն-
պիսի իրաց բնութեան, ասեմ Թէ կամի-
ցի երթալ յԵրուսաղէմ և անդ դատել
վասն նոցին իրաց : Բայց ի Պաւղոսի բո-
ղոքելն զի պահիցի ի քաջի աւսելցն (կայ-
սեր) յանդիմանութիւն՝ հրամայեցի պահել
զնա մինչև տաց տանել առ կայսր : Ազ-
րիպպաս ցՓեստոս ասէ . Կամիմ և ես
լսել առնն . և նա ասէ . Վաղիւ լուիցես :
Եւ ի վաղիւ անդր իրրև եկն Ազրիպպաս
և Բերինիկէ բազում երեւելի սպասուք
(վառաւորութիւն) և մտին յատեանն
հանդերձ նազարապետոքն և արամբք պա-
տուականօք (պատուաւոր) բաղարին, և
հրամայեալ Փեստոսի՝ ամին զՊաւղոս :
Եւ ասէ Փեստոս . Արքայ Ազրիպպա և
ամենայն արք որք ընդ մեզ էք . տեսանէք
զսա . վասն սորա ամենայն յողովք Հրէից
ամբաստան եղևն ինձ յԵրուսաղէմ և աստ .
աղաղակէին Թէ ոչ է պարտ դմա կեալ :
Բայց ես ի վերայ հասի (սեղեկացայ)
Թէ ոչինչ է դորա արժանի մահու գոր-
ծեալ . և դորա ինքնին բողոք կայեալ առ
քաջ արանցն՝ խորհեցայ յղել . վասն որոյ

ստուգութեամբ ինչ գրել տեսան իմուս
ոչ ունիմ . վասն այնորիկ ամի զդա առա-
ջի ձեր և մանուաւնդ առաջի բո, արքայ
Ազրիպպա, որպէս զի վերատին բնեալ
մարմացից ինչ գրել, բանզի անպատեհ
իմն Թուի ինձ տալ տանել կապեալ մի, և
ոչինչ վնաս զնմանէ՝ նշանակել (իմացնել) :

Եւ Ազրիպպաս ասէ ցՊաւղոս . Հրամա-
յեալ է քեզ վասն բո խօսել : Յայնժամ
Պաւղոսի ձգեալ զձեռն առնէր պատաս-
խանի . « Վասն ամենայն ամբաստանու-
թեան Հրէից զինէն, արքայ Ազրիպպա,
համարիմ զանձն երանելիի, զի բո առաջի
այսօր տայոց եմ պատասխանի : Մանա-
ւանդ զի գիտակ ես իսկ ամենայն կրօնից
և խնդրոց Հրէից . վասն որոյ աղաչեմ
երկայնմտութեամբ (ներողամտութիւն)
լսել ինձ : Քանզի զկենաց իմոց որ ի ման-
կութենէ՝ տեղեակ են ամենայն Հրեայք .
յառաջագոյն զիտեն ի վաղուց հեճ (շա-
սնց), և Թէ կամիցին վկայել, զի ըստ
ճշմարտագոյն կրօնից օրինացն մերոց կե-
ցեալ եմ Փարիսեցի : Ես իսկ ինքնին
պատշաճ համարէի զբազում ինչ հակա-
ռակ անուանն Յիսուսի նազովրեցոյ

գործել, զբազումս ևս բանտարգել ան-
նէի, և զսպանելոցն նոցա ընրէի համար
(քիւ). բազում անգամ պատժեալ զնոսա
բռնադատէի հայհոյել. առաւել ևս մոլ-
եալ (կասաղեալ) ի վերայ նոցա՝ հալա-
ծէի մինչև յարտարին քաղաքս: Գնացեալ
ի Դամասկոս իշխանութեամբ և հրամա-
նօք քահանայապետիցն՝ զմիջուորքն
(կէս օրուան ստեկը) ի ճանտարօճի
տեսի, արքայ, յերկնից առաւել քան ըզ
լուսաւորութիւն արեգական ծագեալ (ե-
րեւնալ) զինև լոյս, և զնորօք որ ընդ ինն
երթային. և յամենեցուն մեր անկանել
յերկիր՝ լուայ ձայն որ ասէր ցիս Հերբա-
յեցոց բարբառոյն. Սաւուղ, Սաւուղ, զի
հալածես զիս. խիստ է քեզ ընդդէմ
խթանի արացել (կից զարնել): Ուստի,
արքայ Ազրիպպա, ոչ եղէ անհուան (ան-
հնազանդ) երկնաւոր տեսչանն: » Նորա
զայս պատասխանի տուեալ՝ Փեստոս ի
ձայն մեծ ասէ. Մոլիս (խելիղ կորսնցու-
ցած ես), Պաւղէ. բազում դպրութիւնք
(ուսմունք) զքեզ ի մոլութիւն (խեղդու-
քիւն դարձուցանենն: Իսկ Պաւղոս ասէ.
Ոչ մոլիմ, քաշդ Փեստոս, այլ զցածու-

թեան (խելացուքիւն) և զճշմարտութեան
բանս բարբառոյմ: Գիտակ իսկ է այսորիկ
արքայ ընդ որում և համարձակեալդ խօ-
սիմ. քանզի ծածկել ի քէն իմիր ի սոցա-
նէ չառնում յանձն (չեմ ուզեր). զի ոչ
եթէ յանկեան ուրեք գործեալ իցէ այս:
Հաւատնս, արքայ Ազրիպպա, մարգա-
րէից. զիտեմ զի հաւատոս: Եւ ասէ
Ազրիպպաս ցՊաւղոս. Փոխու խմն (ֆիշ
մնւոց որ) հուանեցուցանես զիս լինել
քրիստոնեայ: Յոտն եկաց արքայն և դա-
տաւորն և Բերինիկէ և որ ընդ նոսայն
նստէին. և իբրև զնային, խօսէին ընդ
միմեանս և ասէին թէ Ոչինչ արժանի
մահու կամ կապանաց գործէ այրս այս:
Իսկ Ազրիպպաս ցՓեստոս ասէ. Արձակել
մարթ էր զայրս զայս, և թէ ոչ էր բողո-
քեալ ի կայսր:

Իբրև հրամայեցաւ մեզ նաւել յիտա-
լիս, տային զՊաւղոս և զայլս ոմանս
կապեալս ցհարիւրապետ մի որում ա-
նուն էր Յուդիոս, սերաստեան գնդին:
Եւ ելեալ ի նաւ մի անդրամինտացի որ
երթալոց էր ի կողմանս Ասիացոց՝ զնա-
ցար. էր ընդ մեզ և Արիստարքոս մակե-

դոն Յեսաղոնիկեցի: Եւ ի վաղիւ անդր
իջար ի Սիդոնիւ. և մարդասիրութիւն ցու-
ցեալ Յուդեայ առ Պաւղոս՝ հրամայեաց
առ բարեկամսն երթալ և դարման գտա-
նել: Եւ անտի ելեալ խոնարհազոյն նուե-
ցար ի Կիւրոս վասն հողմոյն ընդդէմ յի-
նելոյ: Յայնժամ ընդ մէջ (երկու բանի
մէջ տեղէն) ծովուն Կիւրիկեայ և Պամփի-
լեայ նուեալ՝ իջար ի Սմիռայ Լիկիացոց.
և անդ գտեալ հարիւրապետին՝ նաւ մի
աղերսանդրացի որ երթայր յիտալիս՝
եմոյժ զմեզ անդր: Եւ ի բազում առուրս
ժանրանաւեայր՝ հազիւ (դժուարաւ) հա-
տար առ Կնիդաւ. և ի չժողացուցանել
մեզ հողմոյն՝ նաւեցար խոնարհազոյն
(զիպ ի վար) ի Կրետէ: առ Սաղմոնեաւ:
Հազիւ անցեալ առ նովաւ՝ եկար ի տեղի
ինչ որ կոչէր զեղեցիկ նաւահանգիստ,
յոր հուպ (մօս) էր բազարն Ղասեսայ: Եւ
իբրև բազում ժամանակք անցանէին՝ և
սխալ ևս լինէր նաւելոյն՝ և վասն այն ինչ
ևս պահոցն (ծովի ժամանակ) անցանելոյ,
տայր խրատ Պաւղոս և ստէ ցնոսա. Արք,
տեսանեմ զի թշնամանօք (նեղութիւն) և
բազում փնասու ոչ միայն բեռինդ և նա-

ւիդ այլ և անձանց մերոց լինելոց է նա-
ւարկութիւնս: Իսկ հարիւրապետն նաւա-
պետին և նաւաւարին առաւել անսայր
բան բանիցն Պաւղոսի: Իբրև զժպատեն
(անյարմար) իմն թուէր նաւահանգիստն
առ ի ձմերել (ձմերն անցնել), բազումք
խորհեցան (որոշում բնել) զնաւ անտի.
Յերևս կարացոցն հասանել ի Փիւնիկէ
ձմերել ի նաւահանգստին Կրետացոց որ
հայէր ընդ հարաւակողմն: Եւ ի շնչել
հարաւոյն համարեցան ուր դիմեալն երևն
(իբեց միտքը դրամ տեղը) հասանել. և
արկեալ՝ (նամբայ ելլել) մօտ անցանէին
զԿրետաւ: Եւ ոչ յետ բազում ժամուց
անկաւ զնովաւ (բռնուեցան) հողմ ու-
ռուցիկ որ կոչի եւրակիկլոն. ընդ յափըշ-
տակել նաւին և ի չնանդուրժել (չդիմա-
նալ) ընդդէմ հողմոյն՝ թոյլ տուեալ եր-
թայար և գայար: Ի կղզի ինչ դիմեալ որ
կոչէր Կղարդեայ՝ հազիւ կարացար ըմբռ-
նել զմակոյկն. զոր առաւել յօգնականու-
թիւն՝ կապէին ընդ նաւն, երկուցեալ թէ
գուցէ ի յորձանուտն անկանիցին. իջու-
ցեալ զառագաստն՝ այնպէս երթային և
դային: Եւ ի սաստիկազոյն վշտանալոյն

մերոյ՝ ի վաղիւ անդր զկարասին ընկեցիկ առնեիև (նեհել) և յերիւ առուր (երուդ օր) ընդ խրեանց (իբեց ձեռնով) ձեռն զգործիս նաւին ընկեցին: Իբրև ոչ արև և ոչ աստեղք երևէին ի բազում աւուրս՝ և ձմեռն ոչ սակաւ կայր ի վերայ (վրայ հասած էր), ապա բառնայր ամենայն յոյս փրկութեան մերոյ: Եւ զի բազում աւուրս նօթի էին, յանժամ Պաւղոս կացեալ ի մէջ նոցա ասէ, Պարտ էր ձեզ, ով արք, անսալ ինձ և ոչ ելանել ի Կրետեայ և շահել զվիշտս զայս և զվնաս. և արդ խրատեմ զձեզ բաշալերել. զի վնաս անձին և ոչ միում ի ձենջ լինիցի բաց ի նաւէդ. բայց ի կղզի ինչ հասանեղ մեզ անկաւեղ (պիտի իյնանք):

Իբեր չորեքտասաներորդ զիշեր լինէր, մինչդեռ ծփէաք (սարութեռով) ի Հանդրին (Ադրիական) անդունդս, ի մէջ գիշերին կարծէին նաւարարքն եմէ հասեալ իցեն յաշխարհ ուրեր. և ընկեցեալ զգունդան (զնսակ) գտին գիրկս (խուլան) քսան. և սակաւ ինչ դադարեալ՝ դարձեալ ընկեցին և գտին գիրկս հնգետասան: Զահի հարեալ թէ զուցէ ի խիստ

(հարեալ) ինչ տեղիս անկանիցին՝ յետուստ կողմանէ ընկեցին խարիսխս (նաւի երկար) չորս. ըզձանային այգուն լինելոյ: Բայց նաւավարքն խնդրէին փախչել ի նաւէ անտի՝ իշուցեալ զկուրն (նաւակ) ի ծով անդր պատճառանօք որպէս թէ առաջոյ կողմանէ խարիսխ ձգելոց իցեն: Ասէ Պաւղոս ցհարիւրապետն և ցգորականն. Եթէ ոչ դորա մնան ի նաւիս, դուք ապրել ոչ կարէք. յանժամ զօրականքն հատին զլարս (չուան) կրին և ի բաց ընկեցին: Եւ մինչդեռ այգն կամէր լինել, աղաչէր Պաւղոս զամենեսեան առնուլ կերակուր. ասէ. Այս չորեքտասաներորդ օր է որում ակն ունիր նօթիս՝ կատարել, և չէ ինչ ճաշակեալ. վասնորոյ աղաչեմ զձեզ ճաշակել կերակուր, զի այն իսկ վասն ձերոյ փրկութեան է. զի ոչ ուրուք ի ձէնջ մազ մի ի զվսոյ կորիցէ: Եւ բաշալերեցան ամենքին, և աօին կերակուր: Եւ էաք ամենայն հօգիք ի նաւին երկերիւր եւ թանասուն և վեց: Իբրև յագեցան կերակրովն, Թեմակացուցին զնաւն՝ Թափեալ (պարպել) զցօրեանն ի ծովն: Եւ

իբրև այդ եղև, զերկիրն ոչ նանաչէին . բայց զգոգ (ծոց) մի նշմարէին թէ ամբն ծոգուն իցէ, յոր խորհէին, թէ հնարինչ իցէ, զերծուցանել զնաւն : Եւ ըզխարիսիան հաստեալ ընկեցին ի ծովն, Յողացուցին (բող տուին) զխառնելիս (կապ) թեոցն (ղեկ), և ի բաց առին (բացին) զառագաստն, և ետուն հողմոյն յափն կոյս (ղէպ ծովեզերք) ծովուն : Անկեալ ի տեղի մի երկծով՝ թիւրեցին զնաւն, և առաջին կողմն նաւին խրեալ անշարժ մնայր, և յետին կողմն քակէր ի բռնութենէն : Եւ զօրականացն խորհուրդ արարեալ զի զկապեալսն սպանցեն և մի որ լուրիցէ և փախիցէ, հարիւրապետն, քանզի կամեցաւ ապրեցուցանել զՊաւղոս, արգել զնոսա ի խորհրդոյն . հրամայեաց զի որ կարողն իցեն լուրել՝ անկանիցին նախ և ի ցամաք ելանիցեն . և զայլսն ապրեցուցեն՝ զորս ի տախտակս և զորս յայլ ինչ կա՞ (գործիք) ի նաւէ անտի, և այսպէս եղև ամենեցուն փրծանել (ազատիլ) յերկիր :

Եւ ապրեալք՝ յանձամ զիտացաք թէ Մեխիտինէ էր անուն կղզւոյն . բայց

բարբարոսն շնորհեցին ոչ սակաւ մարդասիրութիւն մեզ . քանզի լուցին խարոյկ և ընկալան զամենեսին զմեզ վասն անձրևին որ ստիպէր և վասն ցրտոյն : Եւ ի ժողովել Պաւղոսի խաբի ինչ բազում և զնեմ ի վերայ խարուկին՝ ի՞ծ մի ի ջերմութենէն ելեալ կալաւ զձեռանէ նորա : Իբրև տեսին բարբարոսն կախեալ զզազանն զձեռանէ նորա, անէին ցմիմեանա . Ուրեմն սպանող է այրս այս, որ թէպէտև ապրեցաւ ի ծովէն, իրաւունքն չետուն կեալ : Եւ նորա թօթափեալ զզազանն ի հուրն՝ եղև նմա չար և ոչինչ . և նորա ակն ունէին նմա այտնլոյ կամ անկանելոյ և յանկարծակի մեռանելոյ . իբրև շատ (բաւական) ակն կալեալ՝ և տեսանէին թէ ոչինչ վնաս եղև նմա, դարձեալ դարձուցեալ զքանսն՝ անէին թէ աստուած ոմն է : Եւ շուրջ զտեղեաւն զայնուիկ էին զեւրք գլխաւորի կղզւոյն որում անուն էր Պոպղիոս, որ առ զմեզ յերաշխի (սիրութիւն րնել) զերիս աւուրս և սիրով ընկալաւ : Եւ եղև հօրն Պոպղեայ ի ջերմն և յախտ թանչից (արիւն երթալը) հիւանդանալ

գնել (պառկիլ). առ որ մտեալ Պաւղոս
 և կացեալ յաղօթս՝ եղ զձեռն և բժշկեաց
 զնա: Եւ իբրև այս եղև, այլ հիւանդք
 որ էին ի կղզւոջն՝ զային և բժշկէին.
 որք և բազում պատուովք պատուեցին
 զմեզ. և իբրև զնացար, ետուն որ ինչ
 պէտք էին: Եւ յետ երկից ամսոց ելար
 ի նաւ մի աղերսանդրացի որ ձմերեալ
 էր ի կղզւոջն. և իջեալ ի Սիրակուսա՝
 եղար աւուրս երիս. ուստի զնացեալ
 հասար ի Հոռովմ: և յետ աւուր միոյ
 ի շնչել հարաւոյն՝ երեկօրեայք եկար
 ի Պատիողոս, ուր և գտար եղբարս. ա-
 զաչեցեալք ի նոցանէ լինել աւուրս եւմն՝
 և ապա ելար ի Հոռովմ: Եւ անտի լուեալ
 եղբարց զմէնչ՝ ելին ընդ առաջ մեր. զոր
 տեսեալ Պաւղոսի՝ զոնացաւ զԱստուծոյ
 և բաշարեցաւ: Եւ իբրև մաար ի
 Հոռովմ, հրամայեցաւ Պաւղոսի լինել
 առանձինն հանդերձ զիսուորան, պա-
 հապանաւ իւրով: Եւ եղև յետ երկից ա-
 ւուրց կոչել նմա զՀրէիցն զԻսաւորս. և
 իբրև եկին. առէ ցնոսս. Ես, արք
 եղբարք, ոչ ինչ հակառակ զործեալ
 ժողովրդեանն կամ կրօնիցն հայրենեաց,

կապեալ յերուսաղէմէ՝ մատնեցայ ի
 ձեռս Հոռովմայեցոց. որք, իբրև դա-
 տեցան զիս, կամեցան արձակել վասն
 և ոչ մի ինչ վնաս մահու գտանելոյ յիս:
 Ի հակառակել Հրէիցն՝ հարկ եղև բողո-
 քել ի կայսր, իբր ոչ եթէ զազգէն իմ-
 մէ ունէի ինչ չարախօսել: Վասն այսր
 պատճառանոց աղաչեցի զձեզ տեսանել
 և խօսել, քանզի վասն յուսոյն Իսրա-
 յէլի կամ ի շղթայս յայտօսիկ: Եւ նորա
 ասնն ցնա. Մեր ոչ թուղթս ինչ վասն
 քո ընկալարք ի Հրէաստանէ, և ոչ եկեալ
 որ յեղբարց պատմեաց կամ խօսեցաւ
 ինչ վասն քո չարութիւն. բայց աղա-
 չեմք ի քէն լսել թէ զինչ խորհիցիս.
 զի վասն հերձուածոյդ այդորիկ յայտ
 իսկ է մեզ զի ամենայն ուրեր հակա-
 ռակութիւն կրէ:

Ժամ եղեալ նմա օր մի (օր մը որո-
 շել) եկին ի վասնս (բնակարան) առ
 նա բազումք, որոց պատմէր վկայու-
 թեամբ զարբայումիւն Աստուծոյ, և
 հաւանեցուցանէր զնոսս (փաստս ալ)
 վասն Յիսուսի յօրինացն և ի մարգա-
 րէից յայգուէ մինչև ցերեկոյ: Եւ ոմանք

հաւանէին բանիցն, և կէսքն չհաւատային, և անմխարանք լեալ միմեանց՝ արձակէին (կր մեկնէին, կ'երբային): Եւ եղև Պաւղոս զերկեամ մի (եւկոս սարի) բովանդակ իւրով վարձու, և ընդունէր զամենեսեան որ մտանէին առ նա:

Գործ Գլ. ԻԳ. ԻԳ. ԻԾ. ԻԶ. ԻԷ. ԻԸ.

Թ՝ ԱԳԱՒՈՐՆ Դարեհ արար խրախուժիւն (խննոյլ) մեծ, և ժողովեաց զամենայն իշխանա իւր և զընտոծինս (իր տուր ծընամ ծառայ) իւր և զամենայն մեծամեծս Մարաց, Պարսից և Քաղղեացոց, և զամենայն նախարարս և զգորազլուխս և զետեղակալս (կուսակալ) ընդ նոսա ի կողմանցն Հնդկաց մինչև ի կողմանս Եմուտպացոց: Եւ էին նախարարք հարիւր բաւն և եւթն. և կերան և արբին և յազեցան և ուրախ եղեն: Եւ յորժամ վախճան եղև, Դարեհ թագաւոր եմուտ ի սենեակ իւր, և ելեալ ի զահոյս (անկողին) իւր ի բուն եղև: Յայնժամ երեք պատանիք որ էին սենեկապանք նորա,

և մինչդեռ ի բուն կայր թագաւորն, ի ներքս ի սենեկի սպաս կաշեալ (սպասաւորել) և սպան ունեիկն (պահպանել) նմա, խօսել սկսան ընդ միմեանս և ասեն. Եկայք, իւրաքանչիւր ասացուք բան մի. և որ ասացէ իմաստուն և առաւել զօրաւոր բան զընկերս իւր, տացէ նմա Դարեհ թագաւոր պարգևս մեծամեծքս, և մեծ և անուանի երևեսցի բան զամենեսեան, և ծիրանի զգեցուցէ նմա. և ոսկի սպասուք (անօթ) արբցէ և կերիցէ, և իվերայ ոսկեդինաց նստցի և ննջեսցէ, և վարեսցէ (գործածել) երիվարս ոսկեսանձս, և խոյր բեհեզեայ թագ կապեսցի նմա, և մանեակ ոսկի ի պարանոցի նորա, և յերկրորդ ամոռն Դարեհի նստցի վասն իմաստութեան իւրոյ, և ազգական Դարեհի անուանեսցի:

Եւ յայնժամ իւրաքանչիւր զբեալ զիւր բան, կնքեսցին և եղին առ սնարս (զբլ խումն դին) Դարեհի արքայի և ասեն. Յորժամ յարիցէ, տացուք ցնա զգիրդ. և ընտրեսցէ (որոշել) թագաւորն և երեք մեծամեծ իշխանք Պարսից. և որոյ զտցի բան իմաստնադոյն՝ նմա տացէ զյալթո-

դական պարզեն: Եւ զրեաց առաջինն .
ասէ: Յաղթող և զօրաւոր է քան զամե-
նայն զինի: Եւ զրեաց երկրորդն և ասէ.
Յաղթող և զօրաւոր է քան զամենայն
Թագաւոր: Եւ երրորդն զրեաց և ասէ.
Յաղթող և զօրաւոր են քան զամենայն
կանայք, և քան զամենայն յաղծէ: Տըշ-
մարտուծին: Եւ յորժամ զարժեաւ Թա-
գաւորն, առեալ զգիրն զոր ետուն ցնա,
կարդաց. և առաքեալ կոչեաց զամենայն
մեծամեծս Պարսից և Մարաց, և զնա-
խարարս և զսպարապետս և զտեղակալս
և զիշխանս. և նստաւ ի տեղւոջ յայգո-
րելի (բարեւելու եկողներն ընդունելու
տեղ), և կարդացին զգիրն առաջի ամե-
նեցուն: Եւ ասէ Թագաւորն. Կոչեցէք
այսր զպատանիսն, և նորա մեկնեացեն
զբանս իւրեանց: Եւ կոչեալ՝ մտին ա-
ռաջի. և ասեն ցնոսա ամենեքեան. Պատ-
մեցէք մեզ զգրեալսդ: Եւ սկսաւ ասել
առաջինն որ ասաց վասն զօրութեան զի-
նոյ, և ասէ այսպէս. « Ո՛րք, զիարդ
ոչ է զօրաւոր զինի, զի ամենայն մար-
դիկ որ ըմպեն զնա՝ իմարեցուցանէ ըզ
միտան, և զԹագաւորաց և զտառապելոց

մի միտս աննէ. նոյնպէս զտեանն և ըզ
ժառայի, զմեծատանց և զաղբատաց,
և զամենեցուն միտս դարձուցանէ և շրջէ
յուրախումբին: Եւ ոչ երբէք յիշեն ըզ
տրտմութիւն և զախտս ինչ, քանզի
զամենեցուն սիրտ չնու զուարթութեամբ
և մեծութեամբ, և տայ խօսել զմեծա-
մեծս: Եւ յորժամ ըմպէ, ոչ յիշէ զսիրե-
լիս և զեղբարս և զմշնամիս. և քաղում
անգամ հանեալ իցէ սուր, և յորժամ
քափի զիւնիւն (զինուղութիւնն անցնի),
ոչ յիշէ զինչ զործեաց: Ո՛վ արք, զիարդ
ոչ է զօրաւոր զինի որ զայս ամենայն
բռնադատէ զործել: » Եւ ասացեալ զայս
ամենայն, լռեաց:

Եւ սկսաւ խօսել երկրորդն որ ասաց
վասն զօրութեան Թագաւորի. « Ո՛րք,
ոչ ապաքէն զօրացեալ են մարդիկ որ
ունին զժող և զցամաք և զամենայն որ
ինչ ի նոսա. իսկ Թագաւոր զօրացեալ
տիրէ ամենայն երկրի և մարդկան. և
զոր ինչ ասէ և հրամայէ՝ վաղվազակի
առնեն. եթէ հրամայէ պատերազմել ըն-
կեր ընդ ընկերի իւրում, ոչ իշխանն ան-
ցանն զբանիս (խօսք չկատարել), և

եթէ առաքէ զնոսա ի պատերազմ ընդ
 Յշնամիս, երթնալ վաղվաղակի զործեն
 մենքենայս և լերինս և պարիսպս և աշ-
 տարակս, սպանանեն և մեռանին, և ըզ
 հրամանաւ թագաւորին ոչ կարեն անցա-
 նել. և եթէ յաղծեսցեն, զամենայն բա-
 րուծիւնս բերեն թագաւորին: Եւ ոչ մի-
 այն զօրականք պատերազմողք, այլ և
 մշակք որ զործեն զերկիր, յորժամ սեր-
 մանեն և հնձեն, զարդիւնս (բերք) իւ-
 բեանց բերեն թագաւորին. և հարկահանք
 (հարկ առնող) դարձեալ բռնադատեալ
 զաշխարհ, հանկն հարկս (հարկ առնել)
 թագաւորի: Եւ թագաւոր միայն զօրա-
 ցեալ իշխան է ի վերայ ամենայնի. և
 եթէ հրամայէ ւպանանել, սպանանեն.
 և եթէ կեցուցանել՝ կեցուցանեն. և եթէ
 շինել՝ շինեն. և եթէ քակել՝ քակեն. և
 եթէ տնկել՝ տնկեն. և ամենայն աշխարհ
 թագաւորի զօրութեան և հրամանի լսեն
 (հնազանդիլ). և ինքն արքայ զինչ և
 կամի՝ զործէ, և ինքն ի հանգստեան կայ.
 քազմի, ուտէ, ըմպէ և ի քուն մտանէ. և
 այլք ամենեքեան շուրջ պահեն զնա և
 հրամանի նորա անսան, և ոչ իշխեն (չեն

հաւսարձակիլ) ըստ կամս իւրեանց երթալ
 ուրեք և կամ զործել, և ոչ իշխեն ան-
 ցանել զհրամանաւ թագաւորի: Արդ, ո
 արք, զհարդ ոչ զօրաւոր է թագաւոր,
 որոյ բան հրաժանի իւրոյ այսչափ զօրա-
 ցեալ իշխէ ի վերայ ամենեցուն: » Եւ
 զայս ասացեալ լռեաց:

Եւ երրորդն որ ասաց վասն զօրութեան
 կանանց և վասն ճշմարտութեան, այս է
 Չօրաբարեւ, սկսաւ խօսել և ասէ. Ո արք,
 եթէ մեծ է թագաւոր և կամ այլ բազում
 մարդիկ. և կամ զօրաւոր է զինի, ո՞ է որ
 յաղծեալ ունի և տիրէ ի վերայ
 ամենեցուն: Ոչ ապաքէն կանայք. բանզի
 կանայք են որ ծնանին զթագաւորս. և
 ամենայն մարդիկ որ տիրեն ծովու և ցա-
 մաքի՝ ի նոցանէ ծնան: Կանայք ծնան և
 սնուցին զմշակս որ տնկեն զայգիս՝ ուստի
 լինի զինի՝ և նոքա են՝ որ առնեն զհան-
 դերձս արանց. և նոքօք զարդարին և փա-
 ռաւորին մարդիկ. և ոչ է հնար առանց
 նոցա լինել մարդկան: Եւ եթէ ժողովես-
 ցեն զոսկի և զարծամ և զամենայն բա-
 րուծիւնս, և տեսեալ կին մի զեղեցիկ՝
 դարձեալ ի նա և բերանաբաց եղեալ հա-

յին ընդ նա . և ամենայն կամօք իւրեանց սիրեն զնա առաւել քան զոսկի և քան զարծամ և քան զամենայն բարութիւնս . և թողեալ (մարդ) զհայր և զմայր իւր որ ծնան և սնուցին զնա, և զաշխարհ իւր, երթայ զհետ կնոջ իւրոյ . և այնպէս միացեալ ողեխառնի (մէկ հողի կ'ըլլայ) ընդ նմա, մինչև ոչ յիշէ զհայր իւրև ոչ զմայր և ոչ զաշխարհ :

Եւ յայտնանէ արժան է ձեզ գիտել թէ սիրեն ի վերայ ձեր կանայք ձեր . զի զամենայն ինչ զոր զործէք և աշխատիր՝ բերէք և տայք ցկանայս ձեր : Եւ առեալ առն զսուր իւր զնայ ի ճանապարհ հէտի . և եթէ շահի ինչ կամ աւազակի և զողանայ, կամ ընդ ծով և ընդ գէտս նաւէ և զազանաց պատահէ և ընդ խաւարուտ զնայ, և յորժամ զօրանայ և յափշտակէ և ընդ ամենայն վիշտս անցանկէ (կը հանդիպի), գայ բերէ զամենայն վատտական (աշխատութիւնը) առ կին իւր . քանզի առաւել սիրէ մարդ զկին իւր քան զհայր իւր և զմայր իւր : Եւ բազումք յիմարեցան ի մտաց իւրեանց, . և վասն կանանց իւրեանց անկան ի ծառայութիւն . և բա-

զումք ի կորուստ մատնեցան և մեռան և սպանին, և սխալեալ անկան ի մեծամեծ մեզս վասն կանանց : Եւ այժմ ոչ հաւատայք ինձ : Ոչ՞ մեծ թագաւորդ անձնիշխան (ազաթ) է ինքն . և ամենայն որ ի մարդկանէ ոչ իշխէ մերձենալ ի դա : Տեսանէի ես զդուստր հարճիթագաւորին զի նստէր ընդ աշմէ թագաւորիդ, և առեալ զթագն ի գլխոյ դորս՝ զնէր ի գլուխ իւրում . և ածեալ ապտակ թագաւորիդ : Եւ առ այս թագաւորդ ոչ ցտնոյր, այլ բացեալ զբերան իւր հայէր ընդդէմ նորա . և եթէ ծիծաղէր, ծիծաղէր ընդդէմ նորա . և եթէ տրտմէր, թագաւորը որոքէր (սիրքս առնել), մինչև սժափեցուցէ (սրմութիւն վարսել) զնա : Արդ, ո՞ արք, զիարդ ոչ են զօրաւոր կանայք որ զայս ամենայն առնեն : »

Եւ յայնժամ թագաւորն և մեծամեծք նորա սկսան հայել այր ընդ ընկեր իւր : Եւ սկսաւ խօսել Զօրաբարել վասն ճշմարտութեան և ասէ . « Ո՞ արք, ոչ ապաքէն զօրաւոր են կանայք . մեծ է երկիր . բարձրը են երկինք և երազնժաց է արեգակն վասն զի ունի արշաւանս (ընթացք) ընդ

կամարածն խորանն երկնից, և դարձեալ վաղվազակի սյացեալ (օղիմ մէջ արագ երթալ) հասանէ ի տեղի իւր ի միում աւուր: Ոչ ապարէն մեծ է այն որ զայս ամենայն արար: Արդարև ճշմարտութիւն մեծ և զօրաւոր է քան զամենեւեան. ամենայն երկիր ապաւինի ի ճշմարտութիւն, և երկինք օրհնեն զճշմարտութիւն և ամենայն զօրծք շարժին և զողան առաջի նորա, և ոչ է ի ճշմարտութեան անիրաւութիւն և ոչ մի: Անիրաւ է զինի. անիրաւ է թագաւոր, անիրաւ են կանայք, անիրաւ են և ամենայք որդիք մարդկան, անիրաւ են և ամենայն զօրծք նոցա, և ոչ զոյ ի նոսա ճշմարտութիւն, և յանիրաւութեան իւրեանց կորնչին: Իսկ ճշմարտութիւն կայ և մնայ և զօրաւոր է յաւիտեան, և կենդանի է և ունի (կրտէ) իշխանութիւն նորա յաւիտեանս յաւիտենից. և ոչ զոյ ի նմա ակնառութիւն (եհսպաւսուքիսն) և ոչ երբէք փոփոխի, այլ իրաւունս առնէ (արդարութիւն կրնէ). և մերժեալ է ի նմանէ անիրաւութիւն և չարութիւն, և ամենայն զօրծք ճշմարտութեան հասոյ են ամենե-

ցուն, և ոչ զոյ ի դատաստանի նորա անիրաւութիւն, քանզի ճշմարտութիւն է զօրութիւն թագաւորաց և իշխանութիւն և մեծութիւն, և է օրհնեալ Տէր Աստուած ճշմարտութեան: » Եւ ասացեալ զայս լեւեաց ի խօսելոյն, և ամենայն ժողովն յայնժամ մեծածայն աղաղակեցին և ասեն. Մեծ է ճշմարտութիւն և յաղթող զօրաւոր:

Ս. Եզր. Գլ. Գ, Գ.

Յամին երրորդի թագաւորութեան իւրոյ արար Արաաշէս կոչունս (սննոյ) սիրելեաց իւրոց և մեծամեծաց Պարսից և Մարաց, և ամենայն իշխանաց նախարարացն, և եցոյց նոցա զմեծութիւն թագաւորութեան իւրոյ և զփառս վայելչութեանն զաւուրս հարիւր և ութսուն: Եւ յորժամ յաւնգ ելանիկն (լմնալ) աւուրք հարսանեացն, դարձեալ միւսանգամ հրաման ետ կոչել զՆամիկ (հասարակ) քաղաքացիս ի զաւթ տանն արքունի զաւուրս վեց: Եւ էր (տունն) զարդարեալ բեճեզովք (ազնիւ կտա) և կերպատովք (մեծախեղէն) ի խոյակս (զլուխ վերի ծայր) ոսկիս և ք ծիրանիս որ կային ի վերայ սեանցն պատուականաց. և ի վե-

բայ խարսխաց (պատմանդան, յատակ) ոսկեղինաց կային զահոյբ (նսարան) բազումք ոսկեղէնք և արծաթեղէնք, ընդելուզեալք (բանուածք) մարգարտովք և ակամբք պատուականօք, և զոյնագոյն նկարուք և պատուական հանդերձիւք. և ի վերայ վարդայատակ գաւթին կային թակոյկք (մեծ աման) և ըմպելիք, (գաւտար) թագաւորին ոսկեղէնք և արծաթեղէնք որք էին յերից բիւրուց քանքարաց. և զինի յոյժ արքայի ըմպելի: Եւ Ասմինէ կին թագաւորին արար կոչունս կանանց յապարանս թագաւորին Արտաշէսի:

Եւ յաւուրն եօթներորդի յանձն իւր զուարճացեալ (զուարբանալ գիւնիւն) լինէր թագաւորն, և ասէ ցպաշտօնեայս իւր ցներբրինիս՝ կոչել զկինն յարքունիս և ցուցանել ամենայն իշխանաց զգեղեցկութիւն նորա զի էր գեղեցիկ յոյժ. և ոչ լուաւ նմա Ասմինէ գալ առ նա ընդ ներբրինիսն: Եւ տրտմեցաւ թագաւորն և բարկացաւ յոյժ և ասէ ցսիրելիս իւր զիրան զոր արար Ասմինէն: Արդ, արարէք, ասէ թագաւորն, այսուհետև օրէնս և իրաւունս: Եւ մտտեան առաջի

նորա իշխանք Պարսից և Մարաց որ էին մերձաւորք և աթոռակիցք արքային. և պատմեցին թէ որպէս օրէն է առնել Ասմինեայ կնոջ թագաւորին, զի ոչ արար զհրամանս արքային զոր հրամայեաց նմա ի ձեռն ներբրինեացն: Եւ ասէ Ոմիրես ցարբայ և ցիշխանն. Ոչ եթէ արքայի միայն ընդդէմ զարծաւ Ասմինէ տիկնաց տիկին, այլ ամենայն իշխանաց և կուսակալաց արքայի: Սոյնպէս և ամենայն կանայք լինին անհնազանդ իշխանաց Պարսից և Մարաց. յորժամ լսեն զարհամարմանս կնոջ թագաւորիս, համարձակին իշխել անարգել զարս իւրեանց: Արդ, եթէ կամք իցեն և հաճոյ թուեսցի արքայի, մի մտցէ նա առ արքայ. և զտիկնութիւն նորա տացէ կնոջ որ լաւ ևս իցէ քան զնա: Եւ լուիցեն զօրէնս զոր հրամայես ի թագաւորութեանդ բում, և պատուեսցեն կանայք զարս իւրեանց պատուով մեծաւ յաղբատաց մինչև ի մեծամեծս: Եւ հաճոյ թուեսցաւ բանն արքայի և ամենայն իշխանաց նորա, և արար թագաւորն որպէս խօսեցաւ Ոմիրես:

Եւ դողարեաց Թագաւորն ի բարկութենէ անտի, և ոչ յաւել յիշել ևս զԱստիւծինէ. և այսպէս մերժեալ ընկեցաւ (եւեւէ ինկլաւ) կինն: Եւ ասն սպասաւորը Թագաւորին. Խնդրեցն արքայի աղջկունս կոյսս, զեղեցիկս տեսանելով. և հրամայեցէ արքայ զաւառապետս (վերակացու, զորձակալ) կացուցանել ընդ ամենայն երկիր Թագաւորութեանդ քոյ, և ընտրեցն աղջկունս կոյսս, և տացն ամէլ ի Սուսէն քաղաք ի կուսանոց մի, և տացն զնոսս ցներբիին արքունի որ պահապանն է կանանց, և հրամայեցէ արքայ տալ նոցա իւր և աւճառ (սապոն) և զամենայն դարձանս. և կին՝ որ հաճոյ լիցի արքայի, Թագաւորեացէ նա փախանակ Աստիւծինայ: Եւ հաճոյ Թուեցան արքայի իրքն, և արար այնպէս:

Եւ էր այր մի Հրեայ ի Սիսիս քաղաքի, և անուն նորա Մուրճբէոս. և էր նորա մանուկ սնուցեալ, զդուտար Ամինադարայ եղբոր հօրն իւրոյ, և անուն էր նորա Եսթեր. և յաւնուլ զնա ի մօրէն և ի հօրէն իւրմէ՝ կամէր առնուլ իւր

հնուժեան. և էր աղջիկն քաղաքի յոյժ տեսանելով: Եւ յորժամ լու եղև հրաման Թագաւորին, ժողովեցան աղջիկներ քաղաքի ի Սիսան քաղաք: Տարան և զԵսթեր առ Ուլգա որ էր ներբիին ի վերայ կանանց. և հաճոյ եղև նմա աղջիկն, և եզրտ նա շնորհս առաջի նորա. և փութացաւ Ուլգա տալ նմա զաւճառն և զմասն դարձանոյ նորա և զեւթն աղջկունսն զորս տուեալ էր նմա նամիշտ յարքունուստ. և դարձանէր զԵսթեր առաւելազոյն քան զայլ ընկերս նորա, և զնամիշտս նորա նոյնպէս: Եւ յաճախէր Մուրճբէ զամենայն օր շրջել առ տամբ կանանցն և տեսանել թէ որպիսի անցր անցցն ընդ Եսթեր: Եւ այսպէս կատարէին աւուրբ դարձանայ նոցա. ամիսս երիս օժանէին իւղովք ակուշիւք (օժանէլիք), և ամիսս վեց ի խուսկս անուշուան և յաւճառս: Իրրև լնոյր (կասարուիլ) ժամանակն Եսթերայ մտանել առ արքայն, ոչինչ սպասիս արար (պարտալիւ հանել) զոր միանգամ պատուիրեաց նմա ներբիին որ էր պահապան կանանցն. և եմուտ Եսթեր առ

արքայն յամսեանն արեզ, և հաճոյ Թուեցաւ Եսծեր արքայի յոյժ և եզիտ նա շնորհս քան զամենայն կանայսն, և եղ Թագաւորն ի վերայ զլիտոյ նորա զԹագ կանանցն: Եւ արար Թագաւորն կոչուես ամենայն սիրելեաց իւրոց և զօրացն իւրոց զաւուրս եւծն. և բարձրացոյց (փառաւոր բնել) նա զհարստանիսն Եսծերայ. և հրաման ետ Թողուծիւն առնել ամենեցուն որ ընդ Թագաւորութեամբ նորա էին: Եւ Մուրճքէ դարմանէր և կազմէր զտուն Թագաւորին: Եւ երկու ներքինիք արքային, որ պահպանապետքն էին մարդկանն (կամանց), կամէին սպանանել զԱրտաշէս արքայ. և ազդ եղև (իմացաւ) Մուրճքէի բանս այս և յայտնեաց Եսծերայ. և Եսծեր եցոյց (իմացուց) արքայի զխորհուրդս մահուն, և արքայն կշտամբեաց (յանդիմանել) զերկոսին ներքինիսն և կախեաց զնոսա ըզփայտէ. և հրամայեաց Թագաւորն զիրան գրել զգուշութեամբ, եծէ որպէս հաւատարիմ եղև առ նա Մուրճքէոս:

Յետ այսորիկ փառաւորեաց արքայ Արտաշէս զՀաման, և բարձրացոյց զնա

յառաջին ամոռ քան զամենայ սիրելիս իւր. և ամենեքին՝ որ միանգամ էին ի տան Թագաւորին, երկիր պագանէին նմա, զի այսպէս հրամայեաց Թագաւորն առնել: Այլ Մուրճքէ ոչ պագանէր նմա երկիր. և ամբաստան եղևն զՄուրճքէէ առաջի Համանայ: Յորժամ զիտաց Համան եծէ ոչ պագանէ նմա երկիր Մուրճքէ, բարկացաւ յոյժ. և քանզի Հրեայ էր Մուրճքէ, խորհուրդ արար Համան զի կորուսցէ զՀրեայսն որ ընդ Թագաւորութեամբն Արտաշեսի արքայի իցեն: Մուրճքէ իբրև զիտաց զիրան, պատանեաց զպատմուծան իւր և զզեցաւ բուրձ (չուլ) և ցանեաց մոխիր զզլիտով իւրով, և եկն մինչև ի դրունս տանն արքունի և եկաց. զի ոչ իսկ էր արժան նմա մտանել ի գաւիթն արքունի, զի զզեցեայ էր զբուրձ և զմոխիր: Եւ ընդ ամենայն զաւառս՝ ուր և կարդային զգիրն, աղաղակ և կոծումն և սուզ մեծ լինէր Հրէիցն, և արկանէին բուրձ և մոխիր զիւրեամբք: Եւ մտին ներքինիքն և նամիշտք տիկնանց տիկնոջն, և պատմեցին Եսծերայ. և խոռովեցաւ յոյժ,

իրբե լուա վասն հրամանին զոր ետ
Քաղաւորն: Եւ Եսծեր կոչեաց զԱռնաթև
ներբինի իւր որ կայր հանապագ առաջի
նորա. և առաքեաց ճշմարեալ (ստուգել)
ի Մուրճբէէ թէ արդարև այնպէս իցէ:
Եւ Մուրճբէ եցոյց նմա զիրսն որպէս և
լեալ էին, և զխուտուսն զոր խոստացաւ
Համան արքայի տալ զանձս բիւր քան-
քար զի կորուսցէ զՀրեայն. և զպատ-
ճէնն (օրինակը) որ ի Սուսիս քաղաքի
կարդացեալ էր առ ի կորուսանել զնո-
սա՝ ետ զայն ցներբինին զի ցուցցէ
Եսծերայ. և ետ ասել ցնա պատուիրե-
լով. Յիշեսցես զաւուրսն տառապանաց
բոց որպէս և սնարն ի ձեռս իմ. աղա-
ջեսցես զՏէր Աստուած խնդրուածովք և
խօսեսցիս Քաղաւորիդ վասն մեր և
փրկեսցես զմեզ ի մահուանէս: Եւ եմուտ
Առնաթև և խօսեցաւ ընդ նմա զամենայն
զբանս զայս: Եւ ասէ Եսծեր ցԱռնաթև.
Քնա զու առ Մուրճբէ և ասա. Ազգ
ամենայն Քաղաւորութեանս զիտէ եթէ
ամենայն այր կամ կին՝ որ մտանիցէ առ
արքայ ի ներբին սենեակն առանց կո-
չելոյ նորա, չիք փրկութիւն, բայց մի

այն առ որ ձգէ (երկնցնէ) արքայ զուկի
զաւազանն՝ նա միայն ապրի. և ես ոչ
եմ կոչեցեալ մտանել առ արքայ, զի
են այս աւուրք երեսուն: Եւ պատմեաց
Առնաթև Մուրճբէի զամենայն զբանն
Եսծերայ: Եւ ասէ Մուրճբէ ցԱռնաթև.
Երթ և ասա զու նմա. Թէ՛ Եսծեր, մի
ասեր զու յանձն քո եթէ ես միայն ապ-
րիցիմ ի Քաղաւորութեանս յամենայն
Հրէից. այլուստ լինի օգնականութիւն և
փրկութիւն Հրէից, այլ զու և տուն հօր
բոյ կորնչիք:

Եւ Եսծեր տիկինն ապատանեալ առ
Տէր և հաստատեալ էր ի Ծիզն (սազնապ)
մեծ. և եհան յիւրմէ զհանդերձ փառաց
Քաղաւորութեան իւրոյ, և զզեցաւ նա
քուրճ նեղութեան և սգոյ. և փոխանակ
պէս պէս պատուական իւղոցն և խնկոց՝
մոխրով և աղբով ելից զզլուխ իւր. և
զմարմինս իւր ի բազում աշխատութիւնս
խոնարհեցոյց. և զամենայն տեղի զար-
դու զցնծութեան իւրոյ ելից ի զիտոյ
հերաց իւրոց. և մատուցեալ բազում ա-
ղօթիւք խնդրուածոց հայցէր ի Տեսողէ
Աստուծոյ Իսրայէլի և ասէր. Տէր իմ

և թագաւոր մեր, դու միայն օգնես ինձ միայնումս՝ որ ոչ ունիմ ինձ օգնական բաց ի քէն, զի վտանգ մեծ է առաջի իմ: Եւ յաւուրն երրորդի, իբրև դադարեաց յաղօթիցն իւրոց, մերկացաւ յիւրմէ զհանդերձ սգոյն, և զգեցաւ զծիրանիս իւր և եղև երևելի յոյժ: Եւ կարդաց նա առ տեսուչն իւր Աստուած և փրկիչն ամենայնի. և առ նա զերկուս նաժիշտան իւր զսիրելիս. մին ունէր զստորոտ (Բիւսնց) զգետուռ նորա ի վեր, և զմիւստիւն արկեալ էր զծեռն իւր: Եւ նա զաւօրի հարեալ (ամչնալով) երկընչէր վասն գեղոյ մանկութեան իւրոյ. և երեսք նորա զուարթք առ ի սիրել, այլ սիրտ նորա նեղեալ էր յահէ անտի: Եւ եմուտ նա ընդ ամենայն դրունս ապարանիցն և եկաց նա առաջի թագաւորին. և նա նստէր յամոռ թագաւորութեան իւրոյ, և զգեցեալ էր զպատմուճան փառաց իւրոց որ էր ընդելուզեալ ոսկւով և մարգարտով և ակամբք պատուականօք, և էր ահաւոր յոյժ. և ի վեր համարձ գերեսս իւր զի էին կարմրացեալ փառօք, և նայեցաւ: Եւ զլորեցաւ

տիկինն և փոխեաց նա զգոյն իւր և եղև նա իբրև զթալացեալ (վարսած). և խոնարհեցաւ ի զլուխ նաժշտին որ երթայր առաջի նորա: Եւ դարձոյց Աստուած զոգի թագաւորին ի հեզուելին. և փութացեալ վաղվաղակի էջ մեծաւ երկիւղիւ յամոռոյ անտի իւրմէ թագաւորն, և առ զտիկինն ի վերայ զրկաց իւրոց և կանգնեաց զնա, և աղաչէր և մխիթարէր զնա բանիւք խաղաղութեան, և ասէր ցնա. Զի է քեզ, Եսմեր տիկին. ես եղբայր քո եմ. համարձակեաց. ոչ մեռանիս, զի ի միասին է իմ և քո հրաման. մատիր դու, և առ զգաւազանն զոսկի և դիր ի վերայ պարանոցի տիկնոջդ: Եւ համբուրեաց զնա և ասէ. Խօսեաց ընդ իս: Եւ ասէ ցնա Եսմեր. Տեսի զբեզ, Տէր, իբրև զհրեշտակ Աստուծոյ, և խոովեցաւ սիրտ իմ յահէ փառաց քոց. զի սքանչելի ես, Տէր իմ, և երեսք քո լի են շնորհօք: Եւ մինչդեռ խօսէր ընդ նմա, զլորեցաւ միւսանգամ յահէ թագաւորին, և թագաւորն խոովեալ էր յոյժ, և ամենայն ծառայք նորա. և սպասաւորք թագաւորին աղա-

չէին զտիկինն : Եւ ասէ Թագաւորն .
 Զինչ կամիս, Եսթեր, և զինչ են աղա-
 չանք քո. արդարեւ ասեմ քեզ . Եթէ
 խնդրեսցես մինչև ի կէս Թագաւորու-
 թեան իմոյ, տաց քեզ : Եւ ասէ Եսթեր .
 Օրս իմ այս նշանաւոր է . Եթէ կամք
 իցեն արքայի, եկեսցես զու և Համան
 ի կոչունան իմ զոր տանելոց եմ այսօր :
 Եւ ասէ Թագաւորն . Կոչեցէք վազվա-
 զակի զՀաման, և կատարեսցուք զբանն
 Եսթերայ : Եկին երկրեան նորա ի կո-
 չունան զոր ասաց Եսթեր : Եւ մինչդեռ
 ընդէին զինի, ասէ արքայն ցեսթեր .
 Զինչ կամիս, տիկին Եսթեր, տաց քեզ
 զոր ինչ և խնդրեսցես : Եւ ասէ Եսթեր .
 Աղաչանք իմ և խնդրուածք իմ այս են .
 Եթէ զաի ես շնորհս առաջի արքայի,
 եկեսցէ արքայ և Համան ի կոչունան
 զոր տանեմ ձեզ վաղիւ միւսանգամ :
 Եւ ել Համան յերեսաց արքայի ուրա-
 խումենամբ մեծաւ և զուարթութեամբ,
 և եմուտ ի տուն իւր, և կոչեալ զսիրե-
 լիս իւր և զկին իւր՝ ասէ ցնոսա . Ոչ
 կոչեաց տիկինն Եսթեր ի կոչունս իւր
 ընդ արքայի զոր բաց յինէն . և զար-

ձեալ առ վաղիւ եւս (վաղիւ ալ) հրա-
 շիրեաց զիս . և տրդ՝ այս ոչ Թուի ինձ
 հաճոյ, յորժամ տեսանեմ զՄուրճբէ,
 զայր հրեայ, ի տան Թագաւորին : Եւ
 ասեն ցնա կինն իւր և սիրելիք իւր .
 Հրաման տուր հասանել քեզ փայտ մի
 յիսուն կանգուն . և ընդ առաւօտն ա-
 սացես արքայի, և կախեսցի Մուրճբէ
 զփայտէն . և զու մտանիցես ի կոչունան
 հանդերձ արքայիւ, և ուրախ լինիցիս
 ընդ նմա : Եւ հաճոյ Թուեցաւ Համանայ
 բանն և պատրաստեցին զփայտն :

Եւ Տէր Աստուած մերժեաց (հեռա-
 ցնել) զբուն յարքայէ զգիշերն զայն .
 և ասէ ցգպրապետն (ասեկադպիր) իւր
 բերել առաջի իւր զգիր յիշատակացն
 և կարգալ : Եւ եզիտ նա զհրովարտակն
 զոր գրեալ էր վասն Մուրճբէի, Եթէ
 հրպէս պատմեաց վասն երկոցունց ներ-
 քինեաց նորա, յորժամ պահէին զապա-
 բանս Թագաւորին, և կամէին սպանանել
 զարքայ Արտաշէս : Եւ ասէ Թագաւորն .
 Եւ զինչ շնորհս և կամ փառս տուար
 Մուրճբէի : Եւ ասեն սպասաւորքն ար-
 քայի . Զարարեր և ոչինչ նմա, յորժամ :

հասեր ի վերայ (իմացար) խնամոյ ճա-
ւատարմութեան նորա առ քեզ : Եւ ընդ
առաւօտան եկին ի գաւիթ Թագաւորին .
և ասէ արքայ . Ով է ի գաւիթս : Եւ
Համան եկն եմուտ հրաման առնուլ ի
Թագաւորէն զի կախեցէ զՄուրճքէ
զփայտէն զոր պատրաստեաց : Եւ ասեն
սպասաւորքն արքայի . Ահաւասիկ Հա-
ման արտարոյ է : Եւ ասէ արքայ . Կո-
չեսցի ի ներքս : Եւ ասէ Թագաւորն
ցՀաման . Զինչ արարից ես առնն զոր
ես կամիմ փառաւորել : Եւ խորհեցաւ
Համան և ասէ ի միտս իւր . Զով կամի
արքայ փառաւորել եթէ ոչ զիս : Եւ
ասէ ցարքայ . Զայրն՝ զոր արքայ կամի
փառաւորել , բերցեն , և զպատմութեանն
զարբունի և զերիվարն յորում արքայ
հեծանէր . և զգեցուցեն զպատմութեանն
առնն այնմիկ զոր արքայն սիրէ , և
հեծուցեն զնա յերիվարն արբունի . և
քարոզ կարդասցի ընդ հրապարակս քա-
ղաքիս , և ասացէ . Այսպէս եղիցի ա-
մենայն առն զոր արքայ փառաւորէ :
Եւ ասէ արքայ ցՀաման . Բարևոք խօ-
սեցար . զայդ արասցես Մուրճքէի ,

առն հրէի , խնամակալի (հոգաբարձու)
տան իմում . և մի վրիպեսցի (պակսի)
քան մի ի բանից բոց զոր խօսեցարդ :
Եւ առ Համան զպատմութեանն և զերի-
վարն արբունի , և զգեցոյց զՄուրճքէ ,
և հեծոյց զնա յերիվարն , և անց նա
ընդ փողոցս քաղաքին . և քարոզն ա-
զազակէր և ասէր . Այսպէս լիցի ամե-
նայն մարդոյ զոր արքայ կամիցի փա-
ռաւորել : Եւ դարձաւ Մուրճքէ յապա-
րանս արբունի , և Համան զնաց ի տուն
իւր զլիսարիկաւ (զլուխը կախած) ,
լի տրտմութեամբ . և պատմեաց Համան
որ զինչ անց ընդ նա՝ կնոջ իւրում և
սիրելեաց իւրոց :

Մինչդեռ նորա խօսէին , եկին երկու
ներբնիներն կոչել զՀաման ի ճաշ տիկ-
նոցն : Եւ եմուտ Թագաւորն և Համան ի
զինեբրուս (կոչուցն) տիկնոջն : Եւ ասէ
արքայ ցեանքեր յաւուրն երկրորդի ,
մինչդեռ ըմպէին զինի . Զի է քեզ , Ես-
թեր տիկին , և զինչ է ինզրուածդ քո
և կամ ազաչանքդ . եղիցի քեզ մինչև
ի կէս Թագաւորութեանս իմոյ : Պատաս-
խանի ետ Եսթեր և ասէ . Եթէ գտի ես

շնորհս առաջի բո, արբայ, տացի անձն մի խնդրոյս իմում, և բան աղաչանացս խնոց ընդունելի բնզ լիցի. վասն զի վաճառեցար, ես և ժողովուրդ իմ, ի կորուստ, և ի ծառայութիւն և ի յափշտակութիւն՝ մեր և որդիք մեր. և ես ոչ հաւատացի: Արդ, ոչ է առն բան-սարկուի (հար) արժան ի տան Թագաւորի լինել: Եւ ասէ արբայն. Ուր՞ է որ իշխեացն առնել զիրս զայս: Եւ ասէ Եսմեր. Այրս Թշնամի, Համան, որ չարս է՝ սա արար: Եւ Համան զահի հարեալ խոտիեցաւ յոյժ յարբայի և ի տիկնոջէն: Եւ յարեաւ Թագաւորն ի ճաշոյ անտի և եմուտ ի ծագկոցն (պարսէզ) արբունի, և Համան կամէր հրամարել ի տիկնոջէն, բանզի էր յերկիրզի մեծի: Եւ զարձաւ Թագաւորն ի ծագկոցէ անտի և ետես զՀաման զի կայր անկեալ առաջի զահոյից տիկնոջն, և աղաչէր զնա վասն փրկութեան իւրոյ: Եւ ասէ Թագաւորն. Արդ, յնյզ չափ հասեր, զի կամիս զկին իմ բննադատել ի տան իմում: Եւ Համան իբրև յուաւ, զահի զամօթի հարեալ անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց:

Եւ ասէ մին ի ներքինեաց անտի ցարբայ. Անա Համան և փայտ մի կազմեաց (պարսասել) Մուրթբէի սիրելւոյ արբայի, և կանգնեաց զնա ի տան իւրում յիտուն կանգնեան: Եւ ասէ Թագաւորն. Խաչեցի ի վերայ նորա: Եւ կախեցին զՀաման զփայտէն զոր պատրաստեաց Մուրթբէի, և ապա Թագաւորն դադարեաց ի բարկութենէ իւրմէ:

Եւ յայնմ աւուր պարզեաց Թագաւորն Եսմերայ զգանձն Համանայ բութի. և զՄուրթբէ կոչեցեալ Թագաւորին, բանզի պատմեաց նմա Եսմեր եմէ Ազգական իմ է, առ զմատանին զոր եման ի Համանայ, և ետ զնա Մուրթբէի. և կացոյց Եսմեր զՄուրթբէ ի վերայ ամենայն ընչից Համանայ: Եւ յաւել ևս խօսել ընդ արբայի, և անկաւ առաջի ոտից նորա, և աղաչէր զի մի մինչև ի վախճան լիցի պատուհասն ի վերայ Հրէիցն զոր հասոյց Համան: Եւ ձգեաց արբայ առ Եսմեր զգաւագանն ոսկի, և յարեաւ Եսմեր երթալ ի սննետէն արբայի: Եւ ասէ Եսմեր. Եմէ կամք իցեն բեզ, և գտեալ է իմ շնորհս առաջի բո, առա-

քեցե՛ք արքայ հրեշտակս և դարձուցե՛ք զհրովարտականն որ գրեցանն ի Համանայ կորուսանել զՀրեայս որք են ի բում Սագաւորութեանդ. և զխարզ կարիցեմ ես տեսանել զչարիս ժողովրդեան իմոյ: Եւ ասէ: Սագաւորն ցնեմեր. Իսկ եթէ զամենայն ինչս և զստացուածս Համանայ ետու շնորհեցի քեզ, և զնա կախեցի զփայտէ, զի ձեռն արկ (ձեռք զարկաւ) նա ի Հրեայս. զինչ այլ ևս ինչ խնդրես. գրեցէք արդ զուր հրամանաւ բանի իմոյ որպէս կամք իցեն ձեզ, և կնքեցի մատանեաւս իմով. զի որչափ և գրէք, իմ արքայի հրաման տուեալ՝ զի մի որ գտցի զիմակաց (զէմ կեցող) այնց հրամանաց: Եւ կոչեցին զղպիրսն. և գրեցաւ, որպէս և ետ (եսներ) հրաման աշխարհահամար (նասարակաց) դպրացն, որք միանգամ իշխանքն և կուսակալք էին ի գաւառս գաւառս նախարարաց և իշխանաց նախարարացն, ի Հնդկաց մինչև յԵթովպացիս, հարիւր բան և եւմն կուսակալաց, ըստ գաւառաց գաւառաց յիւրաքանչիւր լեզուս նոցա, հրամանաւ

Սագաւորին. և կնքեցաւ մատանեաւ նորա: Եւ առաքեցին զհրովարտականն ի ձեռն հրեշտակաց, որպէս զի կացցեն Հրեայք ողջք և անարատք, խրեանց օրինօք յամենայն քաղաքի:

Երօթ

Ես Տուրին զճանապարհս ճշմարտութեան գնացի և յարդարութեան զամենայնաւորս կենաց խնոց. և ողորմութիւնս բազումս արարի ես եղբարց իմոց և ազգին իմում որ ընդ իսն էին յերկրին Ատրեստանեաց ի Նինուէ: Եւ յորժամ էի ես ի գաւառի իմում յերկրին Իւրայէլի, և մինչդեռ մանուկն էի, ամենայն ազգն Նեփթաղիմայ հօրն իմոյ մերժեցան, ի բաց եղեն ի տաճարէն Երուսաղէմի զոր ընտրեալն էր յամենայն ազգաց իւրայէլի զոհել յամենայն տոհմս. և ես միայն երթայի բազում անգամ յԵրուսաղէմ ի տօնս տարեկանաց (սարեղարձ). զպտուղս և զտասանորդս զարդեանց (քեբ) տայի որդւոցն Ղեւեայ որք պաշտօնեայքն էին յԵրուսաղէմ. և զերկրորդ տասանորդսն ժողովէի և վաճառէի, և երթայի ծախէի զայն ամենայն յԵրուսաղէմ ըստ ամենայն

սարեկանի (surji) և զերրորդն տայի որոց արժան էր , որպէս պատուիրեաց Դերուրա մայր հօրն իմոյ , զի որր մնացեալ էի ես ի հօրէն իմմէ : Եւ յորժամ եղէ այր , առի ես ինձ կին ի զաւակէ հայրենոյ իմոյ և ծնայ ես ի նմանէ ըզ Տուրի : Եւ յորժամ զերի վարեցայ ի Նինուէ , ամենայն եղբարք իմ և ազգ իմ ուտէին ի հացէ անտի հեծանոսաց , և ես պահեցի զանձն իմ զի մի կերայց : Եւ ես ինձ Բարձրեալն շնորհս և զեղեցկութիւն տուաջի Նեմեսարայ և էի նորս վաճառական : Երթայի ես ի Մարս . և եղի ես ի պահեստի (պահել) առ Կարաեղայ յերկրին Մարաց արժամոյ քանքարս տասն : Եւ յորժամ մեռաւ Նեմեսար և Սագաւորեաց Սենեքերիմ որդի նորս փոխանակ նորս , և զի էր խոռով յամս նորս , ոչ եղև ինձ երթալ յերկիրն Մարաց : Եւ յաւուրս Նեմեսարայ ողորմութիւնս բազումս առնէի ես եղբարց իմոց . զհաց իմ տայի քաղցելոց և զձորձ իմ մերկոց , և զոր տեսանէի ես յազգէն իմմէ : Թէ մեռեալ էր , և ընկենուփն զնա արտարոյ պարսպին , և ես Սագէի . և կամ Թէ յորժամ

111

սպանանէր զոք Սենեքերիմ արքայ յորժամ եկն փախստական ի Հրէաստանէ , զողանայի և Սագէի զնոսա . վասն զի զբազումս կոտորեաց սրամտութեամբ իւրով և յետոյ յեղիտ արար (փնջուել) մարմնոց դիականցն և ոչ եզիտ : Եւ եմուտ ոմն ի Նինուէացոց անտի , և իմացուցանէր Սագաւորին վասն իմ զդիականսն Սագելոյ , և Սարեայ , զի դիտացի ես եթէ ինդրեն սպանանել զիս . և զահի հարեալ փախստեայ զնացի . և յափշտակեցան ամենայն ինչք իմ և ոչ մնաց բնաւ ինչ բայց միայն կին իմ և Տուրի որդին իմ : Եւ ոչ անցին աւուրք յիսուն . մինչև սպանին զնա երկրորին որդիք իւր և փախեան նորս ի լերինս Հայոց : Եւ Սագաւորեաց Ասորդան որդիք նորս ընդ նորս . և կարգեաց նա զԱքիաքարոս որդի եղբոր իմոյ ի վերայ ամենայն իշխանաց Սագաւորութեան իւրոյ և ի վերայ ամենայն տան իւրոյ . և աղաչեաց Աքիաքարոս ըզ Սագաւորն վասն իմ , և եկին դարձուցանել զիս , և եկի ես ի Նինուէ : Եւ էր Աքիաքարոս տակառապետ . (մատուակ մեծամեծաց) և ամենայն զիր համարոյ

ելի և մտի տան Սազաւորին ի ձեռին նորա : Եւ յորժամ եկի ես ի տուն իմ, ետուն ինձ զԱննա կին իմ և զՏուրի զորդին իմ :

Եւ ի տօնին մեծի արարին ինձ ճաշ մեծ, և բազմեցայ ուտել և ըմպել . և տեսի ես առաջի իմ խորտիկս բազմապատիկս և ասեմ ես ցորդին իմ. Երթ, ամ դու յեղբարց մերոց յաղբատաց զորս և գտանես, և ես մնամ բեզ : Եւ եկն և ասէ. Հայր, մի ոմն յազգէս մերմէ որոյ թափեալ են ինկլած եկն օտք նորա, և անկեալ պճողունք (ոսխն բարբ) նորա, կայ ի հրապարակի անդ մեռեալ : Եւ իմ մինչև էր ճաշակեալ, չորայ առի զնա և բերի ի տուն իմ մինչև եմուտ արեգակն և ընդ երեկս լուացայ և ուտէի զհոսց իմ տրտմութեամբ, և լացի յոյժ, և յորժամ եմուտ արեգակն, փորեցի և թաղեցի զնա. և մերձաւորքն իմ այսն առնէին (մեղադրել) և ասէին. Արդ ոչ ևս երկնչի մեռանել վասն իրացս այսոցիկ. զի վասն որոյ հալածեցան՝ դարձեալ եկեալ թաղէ զղիակունան :

Եւ ի նմին զիշերի դարձայ իբրև Սա-

ղեցին. և ննչեցի ես պղծեալ առ որմոյ գաւթին, և զերեսս իմ ոչ ծածկեցի : Եւ ոչ զիտէի Թէ ճնճողուկք նստէին յառաստազս (չարբ) անդ. և աչօք բացօք ի վեր հայէի. և ծրտէին ձագքն շերմաջերմ յաչս իմ. և երթեալ իմ առ բժիշկս, ոչինչ օգնէին ինձ. և Աքիաբարոս դարմանէր (կերակրել, ցայել) զիս ոսճկօք (քայիւն) իւրովք : Եւ կինն իմ մանէր և զործէր ձեռօք իւրովք, և տայր տերանցն, և նորա տային զվարձս նորա, և յաւելին և ետուն նմա ուլ (այծի ձագ) մեւս ևս : Եւ յորժամ եկն նա առ իս, սկսաւ կազել (կռուել խօսով) ընդ իս. և ասեմ ես ցնա, Ուտո՛ք բերեր դու զուլդ զայդ. մի՞թէ զողունի (զողցուած բան) իցէ. տուր անդր ցտեարս իւր, զի ոչ է ինձ օրէն ուտել զզողունի : Եւ ասէ կինն իմ. Պատիւ ետուն ինձ վասն վարձուց իմոց. և ես անհաւատացի (չհաւատացի) նմա. այլ ստիպէի տալ ցտեարս իւր և ես զամօթի հարկանէի ի նմանէ. և նա ասէ ցիս. Ուր՞ են արդ ողորմութիւնք բո և արդարութիւնք. զի անաւասիկ յայտնի եղեն բեզ : Եւ ես տրտմեցայ և լացի. և

յարեայ կացի յաղօծս գայրագին սրբ-
տիւ : Քանզի և ի նմին իսկ աւուր էր
չուեալ ՏուրիՅայ զիրան որ եր անցեալ
(պատահած էր) ընդ Սարրա ընդ դուստրն
Հոագուելայ որ էր յԵկրատանս ի Մա-
րաց գաւառին. զի նախատէին զաղջիկն
աղախնայք Հօր իւրոյ, քանզի էր տու-
եալ զնա արանց եւծն, և Ազմօղես զնն
չար սպանանէր զնոսա, մինչչև մերձեցեալ
էին ի նա ըստ օրինի արանց և կանանց :
Եւ նախատէին զնա աղախնայքն և ասէ-
ին. Ոչ՞ իմանաս զի հեղցուցանես զարս
քո. զի անա եւծն այր ատեր և ոչ ի մի-
ում ոչ վայելեցեր, արդ զմեզ զի տանջես
ընդէր և ոչ զու ընդ նոսա կորեար: Զայս
իբրև լուաւ աղջիկն, տրտմեցաւ յոյժ, և
կամէր խեղդել զիրն. և ասէր. Մի եմես,
միամօր (մէկ հասիկ) հօրն իմօւմ, արդ՝
եթէ աւելել զայս նախատիխս առնեմ նմա,
իջուցանեմ ես զծերուծին նորա ցաւօր
ի դժոխս : Եւ կայր նա յաղօծս ընդ պա-
տուհանն որ էր ընդդէմ Երուսաղէմի: Եւ
լսելի եղեն աղօթք երկոցունցն (Տուրի-
Յայ և Սարրայի) առաջի մեծին Հոսափա-
յելայ, և առաքեցաւ նա բժշկել զերկու-

սեան. ՏուրիՅայ կեղևել (կեզել հաճե-
լու պէս հաճել) զլուսնն (աչքի փերտ)
յաչաց նորա, և զՍառայի զդատերն Հոա-
զուելի հանել զԱզմօղ դէն, և տալ զնա
կին Տուրիայ որդւոյ ՏուրիՅայ, վասն զի
Տուրիայ անկ իսկ եր (կիյնար) ժառան-
գել զնա : Եւ ի նմին ժամանակի դարձաւ
ՏուրիՅ և եմուտ ի տուն իւր, և Սառա
էջ ի վերնատանէ իւրմէ :

Եւ յաւուր յայնմիկ յիշեաց զարծածն
զոր եղ առ Քարայեղայ ի Հոագիւս քա-
ղաքի յերկրին Մարաց. և ասէ նա ի
միտս իւր. Ես խնդրեցի մօտ անձին իմոյ
ընդէր ոչ կոչեմ զՆուրիայ զորդին իմ և
ցուցանեմ նմա զամենայն մինչչև մեռեալ
իցեմ : Եւ կոչեաց զնա և ասէ ցնա. Որդ-
եակ իմ, եթէ մեռանիցիմ ես, Թաղեսչիբ
զիս. և մի անարգիցես և կամ անհետ
առնիցես (հոգ չսանել) զմայր քո, այլ
պատուեսցես զսա զամենայն աւուրս
կենաց քոց, և արասցես սմա զամենայն
ինչ որ հաճոյ է սմա. և մի տրտմեցուցա-
նիցես զսա. և յիշեսցես զու զի բազում
ճգուես (նեղութիւն) կրեաց վասն քո յոր-
ժամ էիր զու յորովայնին և յորժամ մե-

աանիցի, Թաղեացես ընդ իս ի նմին շիր-
մի (գերեզման) : Յընչից բոց առնիցես
ողորմութիւնս . և մի ազանիցէ (ցանկալ)
ակնն քո յորժամ առնիցես զու զողորմու-
թիւնսն . և մի դարձուցանիցես զերեսս
քո յամենայն աղբատէ, և ի բէն ոչ դար-
ձուցէ Տէր Աստուած զերեսս իւր : Որ-
չափ և իցէ քո՝ ըստ նմին բազմութեան
արասցես զողորմութիւնսն . Եթէ սակաւ
իցէ քո՝ ըստ սակաւին, և մի յապաղիցես
(դանդաղիլ) առնել զողորմութիւնսն,
զի գանձս բարիս գանձեացես քեզ յառու-
րըն կենաց բոց . զի ողորմութիւնք փրկեն
ի մահուանէ : Եւ առնուցուս զու կին ի
զաւակէ հարց բոց և մի առնուցուս զու
կին յազգէ օտարէ : Վարձք վարձկանի
(վարձուոր) քո առ քեզ մի ազցիս (առջի
իրկիւրնէ մինչեւ յաջորդ առտուն մնալ)
այլ հաստուացես զու առժամայն (անմի-
ջապէս) . և զոր ատես զու՝ ումք մի առ-
նիցես : Գինի արբեցումեան (զինուլցնող)
մի ըմպիցես . մի երթայցես զու արբեալ
(զինուլ) ի ճանապարհ . ի հացէ բումմէ
տացես բաղկեւոց և ի հանդերձէ բումմէ
մերկոց : Խորհուրդ յամենայն մարդոյ

խնդրեացես . և մի արհամարհեացես զա-
մենայն խորհուրդս պիտանեաց : Եւ արդ
որդեակ իմ, յիշեացես զու զամենայն
պատուիրանս իմ զոր պատուիրեմ ես
քեզ . մի ջնչեցցիս նորա ի սրտէ բումմէ :
Եւ արդ, ես ջուցանեմ քեզ զտասն բան-
բար արժամոյն զոր եղի ի պահ (պահել)
առ Գարայեղայ ի Հուազու յերկրին Մա-
բաց : Եւ մի երկնչիցիս, որդեակ, զի աղ-
բատացար յոյժ . զոն քո բազում ինչք և
ստացումք, եթէ երկնչիցիս զու յԱս-
տուծոյ, և ի բաց լինիցիս յամենայն մե-
լաց, և արասցես զու զհանճոյս առաջի
նորա :

Պատասխանի ետ Տուրիա և ասէ ցնա .
Հայր, արարից զամենայն ինչ զոր պատ-
ուիրեցեր ինձ . այլ ես զիարդ կարացից
գտանել զարձամն, զի ոչ զիտեմ զայրն :
Եւ ետ նմա (Տուրիա) զգիր (սէնէս) առնն
առ որում կայր արձամն յաւանդի . և ասէ
ցնա . Խնդրես զո՞ւ քեզ այլ որ եկեցէ
ընդ քեզ . և ես տաց զվարձս նորա մին-
չև կենդանիս եմ, և երթիցես առցես
զարձամն : Եւ գնաց Տուրիա խնդրել ընդ
իւր վարձուոր : Եւ եզիտ նա զՀուափա-

յէլ հրեշտակ. և նա ոչ գիտէր ով իցէ նա. և ասէ ցնա Տուբիա. Կարնս գալ զու ընդ իս ի Հաագաւ յերկիրն Մարաց. և կամ ևս զու տեղեակ խելամուտ տեղեացն. Ասէ ցնա հրեշտակն. Եկից ես ընդ քեզ. և ճանապարհին տեղեակ եմ, և ճանաչեմ զԳարայէլ զեղբայրն մեր: Եւ ասէ ցնա Տուբիա. Մնա զու վայրիկ մի (հիչ մը ասեմ) աստէն մինչև մտից հարցից ես զհայրն իմ: Եւ ասէ ցնա (հրեշտակն). Երթ և մի յամիցես (ուշանալ):

Եւ եմուտ պատմեաց հօրն. Անաւասիկ գտի ընկեր որ գայ ընդ իս, և ասէ ցնա հայր իւր. Կոչևա զու զնա առ իս զի գիտացից թէ յորմէ ազգէ է նա. և կամ թէ հաւատարիմ է զալ ընդ քեզ: Եւ նա կոչեաց զնա ի ներքս, և որջոյն ետուն միմեանց: Եւ ասէ ցնա Տովբիթ. Եղբայր, յորմէ ի ցեղիցն մերոց ես զու. պատմես ինձ: Եւ ասէ ցնա. Զազգատո՞նմ իմ խնդրես թէ վարձուոր որ երթայ ընդ որդւոյդ բու՛մ: Եւ ասէ ցնա Տովբիթ. Կամիմ եղբայր, զխտել զազգն քո և զանուն: Եւ ասէ. Անուն իմ է Ազարիա Անանիա: Եւ ասէ ցնա Տովբիթ. Ողջ եկիր, եղբայր, և

միցասնուր ինձ զի խնդրեցի զազգատո՞նմ քո զխտել. զի զու եղբայր իմ իսկ ես, ի բարի և յազնուական ազգէ: Այլ արդ, ասա զու ինձ. զինչ տայցեմ քեզ վարձս. դրամ մի յաւուր, և զտոճիկն (ուսելիկ) որպէս որդւոյ իմում. և յաւելից նա ի վարձն բո, և թէ որջու՞թեամբ դառնայցէք այսրէն. և հաճոյ թուեցու նոցա առնել այսպէս: Եւ ասէ Տուբիթ. Պատրաստեա զու, որդեակ, ի ճանապարհն և յաշողեսցի ձեզ. և պատրաստեաց մանուկն զթոշակ (պաւար) ճանապարհին. և ասէ ցնա հայրն իւր. Գնա զու որդեակ, ընդ առնդ ընդ այդմիկ. այլ որ բնակեալն է յերկիրն Աստուած՝ յաշողեսցէ զճանապարհ ձեր. և հրեշտակ նորա ուղեկից լիցի ձեզ: Եւ ելին զնացին երկօրեան ի միասին, և շուն պատանեկին ընդ նոսա: Եւ ասէ մայրն նորա լալով. Տուբիթ, զի արձակեցեր զորդեակն ի մէնջ. ո՞չ դա է ցուպ ձերու՞թեան մերոյ. մտանել և ելանել առաջի մեր. արձամ արձամոյ մի ժամանեսցէ. այլ եղիցի փոխանակ որդեկին մերոյ. քանզի որ պատրաստեալս է մեզ յԱստուծոյ՝ բաւական է մեզ: Եւ ասէ

ցնա Տուրիթ. Մի լիցի բեզ տրտմութիւն,
բոյր, զի ողջութեամբ եկեացէ, և աչք
բո տեսցեն զնա. զի հրեշտակ նորա բարի
առաջնորդեացէ նմա և աշողեացէ զճա-
նապարհն նորա. և զարձցի այսբէն ող-
ջութեամբ: Եւ ապա զազարեաց մայրն ի
լալոյ անտի, և նորա գնացին ի
ճանապարհն:

Եւ եկին ի գետն Դիզաթ (Տիզրիս),
և հանգեան առ սպամբն. և պատա-
նեակն էջ լուանալ յեզր գետոյն, և
վազեաց (ցաւկեց) ձուկն մի ի գետոյ
անտի, և կամէր կլանել զպատանեակն:
Եւ հրեշտակն ասէ ցպատանեակն. Բռնն
հար (բռնէ), կալ զձուկնդ: Եւ կալաւ
պատանեակն զձուկնն և հան զնա ի ցա-
մար: Եւ ասէ ցնա հրեշտակն. Բաց զու
զփոր ձկանդ, և հան զսիրտդ և զլեարդդ
(սէր նիլէր) և զլեզիդ, և զիր զգուշու-
թեամբ. և արար պատանեակն որպէս
և ասաց ցնա հրեշտակն. և զձուկնն
խորովեցին (կրակի վրայ եկել. փպսպ)
և կերան. և ապա գնացին Երկորեան
ի միասին, մինչև մօտ եղեն յեկրատանս:

Եւ ասէ պատանեակն ցհրեշտակն.

Ազարիա եղբայր, վասն ճյր բարձար
(առիճի մէկտեղ) զսիրտս և զլեարդս և
զլեզիս ձկանս: Եւ ասէ ցնա. Միրտդ
և լեարդդ՝ եթէ զոր ունի դե կամ այս
պիղծ, զայս արժան է ծխել (քիւրսիւ
րնել) առաջի առնն կամ կնոջ, և այլ
ոչ ևս զիւրահարեացէ. և լեզիս՝ եթէ որ
ունի զլուսն յաչս իւր, օժանի (քաւիլ)
սովաւ և բժշկի: Եւ մերձեցան նորա ի
Հուազաւ. ասէ հրեշտակն ցպատանեա-
կըն. Եղբայր, այսօր ունիմք մեր հանգ-
չել առ Հուազուելայ, և նա ինքն ազ-
գական է բո. և է նորա դուստր, և
անուն է նորա Սառա. արդ խօսեցայց
ես վասն նորա զի տացէ զնա բեզ կին.
զի բեզ անկ է ժառանգութիւն աղջկանն.
և զու միայն ես յազգէ նորա, և աղջիկն
արդարն բարւոք է, զգաստ է և իմաս-
տուն (սելիք զլուխը, փաւփիլ). և արդ
լուր ինձ և խօսեցայց ընդ հօր աղջկանն,
և յորժամ զարձցուք մեր այսբէն ի
Հուազուացուոց անտի, արասցուք բեզ ըզ
հարսանիսն. բանզի զիտեմ ես զՀուա-
զուէլ զի ոչ տացէ զնա առն օտարի.
վասն զի և զժառանգութիւնն բեզ ար-

ժան է առնուլ քան ամենայն մարդոյ: Յայնժամ ասէ պատանեակն ցհրեշտակն. Եղբայր, Ազարիա, իմ այսպէս լուեալ է վասն աղջկանն, Թէ տուեալ է զնա եւ թն առն, և ամենեքեան նորա մեռեալ են յառազատտի (նարսիցն ու փեսային սենեակը) անդ. և ես մի եմ, միամօր հօրն իմում. երկնչիմ գուցէ մտանիցեմ և մեռանիցիմ որպէս և առաջինքն. զի ունի զաղջիկն զև և սիրէ զնա, և ոչ մերձենայ մեղանչել (վնասել) ումեք բայց միայն որոց մերձենանն առնուլ զնա կնուծեան. արդ՝ եթէ առնեմ զայս, երկնչիմ. գուցէ իջուցանիցեմ ես զնայրն իմ և զմայրն իմ ցաւօք ի վերայ իմ ի գերեզման իւրեանց. և որդի այլ ոչ գոյ որ Թաղէ զնոսա: Եւ ասէ ցնա հրեշտակն. Ոչ՞ յիշես դու զբանս պատուիրանաց հօր քոյ առնուլ քեզ կին յազգէ քումմէ. և արդ լուր դու ինձ, զի քեզ եղիցի նա. ի կնուծիւն, և վասն զիւրին մի ինչ հոգար. զի ի գիշերիս յայսմիկ առցես դու զնա քեզ կնուծեան: Եւ յորժամ մտանիցես յառազատտ անդր, առցես դու ամբռնախառն կրակ (հոգ)

յորում խունկը ծխեալ են. և զիցես դու ի վերայ նորա ի սրտէ անտի և ի լերդէ ձկանն, և ծխեսցես. և հոտտաիցէ (հոսք առնել) զևն և փախիցէ, և ոչ ևս դարձցի անդրէն: Եւ յորժամ մտանիցէք դու և աղջիկն ի սենեակ անդր, յարիջիք դուք երկրքեան և գոչեսցիք առ ողորմածն Աստուած լալով մեծաւ. և կեցուցէ զձեզ և ողորմեսցի ձեզ, զի քեզ էր պատրաստեալ ի սկըզբանէ իւրմէ, և դու ապրեցուցես զնա. և նա ընդ քեզ եկեսցէ ի տուն քո, և կարծեմ թէ որդիք լինին քո ի նմանէ: Եւ իբրև լուաւ զայս Տուբիա, անկաւ նմա գուշ (սէր կապեց) ընդ աղջկանն, և ոգի նորա կցեցաւ ի սէր նորա:

Եւ եկին նորա յեկրատանս և մտին նորա ի տուն Հաագուելայ, և ել ընդ առաջ (դիմաւորել) նոցա Սառա և ողջոյն ետ նոցա և նորա նմա. և տարաւ զնոսա ի տուն: Եւ Հաագուել ասէ ցձեզնա ցկին իւր. Տեսանես զի նման է պատանեակս Տուբիայ եղբորորդոյն իմոյ: Ենարց ցնոսա Հաագուել և ասէ. Ուստի էք, եղբարք: Եւ ասեն ցնա.

Յորդուոցն Նեփթաղիմայ եմք որք զերեալն են ի նինուէ: Եւ ասէ ցնոսա. ձանաչէք դուք զՏուրիթ զեզրայր մեր. և ասեն. ձանաչեմք. և ասէ ցնոսա. Ողջ է. և նորա ասեն. Ողջ է և կենդանի է. և ասէ Տուրիա. Հայր իմ է: Եւ յարուցեալ վաղվաղակի Հոագուէլ համբուրեաց զնա և ելաց յոյժ. և օրհնեաց զնա և ասէ ցնա. Բարևոյ և բարեբարի առն որդի: Եւ իբրև լուաւ Թէ Տուրիթայ կացիև աջիև (կոյրնալ), ելաց. և տրտմեցաւ ինքն և Հեզնայ կին իւր և Սառա դուստր նոցա: Եւ ընկալան և հանգուցին զնոսա մեծաւ ուրախութեամբ, և զենին նոցա խոյ մի ի խաշանց, և յօրինեցին եղին առաջի նոցա խորտիկա բազումս: Եւ ասէ Տուրիա ցՀռափայէլ. Եզրայր Ազարիա, արդ խօսեաց դու վասն որոյ խօսէիրն դու ի ճանապարհի անդ, զի եղիցի այնպէս. և դարձոյց (Հռափայէլ) զբանսն անդրէն առ Հոագուէլ: Եւ ասէ Հոագուէլ ցՏուրիա. Կեր, արբ և ուրախ լեր զի քեզ անկ է առնուլ զմանուկն իմ. բայց տեսեմ քեզ զճշմարիտն. ետու ես զմա

նուկդ իմ եւթն առն. և յորժամ կամէին մտանել առ դա, մեռանէին ի նմին զիշերի. այլ դու այժմ, որդեակ իմ, ուրախ լեր: Եւ ասէ Տուրիա. Ոչինչ ճաշակեմ ես աստ, մինչև հաստատէք առ իս զիրտդ: Եւ ասէ Հոագուէլ. Առ զնա քեզ ըստ օրինաց, զի դու եղրայր ես աղջկանն, և քեզ լիցի: Եւ կոչեաց նա զՍառա զդուստր իւր, և կալաւ նա զճեռանէ նորա և ետ զնա Տուրիայ կնուծեան և ասէ. Ահաւասիկ ըստ օրինացն Մովսէսի առ դու զնա, և տար դու զնա առ հայր քո. և օրհնեաց զնոսա: Եւ կոչեաց նա զՀեզնա զկին իւր, և առեալ նա տայր աղջկանն զամենայն ինչս գտանն. և հաստատէր մուրհակօք (սեկեթ) և կնքէր. և ապա սկսան ուտել և ըմպել և ուրախ լինել: Եւ կոչեաց Հոագուէլ զՀեզնա զկին իւր և ասէ ցնա. Քոյր, պատրաստեալ դու զմեզ սենեակն և տար անդր զաղջիկն: Եւ արար որպէս և հրամայեաց նմա, և տարաւ զնա անդր և ելաց. և ջնէր մարբէր մայրն զարտասուս աղջկանն, և ասէր ցնա. Քաշալերեաց, դուստր. Տէր երկնից և

երկրի տացէ բեզ ուրախութիւն և ցըն-
 ծութիւն փոխանակ տրտմութեանս այ-
 սորիկ . բաջալերեաց , դուստր , բաջա-
 լերեաց : Եւ իբրև կատարեցին նոքա
 ուտել զընծրիսն , տարան զՏուրիա առ
 աղջիկն : Եւ իբրև եմուտ , յիշեաց նա
 զքանն Հոսիայելի , և առ նա զաճիւ-
 նախառն զկրակն խնկոցն , և եղ ի վե-
 րայ նորա զսիրտ ձկանն և զլեարդն ,
 և ծխեաց . և իբրև հոտոտեցաւ դէն ըզ
 հոտն զայն , փախեաւ ի վերին կողմն
 սահմանացն Եգիպտոսի . և կապեաց
 զնա հրեշտակն : Եւ ննչեցին երկոքին ի
 միասին ի գիշերին յայնմիկ : Եւ չորաւ
 Հոսագուէլ և փորեաց նմա զերեզման .
 քանզի երկնչէր եմէ զուցէ և նա մեռա-
 նիցի : Եւ եկն Հոսագուէլ ի տուն իւր ,
 և ասէ ց՛նչգնա ցկին իւր . Յղեա զու
 զմի որ յաղախնաց այտի , և տեսցէ Թէ
 կենդանի է . ապա Թէ ոչ Թաղեացուք
 զնա և մի որ գիտացցէ : Եւ եմուտ աղա-
 խինն և ետես զերկոսեան զի ննչէին . և
 ել նա և պատմեաց նոցա եմէ կենդանի
 են : Եւ հրամայեաց Հոսագուէլ ծառայից
 իւրոց ինուշ (զոցել ծակ մը եւայլն .)

զգերեզմանն . և արար նոցա հարսանիս
 աւուրս չորեքտասան : Եւ ասէ ցնա
 Հոսագուէլ . Երդմնեցուցանեմ զբեզ . մի
 զնասցես դու աստի մինչև կատարեսցին
 աւուրք չորեքտասան հարսանեացս . և
 ապա առցես դու զկէս ընչից խմոց , և
 երթիցես դու և աղջիկդ խաղաղութեամբ
 առ հայր քո . և զայն ամենայն առ-
 նուցուք , յորժամ մեռանիցիմք ես և
 կինս իմ :

Եւ կոչեաց Տուրի զՀոսիայել և ասէ
 ցնա . Եղբայր Ազարիա , առ դու ընդ
 բեզ պատանի մի և երկուս ուղտս և
 գնա դու ի Հոսգիւս Մարաց առ Գա-
 րայէլ , և բեր դու ինձ զարծամենանտի ,
 և զնա առեալ ընդ բեզ ամցես ի հար-
 սանիսս . վասն զի երդուտ Հոսագուէլ
 եմէ Ոչ արձակեմ զբեզ : Արդ հայր իմ
 համարէ (քուէ) զաւուրսս . և եմէ յա-
 մեմք , մեծաւ վշտօք ի տրամութեան
 լինի : Եւ զնաց Հոսիայել և հանգեաւ
 առ Գարայելայ , և ետ նմա զգիր մուր-
 հակին , և երբ նմա զպարկան (սպարակ)
 կնքօքն հանդերձ և ետ նոցա : Եւ կան-
 խեալ (կանուխ ելլել) ընդ առաւօտսն

գնացին նորա ի հարսանիս անդր . և հասնեցաւ Տուբիա ընդ կիսն իւր :

Եւ Տուբիթ հայր նորա զամենայն աւուրս խորհէր ի սրտի իւրում : Յորժամ կատարեցան աւուրս ժամանակեղոյն (որոշուած օրերը) և ոչ եկին , ասէ . Արդեւք մեռաւ Գաբայէլ և ոչ որ ետ նմա զարծածն . և նա ոչ կամի զալ յամօժոյ : Եւ տրտում էր նա յոյժ . և ասէ ցնա կիսն իւր . Կորեաւ մանուկն զի յամեաց այսչափ . և սկսաւ նա լալ և սգալ զնա և ասէ . Ոչ է ինձ պէտս , որդեակ իմ , և ոչ ինչ . այլ ընդէր բնաւ Թողի զքեզ , լոյս աչաց իմոց : Եւ ասէ ցնա Տուբիթ . Լուռ լեր և մի հոգար (վէսվէտ բնէլ) . ողջ է . և նա ասէ ցնա . Դու լուռ լեր և մի խաբեր զիս . զի մանկիկն իմ կորեաւ : Եւ ելանէր զօրհանապազ (ամկն օր) և զայր ի ճանապարհն ընդ որ գնացինն . ի տուէ հաց ոչ ուտէր և ի գիշերի ոչ դադարէր ի սգալոյ զՏուբիա զորդին իւր : Իբրև կատարեցան աւուրք չորեքտասան հարսանեացն զոր երդուաւ . Հռագուէլ լինել նոցա անդ , ասէ Տուբիա ցՀռագուէլ . Արձա-

կեա զիս . զի հայր իմ և մայր իմ ոչ ևս ակն ունին տեսանել զիս ի հոգոց (վէսվէտ) : Եւ ասէ ցնա աներն իւր . Կաց մնա դու աստ առ իս . և ես յղեցից մանկունս առ հայր քո , և նորա պատմեցնէ : նմա վասն քո : Եւ ասէ Տուբիա . Ոչ է այդպէս . այլ արձակեցես զիս առ հայր իմ : Եւ յարեաւ Հռագուէլ և ետ նմա զՍառա զկին նորա և զկէս ընչից իւրոց և զճառայ և զաղախին և զանասուն և զարծած . և օրհնեաց ըզնոսա և արձակեաց և ասէ . Յաջողեսցէ ձեզ , որդեակ իմ , Տէր Աստուած երկնից մինչև մեռեալ իցեմ ես : Եւ ասէ ցդուաւոր իւր . Պատուեա դու , որդեակ իմ , զսկեսուրն քո և զսկեսրայրն , բանզի արդ նորա են քո հայր և մայր . և ի յաց (հետո) լեր դու ի բանից ատելու մեանց . և համբուրեաց զնա : Եւ Հեզնա ասէ ցՏուբիա . Եղբայր սիրելի , ողջու՞ծեամք տարցի զքեզ Տէր ի տուն քո . և տացէ տեսանել ինձ զաւակ ի Սառայէ դստերէս իմմէ , զի բերկրեցայց (եռս ուրախ ըլլալ) ես առաջի Տեառն : Եւ արդ յանձըն առնեմ զսա բեզ , և յանձն լիցի .

Ճի տրտմեցուցանիցես զսա յետ այսորիկ: Եւ Տուբիա երթայր և օրհնէր զԱստուած, զի յաջողեաց նմա զճանապարհ նորա: Իբրև մերձեցան նոքա ի Նինուէ, ասէ Հափայէլ ցՏուբիա. Արդ ոչ զիտես զու եղբայր, որպէս թողեր զու զհայր քո. եկ, յառաջ անցցուք մեր քան զկինդ քո և պատրաստեսցուք մեր գտունն. և առ զու ի ձեռն զլեղի ձկանն: Եւ գնացին նորա, և եկն շունն զկնի նոցա: Եւ Աննա նստէր և սպասէր ըստ սովորութեանն ճանապարհի որդւոյն իւրոյ. և ետես նա զնա զի գայր և ասէ. Ահաւասիկ որդին քո գայ, և այրն՝ որ ընկերն չորաւ, ընդ նմա: Եւ ասէ Հափայէլ ցՏուբիա. Գիտեմ ես զի բանան աչք հօր քոյ. արդ՝ օծ (fuit) շուրջ զաչօքն զլեղիդ. և նա կակծեցուցէ (ցաւցրնէ) և հանցէ զլուսնն յաչաց նորա, և տեսանիցէ: Եւ ընծացաւ ընդ առաջ Աննա և անկաւ ի վերայ պարանոցի որդւոյն իւրոյ և ասէ ցնա. Տեսի ես զքեզ, որդեակ իմ. արդ այսուհետև անհոգ մեռանիմ. և լացին երկոքին: Եւ Տուբիթ ելանէր արտարոյ առ դրուն-

սըն, խարխափէր (մութ սեղր կամ կոյրի պէս երթալ) զԼորէր. (զլորիլ. իյնալ). որդին ընծացաւ առ նա, և յարուցանէր կանգնէր զհայրն իւր. և ցանէր նա զլեղին յաչս հօրն իւրոյ և ասէր. Ժուժնա, հայրիկ, և համբերեա: Եւ իբրև եկաց վայր մի (էիջ մը ասէն), վաղվաղակի կեղևեցաւ և անկան լուսունքն յաչաց նորա. և ետես նա զորդին իւր, և անկաւ նա զպարանոցաւ նորա և լայր: Եւ եմուտ որդի նորա ի ներքս խնդութեամբ, և պատմեաց նա հօրն իւրում զմեծամեծսն որ եղեն նմա ի Մարս: Եւ էլ Տուբիթ ընդ առաջ նուոյն (հաւրս) իւրոյ խնդութեամբ, և օրհնէր զԱստուած առ դրունսն Նինուէի. և զարմանային ոյք տեսանէինն զնա զի յընծանալն իւրում տեսանէր: Եւ Տուբիթ զոհանայր առաջի նոցա թէ որպէս ողորմեցաւ նոցա Աստուած, և իբրև մօտ եղև Տուբիթ առ հարսնն իւր, օրհնեաց զնա և ասէ. Եկիր ուշուրէամբ, զուսար. օրհնեալ է Աստուած որ ամդ զքեզ առ մեզ. և եղև ուրախութիւն ամենեցուն եղբարցն նորա որք էին ի

Նինուէ. և արարին անդ հարսանիս
աւուրս եւթն :

Եւ կոչեաց Տուբիթ զՏուբիա զորդին
իւր և ասէ ցնա . Տես արդ, որդեակ,
զվարձս (սեսանել զվարձս, վարձէր
սալ) առնդ որ եկն ընդ քեզ. և յաւե-
լուլ յայն արժան է : Եւ ասէ ցնա . Հայր,
ոչինչ պակասէ ինձ, եթէ տամ դմա
զկէս ընչից իմոց զոր բերին. զի զիս
սծ առ քեզ ողջ, և զկինն իմ ողջա-
ցոյց, և զարժամն իմ երբ և զքեզ
նոյնպէս ողջացոյց : Եւ ասէ ծերն . Յի-
րաւի է տալ նմա : Եւ կոչեաց նա զհրեշ-
տակն և ասէ ցնա . Առ դու զկէս այնք
ամենայնի զոր բերերն : Եւ կոչեաց
յայնժամ զնոսա զբերկոսին և ասէ ցնոսա .
Օրհնեցէք դուք զԱստուած և խոստո-
վան եղբրուք առաջի ամենայն կենդա-
նեաց վասն այդր զոր արարդ ընդ ձեզ .
զի բարի է օրհնել զԱստուած և բարձ-
րացուցանել (փառաւորել, հռչակել)
զանուն նորա, և զպատգամս զործոց
Աստուծոյ պատուով մեծացուցանել :
Զխորհուրդ Յազաւորի բարւոք է ծած-
կել, այլ զգործս Աստուծոյ յայտնել

փառօք : Արդ՝ ոչ ծածկեցից ես ի ձէնչ
բան մի . զի առացի իսկ եթէ զխոր-
հուրդս արբայի ծածկել բարւոք է, այլ
զգործս Աստուծոյ յայտնել փառօք :
Երբժամ կացեր դու յաղօթս և նուն քո
Սառա, ես մատուցի զյիշատակս աղօ-
թից ձերոց առաջի Արքոյն. և յորժամ
Յաղէիք դու զմեռեալսն, ես ընդ քեզ
էի . և յորժամ ոչն դանդաղեցար ի
յառնելն և թողուլ զճաշն քո, զի եր-
թիցես և ամփոփեսցես զմեռեալն, ոչ
մոռացայ զքեզ, այլ ընդ քեզ էի : Եւ
առաքեաց զիս Աստուած բժշկել զքեզ
և գնուն քո Սառա : Ես եմ Հոսփայէլ
յեւթանց անտի ի սրբոցն հրեշտակաց
որք հանեն մատուցանեն զաղօթս սրբոցն,
և մտանեն առաջի փառաց Սրբոյն : Եւ
խոովեցան երկօրին և անկան ի վերայ
երեսաց իւրեանց զի զահի հարան (զար-
մաննով վախճալ) յոյժ : Եւ ասէ ցնո-
սա . Մի երկնչիք, խաղաղութիւն լիցի
ձեզ և զԱստուած օրհնեցէք . զի ոչ եթէ
իմով ինչ շնորհօք եկի ես, այլ կամօք
Աստուծոյ ձերոյ եկի : Զամենայն զա-
ւուրսն զոր յայտնէի ես ձեզ, ոչ կերայ

և ոչ արբի, այլ իբրև տեսիլ տեսա-
նէիք: Եւ արդ՝ այժմ երանեմ ես առ
այն որ առարեացն զիս, և գրեցէք զուր
զայս ամենայն որ եղևս և կատարեցաւ:
Եւ գրեցաւ ի զիրոս, և այլ ոչ ևս տե-
սին զնա:

Տոմբիք .

Նարուզողոնոսոր արբայ հանդես առ-
նէր (այցելութիւն ընել, քննել) զօրաց
իւրոց: Գոչեաց նա զամենայն մեծամեծս
իւր և զկուսակալս իւր և խորհէր ընդ
նոսս զի խնդրեսցէ: զվրէժ յամենայն երկ-
րէ: Եւ նոցա պատասխանի տուեալ ա-
սեն. Սատակեսցի ամենայն մարդ դիմա-
կաց (ղէմ կեցող) թագաւորի: Եւ եղև
իբրև կատարեաց զխորհուրոյս զայս, կո-
չեաց նա զՀոզեփնոնէս զապարապետ
ամենայն զօրաց իւրոց և ասէ ցնա. Ընտ-
րեսցես առցես զու ընդ քեզ որք յուսա-
ցեալ ի զօրութիւնս իւրեանց հետևակս
(ոսանաւոր զօր) հազարս հարիւր
բասն, և բազմութիւն յոյժ հեծելոց բիւրս
երկոտասան. և ելցես զու ընդ կողմն
արևմտից, քանզի ապախտ արարին (քա-
նի սեղ չղնել) զբանիւր հրամանաց իմոց:

Եւ պատուիրեսցես նոցա զի պատրաս-
տեսցեն զերկիրն և զջուրսն, զի ելանեմ
եւ բարկութեամբ իմով ի վերայ նոցա,
և առնեմ կոխան ոսից (ոսիին սակն
առնել) զօրութեամբ իմով. և վիրաւորք
նոցա լցցեն զձորս և զծործորս (վիտր
ձոր, սէրէ) իւրեանց, և զետք խաղասցեն
(հալել, վազել) յարենէ: նոցա: Եւ զու
եկանիցես, պատիցես պաշարիցես ինձ
զսահման նոցա. և ոչ անխայնացէ (խնա-
յել) ակն իմ ի վերայ այնոցիկ որ
ապախտ արարին զիս: Եւ զու մի զանց
առնիցես (չկատարել) և մի զմիով բանիւ
զոր կտու քեզ հրաման:

Եւ ել Հոզեփնոն յերեսաց տեսան իւ-
րոյ. և կոչեաց առ ինքն զամենայն իշ-
խանս և զզօրազլութս. և ընտրէր ի
նոցանէ, և թուէր արս ի պատերազմ
բիւրս երկոտասան, և զհեծելազօրս
աղեղնաւորս երկոտասան հազար, և կար-
գէր կազմէր զնոսս ճակատեալս ի պա-
տերազմ: Եւ առ նա ուղտս և զբաստս
(քեռ կրող անասուն) բազումս յոյժ,
բառնալ զկահ և զկարասի. և խաչն (ոչ-
խաւրի սեսակ) և արջառս (եզան սեսակ)

և երամակս (սխարիւ) այժից ի դարմանս (պաշար) իւրեանց . և տայր ամենեցուն թոշակ ի ճանապարհ' ոսկի և արծաթ ի տանէ Թագաւորին բազում յոյժ : Եւ զնացին նորա ի Նինուէ բաղաբէ գնաց երից աւուրց (եհեբ օրուան նամբայ) ի դաշտն . և բանակեցան նորա մերձ առ լերինն ի ձախակողմն վերին Կիլիկեայ . և առ զամենայն զօրս իւր' զհեծեալս և զհետեակս (ոսանաւոր զօրք) . և զէնս և զկառս , և զնաց նա անտի ի լեռնակողմն : Քանդէր (կործանել) և աւար հարկանէր (կողոսխել) զամենայն որդիսն . Հռամասեայ որ բնակեալ էին ընդ երեսս անապատին , ընդ հարաւակողմն : Եւ անց ընդ Եփրատ գետ և շրջեցաւ նա ընդ միջագետս և եհար վանեաց զամենայն քաղաքս բարձունս . և հարկանէր սատակէր զամենայն դիմադարձս իւր : Եւ եկն մինչև ի սահմանս Յարեթայ ի հարաւակողմն որ է դիմ յանդիման (դիմացք) Արարիայ . և արգիլեալ փակեաց զամենայն որդիսն Մադիամու , և հրձիգ արար զամենայն յարկս և զխորանս նորա , և աւերէր քանդէր զամե-

նայն զոմս (ոչխարներու ախոռ) խաշանց նոցա : Եւ էջ նա ի դաշտն Դամասկոսի յաւուրս հնձոց ցորենոյ , և հրձիգ արար զամենայն զանդս և զազարակս նոցա , և զհօտս և զանդեայս (արջաւներու խումբ) նոցա արար յապականութիւն . զքաղաքս նոցա աւար հարկանէր և զմանկունս նոցա շարդէր , և հարկանէր սատակէր զերիտասարգս նոցա ի բերան սրոյ : Եւ անկաւ ահ և երկիւզ ի վերայ բնակչաց ծովեզերեայց : Եւ առաքեցին առ նա խօսել ընդ նմա բանիւք խաղաղութեան և ասեն . Ահաւասիկ մեք ծառայք Նարուզոդոնոսորայ եմք . ահա տունք մեր և ամենայն դաշտք ցորենոյ և հօտք և անդեայք և ամենայն զոմք խաշանց մերոց . եկ , մուտ ի սոսս որպէս և բարի թուի բեզ : Եւ առ նա ի քաղաքաց անտի արս ընտիրս պատերազմակիցս իւր . և ելին ընդ առաջ նորա քաղաքքն այնորիկ երգովք և պսակօք և ծնծղայիւք (զիլ) և Թմբկօք (սալուլ) : Եւ փորեաց նա զսահմանս նոցա և ի բաց ընկեց զամենայն անտառս նոցա . և եկն նա դէմ յանդիման

սարոյն (լեռան ճայր) մեծի Հրէաստանի,
և եղև անդ ամիս մի ժողովել առծիկս
և դարմանս (կերակուր . պարէն) զօրաց
իւրոց :

Իբրև զայն լուան որդիքն Իսրայելի
և բնակիչքն Հրէաստանի, երկեան նո-
քա յոյժ յերեսաց նորա . զի ընդ այն
ժամանակս էին դարձեալ ի գերութենէ
անտի իւրեանց, և իբրև նորք էին ժո-
ղովեալք ի Հրէաստան, և զսեղանն
Տեառն Աստուծոյ իւրեանց և զսպասն
(կարասի, զործիք) և զառնն ի պղծու-
թենէ անտի դեռևս էին սրբեալ : Եւ
առաքեցին նորա յամենայն սահմանս
Շամրնի (Սամարեայ). և հասին կալան
զամենայն գլուխս լեռանց բարձանց,
և պարսպեցին զգլուխս որ էին ի նոսա .
և կազմեցին և եղին անդ զդարմանս
(պաշար) ի զորժ պատերազմի, զի ընդ
այն ժամանակս * էին հնձեալ զանդս
նոցա : Եւ զրեաց Յովակիմ քահանայ մեծ
և ձերակոյտ ժողովրդեանն Իսրայելի
որ նստէին յԵրուսաղէմ՝ բնակչացն Բե-

* Տես Քեր. էջ. 101.

տիղուայ և սահն . Ելէք, կալէք զանցս
(անցնելու տեղ) լեռնային կողմանն . զի
ընդ այն էին մուտք ի Հրէաստան . և
էր դիւրին նոցա արգելուլ զնոսա, քան-
զի նեղ էին անցք կրճից (նեղ տեղ)
զոր կարէին պանել արք երկու : Եւ ա-
րարին որդիքն Իսրայելի որուէս և հրա-
ժայեաց նոցա Յովակիմ քահանայ մեծ .
և կարդացին առ Տէր և խոնարհեցուցին
զանձինս իւրեանց՝ ինքեանք և կանայք
իւրեանց, և ամենայն պանդուխտք և
վարձկանք հանդերձ անասնօք իւրեանց
պաշարեցան, և արծամազին ծառայք
նոցա արկին քուրձ զմիջովք իւրեանց .
և ամենայն այր Իսրայելի կանամբք և
ճանկամբք իւրեանց ի զուճս իջեալ
(ձնկան վրայ գալ) առաջի տաճարին
Տեառն աղաչէին, և արկին մոխիր ըզ
զլխովք իւրեանց, և թօթախէին զգուրձն
առաջի Տեառն, և զսրբութեան սեղանօ-
քըն քուրձ արկանէին :

Եւ պատմեցին Հողովեռնեայ ԼԵՃ որ-
դիքն Իսրայելի պատրաստեցան ի պա-
տերազմ, և զանցս լեռնային կողմանցն
փակեցին, և պարսպեցին զամենայն

գլուխս լերանց բարձանց, և Թագուցին
 ի դաշտս որդայծա: Եւ բարկացաւ յոյժ
 Հողութեռնէս բարկութեամբ մեծաւ, և
 կոչեաց նա զամենայն իշխանս և զգորա-
 զլուխս և զամենայն նախարարս ծովե-
 զերեւայս, և ասէ ցնոսա. Պատմեցէք
 դուք ինձ, ո՞վ են ժողովուրդս այս որ
 նստին ի լեռնակողմանս. և զինչ բա-
 զաքք են յորս բնակեալ են սորա և կամ
 բազմութիւն զօրաց նոցա. և իւ է ոյժ
 նոցա և կամ զօրութիւն. կամ ո՞վ է Թա-
 գաւոր նոցա և առաջնորդ զօրաց նոցա,
 և ընդէր Թիւրեցին (ծռել, դարձնել)
 զմիտս իւրեանց զի մի կկեացնէ ընդ
 առաջ (դիմաւորել) իմ: Եւ ասէ ցնա
 Աքիովր առաջնորդ ամենայն որդւոցն
 Ամոնայ. Ժողովուրդս այս են յազգէ
 Քաղդէացւոց. և ելին նորա ի ճայրենի
 երկրէն իւրեանց, և երկիր պագին Աս-
 տուծոյ երկնաւորի զոր ճշմարտեալ ծա-
 նեան: Եթէ անգիտութիւն (յանցանք)
 ինչ լինի ի ժողովրդեան նոցա և մե-
 դանչիցեն Աստուծոյ իւրեանց, գումա-
 բացուք ի վերայ նոցա, և տացուք ի
 վերայ նոցա պատերազմ: Ապա Թէ

չիցէ ինչ նոցա անիրաւութիւն առ Աս-
 տուածն իւրեանց, զանց արասցուք առ
 նորօք. զուցէ պաշտպանիցէ նոցա Տէր
 Աստուածն իւրեանց, և լինիցիմք յամօթ
 նախատանաց ամենայն երկրի: Եւ եղև
 իբրև դադարեաց Աքիովր ի խօսելոյ
 զբանս զայս, արտնչեաց ամենայն բա-
 նակն որ շուրջ զխորանաւն. և ասեն
 իշխանքն ցՀողութեռն զի պատուհասե-
 ցէ զԱքիովր: Եւ ասէ Հողութեռնէս ցԱքի-
 ովր. Ով՞ ես դու, Աքիովր, որ դիմա-
 դարձ ես ժողովրդեանն այլազգեաց:
 Եւ զի ասացեր Թէ մի տացուք պատե-
 րազմ ընդ որդիսն Իսրայելի, ոչ ևս
 յաւելցմա տեսանել զերեսս իմ յօրէս
 յայսմանէ մինչև ինդրեցից վրէժ յազ-
 գէն որ յեզիպտոսէն ելին. և ապա
 անցցէ (մտնել, խորուիլ) սուր զօրաց
 իմոց ընդ կողս բո: Այլ այժմ դարձու-
 ցեն զբեզ ծառայք իմ ի լեռնակողմն,
 և պահեսցեն զբեզ յանցս քաղաքի միոյ
 որ յանցս ճանապարհացն է, և մի կո-
 րնչիցիս մինչև աստակեսցիս նորօք ճան-
 դերձ. և եթէ յուսաս եթէ ոչ մատնին,
 յայդ ինչ մի վստահ լինիցիս: Եւ կալան

զնա ծառայք Հողովեռնեայ և ամին զնա արտարոյ բանակին ի դաշտ անդր, և զնացին նորա ի վաշտէ անտի և եկին ի լեռնակողմն ազբերցն ի ներքոյ Բե-տիուղայ: Եւ իբրև տեսին զնոսա արք ըաղարին ի վերայ գլխոյ լերինն, առին նորա զզէնս իւրեանց և յարձակեցան ի վերայ նոցա ի գլուխ լերինն. և ամե-նայն այր պարսաւոր (սաւիաճն նետոյ) կայան զեղս (եղեղու սեղ) նոցա և քա-րամից արարին (խար նետ) ի վերայ նոցա. և մտին նորա ընդ լեռնոտամբն և կապեցին զԱրիովր և ընկեցին զնա առ լեռնտափին: Եւ իջին որդիքն Իս-րայելի ի բաղարէ անտի, և հասին ի վերայ նորա և լուծին զնա, և տարան ի Բետիուղա: Եւ կոչեցեալ զԱրիովր ի մէջ ամենայն ժողովրդեանն՝ հարցանէին զնա եթէ վասն էր եղեն ընդ ընդ այդ անցք (դիպումս). և նա պատմէր զբանս խորհրդոյն Հողովեռնեայ, և զոր ինչ միանգամ մեծարանեալ խօսեցաւ Հողո-փեռնէս վասն տանն Իսրայելի: Եւ ի գուծն իջեալ ամենայն ժողովուրդ երկ-րին երկիր պաղանէին Աստուծոյ: Եւ

միտնարեցին զԱրիովր և զովեցին յոյժ զնա. և առ զնա Ոզիա և տարաւ ի տուն իւր, և արար նմա կոչումս:

Եւ ի վաղիւ անդր պատուիրեաց Հողո-փեռն զօրաց իւրոց չուել զնալ ի Բետի-ուղա, և ի վերայ ելից լեռնակողմանն, և հասանել տալ պատերազմ ընդ որդիսն Իսրայելի: Եւ կազմեցան պատրաստե-ցան զնացին յաւուրն յայնմիկ ամենայն այր պատերազմի և ամենայն հետեակա-զօր պատերազմողացն հարիւր եւթանա-տուն հազար, և հեծելազօրքն վառեալք երկոտասան հազար, Թող զայլ ուամիկն ամենայն և զկան և զկարասի բազում սաստիկ յոյժ: Եւ բանակեցան նորա ի ճովտին որ մերձ էր ի Բետիուղա ի վերայ աղբերն. և հանին զառաջս (առջելի մասը) բանակացն ընդ հարաւակողմն, ի լայնութիւն մինչև ի Դովթայիմ, և յեր-կայնութիւն մինչև ի Կիւամ: Եւ որդիքն Իսրայելի իբրև տեսին զայնչտի բազ-մութիւնն, խոռվեցան յոյժ. և տեսն այր ցընկեր իւր Այծմ լիզուն նորա զամենայն երեսս երկրի, և ոչ լերինք բարձունք և ոչ ձորք և բլուրք կարասցեն կալ առա-

ջի (դիմանալ, դեմ դնել) զօրութեան
դոցա: Եւ առին որդիքն Իսրայելի այր
իւրաքանչիւր զզէն իւր. և լուցանէին
չանս ի վերայ աշտարակաց քաղաքին, և
կային պահէին զամենայն զիշերն զայն:
Եւ յաւուրն երկրորդի ենան Հոլոփեռնէս
զամենայն զհեծելազօրն դէմ յանդիման
որդւոցն Իսրայելի որ էին Բեափուզա, և
հաս նա ի վերայ ելից քաղաքին նոցա, և
զաղբերս ջրոցն քննեաց և անապարէր
(փութալ) պաշարն զնոսա, և հարկա-
նէր (կարձակէր. կը հանէր) ի վերայ
նոցա բանակս բանակս յարանց պատե-
րագմորաց. և ինքն չուէր գնայր ակդրեկն
(վերադառնալ) ի բանակն իւր: Եւ մա-
տեան առ նա զօրագլուխը ծովեզերեայց
և տանն. ժողովուրդ որդւոցս Իսրայելի
ոչ են յուսացնալ ի նիզակս իւրեանց և
ոչ ի զէնս, այլ ի վերայ լերանց բարձանց
իւրեանց, և ոչ իոկ նմար է հասանել ի
նոսա: Եւ արդ, Տէր, մի տար դու ընդ
նոսս մարտ պատերազմի, այլ կայցին
ժառայք քո զաղբերս չուրցն որ ելանեն
ի լեռնտանն: անտի, քանզի անտի ըմ-
պեն ամենայն բնակիչք քաղաքիդ. և

սատակին նորա ի ծարաւոյ, և սպա-
ինքեանք իսկ մատնեսցեն զքաղաքն ի
ձեռս քո. քանզի սպառեսցին նորա ի
սովոյ և ի ծարաւոյ, ինքեանք և կանայք
իւրեանց և որդիք իւրեանց, մինչև և եկեալ
իցէ ի վերայ նոցա սուր. տապաստ անկ-
ցին (մեռած իլնալ) ի հրապարակս քա-
ղաքին իւրեանց, փոխանակ զի ի կռիւ
կացին (կռուի ելլել) և ոչ հնազանդե-
ցան քեզ խաղաղութեամբ: Եւ հաճոյ
Յուեցաւ խորհուրդն Հոլոփեռնեայ, և
զնաց բանակ որդւոցն Ամոնայ և ընդ նո-
սա հազարք հինգ յորդւոցն Ասուր, և բա-
նակեցան նորա ի ձոր Հովտին, և հասին
կալան նորա զաղբերս չուրցն. զորդւոցն
Իսրայելի: Եւ որդիքն Իսրայելի գոչեցին
առ Տէր Աստուած իւրեանց, զի զահի
հարեալ սպառեալ էին ոգիք նոցա: Եւ
լքան պարտասեցան (ծուցըր հասնիլ.
մարիլ) ամենայն բնակիչք Բեափուզայ,
և ամենայն ամանք նոցա սպառեալ էին
ի ջրոյ, և գուրք (ջրհոր. խազնէ ջուրի)
սպառեալ Յափեալ (պարսպուած) էին,
և ոչ գոյր ըմպելի միում աւուր. և զոր
ըմպէինն չափով և կշռով ըմպէին. և ի

վարանի և ի տարակուսի կային կանայք և մանկուներ նոցա, և երիտասարդք նոցա չքեալ էին ի ծարաւոյ և զլորեալք (ինկած, կործանած) կային ի նրապարակս քաղաքին և ընդ անցս դրանցն, և ոչ ուստեք էր նոցա միսիմարութիւն : Եւ ժողովեցան ամենայն ժողովորդն ի վերայ Ոգիայ և ի վերայ իշխանաց քաղաքին, երիտասարդք և կանայք և մանկտին, և լացին նորա ձայնիւ մեծաւ առաջի ամենայն ձերոց ժողովրդեանն, և էին ի վարանս և ի մեծ տարակուսանս :

Եւ լուաւ յաւուր յայնմիկ Յուդիթ դուստրը Մերարեայ, և այր նորա Մանասէ յազգէ նորուն և ի հայրենեաց նորա, և մեռաւ այր նորա յաւուրս անձոց զարեաց, զի կայր նա ի վերայ անձողաց իւրոց ի դաշտին. զի յընձանալ (վրչել) խորշակին (սաւ ևեշի) և զայ հասանել ի վերայ զլիտոյ նորա մեռաւ ի բեւտիւղայ ի քաղաքի իւրում և Սաղեցաւ. նա առ հարս իւր յազարագին որ մերձ էր առ Գովձայիմ : Եւ նստէր Յուդիթ այրի ի տան իւրում ամս երիս և ամիսս չորս, և արար նա տաղաւար (գուշիպե) ի տանիս (սանր վրան,

սաւ) տան իւրոյ, և ած ֆուրձ (ֆուրձ պասել) ի վերայ միջոյ իւրոյ, և էր արկեայ զիւրեւ (հազնիլ) հանդերձ այրութեան, և պահէր նա զամենայն աւուրսայրութեան իւրոյ, բայց միայն զօր շարածուն և զամաստից (ամսուր զլուխ) և զտարեկանացն և զուրախութեան տանն իւրայնելի : Եւ էր նա զեղեցիկ յոյժ տեսանելով. և եճող նմա Մանասէ այր նորա ոսկի և արծամ, ծառայս և աղախնայս և անդս և ազարակս և անասուն. ինքն Յուդիթ դարմանէր զայն. և ոչ որ ասէր վասն նորա բան չարութեան, զի երկիւղած էր նա յոյժ ի տեսանէ : Եւ առաքեաց զնա ժիշտն (կիև սենեկապէտ) իւր որ էր ի վերայ ամենայն ընչից իւրոց, և կոչեաց զՈգիայ և զձերս ամենայն քաղաքին իւրոյ և ասէ ցնոսաւ. Լուարուք դուք ինձ. արարից ես իրս մի որ պատմեսցի ազգաց մինչև յազգս, և որդւոց մինչև յորդիս : Դուք կացչիք առ դրան քաղաքիս զգիշերս զայս, և ելից ես նաժշտաւս իմով. և դուք մի բնէք զգործսն իմ զոր գործելոց եմ, բանզի ոչ իսկ ասացից ձեզ մինչև կատարեսցի այն զոր եսն առնեմ : Եւ

ասէ՛ Ոգիա իշխանօրն հանդերձ ցնա. Գընա դու ի խաղաղութիւն : Եւ նոքա դարձան ի տաղաւարէ անտի Յուդթայ յիւրաքանչիւր տեղիս :

Եւ անկաւ Յուդիթ ի վերայ երեսաց իւրոց. և ի քաց առ (Վերցուցել) զքուրձն զոր զգեցեալ էր, և ցանեաց մոխիր ի վերայ գլխոյ իւրոյ. և էին ի նմին ժամուխունկը մատուցեալք երեկոյինք (երեկոյեաց) յերուսաղէմ ի տաճարին Տեառն, և կարդաց նա ձայնիւ մեծաւ առ Տէր Աստուած. և ասէ Յուդիթ. Տէր Աստուած հօրն իմոյ Շմառնի որում ետուր զուրն ի ձեռն խնդրել զվրէժն յայլազգեաց. որ զարշանս համարեցաւ զպղծութիւն քեռն իւրոյ : Եւ արդ, Տէր Աստուած իմ, լուր ձայնի աղախնոյ քոյ, և նայեաց ի խնդրուածս այրոյս, զի ամենայն ճանապարհք քո պատրաստ են և դատաստանք քո կանխագէտք են : Ահաւասիկ Ասորեստանեայն ելից զօրօք իւրովք զերկիրս. և բարձրացաւ հեծելովք երկրաբացն, և հպարտացեալ մեծամտեաց (մեծ համարում ունեցալ) ի բազուկ հետեակացն քազմութեան, և յուսացան ի նիզակս

և ի տպառազինութիւնս և ի կորովս (հրդուքիւն) աղեղնաւորացն և սխաւաւորաց և ոչ գիտացին թէ՛ դու, Տէր, ես որ խորտակեա զպատերազմունս : Տուր ձեռքն (օգնէ) ազախնոյ քում, և նար կորձանեա զձառայն խարանօք (հրապոյր) շրճանց իմոց, և խորտակեա զսաստկութիւն նոցա ի ձեռն կնոջս. զի ոչ եթէ ի բազմութենէ է քո զօրութիւնդ, և ոչ կարդ (կարողութիւն) քո յայնս է որ սօրքն են, այլ խոնարհաց ես Տէր Աստուած, և կարօտելոց ես օգնական, տկարաց ես ընդունելութիւն (ընդունող), կարօտելոց ես խնդրակ (խնդրող), անյուսից ես վրկիչ :

Եւ իբրև դադարեաց Յուդիթ յաղօթից իւրոց, յոան եկաց. և կոչեաց զնամիշտն և էջ ի տուն իւր : Մերկացաւ յիւրմէ ըզքուրձն զոր զգեցեալն էր, և ի բաց էհան զհանդերձ այրութեան իւրոյ, և լուաց զմարմինս իւր ջրով, և օծաւ իւրու անուշիւ, և եհիւս զհեր գլխոյ իւրոյ, և կապեաց զապարաւշն (գլխու կտալ) ի ճակատ իւր, և զգեցաւ զհանդերձ ուրախութեան իւրոյ զոր զգենոյր առ կենդանութեան

Սեամբ ոտն իւրոյ Մանասէի. և ազանէր
 կօշիկս ոսկեգօծս, և արկանէր ապարան-
 ջանս ի ձեռս իւր, և արկանէր քայլսս
 (կէրտանըրգ) յականց պատուականաց ըն-
 դելուզեալս մարգարտով ի պարանոց իւր
 և մատանիս ի մատունս իւր և զորշապա-
 հանգս (գլուխը խորելու գարդ) ի գլուխ
 իւր. և յօրինէր կազմէր ամենայն զար-
 դու իւրով, և պայծառանայր առաւել
 յոյժ առ ի խարէլ և պատրել ի գեղ երև
 սաց իւրոց զամենեսին որ տեսանիցենն
 զնա: Եւ եա ցաղախին իւր զմախազն, և
 ելից զնա փոխնդով (վախիւնդ. և շուր մը-
 կած աշխար) և պաղատակօր (չոր քուզ
 Եարճով. սիգի ինձի) և հացիւք սրբովք.
 և զհաղաղակն (սաւեանաւս. յօղրա) գին-
 ւոյ և զսրուակն (շիշե) իւրոյ, և սրբէր
 կազմէր զամենայն քստ օրինի իւրեանց
 և աայր ցաղախին իւր: Եւ ել Յուդիթ
 ինքն և աղախին իւր ընդ նմա. և միտ
 զնէին նմա արք քաղաքին յերթալն նորա.
 մինչև եղև նա ընդ լերամբն, մինչև անց
 նա ընդ ծործոր (սերե ուսի ջուր կը վա-
 զէ) հովտին, և ապա ոչ ևս տեսին զնա:
 Եւ երթային նորա ընդ ծործոր հովտին

ուղիղ ընդ ճանապարհն. և պատահեցին
 նոցա պահապանն Ասորեստանեայց և
 կալան զնոսա և տարան զնա ի խորանն:
 Եւ Հողովեռն նստէր ի գահոյան իւր, և
 էր փակեալ զնա վարագուրօք շուրջա-
 նակի, զորս էր ընդելուզեալ (քաւնուած)
 սակով և մարգարտով և ակամբք պա-
 տուականօք: Եւ իբրև լուսւ նա զՅուդ-
 Թայ, ել նա արտաքս ի սրահ խորանին
 շահիւք և լապտերօք արծաթեօք, քանզի
 գիշեր էր, և իբրև ետես զնա Հողովեռ-
 նէս, զարմացաւ ընդ տեսիլ զեղոյ նորա:
 Եւ անկեալ ի խոնարհ երկիր պագանէր
 Յուդիթ Հողովեռնեայ, և կանգնեցին զնա
 ծառայք նորա: Եւ ասէ ցնա Հողովեռ-
 նէս. Համարձակեաց, կին դու, և մի եր-
 կնչիւր: Ժողովուրդ քո այդ որ քնակեալդ
 է ի լեռնակողմանդ, եթէ ոչ էր ապատամ-
 բեալ դոցա յինէն, ոչ իմ առեալ զնիզակ
 իմ ի վերայ դոցա. այլ դորա ինքեանք
 արարին անձանց իւրեանց զայս: Արդ
 ասա դու ինձ, վասն որոյ ես դու փա-
 խուցեալ ի նոցանէն և եկեալ ես մեզ: Եւ
 ասէ ցնա Յուդիթ. Ընկալ զքանս աղախ-
 նոյ քո, և խօսեսցի աղախին քո առայի

քո. և ոչ ինչ ստուգիւն պատմեմ տեսան իմում ի գիշերիս յայսմիկ: Ջրանն զոր խօսեցաւ Աբիսովր ի խորհրդեան սենեկի քում, լուար և մեք. զի ինայեցին ի նա արք Բեախուզայ, և նա պտտմեաց զամենայն որպէս և խօսեցաւ ընդ քեզ: Եւ արդ այժմ, Տէր, մի անցաննր զբաւնիւք նորա (անոր խօսիւն մի ելլեր) այլ հաստատես զնոսս ի սրտի քում, քանզի ճշմարիտ են. զի ոչ ոք կարէ չարչարել զագոս մեր, և ոչ սուր թըշնամուոյ փրասէ մեզ, բայց յորժամ մեղանչիցեն Աստուծոյ իւրեանց: Արդ արարին նորա մեղս մեծ անօրէնութեան. և ես աղախին քո յորժամ գիտացի զայս, փախեայ ի նոցանէ, զի աղախին քո աստուածապաշտ է, և աղաչեմ զցայց և զցերեկ զՏէր Աստուած երկնից: Եւ արդ մնացից ես առ քեզ, տէր իմ, և ելցէ աղախին քո ի գիշերիս յայսմիկ ի ծործոր հովտին, և կացից յալօծս առ Տէր Աստուած իմ, և պատմէ ինձ յորժամ մեղանան (մեղանչել) նմա. և ես զամ և պատմեմ քեզ, և դու ելցես ամենայն զօրօք բովր հանդերձ, և ոչ իցէ

ի նոցանէ որ ապրիցէ ի քէն: Եւ տարայց զքեզ ընդ մէջ Հրէաստանի, մինչև տարայց զքեզ յԵրուսաղէմ, և արկցես զամուր քո ի միջի նորա, և ժողովեցես զնոսս որպէս զհօտ որոց ոչ իցէ հովիւ. և ոչ հաջեացէ շուն մի լեզուաւ իւրով ընդդէմ քո: Հաճոյ Յուսեցան բանք նորա առաջի Հողովեռնեայ և առաջի ամենայն ծառայից նորա, և զարմանային ընդ իմաստութիւն նորա, և ասեն. Ոչ գտանի կին զեղեցիկ համեմատ ամա ի ծագաց (ծագ, ծայր) երկրի մինչև ի ծագս իմաստութեամբ, բանիւք և զեղեցիութեամբ երեսաց իւրոց: Եւ ասէցնա Հողովեռնէս. Տեսանեմ զքեզ կայտառ (աւխոյժ. վարվառն) տեսլեամբ, եթէ արասցէ որպէս խօսեցար Աստուածն քո, եղիցի նա և իմ աստուած. և դու ի տան նարուբողոնտարայ նստցիս և եղիցիս անուանի բան զամենայն երկիր: Եւ հրամայեաց տանել զնա ի տուն զանձին. և հրամայեաց (կարգեց) նմա բոճիկս (ուսելիք եւ լմպելիք. քայիւն) յիւրոց խորտկաց (կերակուր) և ի գինւոյ անտի զոր ինքն ըմպէր: Եւ ասէ

Յուդիթ . Ոչ կերայց ես ի զոցանէ . այլ տացես ինձ հրաման ուտել ինձ անտի զոր բերին ինձ ի բաղաբէ անտի : Եւ ամին զնա ծառայքն Հողովեռնեայ ի խորան անդր , և ննչեաց նա անդ մինչև ի մէջ գիշեր : Եւ եղև նա ի բանակի անդ աւուրս երիս . և ելանէր նա ի գիշերին ի ձորն Բետիուզայ և մկրտէր (լուացուիլ) ի բանակի անդ յաղբիւրս շուրցն ըստ օրինի Հրէիցն :

Եւ եղև յաւուրն չորրորդի արար Հողովեռնէս կոչունա ծառայից իւրոց միայն , և կոչեաց ի կոչունն և ոչ զմի որ յօտարաց անտի : Եւ ասէ ցհագու ցներքինին իւր որ էր հազարապետ (սնեսս) հաւատարիմ ի վերայ ամենայն ընչից նորա . Երթ , հաւանեցո (հաւազէ) դու , ասէ , զկինն Հերբայեցի որ է առ բեզ , ուտել և ըմպել ընդ մեզ , և զինչ է այդ աշպև կասակաւաց (աւօք , նախաշինք) թողու մեզ գայսպիսի կին և ոչ ընաւ խօսել ընդ նմա . արդ եթէ ոչ առցուք զմարդդ (կին) և մերձեցուցուք առ մեզ , գուցէ (չըլլայ որ) ծաղր ինչ առնիցէ զմեզ : Եւ ել Բագու յերեսաց

Հողովեռնեայ , և եմուտ առ նա և ասէ ցնա . Մի զանդաղեսցի աղախինդ գեղեցիկ գալ առ տէր իմ և փառաւորել ի նմանէ , և ըմպել ընդ նմա զգինի ուրախութեան մեւր հանդերձ : Եւ ասէ ցնա Յուդիթ . Եւ ո՞վ որ եմ ես որ ընդ դէմ դառնամ տեսուն իմում : Եւ յարեաւ զարդարեցաւ զարդու իւրով ըստ զարդու կանանց . և մատեաւ նաժիշտ իւր և արկ նմա բազմական (նսարան , սէսիւր) ի զետնի դէմ յանդիման Հողովեռնեայ զակոււրն մաշկեաւ (մորքէ նսարան) զոր առ նա ի Բագուայ ի հաւնապագորդ սպաս (ւարուակ զործածելու) նմա . և բազմեցաւ Յուդիթ ի վերայ նորա . և յիմարեցաւ Հողովեռնէս ի գում երեսաց նորա , և խոսկեցաւ անձն նորա : Եւ խնդրէր խարել զնա յօրէն յայնմանէ յորմէ ետես զնա : Եւ ուրախ եղև Հողովեռնէս ի վերայ նորա , և արբ նա զինի սաստիկ յոյժ որչափ ոչ էր արբեալ նորա այնչափ յօրէ ծննդնէ իւրմէ : Եւ իրբև երեկոյ եղև , փութացոյց զժառայս իւր զնալ արտաքս . և Բագու փակեաց զդուրս խորանին , և

գնացին նորա յւրաքանչիւր անկողինս իւրեանց արտաբոյ բան զխորանն, քանզի էին ամենեքեան խոնջի և զսասակի (յոզնամ) ի յազուռ գիւնէրքուաց (շաս գիւնի խելէն) անտի. և մնացին Յուզիթ և Հողոփեռնէս միայն ի խորանին: Եւ Հողոփեռնէս մտեալ ի գահոյս իւր ի բուն եղև, և էր Թմբրեալ յոյժ ի զինւոյ անտի: Եւ ասէ Յուզիթ ցաղախին իւր զի կացցէ արտաբոյ խորանին և սպասեացէ նմա: Եւ մատեաւ Յուզիթ առ քանուն (եղկայն զաւազան, փարուագլղգ) գահոյիցն որ էր ընդ սնարսն Հողոփեռնեայ, և եհան զղաշոյն նորա յագդերէ նորա, և կալաւ զհերաց նորա և ասէ. Զօրացո զիս, Աստուած Իսրայելի, յաւուրս յայմիկ. և եհար ի պարանոցի նորա երկիցս զօրութեամբ իւրով, և հատեալ եբարձ զզլուխ նորա, և Թաւալեցոյց (զլսորել) ընկեց զմարմին նորա ի գահոյից անտի: Եւ յետ ժամու միոջ ել և ետ նածշտին իւրում զզլուխն Հողոփեռնեայ, և ընկեց ի մախաղ (չանքա) կերակրոյն իւրոյ: Եւ ելին երկուքին ի միասին ըստ սովորութեան

իւրեանց, և անցին նորա ըստ բանակն, և շրջեցան եկին ընդ ձորն. և ելին նորա ի լեռանն Բեախուդայ, և եկին նորա ի դրունս բաղաքին: Եւ ասէ Յուզիթ ի հեռատանէ ցպահապանս դրանցն. Բացէք, բացէք արդ զդրունսդ. զի ընդ մեզ է Տէր Աստուած մեր:

Եւ իբրև լուան արք բաղաքին զձայն նորա, փութացան իշանել ի դրունս բաղաքին իւրեանց. և կարդացին (կանչել) նորա զձերս ժողովրդեանն, և ժողովեցան ի փոքուէ մինչև ցմեմամեմս, բանզի զարմացեալ էին նորա յոյժ ընդ զնալն նորա: Եւ բացին զդուռն բաղաքին և առին զնոսս ի ներքս, և լուցին զլապտեքս իւրեանց և կացին շուրջ զնոքօք: Եւ ասէ Յուզիթ բարձրաձայն բարբառով. Որդիք Իսրայելի, օրհնեցէք զԱստուած որ ոչ մերժեաց զողորմութիւն իւր ի տանէս Իսրայելի, այլ եհար վանեաց զՍըշնամիս մեր ի ձեռն իմ ի զիշերիս յայմիկ: Եւ եհան զզլուխն ի մախաղէն և եցոյց նոցա, և ասէ ցնոսս. Ահաւասիկ զլուխն Հողոփեռնեայ զօրազլիս զօրացն Ասուրայ. և անա վարագոյրքն պատուա-

կանք ընդ որովք անկեալ զնէր յարբե-
ցումեան իւրում, և ստուակեաց զնա Տէր
Աստուած ի ձեռն կնոջս . Եւ սաէ Յուդիթ
ցնոսա . Լուարուք զուք ինձ, եղբարք,
զոր ասեմս . Ասէք զզլուխս զայս և կա-
խեցէք զսա առաջի մահարձանաց (աւ-
սարակ . մէջը մտնելով կռուելու սեղ)
պարսպաց քաղաքիս: Եւ եղիցի յորժամ
մերկացցի առաւօտն և ծագեցէ արե-
գակն յերկիր, վառեցարուք ամենայն
արք զօրաօրք պատերազմի, և կացու-
ցանիցէք ի վերայ ձեր զօրավարս և ելա-
նիցէք արտարոյ քաղաքիս, իբրև թէ
իջանիցէք ի դաշտ անոր ի թև մի պարս-
կապանաց (բանակի պահապան) որդ-
ւոցն Ասուր . և անոր մի իջանիցէք, այլ
խոռոյ հարկանիցե՛ք (խառվեցնել) նոցա .
և նորս ատցեն զգէնս իւրեանց և զնաս-
ցեն ի բուն բանակն և յարուցանիցեն
զզօրազլուխն, և ժողովեալք զիմեացն
ի խորանն Հողոփեռնեայ և զնա ոչ գտա-
նիցեն, և անկցի ի վերայ նոցա ամ և ի
փախուստ դարձցիև (փախչին) նօքա
յերեսաց ձերոց . և դուք զկնի մեկալ
(ե՛տեւէն իյնալով) և ամենայն բնակիչք

սահմանացս Իսրայելի՛ տապաստ արկեալ
վանեալիք զնոսա յամենայն ճանապարհս
նոցա: Եւ արդ՛ մինչև արարեալ զայս՝
կոչեցէք առ իս զԱրիովք զի տեսցէ զայս
որ ընդ ոսկ ևնար (արևմտահեղ . ևս-
խասել) զտունս Իսրայելի . որ կապեացն
զնա և ետ ամել այսր ի մահ: Եւ կար-
դացին զԱրիովք ի տանն Ռզիա . և իբրև
եկն և ետես նա զզլուխն Հողոփեռնեայ
ի ձեռին ասն միոջ ի ժողովրդեանն,
անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց և Թաւա-
լեցաւ (զլորիլ իյնալ) . և իբրև անդէն
զօրացաւ, անկեալ առ ոսս (ոսէր իյնալ)
Յուդիայ ևրկիր եպագ նմա:

Եւ յորժամ ծագեաց առաւօտն, կախե-
ցին զզլուխն Հողոփեռնեայ ի պարսպէ
անտի . և վառեցաւ (զիւնուիլ) ամենայն
այր զգէն իւր . և ելին նօքա առնել զայն
ընդ անցս կողմանն ի վերայ լերինն: Եւ
որդիրն Ասուր իբրև տեսին զնոսա, ազգ
արարին նօքա առ առաջնորդս իւրեանց,
և եկին նօքա առ զօրազլուխս և առ
իշխանս և առ հազարապետս . և զիմե-
ցին նօքա ի խորանն Հողոփեռնեայ և
ասնն ցտեննկապետ նօքա . Արդ՛ մուտ ,

յարո զՏէրդ մեր, զի իշխեցին ծառայրն
 ի վերայ մեր ի պատերազմ, և սատա-
 կեցուք զնոսա ի սպառ (մինչև վերջը,
 բոլորովին) . Եւ եմուտ Բագու և բա-
 խեաց զդուքս սենեկին. բանզի կարծէր
 թէ ի բուն իցէ հանդերձ Յուդմաւ: Իբրև
 ոչ որ ետ նմա պատասխանի, բաջալեր-
 եալ եմուտ ի ներքս ի սենեակն, և ետես
 զի անկեալ կայր ի վերայ գեանոյն մերկ,
 և զլուխ իւր բարձեալ էր ի նմանէ: Եւ
 զոչեաց Բագու ձայնիւ մեծաւ և լայով
 և ողբմամբ յոյժ. և պատուեաց նա
 զպատմուճան իւր. և եմուտ նա ի սեն-
 եակն Յուդմայ և ոչ եզիտ զնա, և ել ըն-
 թացաւ նա առ զօրսն և ատէ: Արար ամօթ
 նախատանաց կին մի Հերբայեցի տան
 արբային Նարուզդոնոտրայ, զի անա-
 լասիկ Հոդոփեոն յերկիր կործանեալ և
 զլուխ իւր չէ առ նմա: Եւ իբրև լուան
 գայս բանս իշխանք զօրացն Ասուբոյ,
 պատուեցին ամենեքեան զպատմուճանս
 իւրեանց և երկեան յոյժ: Եւ իբրև լուան
 որք ի վրանսն էին, յիմարեցան վասն
 իրացն որ եղեն, և անկաւ ի վերայ նոցա
 աս և զողումն յոյժ և ապա ոչ մնացին

ամենեին այր բնկերի իւրում. և հեղ-
 եալք զբաղեալք (լուսս սարածուիլ,
 ցրուիլ) առ հասարակ ի փախուտ դար-
 ձան ի դաշտակողմանն և ի լեռնակող-
 մանն շուրջ զԲեաուիդաւ. և դարձեալ
 անտի փախստեայք լինէին: Եւ ապա
 ամենայն այր պատերազմող որդւոցն
 Իսրայելի յարձակէին անկանէին ի վե-
 րայ նոցա, և կտորէին ճարկանէին, և
 ամենեքեան որք ի լեռնակողմանցն եկեալ
 էին, պատմէին, և որք ի Գաղասոյն էին
 և որք ի Գալիլեա՝ հասանէին ճարկա-
 նէին վանէին զնոսա, մինչև անցուցա-
 նէին զնոսա ընդ Դամասկոս և ընդ սահ-
 մանս նորա:

Այլ բնակիչքն Բեաուիդայ ելանէին ան-
 կանէին ի վերայ բնադրացն (բանակիին
 Տեղը) Ասուբայ, աւարճարկանել, ժողովել
 զառ և զապուռ (կողոպուտ,) բանակացն,
 յորս լցան յղիացան (առասուբեամբ
 ունենալ) մեծացան (հարսնալ) յոյժ: Եւ
 որդիրն Իսրայելի դարձան ի կտորածէ
 անտի. և սկսանէին ժողովել զկապուտ
 (աւար) կողոպուտ զանկեւոյն (պատերազ-
 մի մէջ մեռած). և զեւղրն և ազարակք

չե՞նտե՞րդմանցն և զաշտականացն եկեալ
 առնուին զմնացորդս յոյժ աւարացն : Եւ
 ժողովուրդն կրէին զաւար բանակին զա-
 տուրս երեսուն . և ետուն Յուդթայ զխո-
 բանն Հողովեռնեայ և զամենայն զար-
 ծամ խորանին և զգանոյսն , և զամենայն
 զսպաստն զոսկոյ և արծաթոյ նորս : Եւ
 նորս առեալ կուտէր զայն ի սալլա իւր
 և ի վերայ զբաստուց իւրոց և բերէր ի
 ներքս ի բաղարն : Եւ եկին առ նա ամե-
 նայն կանայք որդուցն Իսրայելի տեսա-
 նել զնա . և օրհնեցին զնա և նուագէին
 նմա երգս պարուք . և առեալ նորս ոսոս
 արմաւենեաց և ձի՞ձենեաց ծաղիօք հան-
 դերձ՝ տայր նոցա : Եւ այլ ևս կանայք
 մեծամեծք տեղեացն զային զուճղա-
 զուճղք զովել զնա . և ամենայն Իսրայել
 զկնի երթային նոցա վառեալք և կազ-
 մեալք , պսակս գունակս գունակս (պէս
 պէս) ի գլուխս իւրեանց . և օրհնուԹիւնք
 ամենեցուն ի բերանս իւրեանց . փառա-
 ւորել զԱստուած :

Յուդիթ .

Ի ժամանակի իրբն դիմեաց (յարձա-
 կիլ) Դեմետրիոս ի կողմանս Պարսից ,

անձիւ անհամար զօրօք հանդերձ , հաս-
 եալ կայր ի տանար անդր Անտիոքոս և
 որ ընդ նմա բարեկամքն էին՝ առնուլ
 զգանձան ամենայն իրբն ի պատճառս
 վարձկանաց համարի : Առաջի արարիև
 (առաջարկել , ներկայացնել) բահանայք
 տանարին զամենայն . և նա յօժարեաց
 զալ մտանել սակաւուք ի ներքս : Իրբն
 եղև միջամուտս (երս մտնել) սրահի-
 ցըն , համարձակղղառնակ առին (զոցել)
 զարտարինս պարսպացն ընդ որ եմուտ
 Անտիոքոս . և բացին զպատուհանսն
 զաղտնիս որ ընդ առաստաղակալօրն
 (յարկ . չարք) էին . և ընդ այնտիկ
 սկսան հոսել վիրգս (բար) մեծամեծս , և
 անդէն զառաջնորդն զնղաւն հանդերձ
 սատակեցին : Իրբն զնոսա ի ներքս յօ-
 շեցին (կտր կտր ընել) , հանին զկա-
 ռափունան (զլուխ . բելլէ) և ընկեցին ի
 պարսպէն ի մէջ զօրացն :

Բ. Մակաբ .

Ի ժամանակի յորում վարեցան հարբն
 մեր ի կողմանս Պարսից , որ այնց ժամա-
 նակաց պաշտօնատէր (բարէսպետ) բա-
 հանայքն էին՝ առին ի սեղանոյ անտի

զհուրն ի ծածուկ, և տարան Սարուցին ի խորշս (անկիւն . ծածուկ սեղ) կողմանցն անջուր ջրհորոցն . անդ գզուշու . Սեամբ գտեղին հեռախաչաղ ծածկէիւն (սեղը անյայտ քիւն) զի ամենայն տեղին աներևոյթ լիցի : Իբրև անցին ամբ բազու՛մբ, առաջնաց Նէեմի զհրոյն (կրակը բերելու համար մարդ դրկեց), հրամանա Պարսից արքային, զՊոռուսն քահանայապետիցն այնոցիկ որոց ծածկեալ Սարուցեալ էր զհուրն, զի բերցեն : Նորս իբրև եկին, պատմեցին և ասեն . Բայ՛ հուր ինչ մեք անդ ոչ գտար . բայց գտար մեք անդ ջուր դանդաղամած (բանձրացած, զարբ) Սանձրացեալ . ապա ետ նոցա հրաման (Նէեմի) երթալ միոցաւ (էկիչէ) առնուլ և բերել : Եւ իբրև եղև ժամ պատարագացն ողջակիզաց, հրաման ետ քահանայապետն Նէեմի ցանել զայն ի վերայ փայտիցն և պատարագացն . և իբրև զայս արարին, փոքր մի ժամանակ անց ի վերայ և արեզակն շող ամպագոյն (ամպի նման հեռոյ) ի վերայ ծագեաց, բորբոքեցաւ բոց հրոյն ի վերայ փայտից սեղանոյն և մաշեաց

գողջակէզան, զի սրանչացեալ էին ամեներևան : Զայն առիւն (բարձր ձայն հուցել) սկսան օրհնել քահանայրն, մինչդեռ ողջակէզքն կատարէին, բայց առաջնորդէր (երգին առաջնորդ ըլլալ) Յովնանան իբրև ի բերանոյ Նէեմայ, և այլրն զկեն կցեիւն (զլլաւոր երգչին հետեւիլ) : Քահանայրն օրհնէին զօրհնութիւնս իւրեանց, և ողջակէզքն տակաւ վառեալ բորբոքեալ մաշէին : Եւ իբրև վարձան (վերջ) եղև պատարագացն, զջուրն մնացեալ հրամայեաց Նէեմի զվիմօրն արկանել (քաւիել) : Եւ իբրև այս եղև, առաւել բոցն ի վերայ բորբոքեցաւ . և իբրև շքեցոյն նշոյլի եղեն (բոցը մարելու պէս եղաւ), դարձեալ միսսանգամ վառեցաւ բորբոքեցաւ սեղանն և որինչ էր մնացեալ՝ և այն մաշեցաւ : Ապա իբրև եկաւ Սագաւորն յիտացն հաւսաւսառեան վերայ (եղելու քիւնը իմացաւ) հրամայեաց շուրջ փակել գտեղին, և տամար շինեցին :

Եւ զտանի այս գրեալ ի մատենանս առաջինս, եթէ Երեմիա մարգարէ հրաման ետ առնուլ ի հրոյ անտի : Արդ՛ եկն

եմաս Երէմիա մարգարէ ի տեղի անդր
 (ուր զհուրն Թարուցին), և անդ եզիս
 այլս ամուրս անտառախիտս (ծառերով
 պատած) զվրան ժամուն և զտապանակն
 կտակարանաց և զտեղանն խնկոց անդ
 տարեալ զնէր ի ներքս, և զգրունն
 ինրնին տարկանէր (առջևըր դնել. զո-
 ցել): Եւ անդէն մատեան որ ընդ նմայն
 խոկ էին՝ նշանակել (նշան դնել) զտեղին.
 և ամենին նանապարծ ի տեղի անդր ոչ
 կարացին զտանել: Իրրև զգաց (խմացաւ)
 Երեմիա, պատուհասել (յանդիմանել)
 սկսաւ զնոսս և ասէ. Իրր՞ ոչ գիտէր
 եթէ անծանօթ հրաման է զտեղիդ կա-
 ցուցանել մինչև ժողովել հրամայեցէ
 Աստուած զժողովս ժողովրդեան խրոյ,
 և ապա Տէր յայտնեցէ զայս: Յուսամբ
 ի Տէր եթէ հուպ ընդ հուպ (խիչ ասեցին
 ժողովեցէ ի սուրբ տեղին):

Ճ. Մակար.

Որինչ միանգամ ի ձեռն Յատնեայ
 Կիւրենացւոյ ի հինգ զլուխ զգրութեան
 (զիւր) ցուցեալ է, զայն ամենայն ջանաս-
 ցուր ի մի զլուխ հրովարտակիս (գրու-
 քիւն) կարծ ի կարծոյ ցուցանել. զի հա-

յեցար մեր ի խուռն (ՇԱՏՈՒՔԻՒՆ) մեծա-
 նիս համարոյ բանիցդ, և հոգացար մեր
 սունել ընթերցանելեացն (կարդացողնե-
 ռուն) զրօսանս: Եւ մեզ՝ որ զաշխատու-
 Յիւս զայս յանձն առար վասն համա-
 րօտ բանիս, մի դիւրին ինչ ջան (աշ-
 խատքիւն) համարիչիք, կամ սակա-
 րտանց և տրնութեանց (նսկում) արժա-
 նի: Որպէս որ զի պատրաստիցի առնել
 ուրախութիւն կոչնոց ընկերաց. մեծահաց
 (կերակուրները առաս) գործիցէ զընկե-
 րացն ուրախութիւն. և ոչ զիւր դիւրու-
 Յիւն խորհիցի: Սակայն վասն բազմացն
 հանութեան ջան յանձն առար. զճշդելն և
 զճշմարեղն (ստուգել) զայն առաջնոյն
 (մատենագրին) Թողար, զեղչելն և ըզ
 յազկելն (կրճատել) և զկարճատօտ բանն
 ի համարօտ կացուցանել՝ զայն մեր ոչ
 դանդաղեցար: Որպէս վասն հասարա-
 կաց շինութեան ասպարանից բազմաց ըզ
 գործ բաժանեալ, սկիզբն և կատարած
 (վերջ) շինութեանցն ի բուն նարտարա-
 պետ անդր հայի (կը վերաբերի), այլ
 ձեփելն և զունելն (ներկել) և արձնելն
 (վայլեցնել, ճիշտ) և նկարելն՝ այն

ի զարդարիչ անդր հայի: Սոյնպէս և մերս. հարցանելն և փորձելն և բննելն և զնէս վարել (եհեւէն ըլլալ. փնտռել) ճշմարտութեան բանիցն և զխորին խորհուրդս խորագիտութեամբ (յառաջաւետութիւն) ի վեր բերել (մակարեւել) որ առաջնորդն եղև այնց զպրումեանց՝ ի նմանէ խնդրելի ե (պէտք է խնդրել). այլ զհամառօտ կարճառօտ բանից, որպէս այժմիկ պատմելոյ յանձն տուալս է, յինէն պահանջելի է: Արդ աստի սկիզբն արասցուք պատմել. այսչափ ինչ զօղեսցուք (կցել. կապել) յառաջին անդր. բայց սակայն և այս անագորոյն մտաց է. զճառս մատենին յառաջագոյն երկայնել, և զմատենան ի գլխովիսն (նոյն իսկ. բուն) համառօտ կարճառօտ պատմել:

Բ. Մակար.

Սիմոն ոմն անուն ընդ հակառակս եղեալ (հակառակորդ ըլլալ) բահանալապետին, իբրև յաղթել ինչ և առնել Ռենայ ոչ կարաց, եկն եկաց առաջի Ապոլոնի Դրասեանց որ յայնմ ժամանակի ստորին Ասորոց և Տաճկաստանի սպա-

րապետ էր. և պատմեաց նմա եթէ բազում են այն զանձք որով լցեալ պահէն զտուն զանձուցն յԵրուսաղէմ, և ազգի ազգի զանձիցն գրիւ և զհաւար ոչ մարթէ որ ունել (համբել): Եւ պարտ այնպէս էր, ասէ, ընդ ձեռամբ արքայի ի պատս զոհիցն պաշտել (գործածել) զայն: Յանձն առին Ապոլոնիոս և Թագաւորն. նա յառաջ կոչեաց զՀեղիոդորոս զհանդերձապետ (սնեսու. գործակալ) իւր, հըրաման ևտ նմա զայսչափ զանձս հանել բերել ի բաղարէ անախ: Վաղվաղակի չու առնէր, խաղայր զնայր Հեղիոդորոս. իբրև եկն եհաս յԵրուսաղէմ, անդ սիրով բահանալապետն և քաղաքն ամենայն ընկալան զնա ամենայն առատութեամբ: Սկսաւ նա պատմել նոցա ո՛ր կամ ընդէր և կամ որպէս ամբաստան եղեն առ արքայի, և հարցանէր թէ արդարև այնչափ զանձք իցեն զոր ասացինն: Եկաց յառաջ (առաջ եկաւ) բահանալապետն և ասէ. Են, են արդարև աւանդք այրեաց ու որբոց ի պահ եղեալ (պահուած պահուելու համար դրուած) այլ ոչ եթէ այնչափ որչափ ամբաստանող նամակագիրն անօրէն

Միմեն խօսեցաւ: Ընդ ամենայն քե քաջ
 (էն շասք. բլլալ բլլալ...) իցեն բանբարք
 արժանոյ չորեքհարիւր, և քանբարք ոս-
 կւոյ՝ երկերիւր: Նա իրբև լուա զքանս
 բանանայապետին, զարքունի հրամանն
 ի մեջ առնոչր (մէջ բերել) և ասէր. ի
 սպաս և ի պէտս արքունի երթալ հրա-
 ման է զանձիդ այդմիկ. օր և ժամ յայտ
 ասնէր մտանել համարել առնուլ ըստ
 հրամանին արքունի: Եւ անդ լինէր ոչ
 սակաւ ջան (նեղութիւն, սագնապ) և
 վտանգ խռովութեան քաղաքին: Քահա-
 նայրն ինքնին թաւալէին (իլնալ զեփնր)
 առաջի սեղանոյն նովին սրբութեան
 պատմուհանան. աղաչէին զայն որ
 վասն աւանդապան զգուշութեան զօրէնս
 հաստատեաց, զի զայն ողջ անարատ
 յիւրաքանչիւր աւանդատուս հասուցանել
 մարթասցեն: Անդ էր տեսանել զտեսիլ
 քահանայապետին, և զհալել ի միտս
 իւր. զի տեսիլն և զոյն երեսացն ցուցա-
 նէր զօրտին Սախմութիւն. զի իջեալ
 մածեալ՝ պատեալ պաշարէր զնա աճ և
 երկիւզ և սոսկումն (դոլ) մարմնոյ: Գար-
 ձեալ յիւրաքանչիւր սպարանիցն (սուն)

դասադաս մտանէին ի համաշխարհի
 (հասարակաց) խնդրուածս, զի մի յար-
 համարնանս պատիւ մեծի տանարին զը-
 նասցէ. և կանայք բրձագգաժք ընդ հը-
 րապարակս աշխարէին (ողբալ). արգե-
 լականք (սն ու արգիլուածէ, չեբեւար)
 կուսանաց ի կուսաստանաց անտի ի զը-
 րունս և ի պարիսպս ընթանային, և
 կէսք ընդ պատուհանս արտաքս կարկա-
 սէին (երկննալ). և ամեներին առ հա-
 սարակ աղօժից բարբառով զձեռս համ-
 բարձեալ յերկինս մատուեն մատանէին:
 Եւ անդ էր ողորմ (ողորմելի) տեսիլ տե-
 սանել՝ առ հասարակ անկեալ մարդկանն
 զաղօժս թաւալելով յերկինս մատուցա-
 նել:

Եւ Հեղիոզորոս զյայտնութեան վճիռն
 գտանէր. մինչդեռ նա սպասաւորաւն
 հանդերձ ընդ զանձի տունն շրջէք, որ ի
 վերայ ոգւոց և ամենայն իշխանութեանց
 զօրութիւն ի ձեռս իւր ունի, և բնոյթ մի
 նշանի մեծ արար. զի ամենեքեան որ իշ-
 խեցին մտանել ընդ նմա՝ լուծան, լքան,
 ընդարմայան (փայտ կտրիլ, չկրնալ շար-
 միլ), ի պարտութիւնս վատթարութեան

մատնեցան յԱստուծոյ զօրութենէ անտի: Չի երևեցաւ նոցա յանկարծակի երիվար մի մեծաշուք (մեծախառ) հեծելով հանդերձ, երևելի զարդու ի գէն ոսկի վառելով. և այլ երկու արք երիտասարդք զօրեղք (դէռ ուծը վրան) ի զարդ գեղեցիկ զարդարեալք առաջի հեծելոյն՝ մատնան վաղվաղակի յաջմէ և յահնկէ, ի մեծամեծ հարուածս հարկանէին զՀեղիողորոս. մինչև անկեալ յանզգայ Սմբբեալ մերձ ի մահ՝ բառնային զնա: Որ այնչափ շքրով և պատուով և սաստիւ և սպասաւորօք մտեալ ցեմէր ի տան զանձին՝ անմուռնչ (անձայն) անբարբառ պակասեալ յամենայն յուսոյ փրկութեան ընկեցեալ յերկիր կիսամահ զնէր: Յայնմամ փութապէս տմանք յեկեղոց անտի բարեկիրք (լաւագոյն բնաւորութիւն ունեցալ), աւագ ընկերք զօրաւարին, յոսս հասանէին Մնեայ խնդրել ի բարձրելոյն զոնէ զշունչն (կեանքը) շնորհել նմա: Թորհուրդ կալաւ բանանայապեան. գուցէ կարծիս (կապկած) ինչ տացէ Թագաւորին՝ իրրև դառով ինչ ի նմանէ կամ ի Հրէից անտի զայրն փնտսեալ. ի իրենց

բուածս լինէր, պատարագս մատուցանէր վասն առնն փրկութեան: Այն ինչ քառութիւնքն ի ձեռս բանանայապեաին մատուցէին, վաղվաղակի նոյն երիտասարդք զային իջանէին առաջի Հեղիողորայ նովին հանդերձիւ զարդարեալ, և ասէին. Բագու՛մ շնորհս դու Մնեայ բանանայապեաի կալչիք. վասն նորս բեզ Տէր զոգրիսդ շնորհեաց. և զայս իրրև առաջին, անզն վերացան:

Հեղիողորոս իրրև անձին զգաց (խելքը վրան եկաւ), յոտն կացեալ վաղվաղակի՝ ողջակէզս պատարագաց մատուցանէր, ուխտս և աղօթս մեծամեծս կատարէր Տեառն որ շնորհեաց նմա զոգրին, և անդրէն ինոյն չափ յառաջինն զօրացոյց: Ջրահանայապեան զՄնեայ մեծապատիւ մեծապարզև մեծարէր. և ինքն չուարար, խաղաց զնաց անդրէն առ Թագաւորն: Թագաւորն իրրև սկսաւ հարցանել զՀեղիողորոս Թէ Որպէս զխարդ՝ յոր զործ երթեալ էիր զինչ վճարեցեր, սկսաւ տալ զրոյցս բանբատելով և ասէ. Ո՛հ, յերուսապէմ երկեալ երթիցե (թող երթայ) որ որ ձեր Թշնամի և իրաց մեծաց ձերոց

վնասակար իցէ . և գտչիք զնա անտի
այսր քանակից չարագան (չարաչար ծե-
ծուած, վայն իվրան եկած) . Յէ ապրել
միայն կարացէ : Վասն Հեղիոդորայ և
զանձի տանն պաշարելոյ այսչափ բանք
եղեն : Այլ Սիմոն որ զանձին և զաւառին
նամակագիր էր՝ (գրով լուր տուող) առա-
ւել ևս յաճախէր (Շարունակէր) ամբաս-
տան լինել վասն Ռնեայ, և թէ նա ինքնին
զլիտովին է որ զՀեղիոդորոսն շարժեաց
(զեփինը զարնել) և լլկեաց (չարչարել),
և ամենայն չարեաց ինքն է առաջնորդ և
և գործելի . և զբարերար քաղաքին ,
զայցելու (սեփուչ . հոգաւոր) և զերախ-
տաւոր զազգին , զնախանձայոյզ զվրէժ-
խնդիր զօրինացն իբրև զվնասակար իրաց
արքունի իշխէր ի ներքս արքունի կըշ-
տամբել . և այնչափ վարէր զհեռ (չխ-
ւելլը) և զնախանձ թշնամութեան, մինչև
մահու պարտ (պարտաւոր , յանցաւոր)
առնէր զսուրբն :

Յ. Մակար .

Իբրև Մելիկոս փոխեցաւ յաշխարհէ և
առ զՅագապորութիւնն Անտիոքոս որ ա-
նուանեալն կոչէր երեւալ (երեւելի), Յա-

անն անուն ոմն, եղբայր Ռնեայ, չանա-
ցաւ հանել (առնուլ) զբահանայապե-
տութիւնն յՌնեայ : Խոստացաւ տալ յար-
քունիս վաճառն բանքար ի վերայ երեք
հարիւր բանքարոյ, և յայլոց մօից ութ-
սուն բանքար : Եւ այլ ևս հարիւր մա-
տուցից, առէ, և թէ գործն աշոդեցի .
զքաղաքն ի ձեզ նուանեցից (հնազան-
դեցեցել) . Յեատրոնս և կրկէսս (ընդար-
ձակ սեղ ուր խաղեր կը կատարուին)
շինեցից : Իբրև յանձն առ Յագապորն
և եգիտ (ձեռն ձգել) նա զիշխանութիւնն
գոր խնդրէր, հետ ընդ հետ (անմիջա-
պէս) վաղվաղակի ի Յունաց հեծանո-
տութիւն անդ զընտանի օրէնս զար
ձուցանէր . ի ներքս ընդ բերդաւն իսկ
Յեատրոնս և երիտասարդանոցս շինէր .
ժիրածիր մանկունս ընտրանաւ յուսումն
արուեստականացն (երամիլոս) տային : Եւ
զի այնուհետև թողեալ էր զպաշտօն պա-
տարագաց սեղանոյն և զսպաստ տաճա-
րին , և արհամարհեալ էր զողջակէզս
պատարագացն , յօժարագոյնս տային
զանձինս իւրեանց ազգք բահանայիցն ի
մարգիչս (կռուելու մէջ կրթող) և ի

բունամարտիկա (բուամբ, Լուսինուխոյփ, կոռուող). և յանօրէն բաշխոյս (բաշխոյփ, պարգել) կարաւացաց. զհայրենի պատիւն առ ոչինչ համարէին, զանօրէն հեթանոսութեան փառս քան զօրհնութեան փառս լաւ համարեալ: Վասն այսորիկ իսկ և վաղ հասանէին ի վերայ նոցա նեղութիւնք. զի որոց ընդ բարս և բնդ զնացս նախանձէին և կամէին ամենայնիւ նմանել նոցա, զնոսին իսկ դանօնս և թշնամիս և տանջիչս անձամբ անձին ինքեանք իսկ պատրաստեցին. զի անօրինել որ յատուածեղէն օրէնան զիւրին մի համարիցի. այլ զայս ամենայն ժամանակդ որ առաջի կայ՝ յայտնապէս պատմեցէ:

Յայնմ ժամանակի խաղաց զնաց Անտիոքոս ի քաղաքն Յոպպէացոց, և անտի եկն յԵրուսաղէմ, անդ մեծապէս մեծարեցաւ ի Յասոնէ և ի քաղաքէ անտի ջահիւր և բոցաճանճանջ սպասուք. սպա անտի խաղաց զնաց ի կողման Տաճկաստանի ամենայն զօրօրն հանդերձ: Ապտ յետ երից ամաց ժամանակի արձակեաց Յասոն զՄենեղաւոս զեղբայր

մոլեկան (մոլի. դիւահար) Սիմոնի. ի ձեռն ետ նէս տանել առ արքայ զգանձն զարքունի: Նա իբրև յանդիման եղև արքային և մեծարեցաւ ի նմանէ, յանձն խէր սկսաւ կորզել (իբնի ձգել) զբահանայութիւնն. յաւել ևս ի սակ (զին, չափ) զանձին այլ ևս երեք հարիւր բանբար, և առեալ զայր զհրաման իշխանութեանն զարքունի: Եկն Ենաս, բահանայապետութեան ինչ արժանի գործ ոչ գործեաց: Եւ Յասոն որ դաւով (նենգութիւն) զիւրոյ եզրօր զբահանայութիւնն առեալ էր, դարձեալ զնորա բահանայութիւնն նոյնպէս այլ տարաւ (առաւ). և նա փախստեայ յերկիրն Ամոնացոց հալածական անկանէր: Իսկ Մենեղաւոս առնուլ առ ի ձեռս զիշխանութիւն բահանայութեանն, բայց զայն ինչ որ թագաւորին խոստացեալ էր՝ ողջ (ամբողջ, նեղիւ) ոչ կարէր առնել: Իբրև ստիպել տագնապել պահանջել սկսաւ հազարապետն, զի նմա էր յանձն հալնել հարկ (հարկ առնուլ) զաշխարհին, երկրքին ի միասին ի դուռն կոչեցան: Իբրև ետես Մենեղաւոս թէ չէ զհարկն ի դուրս

հատուցանելոց, կոցոյց փոխանակ զԼիւսիմաքոս զեղբայր իւր. և ժամանակ իւր պարսպոյ գտեալ (յարմար ժամանակ զտնելով) Մենեղաւոս, մեղմով (կամացուկ մը) սպաս ոսկի զողացաւ ի տաճարէ անտի և ետ Անդրոնիկեայ, որպէս յանդիմանուծեամբ յայտ առնէր Մեիա յամբէ (ամուր. բերդ) անտի յոր անկեայն (ապաւիցեալ) էր. վասն այնորիկ Մենեղաւոս իրրև իւր աւարեալ (իրեն կողմը ասիլ) զԱնդրոնիկոս՝ ազաչէր զնա և նովաւ ջանայր գրռաւր արկանել (ձեռք ձգել) զՄեիա: Գնաց էին առ Մեիա, և հաւատացուցանէր զնա նենգութեամբ և զաչինս հաւատարիմս կռէր ընդ նմա ծանր ծանր երդմամբք և հաւանեցոյց զնա ելանել յամբէ անտի, Թէպէտև էր ինքն ի միտս կատկածոս (սուտ, կեղծ). և անդէն իրրև եհան, խողխուեաց. ամենին ոչ զանգիտեաց յիրաւանցն արդարութենէ. վասն այսորիկ ոչ միայն Հրեայք՝ այլ և Հեթանոսք բարկացեալ էին վասն առնն տարնապարտուց մահուանն: Այլ Թագաւորն իրրև զարձաւ ի կողմանցն

Կիւլիկեայ, առաջի անկանեին (զանգասիլ) բաղաբաց բաղաբաց Հրեայքն և Հեթանոսք սրտցաւուծեամբ վասն առնն զուր մեռելոյ: Յայնր վերայ սրտի մտօք Անտիոքոս դժգոցաւ (դժուարեցաւ). ի զուեմ զարձաւ և արտատուեաց յոյժ ի վերայ սրբութեան և բազում իմաստութեան առնն. և ջեռաւ (սաքցաւ) բորբոքեցաւ ի սրտմտութիւն բարկութեան իւրոյ. և անդէն հրամայեաց ըզգլխով ածել (հանել, մերկացնել) զԹրանիսն Անդրոնիկեայ. և զԱնդրոնիկոս մերկացեալ ի հանդերձէ իւրմէ, շուրջ ածեալ զբաղաբաւն, ի նմին տեղուց ուր զՄեիայն անորինեցին՝ հրամայեաց՝ զկառափն հարկանել (զլուխը կտրել) զանօրէն մահապարտին:

Իրրև բազում զաղտագողօնք (զաղտակալ գողութիւններ) լինէին զանձին ի ձեռն Լիւսիմաքեայ Մենեղեայ խորհրդով և համբաւն ի դուրս յաճախեւր (լուրը դուրս կ'ելլեւր), ժողովեցան զօրքն ի վերայ Լիւսիմաքեայ: Իրրև սկսան զօրքն տազնապէլ և լի բարկութեամբ ի վերայ յարձակել, վառեցոյց Լիւսիմաքոս արս

իրբև երիս հազարս. սկսաւ ձեռն ի գործ արկանել և սկիզբն առնել գործոցն չարութեան արամբ միով որ խուժարուժ ևս էր տեսանելով քան զմտօրն Քանձրութեան : Իբրև տեսին զԼիսիմաքեայ զդաւն և զնենդուծիւն, խոնկեցան վաղ-վաղակի. ձեռն ի գործ առնէին. ոմն վէմա, ոմն վիրգս, կէսըն զաւազն ըզ խիճն (աւազ խոտը) հողախառն առհասարակ յարձակելոցն ի վերայ արկանէին . զոմանս վիրաւորս , զոմանս կառափնատս (զուխը պատաճ) արձակէին. զբազումս սպանանէին և զամենեանն առհասարակ ի փախուստ դարձուցանէին. զնոյն ինքն զսեղանագերծ (սեղանը կողոպտող . սրբապիղծ) զտաճարակապուտ՝ զգանձի սաճըն առկանէին փախսեալ (զանձատուցէն կը փախցնէին) : Վասն այսր ամենայնի լինէին դատաստանք (արդար հասուցում) ընդ Մենեղաւեայ : Իբրև եկն էջ Քազաւորն ի Յուր (Տիրոս), յանդիման նորա իսկ էին դատաստանք. զի եկին արք երեք ի ձերակոյտ ժողովրդենէ անտի ցուցանել զիրաւունս (ղատ վա-

րել) : Իբրև ի պարտութիւն մասնեցաւ Մենեղաւոս , խոտաջաւ գանձ բազում տալ Քազաւորին զի հաճեցցի զմիսս նորա (սխրք առնէ). վասն այտորիկ անեալ զՔազաւորն մեկուսի , իբրև զբօսանաց պատճառաւ , շրջեաց զմիսս նորա (միտքը դարձուց) զամենայն չարեացապարտ զՄենեղաւոս արձակել ի պարտեաց անտի , և զայն տառապելաւ որ թէպէտ առաջի նաղտեաց դատ վարէին , իրաւունս զտանէին և արձակեալք զտեալք անարատք երթային , զնոսա մահապարտս առնէին : Վասն այսր ամենայնի Յուրացիքն (Տիրացիք) չարատեացք առատապէս սրտցաւութեամբ հանդերձեցին զնոսա :

Բ. Մակար .

Ժամանակօր երկրորդ զալտեանն Անտիբու յերկիրն եզիպտացոց, դէպ լինէր ընդ ամենայն քաղաքն յաւուրս բառատուն երևել ընդ երկիրնս և ընդ երկիր արս ճեծեալս տիգաւորս , ի զարդ ոսկի վառեալս , զարդարեալս , արշաւեալս (արեաւել , ձիով վազել , յարձակիլ) , յարձակեալս , խառնեալս ընդ միմեանս .

անդ էր լսել Յոզիան (օղբ շարժելէն յառաջ եկած ձայն) վաճանաց, շկանիւն (բան մը օղին մէջ նետելէն յառաջ եկած ձայնը) գաղեղանց, շողիւն (վալիլիլիլը, ցոլացում) սուսերաց, շաչիւն նշանաց (բանի մը գետնի վրայ փայլելէն կամ խրառու փութելէն եղած ձայնը), շառաչիւն (կոտրելէ կամ պայքելէ յառաջ եկած ձայն) նետից, զփայլիւն զոսկեղէն վառելոց: Իբրև շփնոյն (լուր. շփոյն) իմն յանկարծուստ զհամբաւի հարկանէր իբրև Յէ Անտիոքոս փոխեալ իցէ յաշխարհէ, առնոյր Յատոն ոչինչ պակաս բան բզբան հազար վառեալ, և յարձուկէր ի վերայ քաղաքին. և նորա վասն յանկարծ դաւոյն ի պարսպէ անտի մերժէին. և Մենեղաւոս արշաւեալ ի քաղաք անգր հասանէր՝ ուր Յատոն մոլեգին յանխնայ անկեալ գործէր մեծամեծ կոտորած քաղաքացեացն իւրոց: Այլ իշխանուժեան ինչ ոչ կարաց հասանել. բայց ի կատարած (ի վերջոյ) զամեծ դաւոյն ժառանգէր (ուրեմալ, սսամալ). և ինքն քաղաքէ ի քաղաք փախտեալ լինէր. ստելի հալածական յամենեջունց իբրև սպըս-

տամբ յորինացն, պղծեալ գարշեցեալ իբրև զաւառի և քաղաքի և զնդի մատնիչ և զանիճ, յերկրին յեզիպտացոց հեռացեալ Սարեա: Բազումս և անՊիւս յիւրմէ աշխարհէ օտարացոյց, և ինքն օտարացեալ ի մէջ օտարաց կորեաւ անսուգ, անխնամ, անանողերձ, և զերեզմանացն հայրենեաց չեղև արժանի:

Իբրև ազգ եղև արքային վասն իրացն եղելոց, ապտտամբ համարեցաւ թագաւորն զՀրէաստան յիւրմէ. վասն այսորիկ փութացաւ զնաց յերկրէն Եզիպտացոց, եկն առ զքաղաքն զԵրուսաղէմ ի սուր սայր (սուրի բերան) սուսերի և ի տեղ նիզակի (նիզակին ծայր): և հրաման ետ զօրացն՝ որ ի բուռն անկանիցին յանխնայ կոտորեցին, և որ յապարանս ամբացին (ապաւիկնել), անդէն ի ներքս սատակեցին: Եւ անդ լինէր տղայոց և ձերոց առ հասարակ կոտորած, կանանց և մանկանց առ հասարակ սատակումն. ուժբիւր յայն երիս աւուրս միանգամայն կոտորեցին, և չորս բիւրս ի վանառի (վանաւանոցի մէջ) ոչինչ պակաս լաւուժեամբ բան զպանեալսն վաճառեցին:

եւ իբրև այսու չարօք ոչ յագեցաւ, իշխեսաց ձեռնամուխ լինել (ձեռք զարնել) ի սուրբն ամենայն աշխարհաց . իշխեսաց մտանել ի տաճար անդր . առաջնորդ ի ձեռն ունէր զՄենեղաւոս որ օրինացն և աշխարհին և զնորին մատնիչ և դահիճ եղեալ էր :

Այլ Անտիոքոսն ուժ հարիւր բանբար ի վերայ ինն հարիւրոյն բարձեալ բերէր ի տաճարէ անտի . արագ արագ հասանէր ի քաղաքն Անտիոքացոց . հպարտացեալ մտօք համարէր զժող ի ցամաք՝ և զցամաք ի ծով փոփոխել : Եւ անդ Յողոյր զՓիլիպոս , յազգէ Փրանգ բայց ի բարուց խժողժագոյն (բարբարոսագոյն) ևս բան զայն որ եժող զնա անդ, չարչարել զմնացորդս Երուսաղէմացոց : Ապա առաքեաց նա զԱղոդոնիոս երկուք բիւրուք զօրօք, զի զամենայն մարդ հասակաչափ (չալիանա) կոտորեացէ, և զկանայս և զմանկունս վաճառեցէ : Սա իբրև եկն յԵրուսաղէմ, նախ զառաջինն խաղաղութեամբ դաւով եմուտ . իբրև յաւուրն շարաժուց եզիտ զՀրեայն դատարկացեալս, հրաման ետ զօրացն իւրոց

վառել . և որ միանգամ ի զնին (ի սես) տեսլեանն եկին՝ սուր ի վերայ եղեալ կոտորեաց . և ընդ քաղաքն ընդ ամենայն զինու հանդերձ այսր անդր վառեալք ընծանային , առ հասարակ տարածեալ դիրքաւ կացուցանէին (սպաննելով զէտինը սպառկեցնել) :

Յուզա Մակարէ փախստեայ լինէր , յանապատ ելանէր . զազանակեաց կեանս ի լերինս անցուցանէր . և այնպէս զընդան որ ընդ նմա էին՝ խոտաբուտ (խոտով կեռակոյղ) կերակուր կերակրեալ անցուցանէին զժամանակն զի մի ի պղծութեանս մերձեցին :

Բ. Մակար .

Յետ բազում ժամանակաց առաքեաց Թագաւորն զԱթենորիոս ձերունի՝ ստիպել տագնապել զՀրեայնս անցանել ըզհարցն օրինօք և յօրէնն Ատուծոյ այլ ևս մի յամենալ (մնալ, տեսլ) . և պղծել զտաճարն Երուսաղէմի և անուանել զնա յանուն հիւրասէր որժգոյական դիցն վանատրի . և չարաչար դժուարին նեղութիւն չարեաց ի վերայ հասուցանէին : Եւ անդ էր ոչ զօրէնս շարաժուց տեսանն ի ,

և ոչ զտօնս տարեկանաց զհայրենիս պահել, և ոչ բնաւ ամենևին Հրեայ անուն անուանել իշխել: Իբրև տօն հասանէր սպանդարամտական (Բախոսի) պաշտամանն, տազնապէին զնոսա պասկեալս թաւ (շաւ մագ կամ սերէ ունցող) ոստօք Սպանդարամտին (Բախոս) կարաւել: Հրաման առաքեցին յամենայն մօտաբաղաբս պաշտօնաւորս (պաշտող) լինել. և այն որ ոչ յանձն առնուցուն զտնել՝ անդէն սուր ի վերայ դնել. և անդ էր տեսանել շտապ (անապարամ) Ըփորքոթիւն տազնապ ի տառապանս չարչարելոցն: Նամակագիր եղն զերկուց կանանց վասն զորդիս իւրեանց թլխատելոյ. ածին վաղմաղակի, զմանկունսն զբտեանցն կախեցին զմտրցն, և զնոսա ընդ հրապարակն առ առափի (խայսաւաւակութեան համար) շրջեցուցանէին. ապա ի պարսպաց անտի ի վայր հոսեցին (նեհել): Կէսքն երթեալ զաղտուկ յայրս մօտաւորս՝ զշարամուց աւուրսն անցուցանէին. իբրև ի վերայ հասանէին, կենդանւոյն խանձատեալս (երել, մրկել) հրով սպանանէին վասն երկիւղածութեան:

աւուրն փափկութեան և օրինացն սրբութեան:

Այլ ես աղաչեմ զամենեսեան որ զգիր սրղ յակն արկանիցէր (աչիւ: անցնել) մի ինչ վասն ազգին խղճիցէր (գէտ մեֆի երբալ), և զվիշտ զայս ամենայն առ սատակման տոհմին (ազգ) համարիցիք, այլ ի խրատ ազգին մերոյ. զի ոչ եմէ որպէս առ այլ հեթանոսս երկայնամիտ շինի (համբերել, սպասել) Աստուած մինչև լցցեն զչտի մեղաց իւրեանց և եկեացեն հասցեն ի դատաստանս անհնարինս. այլ մօտ ձռ մօտ (շուտով) խրատէ, և արագ արագ ածէ ի վերայ զողորմութիւն: Զայս բանս ընդ ձեզ վասն յիշատակի բանիցց խօսեցար. արդ անդրէն ի գլուխ պատմելոյն մատիցուր:

Եղիազարոս այր մեծ, ընդ առաջինսն ի գնդի անդ, լցեալ աւուրբբ, ծերացեալ հասակաւ, զեղեցիկ երեսօք, ածեալ գայլ ի բերան ստիպէին ուտել խոզենի (խոզի միս): Նա ի մտի եղեալ, յամառեալ պնդեալ (հաստատուած) սրտի, յանձն առ ընդունել զմահ բաշ անուամբ բան զկեանս խղճիւ (խղի խայրով) և

ընկերաց ստղտանելով (մեղադրել) :
 Լ'նտրեաց ինքնակամ հասանել ի տան-
 շանս . ձեռնեռեց շիկեր (համաճանկիլ)
 Թրանել անարգել զպաշտօնս նոցա , որ :
 պէս օրէն է համբերողաց շացե ի շաց
 (հետու, մէկդի) անարգել ինչ զօր ոչ է
 օրէն յանձինս մատուցանել : Իսկ այն որ
 պատրաստեալ եկեալ էին ինքեանք առ
 տկարութեան մտացն, վասն անձնատէր
 բարոյից զոհից ի պաշտօն , ծանօթ ևս
 էին առննաւազութեան, առեալ մեկուսի
 իւրեանց տկարութեան մտօքն զհաստա-
 տեալ միտսն ի հրապոյրս ցոփութեան
 (թուլութիւն , մեղկութիւն) դարձուցանել
 ջանային : Յանձն առ , ասն , զհրաման
 Թագաւորիդ , և քեզ այլ միս մատու-
 ցուք զի շուծցես զկարծիսն (ուրիշին
 կարծիքը ջրել, վրայէն նետել) և ի
 մահուանէդ ապրեցիս : Նա գեղեցիկ
 խորհուրդս հաստատուն յանձին եղեալ
 զարժանի հասակին , ըստ ձերութեան
 մեծութեանն , ըստ երևիլի վայելչու-
 Թեանն , ըստ զուարթածաղիկ (աղէկ բու-
 սած) ալեացն զուարճացելոց (բուսնիկ
 աղէկ), ըստ գեղեցիկ ի մանկութենէ

մինչև յաւագոյթ (աւագութիւն , մեծու-
 քիւն սարոօ) սննդեանն , մանաւանդ
 առաւել ըստ աստուածագործ սրբու-
 Թեան օրինադիր կրօնից , ամենայն կար-
 զօք լի , արագ արագ առնէր զպատա-
 խանին : Ոչ արժան և ոչ պատշաճ է ,
 ասէ , մերոյ չափոյ հասակի՝ կեղծաւո-
 րութիւն մտանել ընդ սրբութեան խոս-
 տովանութիւն . իցեն բազումք ի ման-
 կուոյ այտի որ ընդ ակամբ (ծուռ
 աչնով) նայիցին , կարծիս ի մտի դնի-
 ցեն և ասիցեն եթէ Եղիազարոս իննա-
 մեան , անցեալ ծերութեանք (ծերացած),
 հասեալ ի դուռն վարձանի (մահ),
 յայլազգութիւն դարձաւ . և նորս վասն
 իմ կեղծաւորեալ գայթակղեցին . և
 զայս խիղճ (խայք) մտաց և կեղտ (աղ-
 սոս) անուն ձերութեանս յաշխարհի թո-
 ղից : Իսկ արդ՝ եթէ ամենևին նոյնչափ
 ժամանակս կենաց շնորհիցեն ինձ , և
 ի ձեռս մարդկան բնաւ ոչ մատնիցիմ ,
 սակայն յաւիտենից ի մշտնջենաւոր ձե-
 ոաց անտի , ոչ կենդանեօք (կենդանու-
 քեան առեցր) և ոչ յետ կենդանութեան ,
 ուրեք փախչել կարիցեմ : Վասն այսու-

րիկ բաշումեամբ փոխեցայց յաշխարհէ
աստի: զի արժանի խնոյ ձերութեանս
երեւեցայց, և օրինակ բարեաց և առա-
քինութեան մանկուոյ Յողից, զի յօժա-
րութեամբ և քաջութեամբ ի վերայ սրբու-
թեան օրինացն մահու չափ (մինչեւ
ի մահ) ջանալ մարմացեն: Չայս ամե-
նայն իբրև ասէր, ինքնակամ զիմազրաւ
(զիմացը երբալու) կամակար (իւր կա-
մօք) ի վիշտս մահուն և տանջանացն
զիմէր: Նորա որ յառաջագոյն շուրջ
մատուցեալ մխիթարէին՝ զբանս մխի-
թարութեանն ի Յշնամուծիւն դարձու-
ցանէին, և զիմաստութեան խորհուրդսն
իբրև մոլորութիւն համարէին. առաւել
մատուցեալ ի տանջանս տագնապէին
(սխալել): Նա իբրև մերձ եղև ի տան-
ջանաց անտի ի վարձանս, երաց զբերան
իւր հեծեծելով, սկսաւ խօսել ի Տէր որ
ունի զգլխութիւն սրբութեան խորհրդոց,
և ասէ. Այս մի ինչ յայտ եղև, եթէ ի
ձեռս իմ էր արձակել ի մահուս վշտաց
(մահ կրելէն), զայս խտուրթեան տան-
ջանս մարմնոյ ընկալեալ համբերեմ.
այլ հողուով քաջ քաղցրութեամբ վասն

տճի սաստիցն (սասս, արգիլող պաս-
ուէր) Տեառն ընդունիմ: Եւ սա զայս
օրինակ պատերազմեալ յաշխարհէ փո-
խեցաւ:

Բ. Մակեաք.

Դէպ եղև եղբարս ևւծն, մարքն հան-
դերձ կալեալս, ածել յատեան թագա-
ւորին. ի խոշտանգանս (սանջանի)
զանի ստիպէին ուտել խոզենի: Մի ի
նոցանէ նահատակեցաւ յառաջագոյն.
սկսաւ խօսել և ասէ. Ձի կայք, կամ
զմեզ զինչ հարցանելոց էք. մեր պատ-
րաստ եմք ի մեռանել քան անցանկ
չս օրէնս (օրէնք չսլահել) հայրենիս:
Բարկութեամբ սրամտութեամբ լի եղև
թագաւորն, հրամայեաց ջեռուցանել
տապակս (քալիս) և կատսայս (մեծ քէն-
նէրէ) և անխս, և պէս պէս զործիս
տանջանաց պատրաստել: Չայն իբրև
վազվազակի ջեռուցին պատրաստեցին,
հրամայեաց զնահատակն յառաջ կացու-
ցանել. և նախ զլեզուն կտրեցին և ըզ
զլխոյն մորձն զերեսօրն դարձուցին. ապա
զոտս և զձեռս առաջի մօրն և եղբարցն
ծայրախաղս առնէիմ (ծայրերը կտրել):
Եւ ապա իբրև ի բոնից և ի ձեռաց ան-

պիտան առնէր, հրամայէր կենդանոյն (ողջ ողջ) ի տապակսն ջեռուցեալս իջուցանել. ապա իբրև ճենճերն (եղին ծուխը) ընդերկար այնպէս ի տապակէ անտի ելեալ դիզացեալ ծառանայր (ծառի պէս բարձրանալ), սկսան եղբարքն ընդ միմեանս մարքն հանդերձ մխիթարել և սսել. Քաջուժեամբ մեղուք, զանուն և զողիս ծառանգեսցուք. հայի Տէր Աստուած ի ճգնութիւն պատերազմիս մերոյ և ի ծառայս իւր մխիթարի :

Իբրև առաջինն զօրինակ զայս (աս կերպով) յաշխարհէ փոխեցաւ, զերկրորդըն ի տեղի տանջանացն մատուցանէին, և զզլխոյն մորթն վարսիւքն (զլխու մազ) հանդերձ զերեսօքն արկանէին. և անդէն հարցանէին. Կերիցես խոզենի միս. մինչև զամենայն մարմինդ անդամ անդամ լուծեալ է : Ես ետ պատասխանի իւրեանց բարբառովն և ասէ. Ոչ. վասն այսորիկ և սա ի նոյն տանջանսն տանջեալ վախճանէր : Իբրև յոգւոցն պարզել ապաստան եղև (հոգին սալու մօտ եղաւ), սկսաւ խօսել և ասէ ցժազաւորն. Այ՛ սէգ (զոռ ող), հպարտ և ամբարտա-

ւան, դու զմեզ յայց կենաց աշխարհիս կարծել (ջնջել. վերցնել) համարիս. իսկ այն որ աշխարհաց թազաւորն է, թէպէտ և մեռանիմբ մեր վասն օրինացն, ի կեանսն յախտենից ի միւսանգամ ծընընդեանն ժամանակի կենաց ի կեանս դարձուցանէ : Յետ նորա զերրորդն ամին, և զլեզուն խնորէին. նա վաղվաղակի մատուցանէր, և զձեռոն քաշաւիրտս (բաջասրտութեամբ) տարածանէր, զի և թազաւորն ինքնին իսկ զարմացեալ լինէր վասն պատանոյն ուշի մեացն (մտինն հաստատութիւնը) և սրտին քաջութեան. զի առ ոչինչ ցցաւսն համարեցաւ : Եւ սա իբրև փոխէր, զչորրորդն ի տեղի մատուցեալ ի նոյն տանջանս չարչարէին : Իբրև շուկն վախճանի (վերջի շուկը) հասանէր, խօսել սկսաւ այսպէս : Մեզ լաւ է զի փոխիմք աստի ի մարդկանէ. և յուսոյն ակն ունիմք միւսանգամ ծննդեանն յարութեան մեռելոց, քան բեզ ի կենդանիս, զի արգելեալ փակեալ է ի բէն յարութիւն մեռելոց : Յետ սորա զհինգերորդն մատուցին ի տանջանս չարչարանացն, իբրև զաչս ի

վեր երարձ, հայեցաւ ընդ Թաղաւորն , սկսաւ խօսել ընդ նմա և ասէ . Իշխանութիւն առեալ մարդկան՝ և զու մարդ մահկանացու՝ զործես զինչ և կամիս . բայց մի ի վառաքիւն ինչ և զմեր ազգս հասանիցես (վասացնել), կամ լքեալ Թողեալ ինչ ի ձեռաց Աստուծոյ համարփցիս : Վաց մնա զու, և տեսցես զգորութիւն մեծամեծ սրանչելեացն , որպէս զի զքեզ և զազգաստոհմն բո չարաչար հարուածովք չարչարիցէ :

Յետ այսորիկ ածեալ եղև վեցերորդն . և իբրև մերձ եղև ի մեռանել, ասէ . Չի մոլորեալ ես տարապարտուց . ընդ մեզ այս անցի անցանկև (աս բաներ կը հանդիպին) վասն մեր մեղաց . զի մեղանչեմք առ Աստուած արժանի զարմանալոյ . բայց զու մի ակնունիցիս (յուսալ) ողջանդամ (ողջ մարմնով) բարեմիտ ապրել յաստուածամարտ (Աստուծոյ հետ պատերազմ) մատուցեալ : Եւս առաւել բարեաց յիշատակաց արժանի մայրն սրանչելի, որ զայնպիսի զեւթն որդի յիւրմէ կորուսեալ ի միում աւուր վասն յուսոյն Աստուծոյ՝ բաշխելեալ սրտա-

պնդեալ (բաշխելեալ) զմի մի ի նոցանէ միխթարէր իւրեանց բարբառովն . և բզ սիրտն և զմիտն զիգուծեան առնապէս (էրիկմարդու պէս) վառեալ՝ քաջութեամբ յառաջ մատուցեալ ասէր . Չգիտեմ որպէս բնաւ զուք յարգանդիս երեւցարուք . և ոչ ես ինչ զոգիտդ կամ զկեանսդ ձեզ շնորհեցի, և ոչ զկերպարանսդ ձեր զիւրաքանչիւր ես նկարեցի, և ոչ զհասակսդ ձեր ծնեալ և սնուցեալ : Այսուհետև ես իմ ինչ ոչ համարեցայց . այլ որ աշխարհի արարիչն է, որ ստեղծ զծնունդս մարդկան՝ զկեանսդ և զոգիտդ ի զալստեան իւրում իւրով ողորմութեամբք ի ձեզ դարձուցանէ : Անտիոքոս Թէպէտ և արհամարհեալ զինքն համարեցաւ վասն բարբառոյ նահատակացն , սակայն , մինչդեռ ողիւրն կրտսերոյ մանկանն առ իւր կային , սկսաւ ոչ միայն բանիւք մը խիթարութիւն մատուցանել , այլ և երդմամբ հաստատէր ի մեծութիւնս յաւազութիւնս (մեծութիւն , իշխանութիւն) հասուցանել , երանելի (երջանիկ) առնել յաշխարհի, միայն Թէ ի նախնեացն օրինաց փոխեսցի . գործ ի ձեռն սալ (պաշ-

սօն սալ) և բարեկամ անուանել թագաւորաց: Իբրև ետես թէ ամենեին պատանին ի բանս թագաւորին ոչ խոտորեցաւ (զիջաւ), կոչեաց թագաւորն զմայրն, և աղաչէր լինել պատանւոյն կենաց խորհրդական զի փրկեցցի: Իբրև կարի շատ ստիպեաց, յանձն առ խօսել ընդ որդւոյն, խոնարհեցաւ ի նա, սկսաւ ծաղր առնել զհպարտ զամբարտաւան թագաւորն և ստէ: Ողորմեաց ինձ, որդեակ իմ: յուշ լիցի քեզ (յիշէ) զի կրեցի զքեզ ինն ամիս յարգանդի և սնուցի զքեզ զերիս ամս ի զիրկս ստեամբք, և հասուցի զքեզ յայդ չափ մեծութեան հասակի: արդ աղաչեմ զքեզ, որդեակ, մի զարմուրիք դու ի չարաշուք դահճէ այտի: այլ եղբարցն արժանի եղեալ ընտրեալ (նախադաս համարէ) զմահ բան զկեանս աշխարհի, զի ընդ այն եղբարս ընկալայց զքեզ ի ձեռն ողորմութեան մեծին Աստուծոյ: Եւ մինչդեռ մայրն զայն մխիթարութիւնս մատուցանէր ի միտս հաստատունս, ըսկսաւ խօսել պատանեակն և ստէ: Ո՞ւմ կայք, զի յապաղէք: չեմ ինչ լսելոց հրամանի թագաւորիդ, այլ հնազանդեալ

եմ օրինաց հարցն մերոց: Այլ դու որ զամենայն չարիս խորամանկեցեր (նենգութեամբ նիւրբել) ի վերայ որդւոցդ Եբրայեցոց՝ անօրէն, ապստամբ, պիղծ, վատ արանց, զի գուր հպարտանաս յուսով բով սնտուով ի վերայ ծառայից նորա, չես ինչ ապրելոց յամենագէտ յամենակալ դատաստանացն Աստուծոյ: այլ ես յուսացեալ կարդամ առ Աստուած ինև և եղբարքքն իմովք զամենայն նիւթեալ (պատրաստել, մեքենայել) սբրտմտութիւն բարկութեան չեղել և ի բաց անցանել:

Յայնչափ բաշուժեան սրտի մանկանցն եւ թանեցունց սրտաբէկ շինե՛ր (վհախիլ) թագաւորն: առաւել ի վերայ կրտսերոյն դառնապէս տանջանս մատուցանէին: սակայն և սա անարատութեամբ և սըրբութեամբ յուսացեալ ի Տէր մեկնեցաւ յաշխարհէ: Զնետ որդւոցն և մայրն երանելի ի նոյն օրէնս կատարեցաւ:

Բ. Մակար.

Այլ Յուդա Մակաբէ և որ ընդ նմա էին՝ աստ անդ գաղտագողացեալ (յանկարծ, գաղտ) մտանէին ի զեղս. ի բաղաքս և

յազարակս : Յիևիցն արիաներ (իբեցն ձգել) Յուզա զազգատոհմն և նուաճէր զՀրեայսն որ կացեալ էին հաստատութեամբ յուխաին իւրեանց . կազմէր լինէր զօրածոյով . դիմակալ (դեմ դնել) ինչ ոչ լինէին նմա հեծանոսքն . հասանէր ի վերայ գիւղից և քաղաքաց . հրձիգ առնէր զամուր ամուր տեղիս Թշնամեացն , անդրէն նուաճէր դարձուցանէր զբմբռնեալսն ի Թըշնամեաց . մեծամեծ սաստիկ հարուածս ի վերայ Թշնամեացն հասուցանէր . մանաւանդ զգիշեր ևս իւր օգնական գործակից զտանէր . և համբաւ (լուր) քաջու . Թեանն ընդ ամենայն կողմանս ընծանայր : Իբրև զայն տեսանէր Փիլիպպոս զի գաւթաւ զգաւթ (երթալով) իբր առնն յառաջադէմ աչողէին , արջունի նրովարտակօք առ Պտղոմէոս սպարապետ ստորին Ասորացոց և Տասկատանի հրեշտակս առնէր (պատգամաւոր դրկել) օգնական ի Թիկունս (կռնակ, օգնութիւն) զօրս ի ձեռն հասուցանել : Նա վաղվաղակի իբր և առնոյր զհրովարտական , զնիկանովր Պատրոկղեանց զառաջին սիրելի աւագաց (մեծամեծներուն) իւրոց ի ձեռն զուսմա-

րէր ոչ ինչ պակաս քան զբառասուն հազարաւ առհասարակ բառնալ ի միջոյ , չնչել զազգն Հրէից . յանիմանէր (ներկայացնել) նմա զԳորգի սպարապետ , զայր քաջ , իրաց պատերազմի տեղեակ , ամենայնի հմուտ : Յանձն առ Նիկանովր զհարկն առաջին՝ զոր տային Հռոմայեցոց հարիւր քանքար , ի Հրէից գերութենէ անտի լնուլ : Անդ հրաման տայր շուրջ զմովզերօքն կոչել զվաճառականսն մարդագինս (մարդ զնող) ի Հրէաստան . խոտտանայր իննսուն իննսուն մարդ տալ նոցա ի քանքար մի : Յուզայի էին ոմանք որ գուշակ շինէին (լուր տալ, իմացնել) վասն Նիկանովրայ արշաւանին , Նորա (Հրեայի) առ վատարտել իւրեանց այսր անդր խուսափէին ապրել յանօրէն յանարժան ձեռանէ Նիկանովրայ որ , մինչչև տեսեալ էր նորա , ընդ վաճառականս անձանց նոցա զիևս հասանէր (զիև կտրել) : Այլ Յուզա մխիթարէր զնոսա զի մի պակասիցեն (քուլնալ) յայնչափ զօրաց բազմութենէ և մի վնասեցցին . և այսու մխիթար քաջալեր քանիւրվատէր պատրաստէր զնոսա ի վե-

բայ օրինացն և աշխարհին իրեանց մը-
տադիւր (յօժարութեամբ) մարտնչել, հա-
մարձակ մեռանել : Յերիս գունդս զգօրսն
բաժանէր : Երկոցունց զնոցն զերկոսին
զեղբարսն զՇմառն և զՅովսէպ զօրավար
կացուցանէր. և առաջնոյ զնոցն ինքնին
զօրագլուխ պատրաստեալ՝ յարձակէր
ի դիմի հարկանէր (դէմը ելլել, զարնը-
ւիլ) Նիկանովրայ : Հասանէին հարկա-
նէին ի զօրաց անտի Թշնամեացն աւելի
քան զիննհազար սպառագէն. և զայլսն
խոցս (վիրաւոր) և խեղս (սախար) և
վիրաւորս առնէին. և շուրջ զբանական
պահարկանէին (պահապան դնել), և
զինչս և զգանձս մարդագին վաճառակա-
նացն իւրեանց (խեց, տակ.) առնուին,
և զմնացեալ զօրսն Նիկանովրայ առաջի
իւրեանց փախստականս առնէին, մինչ
օրն տարածամէր (իրկլուց ըլլալ) : Իբրև
ժամ աւուրն ի տարածամել անկանէր,
այսրէն վազվաղակի տագնապաւ դառ-
նային, և ոչ ընդ երկար (երկայն ատեն)
հալածէին զնոսս զի ի վաղիւ անդր շա-
բաթ էր. այլ հասեալ այսրեմ' (նորէն
աղդին զալով) ունէին զճակատուն տեղի

զգէնս բաղէին (ժողվել) զանկէլոցն.
դիագերժ առնէին (մերկացնել, կողոպ-
տել մեռածները) զվիրաւորսն և ինքեանք
շարսձուն պատրաստէին : Յետ շարս-
ձուն նեղելոց և այրեաց և որոց մասն
առնէին յաւարէ անտի, և ապա ինքեանք
չնդ բաժինս աւարին իւտեռնէին (աւա-
րին մասնակից ըլլալ) : Իբրև զայս գոր-
ծեցին, առնասարակ աղօթս անկեալ
մատուցանէին առ ողորմածն Աստուած.
աղաչէին մինչ ի վախճան հաշտ յինել
(չբարդղած մնալ) ընդ ծառայս իւր :
Իսկ յամենայն կողմանց Թշուռացեալ
Նիկանովր, որ զհազար վաճառականն
ի մարդագին (մարդ գնելու) ամէր որ-
դոց Հրէիցն. մեծաւ տասապանօք Թշ-
ուռառութեամբ անկեալ ի փառացն հան-
դերձէ, զձձեալ (անարգ վիճակի հա-
սած), ընդ մուրդս անկեալ (մուրացիկան
իյնալ) մեծ սուգ առեալ վասն զօրացն
կորստեան, փախստեայ, կորացեալ (ա-
մօթալից) ի բաղարն Անտիոբացուց ան-
կանէր : Եւ որ զՀռոմայեցուցն խոստա-
նայր զհարկն յԵրուսաղեմացուց գերու-
թենէ անտի լնուլ, ինքնին նովին բե-

բանով պատմէր. Թէ յայտնի Աստուած է նոցա օգնական, վասն այսորիկ ողջանդամ (ողջ առողջ) և առանց խոցոտելոյ ի պատերազմէ ելանեն:

Բ. Մակար.

Ընդ այն ժամանակս զէպ եղեւ դառնալ Անտիոքայ մեծաւ անարգանօք ի կողմանցն Պարսից. բանդի էր երթեալ նա՝ քաղաքն ի բուն նոցա. խորհեցաւ ձեռն արկանել զգանձին, և քե հնարեացի. (եթէ նամբան գսնի) զքաղաքն իսկ աւերել ջանայր: Իբրև զայն զգացին զօրք քաղաքին, առ հասարակ ի զէնս իւրեանց ընծացան, և զայն որ մեծաւ սաստկութեամբ ի վերայ երթեալ էր, անարգ ման կորակօր (ամօքով) յանձանց ի բաց մերժէին: Իբրև չու առնէր, խաղայր զնայր ամօթալից Անտիոքոս, ազդ լինէր նմա որ ինչ անցք անցեալ էին ընդ նա: Զմտաւ ածէր զստահակութիւն (դիմադարձութիւն) քաղաքացոցն որ զնա ի փախուստ դարձուցին. լցեալ սրամտութեամբ զմտաւ ածէր յերուսաղեմացիս անդ յագեցուցանել զսրամտութիւն բարկութեան իւրոյ. հրաման տայր կառավար-

բին ստէպ (սխալողական) տագնապաւ անդադար վարել՝ միտ եղեալ ճանապարհին. մեծաբնեծս փխայր (մեծ մեծ ջարդել) ի հպարտութիւն ամբարտաւանութեան իւրոյ, և աւէր անմարդի (անմարդ) զերուսաղէմ Հրէից հասուցանել: Իսկ ամենակալ Բարձրեալն եհար զնա աներևոյթ հարուածովք. այն ինչ բանքն ի բերան նորա էին, ցաւք սաստիկք և անհնարին ոսկերաց ի վեղայ հասանէին, և դառնութեան խիճք (սանձի) ի փոք անկանէին: Վարի յիրաւունս. զի որ բազում նորանոր չարաչար ցաւս յայլոց մարմինս տանջանօք հասուցանէր, նոյն սաստկութեան ցաւք զնովաւ անկեալ պաշարեալ պահէին. և այն որ այն ինչ կամէր ի վերայ ալեաց ծովու սաստել, զվերին լերանցն ներքին (սակի դիմ) առնել և զներքին վերին, զնա ինքն յերկիր հողեալ՝ (գետինը պարկեցցնել) շալակաւ (վերցնելով) շրջեցուցանէին. մինչև յաչաց անտի անօրինին եռանդն (եռացումն) որդանց բղխեալ սորսրել (քափքփիլ), և ի նեխոյն (նեխ, վերլիս փշիլը) հոտոյ զօրացն ամենայնի նեղել

տագնապաւ . և որ յաւազն հպարտուցեալ մտօք զաստեղս երկնից ամփոփել համարէր, այսր անդր զնա՛ շրջրջել (դարձնել) ոչ որ կարէր վասն նեխոյն հոտոյ տագնապի . ինքն իսկ ոչ կարէր ժոյժ ունել (համբերել) ի նեխոյ հոտոյ անտի : Սկսաւ այսպէս խօսել . Պարս և պատշաճ է հնազանդ լինել Տեառն Աստուծոյ, և մի ի մայրինս մանկանացուս աստուածակերպ օրինակ (Ասուծոյ պէս) բարձրանալ : Ուխտս զնէր զսուրբ բաղաբն մարդաշատ և ազատ ցուցանել . զՀերբայեցիսն որոց սպառնայր ոչ պատանաց և ոչ թաղելոյ արժանի առնել, այլ կանամբք և մանկաւով ի հաւակերի քնել (թոչուցնելուն կերակուր բնել) զազանարեկս (զազաններէն շարդուած) արարեալ՝ զնոսա բաղաբակիցս իւր, հաւասարս Աթենացոց գրով մտրհակօք (սկնէք, զիր) կացուցանել . և զտաճարն սուրբ զոր յառաջ սպառնայր կապուս կողոպուտս թողուլ . զեղեցիկ պատարագօք զարդարել, զզարդ և զպպաս (ամաններ) որ յառաջ անտի տարեալ իցէ, բազմապատիկ անկրէն դարձուցանել և

ի վերայ այսր ամենայնի Հերբայեցի ևս լինել և յամենայն մարդաշէն (մարդիկներով շէն) տեղիս հասանել պատմել ըզ զօրութիւն մեծութեանցն Աստուծոյ : Եւ մարդախաշոշն (մարդիկ սպաննող), անօրէն հայհոյիչն, զայս օրինակ անկեալ կործանեալ սասակաւան լինէր (աստակիլ) . յօտար լերինս չարաչար տանջանօք՝ զոր բնդ այլս անցոյց (հասցուցնել) կարծէր ի կենաց անտի : Իսկ Փիլիպպոս դայեկորդի իւր որ ստեալ տանէր զմարմին նորա՝ երկեաւ յորդոյ անտի . առ Պտղոմէոս յերկիրն Եգիպտացոց հատւածով (զաղբելով, զասուելով) փախտեայ լինէր :

Մակաբէոս և որ բնդ նմա էին՝ յօգնականութենէ Տեառն զօրացեալ, զերեդարձ առնկիւն (զերիներս դարձնել) բաղաբին և տաճարին, ոստս առեալ զեղեցիկս ի թաւ ծառոց և ոստս արժաւոյցն ծուծեամբ և ուրախութեամբ առնէին տօն զուծ օր ըստ աւուրցն տաղաւարահարաց, զի յուշ լիցի նոցա որպէս յառաջ զտօնս տաղաւարահարացն ի լերինս պաշտէին, յայրս և ի բարածերպս (բարե-

բու մէջ տեղեր՝ զօրէն էրէոց (վայրի անասուն) խոտածարակ շրջեալ : Այլ վասն Անտիոքայ երևնալն անուանելոյ մահուանըն այսչափ բանք . բայց վասն հօրամոյն (հօրը նման) Անտիոքայ անօրէն զաւակի (սերունդ) ցուցցուք համառօտ :

Բ. Մակար.

Իբրև առ քազ (քազաւորել) Անտիոքոս, կացոյց ի վերայ իրացն արքունի կողմանցն ստորին Ասորոց և Տանկաստանի զԼիւսիաս և զՊտղոմէոս որում բարձրանձնն (բարձրահասակ) ասէին . զիրաւունս հաստատուն պահէր (Լիւսիաս) առ Եբրայեցիս : Վասն այտորիկ ամբաստան լինէին զնմանէ ընկերքն իւր առ Անտիոքոս, և մատնիչ կոչէին զնա . յայն սակս նա իբրև ոչ համբերէր նախատանացն, ղեղս (քելն) առ անձամբ իւրով և մեռա :

Գորդիսա զօրավար վայրացն զօրամուղով լինէր Եղովմայեցւոյքն հանդերձ՝ հասանել հարկանել զամուր ամուր կողմանն . Իսկ որ զՄակարայեցւոյքն էին՝ կանխեցին հարկանել զամուրսն Եղովմայեցւոց . եկին հասին, պատեցին,

խումբ արարին (զուեղ ըլլալ), առհասարակ ի վերայ յարձակեցան, զամուրսն փլուզին, հարին կոտորեցին, զոր ի ձեռն առին (ձեռք ձգեցին) առհասարակ սատակեցին : Էին ոմանք որ փախտեայ գնացին, և եկին ամբացան ի բերդս երկուս ամուրս . և նորա (Մակարեանք) ընդ իւրեանս ունէին զամենայն կահ (կազմած . քայլալ) մենքննայից . շուրջ պահ եղին (պահել, պաշարել) և զմենքննայսն առ պարիսպսն կանգնեցին : Եւ Մակարէոս եկող ի վերայ բերդին զՇիմոն և որ ընդ նմա զօրք էին՝ վասն բերդիցն պաշարման, և ինքն զնաց : Իսկ Շիմոնեանք որ զբերդան նստէին՝ ի պատգամս անկանէին, կաշառագնաց յինէին (ներսիններուն հետ խօսք բնելով կաշառ առնել) . առնուին յամբականաց անտի եւժն բիւր սատեր արծաթոյ, և թոյլ տային նոցա ելանել սփռել յամրոցաց անտի : Իբրև ազգ եղև Մակարեայ վասն իրացն որ եղեն, ժողովէր զիշխանսն ամենայն, ամբաստան լինէր, յայտ առնէր զի արծաթոյ վաճատեցին զեղբարսն և արձակեցին ըզ

Յշնամիսն : Ջայնոսիկ որ այնպէս մասն եղեկն (մասնել) օրինացն՝ ածին սատակեցին, և ինքեանք ի բերդն արշաւեցին : Եւ Տիմոթէոս որ յառաջ ի պարտութիւն մատնեցաւ՝ դարձեալ զուարթանայր (զօրանալ, ծաղկիլ), դարձեալ զօրածողով լինէր յօսարակողմն կոռասց (օսար կողմերէ). բազում զայրուծի կուտեալ, ի մտի եղեալ զայր վարել ի գերութիւն գերկիրն Հրէաստանի : Իսկ որ զՄակարայեցւոյն էին՝ ընդ մերձենալ նոցա ի խնդրուածս պնդեիկն (սասիկ խնդրուածներ կրեիկն) առ Աստուած . հող ի գլուխ ֆրձագգած շինեիկն (ֆուրձ հագնիլ) : Իբրև զաղօթան կատարեցին, առհասարակ ի զէն դարձան . հարուստ մի (բաւական սեղ) ըստ քաղարն արտաքս էլին . իբրև մերձ եղևն ի գունդն Յշնամեաց, կարգեցան կազմեցան օրինօք նակատեցան : Այն ինչ վարդագոյն ծայրակարմիր արեզակն ընդ երկիր ծաւալել կամէր, և նոքա երկրորին կողմանքն ընդ միմեանս խառնէին . կիսոցն օր բարենշան (յաջող) զուարթութեամբ պատրաստեալ, կիսոցն սրտմորութիւն բար-

կութեան : Յայնմ աւուր անկեալ գտանէր ի գնդէ անտի Յշնամեացն առաջի նոցա բան հազար և հինգ հարիւր սպառազէն . և ինքն Տիմոթէոս պրծեալ (զաղտ ազատել) ընդ ամբոխն ի փախուստ դառնայր, և եկն անկաւ (ամբացաւ) ի քաղաք մի ամուր : Մակարէ զօրօքն եկն . փակեաց պաշարեաց զամուրն ի չորս աւուրս . իսկ այն որ ի ներքս անդ էին՝ յամբութիւն քաղաքին յուսացեալ՝ այլմ կասակ շինեիկն (ծաղրել) Երբայեցւոցն և բանս կակծելիս Յշնամանաց առ խրեանց չարի (ի վնաս խրեանց) ի նոսա արձակէին : Իբրև օրն հինգօրեայ շաբաթուց լուսանալ կամէր, արք ընտիրք բան ի գնդէ անտի Երբայեցւոց զէնս առեալ ընդ դուռն քաղաքին ի ներքս յարձակեցան . զորս առ զբանն գտին՝ առ ոտս խրեանց կոտորեցին, և որ զօրք պարսպապահ ի վեր անդ կային՝ ֆակ զճեղ ֆակ զսարափ (անձրեւէ աւելի) թանձր և արագ ի վերուստ ի վայր թօթափէին . և զօրքն առհասարակ ի ներքս անկանէին . զաշտարակս բերդին և զամենայն փայտակերտ (փայտ շինուած) քաղաքին հրձիգ

առնէին. սպա խարոյկս ի մէջ քաղաքին
աւրիանէին (կրակ վառել), և զմայնո
յիչ Քշիամանողսն ի նմա այրէին. մինչև
զՏիմոթէոս եկին գտին փախուցեալ և
Յագուցեալ ի զբի միոջ. զնա և զեղ-
բայր նորա ի նոյն զուր (փորում ճեղ)
փողտեցին:

Յետ սակաւ ժամանակաց հազարա-
պետն արքայի Լիւսիաս իրբն լուաւ,
մեծաւ բարկութեամբ լի նախանձու ծան-
բացեալ տրտմէր ի վերայ զորժոցն եղե-
լոց: Զօրածողով լինէր, կուտէր ուժսուն
հազար, և զամենայն զօրսն նեժելագօրս
ընդ իւր առեալ խաղայր ի վերայ Եր-
բայեցւոցն, և զփիղոսն աղիսաղխեալ
(կուսել) տանէր. ի մտի եղեալ զբա-
ղարն գլխաւոր առնել բնակութիւնն նե-
ժանտասց, և զտաճարն սրբութեանն զբա-
մաժողով (դրամ ժողվելով) ի վարձու
կացուցանել իրբն զայլ մեծեանս, և բոց
քահանայապետութիւնն ինքնին վարձկան
(վարձուոր. հարկասու) գանձուն կա-
ցուցանել սմ յամէ: Իրբն ի Հրէաստան
միեցաւ և մերձ եղև յամուրսն Բեթսալ-
բայ որ մերձ է Երուսաղէմ իրբն աս-

պարիսօք հինգ. և ի նեղ մեծ զամուրսն
հասուցանէր, ազդ եղև Մակաբէացւոցն
պաշարումն ամբոյն. միարան միահաւան
վառեալ պատրաստեալ յառաջ մատ-
չէին: Այն ինչ լինէր նոցա մերձ ի կողմն
քաղաքին Երուսաղէմացոց հասանել,
եկն էջ առաջի նոցա այր մի սպիտակածի
յոսկիազէն (ոսկիէ գէնի) վառեալ. ճօճէր
(եհեղցնել) զնիզակն և պատրաստէր
յարձակել. և առհասարակ ամենեքին
խրախոյս (հաջալերութեան ձայն) բար-
ձեալ երթային իբր ոչ ևժէ մարդկան ինչ
ի դիմի հարկանել, այլ թէ և զազանք
ինչ անհարկնք պատահեսցեն և կամ
պարիսպք երկաթիք, հարկանել, սա-
տակել, կործանել, թափ անցանել (մի-
չեւ ներսը, խորը մտնել): Եւ այնպէս
վարագախառն (վայրի խոզի պէս) առիւ-
ժարար յարձակեցան ի վերայ զնորին
Քշնամեաց. և անդէն ի նմին տեղոջ
հարին, տապաստ արկին մետասան հա-
զար զընտիր զօր. և բազումք ի նոցանէ
խոց վիրաւորք և ապկկար (անկարող)
մերկանդամք փախստեայր սպրեցան:
Եւ ինքն Լիւսիաս կորակոր փախուցեալ

մագապուր շինէր (հազիւ ազատիլ) .
 Իբրև ոչ եթէ անմիտ ինչ լինէր յանձն
 իւր վասն իւրոյ վատթարութեանն . ան-
 հետեւն առ յաղբուքիւն (անյաղբելի)
 ասէր զԵրրայեցիան : Եւ յղեաց (մարդ
 դրկեց) զկնի նոցա ճաշտութիւն ասնել .
 և թագաւորն ևս յանձն առ , զի և զթա-
 գաւորին միտս հաճեաց (համոզեց) բա-
 րեկամ լինել ընդ նոսա : Յանձն առ Յու-
 դա զոր միանգամ Լիւսին աղաչեաց զնա
 վասն օգտի հասարակաց . և որչափ մի-
 անգամ Մակարէ նախկէ ևս (գրով խրնդ-
 րեց) ցԼիւսիաս վասն Հրէիցն՝ Թողացոյց
 (շնորհեց) նոցա արքայն : Եւ Լիւսիաս
 անց զնաց անդրէն առ Թագաւորն . և
 Հրեայք անդրէն զգործովք և զարարովք
 (արարէ , ստացում) և զարդեամբք
 (բերէ) պատաղեցան (զբաղիլ) :

Բ. Մակար.

Արք անօրէնք յիտրայելացոց անտի
 զնացին առ արքայն և ասեն . Մեր հա-
 ւանեալ եմք ծառայել հօր բում և երթալ
 զհետ հրամանաց նորա . ոչլ որդիք ժո-
 զովքդեան մերոյ ի մեզ ձեռս մխեցին , և
 այժմ եկեալ պաշարեալ պահեն զմիջնա-

բերդն Երուսաղէմի առնուլ զնա . և ըզ
 Բեթսովրա ամրացուցին : Եւ եթէ ոչ զՎաղ
 (ծամ մր յառաջ) աճապարեսցիք , ևս
 մեծամեծս ինչ քան զայս գործիցեն . և
 դուք զառաջս ոչ կարիցէք ուռնել (առ-
 ջելը առնել) : Իբրև զայն լուա Թա-
 գաւորն , բարկացաւ յոյժ . հրամայեաց
 կոչել զիշխանս որ ի վերայ զօրացն էին .
 և եկին առ նա զօրք բազումք ի վարձու .
 և էր Թիզ զօրաց նորա հարիւր հազար
 ասպար (վահան) ի ձեռին տիգաւոր հե-
 տեակ , և քսան հազար հեծեալ սպա-
 ազէն , երեսուն և երկու փիղք վա-
 ռեալք երիվարիկք (երիվարի պէս կըր-
 բում) : Եւ եկին ճակատեցան , պատե-
 ցին զԲեթսովր բաղաք , և մարտ պա-
 տերազմի եղին շուրջ զնովաւ աւուրս
 բազումս , կազմեցին շուրջ զմանզղիոնս
 և մենքենայս : Զուեաց խաղաց զնաց
 Յուդա ի միջնաբերդ ամրոցէ անտի , և
 եկն բանակեցաւ դէմ յանդիման բանակի
 արքային : Կանխեաց (վութաց) ընդ
 առաւօտն Թագաւորն . առ զբանակն ,
 տարաւ բանակեցոյց ի միջոյ անտի , և
 զգօրսն սիրեաց ճակատեցոյց ի մարտ

պատերազմի: Փող հարին. կազմեցին պատրաստեցին զփիլան, ճաշակեցուցին յարին խաղողոյ, ի զմուռս և ի զինիս: Եւ կարգեցան. բաշխեցին ի զունդս զունդս. և կարգեցին առ փիղ փիղ (ամեն մէկ փղի) հազար հազար (հազարական) այր սպանազէն. և պահապան զլուխ զնդիցն ճինգ հազար հեծեալ վառեալ նժոյգ ի ձեռն (ձի եէսէկ) պաշտպան զնդիցն. զի ուր և կայցեն զազանքն՝ կայցեն և նորս. և ուր և զնայցեն՝ զնայցեն և նորս. և վանդակակապ (փարմախըզը, զաժկայի) մարտկոցս մենբենայիւք ի վերայ փղացն կազմեցին. և զփղապանն ի վերայ զլիտն նստուցին. և զայլ այրուծին յաջ և յահեակ (ձախ) ձևս զնդին կազմեցին: Իրրև անտի արեգակն ծայրս արձակէր (ծագել), առհասարակ ի զբահաւոր պատենազէն (զրբխւլք, զափրաւս) պղնձապատ վահանացն նշոյլք (ցոլացում) զլիբարբն փայլատակէին (փայլ արձակել), և ճառագայթի հասանէիև (լոյս կը ցոլանար) իրրև ի փայլատականց (կրակիին փայլելը) ճրոյ: Եւ երկայնէր ճակատն և

զնդոյր (կը սարսուռէր) զբարձամբբ լեւանցն, զձորովք և զխորովք և զղաշտիւք: Եւ խաղային յառաջ առհասարակ կարգեալք և կազմեալք, միաբան շարժէին առհասարակ ամենեքին որ լսէին զձայն բարբառոյ բազմութեանն, զշաչին զինու և զշառաչին, զերթիվարացն Սնդիւն, զտնածայն վահանաւոր վառելոցն: Եկն եհաս Յուդա խրով զնդան: յարձակեցաւ, ի դիմի հարսս զնդի Սազաւորին. յայնմ տեղոջ յանդիման Սազաւորին վեց հարիւր հեծեալ սպառազէն զիՍաւալ կացուցանէր: Յայնմ վայրի դէտ ակն ի վեր ամբառնայր (դիտել, նայել) Եղիազար Աւարան. տեսանէր զմի ի զազանաց անտի վառեալ զարդարեալ ի զէն արթունի և նշանս արձակեալ (դրօք բաշտում), համարեցաւ թէ արքայն իսկ ի նմին իցէ. յարձակեցաւ ի վերայ զնդին, յաջ յահեակ կոտորեաց, չորս մինչև եհաս ի փիղ անդր նշանաւոր. զէն վերացոյց և եմուտ ի ներքոյ, եհար և անդէն կործանեաց. և էջ նստաւ փիղն ի վերայ և զնս անդէն ճմլեաց: Նորս իրրև տեսին զգօ-

բումբին Թագաւորին, խոյս ետուն. և խօսեցաւ նա ի հաշտութիւն խաղաղութեան Բեթսաւր բաղաբին, և Ելին սփռեցան նորա ի բաղաբէ: անտի զի ոչ զոյին նոցա անդ համբարբ (պաշար): Եւ Թագաւորն պաշարեալ պահէր զսուրբ շաղաբն աւուրս բազումս. և շուրջ զնովաւ կանգնէին մանզզիոնս և մենքենայս, հրբացանս և բարընկէցս (ֆար ցետոլ) որմբարբարս (խտեոբ ֆար ցետելու) և բաղիստըր, նետաձիգ աշտարակս և աշտարակս պարսաւորաց: Դարձեալ և նորա ի բաղաբէ անտի սկսան կազմել մենքենայս առ մենքենայս նոցա. մարտ եղեալ կռուէին աւուրս բազումս. բայց համբար ինչ ոչ գտանէին, զի գաղթականք աշխարհին սպառեցին զհամբարան մըծերեալս (ժողլուած), և սոյն սասակացեալ էր ի վերայ նոցա: Իրբև լուաւ Լիւսի եծէ Փիլիպպոս դարձաւ ի Պարսից և ի Պարթևաց, և զօրքն ամենայն ի ևս հասան (անոր յարեցան), և ինքն կամի հասանել ի վերայ իրաց աշխարհին, եկն և ասէ նա ցարբայ. նեղին զօրքս հանապագ. համբարբ նուագեալ են և կերա-

կուրք կարծեալ (լմնցած) են. և տեղիդ յորոյ վերայ պատերազմդ է՝ ամուր է և անհնարին (անառիկ). արդ եկայք ի հաշտութիւն խօսեցարուք. դաշինս կրուեսցուի (զաւիցնի րնել), խաղաղութիւն արասցուք ընդ արս ազգիդ այդորիկ: Բաւնս հաստեացուի (պայման դնել) մեր ընդ նոսա կալ նոցա յիւրաբանչիւր օրէնս իրբև զառաջինն. զի վասն օրինացն իսկ իւրեանց բարկացան նորա. ի վեգ եկին (դէմ դարձան) և արարին զայս ամենայն: Հաճոյ թուեցաւ բանն առաջի Թագաւորին, և արձակեաց նա հրեշտակս խօսել ի խաղաղութիւն, և ընկալան:

Յ. Մակար. Գլ. Զ.

Յամին հարիւրորդի յիսներորդի յառաջնում համբարձաւ Գեմետրիոս Սելևկեան ի Հոռոմ բաղաբէ. և եկն նա սակաւ զօրօք ի բաղաբն ծովեզերեայ. և Թագաւորեաց նա ի նմա: Եւ եղև իրբև մտանել կամէր Անտիոքոս ի տուն Թագաւորութեան հարց իւրոց, շուրջ եղեն, պատեցին զնա զօրք բազումք. ձերբակալ արարին զԼիւսի և զԱնտիոքոս կալեալ

կապեալ ածին առ Դեմեար: Նա հրաման ետ և ստէ, Բնաւ զերեսս նոցա ինձ յակն մի աբկաւնիֆ (մի ցուցնէֆ), և տարան սպանին զնոսա . և նստաւ յամոռ Թագաւորութեան Դեմեար: Եւ եկին առաջի նորա արբ անօրէնք ամբարիշտր յազգացն Իսրայելի . և Յակիմոս զլուխ էր նոցա, զի ինքն իսկ անսայր (կրպաւտր) բանանայութեանն . ամբաստան եղեն զժողովրդենէն և ասեն, Գորոյս ըսպատեաց Յուդա զմեզ զեղբարս իւր և զքո բարեկամս, և զմեզ ցրուեաց յերկրէ անտի: Եւ ընտրեաց կայսր զԲաբիդ սիրելի զարբայի, իշխան մեծ հաւատարիմ յարբայութեան իւրում, և արձակեցին զնա և զանօրէնն Յակիմոս ընդ նմա . և ետ (բազաւուրն) հրաման խնդրել զվրէժ որդւոցն Իսրայելի: Զու արար, խաղաց զնաց Բաբիդ, և հրեշտակս արձակեաց ի տեղւոյէ անտի առ Յուդա և առ եղբարս նորա խօսել ընդ նոսա ի խաղաղութիւն բանիւք նենգութեամբ . և նորա ոչ ինչ անսացին բանից նորա: Սկսան ժողովել առ Բաբիդ և առ Յակիմոս ժողովք զպրաց որ խնդրէին զիրաւունս: Նախ

Ասիդացիքն էին յորդւոցն Իսրայելի որ խնդրէին զխաղաղութիւն . զի այսպէս համարեցան եթէ այր բանանայ ի գաւակէ Անարոնի եկեալ է ընդ զօրսն . ոչ ինչ տացէ մեղանչել մեզ: Եւ խօսեցաւ ընդ նոսա բանս խաղաղութեամբ և երդմնի եղև (երդում ըրաւ) նոցա եթէ ոչ ինչ տաց մեղանչել մեզ, և հաւատացին ինա, և նա առ ի նոցանէն արս վամսուն և սպան յաւուր միում: Եւ անկաւ ան և երկիւղ ի վերայ ժողովրդեանն, զի ասացին Թէ Զիւր ի նոսա իրաւունք և ոչ ճշմարտութիւն . զի անցիկն ըստ հաստատութիւն և շս երդումն (երդումը չպահեցին) զոր երդուան: Զուեաց Բաբիդ յերուսաղէմէ և եկն բանակեցաւ ի Բեբաէթ . և առաքեաց կալաւ նա զբազումս ի նոցանէ, յարանցն ինքնեկաց (ինննեկ, ինննիւրեն եկող), և հրամայեաց փողոտել ի ջրհոր անդր ի ներքս: Իբրև ետես Յուդա զչարիսն զոր արար Յակիմոս և որ ընդ նմա էին որդիքն Իսրայելի, յարձակեցաւ նա ի վերայ Հրէաստանի շուրջանակի զսանձանօք նորա, և արար վրէժ ինդրութիւն ի վերայ արանցն որ

ինքնակամ գնացեալ էին ի Հեթանոսս .
և կարճեցան (դադրեցան) նորա այնու-
հետե դառնալ անդրէն յերկիրն Հրէաս-
տանի :

Իբրև ետես Յակիմոս եթէ միւսանգամ
ևս զօրացաւ Յուդա , և զիտաց թէ Ոչ
կարեմ ժոյժ ունել (դիմումալ) նմա ,
դարձաւ անդրէն առ Թագաւորն Հարա-
խոս լինել զնմանէ : Եւ առարեաց Թա-
գաւորն զՆիկանովրա , մի ի փառաւոր
յիշխանաց անտի որ մանաւանդ ատեայր
և Թշնամուծեամբ կայր ընդ կողմն Իս-
րայելի : Եկն եհաս Նիկանովր զօրօր
բազմօք , և առարեաց նա առ Յուդա
բանս խաղաղութեան նենգութեամբ . Մի
եղիցի կոխ ընդ իս և ընդ ձեզ . եկից
ես սակաւ արամբ տեսանել զերեսս ձեր
խաղաղութեամբ : Եւ եկն Յուդա և ողջոյն
ետուն միմեանց խաղաղութեամբ . և զօր-
քըն նակատեալ պատրաստեալ էին յար-
ձակել ձերբակալ առնել զՅուդա : Իբրև
ազգ եղև բանն այն առ Յուդա եթէ նեն-
գութեամբ կկեալէ զնմանէ (զանի առ-
նելու եկած է) , խոտկեցաւ , խորշեցաւ
(բաշուիլ) , մերժեցաւ , հեռացաւ և այլ

ոչ կամէր տեսանել զերեսս նորա : Իբրև
ետես Նիկանովր եթէ յայտնեցաւ խոր-
հուրդս նմա , խաղաց պատահել նմա
պատերազմաւ ի կողմանս Փարսաղայ :
Հասին նակատեցան երկորեան ի միմեանս
և ընդ միմեանս բախեցան : Ի պարտու-
թիւն մատնեցաւ , խորտակեցաւ զունդն
Նիկանովրայ , և անկաւ նախ ինքն ի սուր
սուսերի ի մէջ երկուց նակատուցն : Իբրև
ետես գւնդն եթէ անկաւ Նիկանովր ,
գեղեղնկեց յիմեիմ (զէնքեր բողուլ) ,
ի փախուստ դառնային , սորա զհետ եր-
թային նոցա օր մի մինչև եկին հասին
յԱզերա . և հարկանէին զփողս նշանաց
զհետ նոցա , և ելանէին յամենայն բա-
ղարաց անտի Հրէաստանի շուրջանակի
և կրճատէին (նամբան կտրել) զնոսա :
Եւ անկան յայնմ աւուր ամենեքին ի սուր
սուսերի և ոչ մնաց ի նոցանէ և ոչ մի :
Եւ եկին խառնեցան ընդ աւար , ընդ կա-
պուտ , ընդ զէն , ընդ զանձ , ընդ կահ
բանակին . և զզլուխն Նիկանովրայ աջոյ
ձեռամբն հանդերձ զոր իշխեաց ձգել
նա նպարտութեամբ ի տաճար անդր ,
բերին պրկեցին (կապել) զնա յանդիման

Երուսաղէմի: Եւ ուրախ եղև ժողովուրդն յոյժ, և արարին զօրն զայն տարեկան (80ն) մեծ, և կարգեցին ամ յամէ զօրն զայն տօն տարեկանաց, զերեքտասանն բորոյ ամսոյն Ադարայ: Իբրև լուա Դեմետր զի անկեալ կործանեալ էր Նիկանովր զնդաւն իւրով ի նոցանէ պատերազմաւ, անդրէն կրկնեալ յղեաց զԲաբիդ և զՅակիմոս և զյառաջակաղմն Յևոյն իւրոյ ընդ նոսա յերկիրն Հրէաստանի: Եւ զնացին ի ծանապարհն Գաղղաղայ և եկին քանակեցան մերձ առ Երուսաղէմ. և չուեցին զնացին հասին ի Բերէթ քսան հազար մկնդաւոր (նիզակաւոր) արամբբ և երկուք հազարօք հեծեալ սպառազինաւ: Եւ Յուդա էր բանակեալ յԵղիշա, և երեք հազար սպառազէն ընախբբ, իբրև տեսին զամբոխ բազումեան զընդին, երկեան յոյժ. և բազումք թօթափեցան (թողուցին անիկայ) ի նմանէ. և ոչ որ մնաց առ Յուդայի բայց ուժ հարիւր հեծեալ սպառազէն: Իբրև ետես Յուդա մէ թօթափեցան զօրքն ի նմանէ և պատերազմն նեղէր զնա, նեղեցաւ ի սիրտ իւր. լուծաւ, լքաւ, անկաւ. սկը-

աւա խօսել ընդ մնացեալսն և ասէ. Եկայք, հարցուք ի դիմի. Սերևս կարտացուր կծանեւ (կոսորել) ինչ ի նոցանէ: Եւ ինքն յարձակ յարձակ խաղայր. և զօրքն մատուցեալ պաշարէին զարձուցանել անդրէն. սկսան խօսել ընդ նրմա և ասեն. Այր դու, նոցա ինչ մեք ոչ կարեմք ստնանել (բաւ մը ընել, վնաս ընել). բայց այժմ զանձն սպրեցուցանել ուշ դիցո՞ւք (նայինք, ջանանք). հապա զարձցուր ժողովեցուր զեղբարս մեր, ապա մարտիցուր՝ մէպէտև իցեմք սակաւք: Պատասխանի ետ նոցա Յուդա և ասէ. Քաւ լիցի ինձ առնել զիրսդ զայդ ի փոխուստ դառնալ ինձ ի նոցանէ. եմէ հասեալ իցէ ժամանակ մեր, մեոցուք քաջութեամբ և ոչ խառնեսցուք զանուն վատութեան մերոյ ընդ արուձիւնս (արիւնքիւն) քաջութեան: Եւ ելին զօրքն յարարանչիւր բանակէ և ճակատեցան դէմ յանդիման միմեանց. երկու զունդք լինէին, զունդքն բարիդեան սպառազինաւ. պարսաւորքն և սղեղնաւորք առաջի զնկին խաղային, և նահատակին յառաջագոյն խաղացեալ էին: Բայց Բարիդ

յաշուճ թևի անդ ձեպէր զգօրսն . ի ճայն փողոյ տազնապաւ յառաջ ժառուցանէր : Եւ զունդն Յուդայեան փող հարեալ ի վերայ յարձակեալ գային , մինչև երկիրն շարժէր յամբոխ (խառնածայն) աղազակէ անտի երկոցունց կողմանց . և ելև պատերազմն խառնեալ անդադար յառաւտտէ մինչև յերեկոյ : Իբրև ետես Յուդա եթէ Բաքիդդ ընտիր ընտիր զօրօք յաշուճ թևի անդ է , զընտիր ընտիր սպառազինաց յիւրմէ զնոյէ անտի յառաջ կոչէր , բաշալներէր և անդէն ի վերայ յարձակէր : Ի նմին ժամանակի զաջակողմն թևին բեկանէր և զձախուն արկանէր . և անգատին առաջի արկեալ փախտեայտ ասնէր մինչև ի կողմանս վերինս Ազովտայ : Եւ որ ի ձախակողմն թևի անդ էին՝ իբրև տեսին թէ աջակողմն թևին բեկաւ առաջի Յուդայեանց , գային խառնէին և զՅուդա զնդաւն հանդերձ ի մէջ արկանէին : Յայնձ վայրի վիրաւորք յերկուց կողմանց անկեալ ընդ երկիր Յաւալէին : Անդ անկանէր Յուդա առաջին նահատակօքն (ախոյեան , յարձակող) . և որ մնացեալ էին՝ ի փախուստ զառնա-

չին : Դարձան Յովնաթան և նմաւոն , եղբարքն երկոքին , բարձին զՅուդա , տարան Յաղեցին իշիրխն հարց իւրեանց : Լացին , կոծեցան որդիքն Իսրայելի կոծ մեծ . սուգ առին աւուրս բազումս և սկսան խօսել և ասեն . Զինորդ անկաւ , կործանեցաւ հօր փրկիչն Իսրայելի :

Այլ ուրեք ուրեք մարտ կամ ճակատ կամ մղել պատերազմի կամ քաջութիւնս ինչ զոր արարեալ է Յուդայի՝ զբեցաւ իսկ ոչ յայսմ մատենի . զի բազում էր կարի յոյժ :

Ս. Մակար Գլ. Է. Ը.

Որ զօրացն զօրավարքն էին Տիմոթէոս և Ապողոնիոս քաջեան և ի վերայ սոցա նիկանովք՝ ամենեկին ոչ տային զլալ (հանգչիլ) և զաղարեւ նոցա : Այլ Յուպէացիքն եկին բարեխօսք . ստիպէին (զգօրավարսն) որ շուրջ զնորօք Հրեայքն էին՝ կանամբք և մանկտուով ամել զնոսա նաւուք . և նորա յանձն առին իբրև թէ ի խաղաղութիւն միարանութեան առին ամել զնոսա : Սորա (Հրեայք) յանձն իբրև ոչինչ կասկած կամ կարծիս ի մտի ունել : Ածին զնուսա . ընկուղիւն (ընկղմել)

ի ծով ոչ սակաւ բան զերկերիւր մարդ : Իբրև զգաստ եղև (խնացաւ) Յուդա վասն անօրէն խակումեան (ապստամբութիւն) վնասին որ եղև . ետ պատուէր զօրացն որ զիւրեան էին՝ կարդալ առ արդար դատաւորն : Յայն վայր վաղվաղակի հասանէր ի վերայ մահապարագան, և զիշերայն զնաւահանգիստն հրձիգ աւառիկն (կրակ սալ, վրնկկցնել) և զնաւն այրեցին, և որ ի նոսա ապաստան եղեն՝ անդէն խոցտոնցին : Եւ զամուրսն ի պահ զգոշուքեան փակեալ (պաւարելով)՝ դարձեալ ժամակալ յիկեր (որուել, խօսք սալ) ի դարձին միւսանգամ առհասարակ սատակել զագզն Յուպէացոց : Ենսա նա և ի վերայ Յամնէացոցն, իբրև զնոյն զորձ կամէին զորձել և ի վերայ իւրեանց քաղարակից Հերբայեցոցն : Գիշերախառն հասանէր ի վերայ Յամնէացոցն և զնաւահանգիստն նաւորքն հանդերձ հրձիգ անէր, մինչև ճառագայթք (զուսաւորութիւն, ցոլացում) հրոյն յերուսաղէմ երևէին . զի էին անտի անդր վտաւանք (մղոն) իբրև չորեքհարիւր ուժտուն :

Եւ անտի կամեցին (շուսով հասցիլ) իբրև քսան վտաւանաւ ի վերայ Տիմոթէի, և անկանել կամեցան . ընդառաջ եղեն նմա տանկիք (Աւարացի) իբրև հինգ հազար և հինգ հարիւր հեծեալ . և իբրև մարտն սաստկացաւ, զունդրն ի միմեանս հասին : Գունդն Յուդայեան յուսացեալ յօգնականութիւն Տեառն՝ ըզբարենշան նշան յաղթութեան առաջի աչաց տեսանէին : Իբրև ի պարտութիւն մատնեցան արօտականքն (նովիւ, վրանարմակ), առաջի կացին զնդին Յուդայեան, և հնազանդեալ առաջի անկեալ դաշինս հաստատել խնդրէին . և խոստացան ևս խաշինս տալ նոցա . և ի բազում պէտս պէտս օգտակար լինել նոցա : Խորհեցաւ Յուդա ևժէ շատ ինչ իբր են յորում օշուտ են նորա նոցա, յանձն առ ներեաց և արար ընդ նոսա խաղաղութիւն : Նորա իբրև դաշինս հաստատեցին, յիւրաբանչիւր բանակս սխուեցան : Սորա ասպետակ եղին (յարձակիլ կողովպետ համար) ի կողմն մի, զքաղաք մի ամբացեալ պարսպօք, լցեալ պէս պէս խառնիճաղանճ ազգան՝ և զայն

պատեալ պաշարեալ պահէին: Իսկ որ
ի ներքս անդ էին՝ ի պարսպացն ամրու-
թիւն յուսացեալ էին, և ի համբարոցն
(պաւար) բազմութիւն հայէին. հպար-
տագոյնս արհամարհանօք ընդ Յուդա և
ընդ զօրսն հայէին, և բանիւք ևս նախա-
տանաց կսկծելեօք հայհոյէին զնոսա, և
խօսէին զայն ինչ զոր ոչ էր արժան:
Իսկ նորա (Յուդայեանք) խռւմք արարին
(ժողովուիլ), առհասարակ ի վերայ պա-
րսպացն զազանարար յարձակեցան,
հասին առին զամբացեալ քաղաքն և
անդ ինձա բազում կոտորածս զօրացն
գործեցին. մինչև ծովակն որ զնովաւ
շուրջ էր, զի էր ինքն որչափ քան զեր-
կուս վառանն, խառնեալ արեամբ
երևէր:

Եւ անտի պարզեցան (սարածուեցան)
մեկնեցան ի կողմն Քարայի իբրև վտա-
ւանօք հինգ հարիւր և յիսուն. անդ զը-
տանէին զՏիմոթէոս ոչ ինչ գործ ի ձեռս
յաշողեալ, լուծեալ լքեալ ի զօրութենէ
իւրմէ. սակայն թողեալ էր պահապանս
զօրս ի տեղւոջ միոջ ուժգին ամրացեալ:
Ապա Դովսիթէոս և Սոսիպատրոս, արք

հզօրք զօրաւարք ի Մակարայեցոց զնդէ-
անտի, իբրև արտաքս ըստ զօրսն ելեալ
շրջէին զնդաւն իւրեանց, եկին դիպեցան
ամրոյն այնմիկ, հարին, սպանին, կոտո-
րեցին ի նձա իբրև աւելի քան զտանն
հազար այր: Իսկ Մակարէոս զզօրն
ամենայն ի գունդս գունդս բաժանէր.
և ինքն իւրով զնդաւն ի վերայ Տիմոթէի
հասանէր. և զնովաւ էին զօրք վահան
ի ձեռին երկրտասան բիւր և հեծեալք
իբրև երկուհազար և հինգ հարիւր:
Տիմոթէոս իբրև զգայր (իմանալ) գար-
շաւանն Մակարէացոց, արձակեաց
վաղվաղակի զկասն և զգունձ. և զկին և
զմանուկ զօրացն որ ընդ իւրն էին՝ յա-
ժուր անդր Կառնացոց յուզարիկէր. և
ինքն ամուրն անհնարին էր առ պաշարել
վասն դժուարամատոյց (անմատչելի,
անառիկ) նեղութեան ամրութեան վայ-
րացն: Այլ իբրև երևեցաւ գունդն Յու-
դայեան, յառաջ զեռալ (յառաջ զալ
բազմութեամբ) սկսան զօրք թշնամոյն.
զի ահ ամենակային ի վերայ անկեալ՝
արտաթափս (զարհուրած) անդէն և անդ
մերկեալ ընդ միմեանս պոդեր պոսրեք

(սխորելով իրար անցնել), և սոճատարակ ընդ ամենայն կողմանս ի փախուստ դարձուցանէր . և այնք բազում էին որ առ անին յիմարութեան ընդ իւրեանց զհեն երանէին (իւրեմ գիրեմ սպաննել): Իսկ զունդն Յուդայեան սաստկագոյն հալածանօք բռնուն ի վերայ եղեալ (բրտնադատել) զփախստեայսն տանէր . ի նովին տեղուչ տապաստ արկանէին իբրև երիս բիւրայր տրտերազմի ի մարտիկ զօրէ անտի . և ինքն Տիմոթէոս զիպէր առաջի գնդին Դոսիթեան և Սոսիպատրեայ: Արդ ի ձեռն անկեալ նոցա՝ ազաչէր Յողուլ զնա կենդանի, զի սաւր բայ՝ Բագմաց ի ձէնչ են ընտանիք առ մեզ և եզրարք, զամենեւին զնոսա ողջս բովանդակս (սղջ առողջ) փոխանակ միոյ զլիսոյ խոյ ի ձեզ արձակեցից . և այնուրանիւք հաստատեալ, փոխանակ իւր զբազումս արձակելոյն, Յոյլ ետուն նմա վասն եզրարցն փրկութեան: Նա իբրև ել անկաւ յամուր անդր, կոտորեաց յայնցանէ զոր խոստացան արձակել աւելի բան զերկուս բիւրս մարդկան:

Նորա նոյննեայն արշաւեցին ի քա-

ղար մի ամուր եփրոն անուն՝ յորում էր բնակեալ ինքնին Լիւսիաս . և բազումք արտաքոյ պարսպացն, ապաստան յամուրն և ի հանդերձս (պարսասուրխն) մեքենայից նետիցն, և ի զինուն պատաստութիւն, հաստատեալ կային և մտադիւրագոյնս ներքուստ արտաքս մարտնչէին: Իսկ սորա վազվազակի ըզբաղարն ամրութեամբն հանդերձ ի ձեռն տանուին. անդ ի ներքս հարկանէին, կոտորէին, տապաստ արկանէին իբրև երկուս բիւրս և հինգհազար այր: Անտի տապատակ զնէին ի բազար մի Սիլւամացոց որ ի բացեայ էր յերուստղէմէ իբրև վեցհարիւր վտաւանաւ. որք զանձինս իւրեանց երախտաւորս համարէին առ ազգն Հրէից . և ինքեանք ևս Հրեայքն որ ի ներքս բնակեալ էին՝ վկայուչ իւրեմ Տայիմ (վկայել) երախտեացն զոր նոցա ի քաղաքացեանցն գտեալ էր ի ժամանակի նեղութեան իւրեանց: Նորա, իբրև խաղաղութեան պատասար իմտկարայեցոց զնդէ անտի աշողեցու, ձայն բարձին ի դունդ անդր յայմնեալ յառաջ առաւել ևս յազգս նոցա հնազանդութիւն պահն-

լոյ : Սորա զանցին զՌոֆ (զանունն զանց ըրին) փութացեալ ի քաղաքն Երուսաղեմացւոց . զի տօնք Լեւիներորդ շարաճակրօնիցն մերձ ի վերայ հասեալ կային :

Այլ իբրև կատարեցաւ տօն պենտակոստէիցն , զիմեցին նորա ի վերայ Գորգեայ որ կողմնապահ (կուսակալ , սահմանակալ) կայր կողմանցն Եղովմայեցւոց : Նա ել ընդ առաջ նոցա երիւք բիւրուք վահանաւոր զօրու և չորիւք հազարօք հեծելազօր գնդաւ : Իբրև յայսկոյս յայնկոյս միմեանց ընդդէմ ճակատեցան , դէպ եղև սակաւուց յԵրրայեցւոց զնդէ անտի անկանել ի մէջ երկուց ճակատուցն : Դովսիմէոս ոմն անուն ի Տովբեկենացւոց զնդէ անտի , այր հօգօր , սպառազէն , պատերազմող , յարձակեալ զայր ի վերայ Գորգեայ . և այն ինչ կամէր զանօրէնն ձերբակալ կալեալ կապեալ առաջի Մակարէացւոց զնդին պատարագ մատուցանել , և անտի վառեալ մի ի Թրակաց զնդէ անտի զուս հարկանէր , ի վայր քարշէր և զԳորգին ի ձեռաց նորա Թափէր , մագապուր ան-

դոպրեալ (հազիւ ազատելով) յամուրն փախտեայ անկանէր : Իբրև երկայնագոյն լինէր նոցա մարտ պատերազմի և բազում կոտորածք ի միջի լինէին , յայնմ ժամանակի զուեղն Մակարայեցւոց խրախոյս բարձեալ իւրեանց բարբառովն՝ մեռն ի գործ առնելին (գործի սկսիլ) և զԳորգի հանդերձ զօրօքն ի փափուստ դարձուցանէին : Ի վաղիւն զայնն ընդ կողմն Հրէաստանի ամփոփել զմարմինս անկելոցն ի պատերազմի . զի տոհմային (համազգի) եղբարքք հանդերձ յիւրաքանչիւր շիրիմս առ հարսն իւրեանց ծածկիցեն : Եւ իբրև հասանէին ի ճակատուն տեղի , զտանէին զիւրեանց եղբարց զհակունան , և ի ներքոյ հանդերձից նոցա յուռում (ղիւրակաց բան) , ուշուև և յժժանս (կախարդական բան մը՝ վրան կախելու համար) յամենայն կոոց ուսընդանում (չափիւսող) ունէին . ուստի մանաւանդ զարշէին օրէնքըն , և զՀեբրայեցիսն յայնպիսի զօրծոց ամեննին ի բաց մերժէին : Ապա իբրև զայն գտին , ստուգեցին ի միտս իւրեանց եմէ կոտորած նոցա յայնց

պատճառաց լեալ իցէ : Ապա ամենեքին առ հասարակ օրննէին զարդար զգատաւորն զՏէր որ զգաղտնի ծածկեալսն ի յայտնութիւն դարձուցանէ . և անկեալ խնդրուածս առնէին զեղեալ անցեալ ըզ մեղսն զայն արտի մտօ՛ (անկեղծաբար) Թողուլ նոցա : Քաջիկ ևս Յուդա մխիթարէր զզօրսն և աղաչէր զգոյշ լինել վասն նորին մեղաց . Զի ձերովք աչօք տեսէր, ասէ, զպատուհասդ եղևալ վասն մեղացքն եղելոց :

Բ. Մակար.

Յամին հարիւրորդի բառասներորդի իններորդի՛ դէպ եղև առ ժամանակօքն Յուդայ, եկն Անտիոքոս բազում զօրօք, Լիւսիաւ հանդերձ, ի Հրէաստան մտուսան բիւրու վահանաւոր զօրօք, հինգհազար և երեքհարիւր հեծելազօր գեղաւ և քսան և երկու փղօք, երեքմարիւր գերանդազէն (գերանդեով զիմուած) կառօք : Անկեալ (յաբեալ) էր և Շիմոն ի նոսա ի խնչս կերպարանալս (կեղծաւորաբար, ի վերին երեսս), իրբև Թէ բարեխօս էր ի խաղաղութիւն աշխարհին, բայց սրտի խորհրդով ցանկացեալ

էր քահանայապետութեան աշխարհին : Իսկ արքայ, արքայից արքայ, յոյժ յուզեաց զսրտմտութիւն բարկութեան Անտիոքայ ի վերայ անօրէն Շիմոնի . մանաւանդ Լիւսի ևս ցուցանէր Թէ սա է պատճառք ամենայն չարեաց որ լինին յաշխարհի անդ : Հրաման տայր (Թագաւորն) ըստ օրինի ի նմին տեղւոջ կալեալ կորուսանել : Եւ էր ի տեղւոջ անդ աշտարակ մի յիսուն կանգուն շինեալ, լի մոխրով, գործած բոլորշի (կլոր, բոլորակ) յամենայն կորմանց . զուռն առ ի շեղ (ծուռ, զառ ի վայր) ի ներքսակողմն ի մոխիր անդր առ շեփ (զառ ի վայր, ուշուրում) շինեալ . յայն արկանէր ըզ վնասակար տաճարին : Այսպիսի օր հասաւ (մահն) հրամայեցին զանօրէն Շիմոն ի միջոյ շնչել, զի մի հողոյ (քաղման) մի պատանաց յիւրում բնակութեան աշխարհին արժանի լիցի : Քանզի բազում չարիս էր ցուցեալ նորա ի սեղան անդր, ուր հուրն սրբութեան կայր և ածիւնն (կրակ մոխրախառն), վասն այնորիկ մոխրահեղձոյց (մոխրով խղղուած) մահու զկատարած իւր վախճանէր : **Բ. Մակար.**

Անտիոքոս արքայ առաւել վայրենացեալ խորհրդով զայր պատրաստեալ չարաչար տանջանս քան որ առ հարբն եղեն հասուցանել ի վերայ Հերրայեցոց: Իբրև զայն զգայր Յուզա, պատուէր տայր ժողովրդոցն զցայզ և զցերեկ կարդալ առ տէր. միխիթարէր զնոսա ակնմիկ զցաղ (սիրս առնուլ). և ինքն առնոյր զժերակոյտ ժողովրդեանն առանձինն. ի խորհուրդ մտանէր: Պնդեսցուր (աւրացնել, գոցել), ասէ, զբաղարսդ, մինչչև զօրաց Թագաւորին ի ներքս ի Հրէաստան մտեալ է. և մեր ելցուր բազուցեամբ մահու չափ մարտնչել ի վերայ օրինացն, քաղաքին և տանաքին, աշխարհի և տէրուցեան: Իբրև զայն ասէր, պնդէին (դիմել) վաղվաղակի ի կողմն Մովզիիմ քաղաքի զօրօքն հանդերձ: Բանակ հարկանէր (բանակիլ), զնշան բաշխէր, յանձն առնէր Աստուծոյ զանձն և զզօրսն և զյաղթուցիւնն: Եւ առնոյր զԱրիստիդէս ընտիր ընաիր երիտասարդ վառելովք. անկանէր (յարձակիլ) զիշերի ընդ բանակս Թագաւորին ի ներքս զսրահակօքն. կոտորէր զգիշերապատ

դոնապահան, և զգլխաւոր փղացն փղապետան հանդերձ անդէն սպանանէր. և այնպէս զդոնապահան տապաստ արկեալ աշտէն դիմէր (աս դիմ կուգար): Յայնմ ժամանակի զամենայն բանակն խոովուցեամբ և զողուցեամբ ընոյր. և ամենքին լքեալք և լուծեալք և սպառեալք և տարակուսեալք յայն առաւօտն հասանէին: Իսկ Թագաւորն որ զայսպիսի ճաշակս քաշարտուցեան քաջուցեան զերայեցոց գնդին առնոյր, խելօք (հնարով, խորամանկութեամբ) միւսանգամ փորձ փորձէր. և ի Բեթսովր ասպատակեալ պահ պահեւ զպաշարուսն մասուցանէր (կը պաշարէր). սակայն և անդ յարձակեալ մարտուցեալ ի պարտութիւն մատնէր: Զի որ ի ներքս անդ էին ինքնին Յուզա նետ և զէն և համբար ըս ընդ աներևոյթ կողմանս ի ներքս մատուցանէր: Այսց խորհրդոց առ Թըշեամի անդր Ռոզոկ անուն ի Հրէից գնդէ անտի մասն եւ զուշակ յիւնէր (մասնել, խաւար սալ). բնեցաւ, խնդրեցաւ զըտաւ, պատմեցաւ, ի սուր սպառեցաւ. Իբրև ազդ զգուցուցեան եղև Թագաւորին

ամբրականացն բռնութիւն, սկսաւ. Յողեայ զգօրութիւնն, նենգաւ ջանալ ընդ ամբրականն. դաշինս կռէր և յառնուչ առնէր (առնելու վրայ ըլլալ) զամուրսն: Անդէն անդուստ յարձակէր ի կողմն Յուզայեանց. և յերկոցունց կողմանց իմարտութիւն մատնեալ՝ վատթարեալ գտանէր:

Այս ազդ եղև նմա մուկղին գնացքն Փիլիպպեայ. զի բռնութեամբ փրարար ի վերայ իրացն արքունի հասեալ շրջէր յաշխարհին. յուծաւ, լքաւ, տրամեցաւ. աղաչեաց զԵբրայեցիս և հուանեցաւ նոցա. ուխտ եղ. եղիմևի աւստ (երդումքաւ) զամենայն իրաւունս նոցա անդրէն դարձուցանել. զխաղաղութիւն հաշտութեան ի մէջ հաստատեաց. մատոյց պատարագ և մեծարեաց զտաճարն. ի գում սէր քաղցրութեան մարդասէր լինէր ընդ ամենայն տեղիս նոցա: Փառաւորեաց զՄակարէ և ճոխագոյն եւս (աւելի մեծ իբխանութեամբ) կացոյց ըզ նա ի վերայ նոցա քան զառաջինն. և եմոյ անդ սպարապետ ի վերայ աշխարհին զճեղեմոնիդէս. ինքն եկն եմուս ի Պաղովայիս: Բարկացեալ յոյժ էին քա-

ղարացիքն վասն ուխտիցն հաշտութեան. ոչ հանգարտէին, այլ ի նմին խաղութեան կային, զի անդրէն լուծցէ (աւրել) զհաշտութիւն հաւանութեանն: Մատեալինքնին լիւսխտ, առաջի եկաց իմաստն սրտք. հասնաց զմտան, մեղմտոյց, դարձ արտք անդրէն ի կողմանս Ատիւրացոց: Այն արշաւան Սաղաւորին այսպիսի դարձիւ վճարեցաւ:

Բ. Մակար.

Յետ երկց ամաց ժամանակի զէպ եղև զիմել Դեմետրեայ սելևկեանց ի վերայ Հերրոյեցոց ընդ երեքքաղաքեան նաւահանգիստ, մեծաւ գնդաւ. բազում զօրօք ի ներքս յաշխարհամէջս անդր արշաւել, մերժել զԱնտիոքոս և զնորուն եղբայր լիւսխտ: Աղկիմոս ոմն անուն էր քանաւայապետ լեալ յառաջ, եկն եկաց առաջի արքայի Դեմետրեայ, մատուցանէր նմա պատկս ոսկիս և արմաւենիս և ոստս Սաւս ի պատիւ մեհենին. և զայն օր լուս լինէր. բայց ժամանակի սպասէր իւրում անմտութեանն օգնակն զտանելոյ: Իբրև զէպ եղև օր մի ի խորհուրդ կուել զնա Դեմետրեայ, սկսաւ հարցու-

նել զնա արքայն . Յինչ օրէնս, յինչ կա-
մլս, յինչ խորհուրդս կան ընդ մեզ Հեր-
րայեցիբոյ որ ի Հրէաստանի են : Այսպէս
ետ պատասխանի . Ասիդացիբոյ որ ան-
ւանեալ են ի մէջ Հրէիցոյ, որոց սպարա-
պետ և զօրաւար Յուդա Մակաբէ համ-
բարձեալ է, զօրամողով են . ի մարտ
պատերազմի պատրաստեալ են . յուզեն
հանապազ զժողովս նոցա և ոչ տան խա-
ղաղութեամբ հնազանդել ձերում տէրու-
թեանդ : Վասն այսորիկ իմ աւասիկ թո-
ղեալ ի բաց զփառսն հայրենի, զքահա-
նայութիւնն, եկեալ հասեալ եմ առ քեզ
նախ վասն իրացս արքունի սրտցաու-
թեամբ ցուցանել և ապա վասն մեր . զի
մեծաւ ծփանօք (մտատանջութիւն, վա-
րանք) մտախօհ հասի առ քեզ վասն
արանցն անմտութեան : Այլ որպէս ընդ
կողմանս կողմանս և ընդ աշխարհս ամե-
նայն խորհուրդս խաղաղութեան և կամս
մարդասէրս ունիք՝ զայն ամենայն տեղե-
կացեալ գիտեմ . այլ մինչ Յուդա կեն-
դանի է, անհնար է խաղաղութիւն առ-
նուլ իրաց արքունի ի Հրէաստանի :
Իբրև նա այսպէս սկսաւ խօսել վասն

նորա, այլ աւագանին (մեծամեծները)
որ Սշնամութեամբ որս պահէին Յուդայ՝
առաւել ևս շուրջ զայրացուցին զՅագա-
ւորն, մինչ անդէն վաղվաղակի հրամա-
յեաց կոչել զփղապետն Նիկանովր, ետ
զօրս ի ձեռն և կացոյց սպարապետ կող-
մանցն Հրէաստանի . արձակեաց մեծաւ
հանդերձաւ (պատրաստութիւն, հետեղէս),
բազում պատուիրանաւ, զՅուդա ինքնին
ի գլխովին զքաւաբ արկանել (ձեռք ձը-
գել), և զզունդն ամենայն յայսկոյս
յայնկոյս ցրել (ցրուել) . անդ կացուցա-
նել զԱղկիմոս քահանայապետ մեծ ի տա-
ճարին : Այն որ ի Հրէաստանէ անտի
ազգքն փախստական գնացեալ էին վասն
Յուդայ, զային պառակտեալք (բաժ-
նուած . մաս մաս) և անդէն խառնէին
ի զունդն Նիկանովրայ . զՀրէիցն թշուա-
ռութիւն իւրեանց փառաւորութիւն հա-
մարէին : Սոքա իբրև լսէին զՆիկանով-
րայ զարշաւանն և զայնչափ յոյզսն
(շարժում) Հեմանոսաց, հող ի գրուի
լիմէիւն (զլուխը հող ցանել), առաջի
ժաւալէին որ ի սկզբանէ յախտենից
հաստատեաց զիւր ժողովուրդ և յամե-

ճայն ժամանակի յայտնապէս ձեռնկայու
 (ձեռք բռնող) լինէր իւրոյ վիճակին
 (ժառանգութիւն . ստացում) : Իրբև
 հրաման տայր զօրավարն (Յուդա),
 փութանակի ընդ առաջ եղև (դիմաւոր
 րել) նմա ի զիւղ մի Գեսամ անուն Շմա-
 տն եղբայր Յուդայ . ի դիմի հարաւ
 (զարևուիլ, կառուիլ) Նիկանովրայ՝ առ
 փոքր մի (էիջ մր) նիզակակցացն յան-
 զգաստութենէ (անզգուութիւն) ի պար-
 տուքիւն մասնեալ (յաղքուիլ) : Սակայն
 չուեալ էր Նիկանովրայ զարանցն բա-
 ջումիւն և զմարտ պատերազմի ի վերայ
 աշխարհին ճգնութեան բաջումեամբ,
 երկնչէր զիրս դատաստանին արեամբ
 վճարել, վասն այտորիկ յեաց կոչեաց
 նա զՊոսիդոնիոս տալ և առնուլ (բանա-
 զնացութիւն ընել) և կռկ դաշինս
 (դաշինք ընել) Իրբև բազում տարուրբր
 (բանագնացութիւն) և խորհուրդր ի մէջ
 չինէին՝ և ի բազումս և զօրագլուխն ըզ
 փորհուրդն սփռէր՝ և զօրքն և սփարա-
 նութեամբ միով հաւանութեամբ զհաշ-
 տութիւն յանձն առնուին . եղին զուխոն
 առաջի և դաշինս կռեցին : Ժամադիր

լինէին (ժամանակ որոշել) միմեանց
 յորում աւուր ի մի վայր հասեալ զուխո-
 սըն հաստատեացեն : Եկին առ միմեանս,
 արքուս արիիւն (նախիլ), խորհուրդ խոր-
 հեցան, դաշինս կռեցին : Յուդա հրաման
 ետ իւրեանց զնդին վառել, պատրաս-
 տել, դարաւաւանոս շինել (զաղտուկ ճեղ
 մը կենալ դիտել), զի մի դաւ ինչ չա
 բազործութեան նոցա ի Յշնամեացն լի-
 նիցի . և այնպէս զգուշութեամբ դաշինս
 ընդ միմեանս հաստատէին : Եւ մտեալ
 (Նիկանովր) շրջէր յերուսաղէմ ոչինչ
 անկարգ և անօրէն գնացիր . զայն որ
 խառնիճադանք զօրս յինքն կռտեալ էր՝
 յիւրարանչիւր տեղիս արձակէր, և ունէր
 զՅուդա զբզանք փափկութեամբ . (մեծ
 խնամով) և մտադիր (անկեղծ) սիրով :
 Այդչեաց կին առնուլ ի նմանէ, զի գուշ
 անկցի եւ զաւակ խառնեացի (սէր եւ
 ազգականութիւն ըլլայ) . յանձն առ
 Յուդա, հաւանեցաւ, հաստատեաց, ըն-
 տանեցաւ :

Իրբև ետես Աղկիմոս զնոցա ընդ մի-
 մեանս հաւասարութիւն և զդաշինսն որ
 ի մէջ կռեցան, վարեաց եկն վաղվաղա-

կի առ Դեմետրիոս . ամբաստան լինէք զՆիկանովրայ և ցուցանէր օտարաձայն այլաձևիս (սարբէր, հակառակ) խորհուրդըս ունել նմա ընդ օրէնս արբունի , զի զվնասակարն իրաց արբունի յորդեգիրս առեալ՝ ժառանգ իւր անձին փոխանակ կացուցանէ : Իբրև լւէր զբանս անօրէն բանասարկուին , ի սրսմտըր իւն քրդիցաւ (բարկացաւ) Յագաւորն . հրաման ետ հրովարտակս տալ , յայտ առնել Սէ չէ հաճեալ ընդ դաշինս հաւանութեանն : Ի նմին հրովարտակի հրաման տայր կապեալ ոտիւր և կապեալ ձեռօք տալ ամել զՄակարէ ի բաղարն Անտիօքացոց : Իբրև այս ամենայն ազգ եղև Նիկանովրայ , խոնարհեալ կործանեալ՝ կայր տրտմեալ ի միտս իւր Սէ ստուծինն ինչ մտցէ ի դաշինս անդր և ուխտքն երիցին տարապարտոց յանխրաւի յոչինչ՝ վըստս ի վերայ առնն արդարոյ : Բայց բանզի զհրամանաւ ինչ ոչ անցանել կարէր զՅագաւորին , սպաս արար (յարմար առքի սպասել) մարթանօք (վարպետութեամբ) զհրամանն կատարել : Իսկ Մակարէոս իբրև ետես յայրատագոյնս

(անամօքաբար) իմն մատուցեալ Նիկանովրայ , և խտտագոյնս և շինականագոյնս (գեղջկօրէն) մերձեալ նորա ի նա , ոչ լաւ համարեցաւ զյանդգնութիւնն . անդէն յանդիման նորա շատ զոր ընդ իրեարս շիթեաց , և ինքն ել զնաց յերեսաց նորա : Իբրև ետես Նիկանովր Սէ այնպէս զձեռօք ոչ կարաց ամել (ձեռք ձգել) զայրն որպէս կամէր , եկն եհաս ի վերայ բահանայիցն . սաստէր (սպառնալիքով հրամայել) նոցա զայրն ի ձեռս տալ վազվաղակի : Նորս երդմամբ հաստատեցին Սէ ամենեւին զայնայր և տեսեալ չիբ մեր : Զկեաց զձեռն իւր ի տաճար անդր և այսպէս երդուաւ . ԵՍէ : ոչ կապեալ ոտիւր և ձեռօք զՅուդա ի ձեռս իմ տայցէք , զայդ տաճար Աստուծոյ հարք յասակ արարից (գետնի հետ հաւասար բնել) :

Հուրս ոմն անուն ի ձերակոյտ ժողովրդենէ անտի , ի զօրացն Երուսաղէմի , այր ընդընկերասէր (բնկերասէր) , մարգասէր յոյժ , բարենշան , բարեճամբաւ , լատ խնամոտ մտաց հայր կարդացեալ Եբրայեցոց . զի յստաջ ժամանակի անդ

զանխառն զանապակ (մախուր, գուս) օրէնան օրինադիր լինէր Հրէութեան՝ ոգւով և մարմնով : Իբրև կամեցաւ Նիկիանովր յայտ յանդիմանումեամբ գծնանմուծիւն յայտնել զոր ունէր ընդ Հրէայնս, հասոյց (զասել) զօր աւելի բան գծինգհարիւր՝ երթալ ի բուռն առնուլ զնոսա : Իբրև հասին զօրքն, զաշտարակն պատեցին և ի վերայ զբանն գուն գործեցին (ջանք, զօր բնել) : Նօրա (Յշնամիրն) ձայն տային միմեանց հուր մատուցանել զի զգուռնն հրձիգ արտացն : Իբրև այնչափ ի վարան սագնայի մտանէր (նեղր մտնել) այրն, ուշ առնէր (միտքը դնել, որոշել) անձին նրամայել (ինկը զինք սպանել), զնել սուսեր ընդ պորտով կամէր ազատօրէն մտանել բան անկանել ի ձեռս անօրինաց և պղծել զանձին ազնուումիւն . և սրովն ուղղորդ (շիտակ) ի ներքս երթայր վասն մեպոյն վճանգի (վուրպալէն) և զօրացն ընդ դրունսն խուժելոյ (բազմալքեամբ մտնել) . կամէր ելանել ի վեր և զանձն ի բարձուէ ընդ պարխայն նոսել (ինկը զինքը պարխայլէն վար նետել) : Նոքա իբրև յերեսանս

այսր անդր խուճապեցան՝ (զիմել բազմալքեամբ) և ի նմանէ ամբօխն փարատեցաւ, և ի զուսերն (սուրբ խօքել) և չորաւ զխրովին . և կանգնեցաւ անդրէն, մինչդեռ զօրն (ուժը) և ոգիքն անդէն կային . եկն յայտ անդր զայրագին լի բարկութեամբ, մինչարիւնն զունդագունդ արտաքս հոսէր և վէրքն չարաչար պատառեալ էին և ամբօխն առաջի անդ յայտկոյս յայնկոյս փարատէր : Ել եկաց ի վերայ վիմի միոջ յանդիման կողմանցն երկոցունց . խոնարնեցաւ , առ ի զիրկս իւր զաղխան արեամբն հանդերձ և ցոյց ի վեր յերկինս , կարգաց զՏէր կենդանութեան զնորոց և զմարմնոց և ասէ . Չսոյն հատուցումն հատուցէր զու նմա : Եւ նա զայս օրինակ փոխեցաւ յաշխարհէ :

Իսկ Նիկիանովր , իբրև ազգ եղև նմա վասն Յուդայեանց ի կողմանց Շամրտացոց (Սամարացոց) , խորնեցաւ պատրաստեցաւ յաւուր պահոց շարաթու անկանել ի վերայ . և Հրեայնն որ ընդ նմա էին, բանգի բռնադատեալ տանէր Նիկանովր, սկսան աղաչել և ասել . Քաւքեզ (մի բնէր) , տէր : Մի այդպէս խիսա

և խժարար (բարբառասար) կատարէր զկամս բո՛ւ այլ ղիւր պատիւ (պատու) աւուրս որ պատուեցաւ ի պատիւ հանգստեան ամենակալ սրբոյդ : Սկսաւ անղէն հարցանել անօրէնն և ասէ . Եւ զճԳ Աստուած ամենակալ յերկինս որ հրամայեաց ձեզ փախուի ունիչ (սուրբ պահել) զօրն շարածուց : Նորս պատասխանի ետուն և ասեն . Այո, զոյ Տէր ամենագօր կենդանի որ հրամայեաց փափուկ ունիչ : զեւթներորդ օր շարածուց : Եւ ժանտածուտն (չար) ասէ արհամարհանօք . Հօրն երկրիս է որ տայ զործել զինու և զարդու և զործել զզործ արքունի : Եւ ոչ մեղմացաւ անօրէնն ի հպարտութենէ անտի . այլ ամենայն հպարտութեամբ խստապարանոց գնացեալ՝ համարէր հասանել ի վերայ Յուդայեանց, հասանել օտտակել և նշան յաղթութեան կանգնել : Իսկ Մակարէոս միւթմարէր զայնոսիկ որ ընդ իւրն էին՝ մի ձանձրանալ, մի զանգիտել . պնդասրտեալ (բաշալերուի) յօժարագոյնս ևս առնէր ըզնոսս՝ զհնժանոսացն ևս ստուծիւնս ի մէջ բերելով և զուխտիցն անցանել և

զերզմանցն անարգել . և զմի մի ի նոցանէ առաւել վառէր միւթմարութեան բանիւք բան զինուքն և տիգօք և ասպարօք : Եւ երազ ևս սկսաւ պատմել նոցա զի առաւել զուարթացոյց զամենեանս . և էր տեսիլ երազոյն օրինակ այս . Ոնիս որ յայնժամ լեալ էր բահանայուպետ՝ զեղեցիկ հայելով, շքեղ տեսանելով, հեզ բարոյիւք և հանդարտ սրտիւ, եկեալ խօսու աշխաներ (խօսել) զեղեցիկ, որպէս սովոր էր ի մանկութենէ, զամենայն զանձին բաշումենէ . համբարձեալ զձեռս իւր աղաչէր ի վերայ ազգացն Հերբայեցոց հաստատութեան : Ապա զարձեալ տեսանէր (Յուդա) զծերութիւն փառաւորութեան, սրանչելի և կարի վայելուչ իմն որ շուրջ զնովաւ բակ առեալ (բոլորեթիբ պատել) ունէր : Անդուտ խօսել սկսաւ Ոնիս և ասէր . Եղբայր, ծերս այս՝ սա է որ բազում աղօթք անպակաս յաճախ մատուցանէ Աստուծոյ, Երեմիա մարգարէ : Եւ ձգէր զաջ ձեռն իւր Երեմիա և տայր ձեռն ի ձեռն ցՅուդա սուսեր մի ոսկեհանդերձ, և ընդ տալն ասէր այսպէս . Աս զսուսերդ զայդ սուրբ պար-

ղեւ ի տեսունէ զի դովաւ սատակեցեա
 զՅշնամիս ամենայն: Միխիթարեցան ի
 բանից անտի Յուդայ ի զօրեղ և ի զեղե-
 ցիկ և բարձրացան յոժ բաշալերու-
 թեամբ, և անձինք երիտասարդաց վերս-
 տին նորոգեցան: Եղին ի մտի այնուհե-
 տե ոչ այսր անդր սայմաբել (կաղալ .
 դեղեւիլ), այլ հաստատուն զոսս ի շոյս
 հարկանել (հաստս կենալ), յենուլ ի
 համբերութիւն, պնդել (պիկնդ, ամուր
 բլլալ) ի պատերազմի, ժառանգել զա-
 նուն բաշումեան, առնուլ յանձն զճցնու-
 թիւն ի վերայ բաղաբին, ի վերայ կա-
 նանց և մանկանց և եղբարց հարազա-
 տաց, ի վերայ դայեկաց բնակաց (բնիկ),
 առհմային բաղաբացուոց: Արդ իբրև կող-
 մանք զօրացն երկոցունց ի միմեանս հա-
 սանէին, փող հարկանէր, պատրաստու-
 թիւն լինէր, ճակատ յարդարէր, զփիզսն
 վառեալս զնոցաց զնոցաց ի զլուխ յօրի-
 նեալ կացուցանէին, զհեծելազօրն յաչ և
 յահեակ Սևս զօրծէին: Չայն ահեղ տե-
 սիլ Յուդա իբրև հայեցեալ տեսանէր.
 զգնդացն դրօշու դրօշու պատրաստու-
 թիւն, զգինուցն զպէսպէս սրբութիւն,

զնշանացն փողփողել (փալլել, ծածա-
 նել), զմեծամեծ զազանացն զանճարին
 զազանութիւնն, զձեռս յերկինս համբար-
 ձեալ ի նշանազործ տէրն կարդայր .
 առէ. Տէք ամենազօր, առաքեա զճրեշ-
 տակ քս առաջի մեր յահ, յերկիւղ և ի
 դողումն, զի զահի հարցին և պակիցեն
 (վախէն պաղիլ մնալ) որ հայհոյու-
 թեամբ հասեալն են ի վերայ ժողովր-
 դեան քո:

Իսկ Նիկանովր մեծաշուք. ի զոչիւն
 փողոյ, բազում արուեստականաց (երա-
 միքսեերու) ձայնիւ զճակատն յառաջ
 մատուցանէր: Սորա աստի զձեռս ի
 զօրծ արարեալ հասանէին հարկանէին
 ի զօրացն հեթանոսաց ոչինչ պակաս յե-
 րից բիրուց և ի հինգ հազարէ: Անդ զը-
 տանէին անկեալ զՆիկանովր առաջի
 զնոյն կոտորելոց, զինուն, զարդուն,
 նշանօք հանդերձ, ի մէջ երկուց ճակա-
 տուցն: Հրամայեաց Յուդայ զգլուխն
 հատանել զՆիկանովրայ և զաչ ձեռն
 թրքեմբն հանդերձ և տանել յերուսաղէմ:
 Ժրբև եկն ինքն, կոչեաց զազգատոհմն և
 զքահանայսն առաջի սեղանոյն, և ետ

ածել զամբասան (ամբոյիմ պահապան-ները) միջնաբերդին, և ցոյց նոցա զանօրէն զհայհոյիչ զՆիկանովրայ զգլուխն և զձեռն զոր իշխեսաց ձգել ի տաճար անդր յամենակալի Աստուծոյ պարծանօք հրպարտութեամբ: Եւ զլեզուն հրամայեաց զանօրէն Նիկանովրայ հատանել և ասէ. Մանր մանր կոտորեալ զայս թռչնոց գեղազեղ ջամբեցեց (կերակուր սալ): Եւ զանմտութեան բազուկն յանդիման տաճարին հրամայեաց կախել: Եւ կախեաց զգլուխն զբարձրամուր աշտարակէն յայտ յանդիման ամենեցուն: Ուխտ նդին առ հասարակ, հրաման ետուն ընդ ամենայն ազգն ի հասարակաց (ընդհանուր, միաբան) կամաց հաւանութենէ՝ առնել զօրն զայն օր տօնից տարեկանաց, զի մի թողցեն աննշան (ան որ նշանաւոր չէ) զօրն զայն:

Այն որ ինչ վասն Նիկանովրայ իրացն խօսք են՝ այսչափ, և յայնց ժամանակաց յորում հասու եղեն Հերբայեցիբ բաղաքին՝ ի նմին վայրի և ևս զբանս վախճանեցից. և եթէ իցեն ի կարգի, զօրեցայց, ի կարգել անդ՝ զայս և ևս կամիմ. ապա

Թէ հետեակ (ցած, ստորին) ինչ և տրկարս ինչ խօսեալ իցէ, ևս այդչափ ինչ կարող էի:

Բ. Մակար.

Յետ հարուածոցն Աղեքսանդրի կայսեր Մակեդոնացոց որդւոյ Փիլիպպեայ որ խաղաց գնաց յերկրէն Բետիմացոց ի ժամանակի զի հարկանէր զԴարեմ արքայ զՊարսից և զՊարթեաց, և որ թագաւորեաց իսկ յետ նորա ի վերայ Յունաց աշխարհին և Հոռոմոց՝ անկանէր ի ժամօրս իւր և զախսս ժամու ջերաներ (նիւանդանալ): Իբրև ետես թէ մեռանի, կոչեաց նա զժառայանդայեկորդիսն իւր, զչորեսին փառաւորեալս ի նմանէ, որ ընդ նմա իսկ սնեալ էին ի ժանկութենէ. և բաժանեաց ետ նոցա զարքայութիւն իւր, մինչդեռ ինքն կենդանի էր: Յետ նորա զատեալ հաստատեցան կացին յիրաքանչիւր աէրութեան զայեկորդիքն իւր. թագ կապեցին իւրաքանչիւր, և որդիբ նոցա յետ նոցա:

Ի նոցանէ ըղխէր արմատ չարի շառաւիղ (նիւղ) զառնութեան անօրէնն Անտիոքոս, որ էր մնացեալ ի պատանդս

ի Հոսմ բողաքի: Յաւուրս ժամանակոց
այնոցիկ էլ ինձատան յորդոցն Իսրայելի
արք անօրէնք. ի բանս պատիրս, ի բանս
հրապուրանաց արկին զբազու մս և տանն.
Եկայք երթիցուք. ուխտ դիցուք և զաշի-
նըս կոեսցուք ընդ ամենայն սզգո հեծա-
նոսաց որ շուրջ զմերդ բնակեալ են. զի
յաւուրցն ժամանակաց հետէ յորմէ ան-
ջատեցար (զաւտիլ) մեկնեցար մեր ի
նոցանէ՛ չարիք բազումք կարեօրք (երե-
ւելի, գլխաւոր) եկին հասին ի վերայ
մեր: Հաճոյ Թուեցաւ բանն ի միտս բազ-
մաց. յօժարեցին ոմանք ի ժողովրդենէ
անտի երթալ յանդիման լինել Թագա-
ւորին:

Իբրև աջողէցաւ Թագաւորութիւնն առա-
ջի Անտիոքայ, եղ ի մտի իւրում նա Թա-
գաւորել և ի վերայ երկրին Եգիպտոս-
ցոց, միաբանել զերկոսին Թագաւորու-
թիւնն: Դիմեաց խաղաց զնաց նա ի
վերայ երկրին Եգիպտացոց տալ պատե-
րազմ ընդ Պաղոմեայ. ի պարտութիւն
ժատնեցաւ Պաղոմէոս յերևաց նորս և
փախտական լինէր առաջի նորս: Յայնմ մարտի բազում վիրաւորք անկա-

նէին: Ասպատակ սփռէր ընդ աշխարհն
ամենայն Անտիոքոս. վաղ հասանէին,
արագ արագ զաւարն ժողովէին և առ-
նուին զամուրս ամենայն երկրին Եգիպ-
տացոց:

Յամին հարիւրորդի բառասներորդի
երրորդի եկն Եհաս ի վերայ բաղաքին
Երուսաղեմացոց մեծաւ պատերազմաւ:
Չառաջինն զիմեաց յանդիման տաճարին.
կեղևեաց (կեղեւի պէս վրայէն հանել)
ձուլեաց (հալեցնելով քափել) զամենայն.
և առ նա զարծածն և զոսկին, զգէնն և
զզարգն և զամենայն զկահ պատերազ-
մի. եհեղ արիւն բազում և արար մա-
հունս անհամարս: Եւ եղև սուզ մեծ ի
վերայ Իսրայելի. հեծեցին իշխանք և
ձերք կուսանք և երիտասարդք տկա-
րացան. եղծաւ զեղ կանանց, և ամե-
նայն փեսայից լի էղեն բերանք յողորց
լալութեան. և ամենայն հարսանց եղեն
արգելանք սոցոյ սրակապանք (ներբին սե-
նեակ) իւրեանց:

Չհետ երկուց ամաց ժամանակացն
այնոցիկ՝ արձակեաց արքայ Անտիոքոս
իշխան հարկահանս (հարկ առնող) ի բա-

դարսն Հրէաստանի, և եկն յԵրուսաղէմ զօրօք բազմօք . անկաւ նա ի վերայ բազարին յանկարծակի և հար զնոսս ի հարուածս մեծամեծս . և առ նա զաւարքաղաքին և հր չիզ արար զամենայն փայտակերտ զապարանից նորս . քակեաց և աւերեաց շուրջ զպարիսպս քաղաքին և զամենայն զորմս շինուածոց զապարանից նորս : Եւ շինեցին զամրակոմնն ըզ զլուխ քաղաքին ի պարիսպս ամուրս . և եղև նոցա այն իբրև բերդ ի բերդի ամրացեալ քաղաքին . ամրացուցին զինու . հանդերձեցին լցին համբարօք, և զամենայն զօրն Երուսաղէմի ի ներքս կուտեցին, և եղեն յորոգայթ մեծ տանն Իսրայելի և ի խափան սրբութեանն, և դարձան տօնք տարեկանաց նոցա ի սուգ : Հրեշտակս արձակեաց Սաղաւորն հրովարտակօք հանդերձ յԵրուսաղէմ և ի դարսն Հրէաստանի դարձուցանել ըզ յ յօրէնս օտարոտիս (օսար) . խաւանել (խափանել) ողջակիզացն ազաց . նուիրեալ սեղանս կանգացուցանել անդս մեհննից . յամար կրել) զխոզս և խաւ-

նակ զանասունս . Ըստ ամենայն բանի զոր գրեաց Սաղաւորն՝ արար ոտտիկանս (դիտող . հոգ ամենայն տեղիս . և պատուէր ետ քաղաքացն Հրէաստանի մատուցանել զոնս քաղաքի քաղաքի : Եւ ժողովեցան առ նոսս այր ամենայն որ սպասամբ լնալ էր յօրինաց անտի . և արարին ամրախիտ (ամուր սեղեր ապաւիսող) զԽորայել յամենայն տեղիս ամրութեան սպաստանաց նոցա : Եւ շինեաց նա պատկեր պղծութեան ի վերայ սեղանոյն . ընդ ամենայն Հրէաստան շուրջ զբազարօքն շինեցին մեհնանքս, և ի վերայ ամենայն դրանց սպարանիցն և ընդ ամենայն գնացս (համբայ) քաղաքացն խուցկս արկանէին (խուցկ ծխել) : Եւ զգիրս ամենայն կտակարանացն զոր գտանէին՝ պատառէին և հուրք կիզուին . և ուր առ ումք գտանէին զիրք կտակարանաց կամ թէ որ ուրք ընդ օրէնս հաւասարէր (օրէնից կր յարմարէր), հրաման Սաղաւորին զնա մահու սպանանէր : Եւ ըստ քսան և հինգ և քսան և հինգ ամսոյ զոնս ի բազինս քաղինս մատուցանէին : Բազումք յե-

բուսադեմացոցն հաստատեցան . պնդեցին զանձինս իւրեանց զի մի կերիցեն ի պղծութենէ անտի . յանձն առին յօժարութեամբ մեռանել և ոչ պղծել զանձինս իւրեանց ի խառնակ կերակրոյ անտի :

Ս. Մակար. Գլ. Ս.

Յաւուրս ժամանակացն այնոցիկ համբարձաւ Մատամի Շմառնեան . եկն և նստաւ նա յամուրս այրիցն ի Մովրիիմ : Սկսաւ ողբալ և ասէ . Վնյ ինձ . իսկ ընդէր պատրաստեցաւ բնաւ տեսնել ինձ զբեկումն ժողովրդեան իմոյ . զի կաց մնաց նա մատնեալ ի ձեռս թշնամեաց իւրոց . ամենայն զայրդ նորա զերծան (կողոպտեցաւ) ինմանէ . և ամենայն զեղ զարդուն մերոյ և փառք մեր յաւար կործանեցան . և զի պիտոյ են բնաւ մեզ այս կեանք : Եկին հասին ի թագաւորէ անտի որ ստիպաւ տալեւոյցիս (բռնադատել . սխալել) զապստամբութիւնն : Հապա , խօսել սկսան որ եկեալն էին և տեսն ջը Մատամի . Իշխան փառաւոր ես դու և մեծ ես դու ի բազարիս յայսմիկ . արդ մատիբընախ դու . արա գիրաման կամաց թագաւորին : Պատասխանի ես Մատամի

ի ձայն մեծ և ասէ . Բաւ լիցի (Ասուած չրնէ) մեզ թողուլ զօրէնս և զիրաւունս Աստուծոյ . ոչ թողումք զպաշտօն հարցն . ոչ թիւրիմք (խստիլ , ծռիլ) յաչ կամ յանեակ և ոչ անամք հրամանի թագաւորին : Այն ինչ նորա բանքն ի բերան էին , այր մի ի հրէից անտի յանդիման ամենեցուն յառաչ կաց զոն մատուցանել առաջի մեհենին ի բազնի անդ : Իրբու ետես Մատամի , ի նախանձ բարկութեան բրդեցաւ . երիկամունք իւր զդողակի հարան (դողալ) , զոսս արձակեաց (ոսք վերցուց) , հար զՀեալն և անդէն սատակեաց առաջի բազնին . և զայրն որ արբունի հրամանաւն տագնապէր զզոհան մատուցանել , անդէն սպանանէր . զբազինն կործանէր , զմեհենան աւերէր : Ի ձայն բարձր աղաւակէ սկսաւ և ասել . Հապա , ամենայն մարդ որ դիցէ ի մտի իւրում ինդրել ըզ նախանձ վրիժուց օրինացն , որ ընդ հաստատութիւն կամիցի օրինացն՝ զհետ իմ էլցէ : Խաղացին , փախտեայ զնացին նա և եղբարք իւր ընդ լերինս , և թողին զամենայն ինչս իւրեանց անդէն իբաղաբի :

Յայնմ ժամանակի իշին բազումք յանապատ անդր նստել անդ կանամբք և որդւոյք և անասնոյք հանդերձ: Ազդ եղև իշխանաց Յազաւորին և զօրաց որ էին ի քաղաքին՝ եմէ՛ իշին արբ ոմանք յամուրս անապատին . իշխեցին ցրել (վերժել) զնրաման Յազաւորին և բազումք միաբանեալ իշին ընդ նոսա : Ժամ ետուն , (աւեցն որոշեցին) կազմեցան , պատրաստեցան , հեծան , հասին , պատեցին զամուրս անապատին . եկին ի մարտ պատերազմի և փակեցին զնոսա յաւուրս շարածուց : Նախ բանագնաց (խարուխօւք դրկել) եղեն . սկսան խօսել ընդ նոսա և ասեն . Գոնէ՛ արդ յայսմհետէ կացէք ի հրամանի Յազաւորին և կեցջիք : Անդուստ (անդիլէն) խօսել սկսան և ասեն . Ոչ շստ ամուրս (ամրոցէս դուրս , անդին) ելանեմք . ոչ ըստ այդմ բանի հրամանի Յազաւորին պղծեմք զշարածս մեր : Իրբև զայն բան լուան , սաստկացուցին ըզպատերազմն առաւել ի վերայ նոցա . և պնդեցին (պաւարել) զամուրսն յառնուլ զնոսա : Նորա ոչ զկիրճս առին (նեղ տեղերը բռնել) , ոչ գիլս (բար) արձակեցին .

ոչ զամուրսն փակեցին և ոչ բնաւ բանիցն ետուն պատասխանի վասն շարածուն : Իրբև զայն տեսին , սաստկացուցին ըզպատերազմն յաւուրն շարածու և սպանին ի նոցանէ հազար ոգի , Յող զմարդ և զանաւուն զոր ի գերութիւն վարեցին , Իրբև զայն լուան Մատամի և եղբարբն իւր , սուգ մեծ առին և տրտմեցան յոյժ : Յայնմ ժամանակի ժողով լինէր առ նոսա բազում զօրաց Ասինացոց . սզգ հզօր և պատերազմող յորդուցն Իսրայելի . այր ամենայն ինքնակամ նահատակեալ (դէմ դնող , ախոյեան) ի վերայ օրինացն . և ամենայն փախտեայք զային յաւելուին ի նոսա : Զօր կազմեցին և զոչնչ քովանդակեցին (զուտի շինել) և աշողեցաւ զործն ի ձեռս նոցա : Իրբև մերձեցան աւուրբն Մատամեայ մեռանելոյ , կոչեաց զորդիւնն առաջի իւր և ասէ ցնոսա . Զօրացարուք , որդիք , բաշ լերուք . աւարդիկ Շմաւոն եղբայր ձեր . զի այր խորհրդական (աղլէկ մտածող) է , զմա լըւիջիք . նա ձեզ լիցի ի սեղառչ (փոխուսակ) հօր : Եւ Յուզա Մակարէ՛ զա լիցի ձեզ սպարապետ զօրավար զօրացող , և

տացէ պատերազմ ընդ զօրս : Բայց զուր
 յարեսչիք ի ձեզ զամենայն օրինակիրս
 (օրինաց կողմնակից) օրինաց . նախան-
 ձայոյզ (նախանձաւոր) լիջիք խնդրել ըզ
 վրէժ ժողովրդեան ձերոյ :

Ա. Մակար. Գլ. Բ.

Համբարձաւ Յուդա որ անուանեալ կոչէր
 Մակարէ, և ձեռնտու (օգնող) օգնական
 եղեն նմա ամենայն կորարք նորա: Զգեցաւ
 զէն իբրև զհսկայ, և հանդերձեցաւ (պաշ-
 րաստուեցաւ) ի զարդ պատերազմի . մղէր
 զմեծամեծս ի պատերազմի և հովանի լի-
 նէր ամենայն զնդին իւրով նիզակաւն :
 Նմանեցաւ առ ի ծու գործովք իւրովք . և
 իբրև զկորխն առ ի ծուց որ յորս մենչէր :
 Սարսեցին անօրէնք յահէ նորա, և ամե-
 նայն սատարք (գործող, մեակ) անօրէնու .
 Թեան խռովեցան . և աշողեցաւ փրկու-
 թիւն ի ձեռս նորա : Հապա զօրածողով
 լինէր Ապողոնիոս հեճանտօք հանդերձ,
 և բազում ևս զօրս ի Շամբուացոց ժողո-
 վէր զալ տալ ընդ Իսրայելի պատերազմ :
 Իբրև ետես Յուդա, ել ընդ պռաջ նորա .
 հար սօպան զնա . և արկանէր բազում
 վիրաւորս ի զօրաց նորա և զմնացեալսն

ի փախուստ դարձուցանէր . առնոյր ըզ
 կապուտ և զաւար նոցա, և զտուներն
 Ապողոնեայ առնոյր Յուդա և այնու իսկ
 հարկանէր զզօրս նոցա զամենայն աւուրս
 կենաց իւրոց : Իբրև զայն լսէր Նրէն
 իշխան զօրացն Ատորեստանեայ և Թէ զօ-
 րածողով է Յուդա, խորհեցաւ յանձն իւր
 և ասէ . Արարից և ես անուն և փառաւո-
 րեցայց . տաց պատերազմ ընդ Յուդայի
 և պարտեցից զայնոսիկ որ անարգնն ըզ
 հրաման Թագաւորին : Դաշձեալ կրկնէր
 լինէր զօրածողով և բազում զօրք ընդ
 նմա անօրինացն ի քիկուես հաւանեիսն
 (օգնութեան կուգայիցն) : Ել Յուդա ընդ
 առաջ նորա սակաւուր . իբրև տեսին
 զզուեղն զի գայր ճակատեալ ընդդէմ
 նոցա . սկսան խօսել որ ընդ Յուդայի
 էին և ասեն . Զխարդ կարասցուք մեր
 սակաւաձեռնն (քիչուր) մարտնչել ընդ
 այնչափ պնդակազմ (ուժով , շաւտր)
 զնդի . մանաւանդ զի լքեալք և լուծ-
 եալք (բուլցամ) . զի այսօր բանի է
 զի նօթի (անօթի) եմք : Բաշալերել սկը-
 սաւ զնոսա Յուդա և ասէ . զօրծ մի զիւ-
 րին է Ատուուսյ մասնել զբազումս ի ձե-

որս սակաւուց . և ոչ ինչ է խտր (սարբերութիւն չկայ) առաջի երկնաւորին ընդ բազումս եւ ընդ(*) սակաւս : Այլ դուք զօրացարուք , բաշ լերուք , մի գանգիտէք : Այն ինչ (դեռ , հազիւ) բանքն ի բերան էին , յարձակեր ի վերայ գնդին , զայն թե բեկանէր յորում վառեալ կայր նրէն արբայ . և շարժէր ըզ գունդն ի տեղուոյէ , և զգօրսն ամենայն առաջի նորս նովաւ հանդերձ ի փախուստ զարձուցանէր . և ինքնեանք գնեալ լինէին նոցա , և բազում վիրաւորս ի նոցանէ դիմաւաւ յերկիր կացուցանէին . և անկանէին ի նոցանէ իբրև արբ ութ հարիւր , և որ մնացեալքն էին՝ փախստեայք անկանէին ի Փիղիստիմ : Եւ սկսաւ ահն և հոյն (վախ , սարսափ) երթալ առաջի Թուղա և եղրարցն . յօժարէին այնուհետև աւալստի սալ (կողովակալու համար յարձակիլ) ի մեծանոսսն որ շուրջ էին գնորօք :

Իբրև լուաւ Անտիոքոս կայսր զբանս զայս , բարկացաւ . զօրածողով լինէր

(*) Տես Քերականութիւն էջ 162, 8°.

յամենայն աշխարհաց իւրոց , զորս կուտէր բազում յոյժ : Գանձ բանար , պարգևս բաշխէր զօրացնտարույ միոջ . իբրև ետես եթէ գանձքս պատեցան և հարկ աշխարհին նուազեաց վասն երկպառակութեանն և հարուածոցն . զարմուրեցաւ թէ զուցէ ոչ բաւեցուսցէ զպարգևսն և զոռհիկսորպէս յառաջ առատածեռն բաշխէր . վարանէր յանձն իւր . խորհեցաւ մտանել յաշխարհն Պարսից , առնուլ հարկ յաշխարհացանտի , կուտել արծաթ յոյժ : Եւ եթող նա զՎիւսի այր փառաւոր յազգէ Սազաւորութեանն ի վերայ իրացն արբունի . և եթող առ նմա զկէս օրացն և զփիղոսն , և պատուէր ետ նմա վասն Հրէաստանի և Երուսաղէմի : Եւ գուճարսայ աւաւր (զօր դրկել) ի վերայ նոցա սատակել զնոսս և ճնշել ի տեղուոյէ անտի զյիշատակ նոցա և բնակեցուցանել անդ զորդիս օտարաց . լարարածին (չուաւնով չսփելով բաժնել) առնել զերկիր նոցա . և ինքն առ զկէս ի զօրաց անտի : Թաղաց գնաց յԱնտիոք քաղաքէ , և անց նա շուս(*)

(*) Տես Քերականութիւն էջ 103, 4°.

գիտն մեծ ըստ Եփրատ և Երժայր ընդ(*) կողմն վերնագաւառացն:

Եւ ընտրեաց Լիւսիաս զՊտղոմէոս և զՆիկանովր, արս հօզոբ, բարեկամս, խորհրդականս արքայի. և ընդ նրաս առնէր զուսարտակ քառասուն հազար հեծեալ և Էւթն հազար ձի ասպաստանիկ (կրուած) զալ հասանել ի վերայ Երկրին Հրէաստանի, հարկանել սատակել զաշխարհն: Թաղացին զնացին ամենայն զօրօքն հանդերձ, և եկին հասին բանակեցան մերձ ի Յովուլ, ի Տալալոդն ի զաշաղեսիև վայրիև (Եիսակ սեղ. օվա): Լու և Նելու վաճառականաց (վաճառականները լսեցին) աշխարհին եմէ եկեալ հասեալ են զօրք աւար առնուլ զԵրկիրն Հրէաստանի, ի զԵրուժիւն վարել զօրդիս և զզստերս նոցա. առին զարծամ և զոսկի իւրեանց և մարդիկ բազում որչափ ձեռնհաս (կարող) էին օգնական իւրեանց զալ զնել զօրդիսն Իսրայելացոց յանաշխարհիկս (օսար երկրէ: զԵրի) իւրեանց: Իբրև Ետես Յուդա և Եղբարք իւր եմէ

(*) Տես Քերականութիւն էջ 401. 5°.

եկին հասին ամենայն չարքիքն ի վերայ նոցա, սկսան խօսել այր ընդ ընկերի և ասեն. Եկայր պնդեցուք զանձինս մեր, կանգնեցուք զզլրուսն ժողովրդեան մերոյ: Եւ էր Երուսաղէմ աներակ թափուր (պարսպ) և սրբութիւնն կայր կոխան (կոխուած) յորդոցն այլազգեաց. և ամբակողմն զլուխ բաղարբին բնակութիւն եղև հեծանոսաց, և բարձան ուրախութիւնք Յակորայ, պակասեցին փողք և տաւիղք, և լուեցին ամենայն ցանկալի ուրախութիւնք արուեստականաց (Երածիւս): Եկին ժողովեցան ամենեքին, ծով կարդացին (ծով հրատարակեցին) բրձազգած լինէին, խորզ (մազեղէն Եապիկ) և մոխիր առնուին, հող ի զլուխ լինէին, զօձիս (Եախա) պատառէին. ի ձայն բարձր միարարբառ աղաղակէին և ասէին. Զխորզ կարասցուք մեր զգէմ ունել, եմէ ոչ դու, Տէր, օգնեցես մեզ քոյ հարկանէին, զաղաղակ դնէին (պոսպ) ի ձայն բարձր յերկինս կարդային: Յետ այսորիկ կարգել սկսաւ Յուդա զժողովուրդսն, և ասէ ջայնոսիկ որ շինէին շինուածս և խօսէին կանայս

և անկէին այգիս , և պատուէր տայր վատարտաց (վախխոս , վաս) զի դարձցին ի տունս իւրեանց : Անդուստ բաջալերել սկսաւ զգօրսն և ասէ . Վատեցարուք , պատրաստեցարուք , զօրացարուք վաղորդայն (վաղն առսու) տալ պատե-րազմ ընդ հեթանոսս :

Ա. Մակար. Գլ. ԳԻ.

Փող հարին ի կողմանցն Յուդայի . ի մի վայր ժողովեցան , ի վերայ յարձակէին . ձեռն ի զործ առնէին , զբազումս առեւեղ (նոյն սեղր) սատակէին և զբազումս փախստականս առնէին ընդ երեսս դաշտին : Խօսել սկսաւ Յուդա ընդ զօրսն և ասէ . Մի ինչ աչս արձակիք (աչխ սնկել) ղուք յաւար , ի կապուտ զիականցն անկելոց . զի զեռ աւանիկ Գորգիոս վառեալ պատրաստեալ ընդդէմ կայ մեր զօրօք իւրովք . այլ կացէք կա : յարուք զսեղի (կայնեցէք) . զդիւմ կարարուք (դիւմ դրէք) թշնամեաց ձերոց . ապա յետ մարտին յաղթութեան դարձչիք համարձակութեամբ : Մինչդեռ նա զայն ընդ նոսա խօսէր , տեսին զի գունդ մի երևեցաւ ի լեռնէ անտի . և զիտացին

եթէ ի պարտութիւն մատնեալ հուր արեկանն (կրակ վառել) սկսան ի բանակի անդ . և ծուխն որ դիզանէր՝ նշան լինէր զործոյն ելելոյ : Նոցա իբրև հայէին ի գունդն Յուդայեան որպէս Տակառեալ կայր պատրաստութեամբ . կասէին (կայնել , դաղիլ) . ապա զոսս արձակիքն (ոսքը վերցնել) , փախստեայ գնային յերկիրն Փղշտացոց : Եւ Յուդա դառնայր ի տեղի պատերազմին ի կապուտ կողպուտ յաւար զիականցն անկելոց . և առնոյր ի բանակէ անտի նոցա զոսկի և զարծաթ , զհանդերձս պատուականս , ըզկարմիր , զկապուտակ , զծովու ծիրանիս , մեծութիւն (հարսութիւն) բազում :

Ի գալուստ ամին միւսոյ՝ զօր հասանէր (զօրք հանել) Լիւսիաս , այրուծի (ծիաւոր զօրք) առնէր . իբրև վեց հազար հետեակ , հինգ հազար հեծեալ սպառազէն զալ հասանել աւար առնուլ զերկիրն շըրէաստանի : Եկին հասին Տակառեցան ի կողմանս Բեթովրայ : Ել նոցա ընդ յառաջ Յուդա մետասան հազար արամբ . և իբրև տեսին զգունդն (Լիւսեայ) ստուար (հասս , բազմաթիւ) և ճօր , սկսան կալ

յայտօժաւ և ասեն. Տէր Աստուած, խոր-
տանկեազու զգորումիւն զօրացս այսոցիկ.
արկ զնորօք զվաստումիւն: Եւ հարձակ
միմեանց ի դիմի (զարնուեցան). և ան-
կան ի ժամանակին յայնմիկ ի զնոզէ ան-
տի Լիւսեայ հինգ հազար հեծեալ առաջի
նոցա: Ալսաւ խօսել Յուդայ եղբարբքն
հանդերձ ընդ ժողովուրդսն և ասէ. Ահա-
ւասիկ խորտակեցան Սշնամիք մեր ի
ներքոյ ոտից մերոց. եկայք երթիցուք
մարբեսցուք զասճարն աունել նաւակա-
տիս (սարեքարձ) ի նմա: Ժողովեցան ժո-
ղովքն ամենայն. եկին հասին ի լեառն
Սիոն. տեսին զսրբումիւնսն աւերեալ և
զսեղանն աղտեղեալ, զդրուննայրեցեալ,
քուշի առ քուշի յուսեալ (վայրենի խո-
սերով ծածկուած) ի սրահն իբրև ան-
տառի կամ իբրև միոյ միոյ լեքանց. ըզ
կոնքս աւերեալս և զվարագուրածիքսն
(վարագուրով ծածկուած սեղ) խամա-
րեալս (ապակախուած): Չեոս զօձեօք
արկանէին (իրենց օձիք բռնել պատուել),
զպատմունսնս պատառէին, հող ի գլուխ
լինէին, ընդ երկիր Սաւալէին, ֆռդա-
նչունս հարկանէին (փող զարնել հետն

սալո համար), յերկինս ազաղակէին:
Յայնմ ժամանակի հրաման տայր Յուդայ
զօրանասոյց աունել (զօրհ հանել) ի վե-
րայ միշնարերդին պաշարել զնա զի
մարբեսցէ զսրբումիւնսն: Եւ ընտրեաց
նա բահանայս անարատս կամարարս
(բարեպատ). և ի բաց առին զվեմսն որ
պղծեալ էին, եղին մեկուսի ի տեղի մի.
և խորհուրդ կալան ի վերայ սեղանոյ
ողջակիզացն եթէ զինչ արասցեն զնա:
Հաստատեցաւ բանս այս ի խորհրդի
անդ բակել զսեղանն. և բակեցին զսե-
ղանն և տարան եղին զգարինսն ի դի-
պան (պատեան) տեղւոք. և առին վեմս
անկոտիս (չգործուած) և շինեցին զսըր-
բումիւնսն. և զսրահն սրբեցին, և ըս-
տաս սրբումեանն նոր զործեցին: Եւ ար-
կանէին խոռնկս ի վերայ սեղանոյն. ճրա-
գըս յուցանէին և յոյս տային տանարին
և ձգէին (բաշխել) զվարագոյրսն: Յա-
ւուրսն յայնուսիկ յորս սղծեցին հեծա-
նասք ի նմին ժամանակի և նորոգեաւ
յերգս օրհնումեան, ի փող և ի բնաս և ի
օրինգ: Եւ հաստատեաց Յուդայ եղ-
բասունսն. և զնա և ամենայն ժողովքն

Իսրայելացւոց, հանապազ կացցեն աւուրքս այս նաւակատեաց սեղանոյն տարւոջէ ի տարի ի գլուխ տարեկանի աւուրքս ուժ :

Ա. Մակար. Գլ. Գ.

Եւ տայր պատերազմ հանապազ Յուդա ընդ որդիան Յաւալայ որ են ի կողմանս Եղովմայեցւոց . հարկանէր զնոսա ի հարուածօ բազումս և նուազ առնէր զնոսա . և առնոյր զկապուտ զաւար նոցա : Փոխատեայ լինէին ի նմանէ և ամբանային ի բերդս իւրեանց . զայր, շուրջ պանջներ (պաւաւրել) զնորօք և հրձիգ առնէր զամուրս նոցա ամենայն բնակչօրն հանդերձ : Եւ ժողովեցան ամենայն հեծանոսք ի Գաղատազ վասն Իսրայելի զի շնչեացցեն զնոսա , և նորս փախտեայր անկանէին յամուրն ի Դովմայիմ : Եւ արձակեցին նորս հրեշտակս առ Յուզա և ասեն . ժողովեալ են աւասիկ ի վերայ մեր ամենայն հեծանոսք , պատեալ պաշարեալ պնդեն զմեզ զնչել ի տեղւոջէ տտի . պատրաստ են յառնուլ զամուրս յոր անկեալ (ապալիմել) եմք . արդ՝ երբ իցե ինչ ի ձեռս (երէ կարող էս) , արա-

ղեսցես (վութալ) իրկել զմեզ ի ձեռաց նոցա զի անկան բազումք ի մէջ , և ի գերութեան վարեցան կանայք նոցա և որդիքնոցա , ամենայն կանիւ կարասեալ իւրեանց առ հասարակ կրեան :

Այն ինչ ղեա Թուղթրն ի ձեռին էին , այլ գութկանք (գէշ լուր բերող) հասանէին ի կողմանցն Գալիլեացւոց անտի՛ զօձիս պատառեալ , զմախաս հաւեալ (նակասք վիրաւորել՝ ի նեան սգոյ) , և զգոյժս զայս տային և ասեն . ժողովեցան ի վերոյ մեր ի Պտղոմեայ և ի Ծուրայ և ի Ծայդանայ (Սիդոն) և ամենայն կողմանք Գալիլեացւոց յայլագգեաց կուսէ (կողմէն) շնչել զմեզ անտի : Ետեւ սկսաւ Յուդա ընդ նմառնեայ ընդ եղբօր իւրում և ասէ . Ընտրեա զուրեզ արս հօրս , և երթ իրկել զեղբարսն որ են ի նեղութեան . և ես և Յոնիսան եղբայր իմ երթիցուք ի կողմանս Գաղատա : Եւ եմող անդ զՅովսեպոս Զաքարեանց և զԶաքարի զօրագլուխ ընտիր ընտիր զօրօք հանգեքձ յերկրին Հրէաստանի պահապանս . պատուէր ետ նոցա և ասէ . Առաջնորդեսցիք ժողովրդեանս այսմիկ և մի տայցէք դուք մարտ

պատերազմի ընդ հեթանոսս մինչև ի դարձ գալստեան մերոյ անտի: Զօրահասոյց արարին, ընդ երկու զգօրսն բաժանեցին, զնացին երեք հազարք ընդ Շմաւոնեայ ի կողմանս Գալիլեացոց. և ութ հազար յերկիրն Գաղազու: Եւ զնաց Շմաւոն յերկիրն Գալիլեացոց, տայր պատերազմ ընդ հեթանոսս և հալածական տանէր զնոսս մինչև ի դրունս Պտղոմեայ: Եւ Յուդա Մակարէ և Յովնաման եղբայր նորա անցին յայն կողմն Յորդանան գետոյն և զնացին ևրից առ շուրջ գնաց ձանապարհի (երեք օրուան համբայ) (*) յերկիր յանապատ: Եւ ընդ առաջ եղին նոցա նարատացիք խաղաղութեամբ և պատմէին նոցա զամենայն անցնս որ անցին ընդ եղբարսն, և ասեն. Ի վի վայր միաժողով ևն (մէկ տեղ ժողովուած էն) հեթանոսք, առ վաղիս (վաղուան համար) ժամայիս ևն (խօսմէկ րատ էն) փակել (պաշարել) պատել զամուրսն, առնուլ զնչել ստատակել զմենեսին յաւուր միում: Իրրև զայն

(*) Տես Քերականութիւն էջ 408. 4° :

շուա Յուդա, զունդ կազմեաց վաղվադակի մանապարհ կարաւ ընդ անապատս (անապատէն անցաւ), յանկարծակի անկանէր ի վերայ Բոսորայ. յանկարծակի յեղակարծում ժամու զամենայն քաղաքն ի բռուն առնոյր (ձեռք ձգել, առնել). և ինքն զիշերայն զընդան հանդերձ դիմէր ի վերայ ամրոցն (ամուր, գոյ. բերդ) պաշարելոց: Այն ինչ կամէր առաւօտն ի գիշերոյն մերկանալ (առաւ ըլլալ) զաչս ի վեր ամբարձին, տեսին զօրս բազումս զի ոչ զոյր նոցա թիւ. բարձեալ բերէին սանդուղ և պէսպէս մենքենայս ի վերայ ամրոցն: Եւ իրրև ընդ այն հայեցաւ Յուդա և ետես զի սկիզբն էր մարտին, անտի՛ աղաղակ քաղաքին և աստի՛ զօրացն որ պաշարեալ պահէին՝ ձայն մարտի, ձայն պատերազմի, ձայն փողոյ առ հասարակ յերկինս ելանէր, սկսաւ խօսել ընդ զօրսն իւր և ասէ. Հապա ժիրք (արի) լերուք, պինդ (հաստատուն) կացէք. զորձ այսօր է մարտնչել ձեզ ի վերայ եղբարց ձերոց: Եւ զզօրսն ամենայն յերիս զունդս բաժանէր, և շուրջ զնորս

ձակատեալ ի մարտ մատուցանէր : Փող հարին, խրատոյս (համարձակութեան ձայն, խօսք) բարձին, ի վերայ յարձակեցան : Ազգ եղև Տիմոթեայ և զօրացն եթէ Մակարէ զօրօքն ի վերայ հասեալ է . իբրև հայեցան տեսին . շրտեան (ապսամ մեալ) , լքան, կասեցին , ընկեցին զիւրաշանչիւր մենքենայս և ի փախուստ դարձան : Եւ հարկանէր յաւուր յայնմիկ զնոսա ի հարուածս սաստիկս . տանէին փախստեայս առաջի իւրեանց . մի առ միոջ (իրարու հով) դիաթաւալ կացուցանէին . արկանէին ի սուր (քերան) սուսերի իւրեանց իբրև արս ութ հազար սպառազէն . և ինքն դառնայր ի կողմն Մայափայ . մարտ պատերազմի դնէր ըզ նովաւ և առնոյր զնա և ի նմա սպանանէր զամենայն արու մանուկ նոցա :

Յետ այց ժամանակաց դարձեալ զօրածողով լինէր Տիմոթէոս և զայր բանակէր դիմ յանդիման (դիմացք) Ռափովնայ յայնկոյս զետոյն : Դէտ (լրեստ) արձակեաց Յուդա զի տեսցէ զբանակս նոցա . եկին պատմեցին և ասեն . Զօրք բազումք կուտեալ են յոյժ . և արուայիկս

(արարացի) բազումս ածեալ է ի վարձու յօգնականութիւն իւրեանց : Իբրև զայն լսէր Յուդա, նոյն ժամայն (անմիջապէս) խաղայր զնայր ի վերայ նոցա : Իբրև ետես Տիմոթէոս, խօսեղ կայսա (սկսաւ խօսիլ) ընդ իշխանսն և ասէ . Միտ դիչիք դուք Յուդայ և զնդին նորա առ հասանել յափն զետոյն . եթէ զհասանելն և զանցանելն մի արասցէ , ապա մեր ոչ կարենք լինել զիմակալ նորա . ապա թէ հասցէ յափն զետոյն և ձակատեացի , յայտ արար թէ զանգիտեաց . մեր անցուք , մարտիցուք և յազմեսցուք նմա : Այն ինչ նորա բանք ի բերան էին ; և Յուդա զօրօքն հասանէր յափն զետոյն . անդ առ ափն զետոյն կացուցանէր զաշխարհամար զպիրսն և տայր նոցա պատուէր զի մի զօք ամենին թողցեն առ ափն զետոյն բանակել . այլ զամենայն զայր պատերազմող զկնի նորա փողեսցեն (փողի ձայնով քալել քալ) : Եւ ինքն զհասանելն , զանցանելն , զյարձակելն ի վերայ մի առնէր , և ամենայն ազգք և ազիրք զէնընկէցք փախստեայ զնա-

ինն յամբակողմն (ամուր սեղեր) :

Իսկ Յուդայեանքն եկին հասին ի զուռն Եփրոն քաղաքի . և այս քաղաք է մեծ ի վերայ ճանապարհի յամուր վայրի . և ոչ գոյր նոցա այլ ճանապարհ խոտորել յաջ կամ յահեակ , բայց երթալ ընդ մէջ (մէջէն) քաղաքին : Իբրև տեսին զօրք քաղաքին զամբոխ զօրացն , զգրունան փակեցին , զգրանդան (մսկելու սեղ , դուռ) սեղմեցին (զոցել , ծածկել) վիժօք և ոչ տային անցանել նոցա : Իբրև զայն ետես Յուդա , առաքեաց առ նոսա և ասէ . Թոյլ տուք անցից ընդ երկիր ձեր երթալ անցանել ինձ յաշխարհ իմ և ոչ որ ինչ մեղիցէ (վնասել) ձեզ . և ոչ առին յանձրն նորա նմա բանալ զգրունան :

Ապա հրաման ետ Յուդա փող հարկանել , խառոզ կարդալ (թելլալ կլանչել) և ասել . Հապա , իւրաքանչիւր գունդ յորում վայրի և կացցէ՞ ի ներքս խաղասցէ : Եւ մատենան զօրքն յիւրաքանչիւր տեղւոջ յորում կային ի մարտ պատերազմի զամենայն արևն և զամենայն գիշերն (*)

(*) Տես Քերականութիւն էջ 105. 1°.

մինչև մատնեցաւ քաղաքն ի ձեռս նոցա : Անդ սատակեցին զամենայն արու մանուկ . և ինքեանք անցին ընդ մէջ քաղաքին , զնային երթային ի վերայ դիականցն անկելոց . և անցին նորա ընդ Յորդանան զեռ ի տափակողմն (տիսակ սեղ , օվա) ի դաշտ մի մեծ և անդ բանակեցան դեմ յանդիման (դիմացը) Բեթսուլայ . և անդ յանձանձէր (հոգալ) զկաց մնաց (մնացորդ) ժողովրդեանն . միւրեւորէր զամենեսին Յուդա . ընդ ամենայն չուս ճանապարհին այսպէս առնէր , մինչև ամէր հասուցանէր յերկիրն Հրէատանի . անդ մատուցանէին զողջակէզս և զպատարագս զի ոչ ծախեցաւ (սպառիլ , կորսուիլ) ի նոցանէ :

Իբրև զայն բաշուժիւնս պատերազմին լաէին Յովսեպոս զաքարեանց և Զարարի իշխան զօրացն մնացելոց , ասնն . Եկայք և մեր երթիցուք տացուք մարտ պատերազմի ընդ նեժանոսս , և արասցուք և մեր մեզ անուն : Փամ ետուն (խմաց սալ) զօրացն , խաղացին զնացին ի կողմանս Յամինայ : Եւ ել Գորգի ի քաղաքէ անտի զօրօք հանդերձ որ ընդ իւր էին ի մարտ

պատերազմի և հարաւ ի դիմի (զարհրուեցաւ) նոցա . և ի պարտութիւն մատնեցան Յովսեփոս և Զաքարիա և հալածականս երթային մինչև ի սանձանս երկրին Հրէաստանի : Յայնմ աւուր անկանէին ի նոցանէ արք իրբև երկու հազարք զի ոչ անսացին (մտիկ ընել , հնազանդիլ) նորա Յուզայի և եղբարց նորա :

Ս. Մակար Գլ. Է.

Եւ Անտիոքոս կայսր զնայր նա ընդ վերնագաւառոսն . ապա լու եղև նմա եթէ է քաղաք մի ի կողմանս Ղիմնեայ ի Պարսից աշխարհին . քաղաք փառաւոր . լի ոսկւով և արծաթով . և մեհեանն որ ի նմա՝ է մեծագանձ յոյժ և կուռք ոսկեղէնք ձուլածոյք (քալփծու) մեծամեծք ի նմա : Առ նա զէն բազում, զբանս և պատեանս զոր Սողեալ էր Աղեքսանդրի կայսեր մակեդոնացոց : Եկն եհաս նա ի քաղաքն յայն և խնդրէր առնուլ աւարաբար : Ազգ եղև քաղաքացոցն . ի մարտ պատերազմի պատրաստեցան և ոչ ետուն մտանել . զահի հարաւ , խաղաց զնաց ի կողմանցն արեւլից յերկիրն Բաբելացոց : Անդր զուժկան հասակէր ար

կայսր Անտիոքոս ի կողմանցն հարաւոյ թէ ի պարտութիւն մատնեցան զօրբն որ ելեալ էին յերկիրն Հրէաստանի : Զի չորաւ զառաջին ևռազն (առաջին անգամ) Լիւսի զօրօք բազմօք և ի պարտութիւն մատնեցաւ : Եւ եղև իբրև լուա զբանս զայս Սազաւորն , հիացաւ , զարմացաւ , Սմբրեցաւ և խրոսովեցաւ յոյժ . անկաւ ի մահիծս իւր և հիւանդացաւ զի ոչ կատարեցաւ խորհուրդ հրամանի նորա . և անդ դնէր (նիրւանդ պառկիլիլ) նա բազում աւուրս : Աժ զմտաւ թէ մեռանիմ . կոչեաց զբարեկամս իւր և ասէ ցնոսա . Քուև հասաւ (Բուհր կտրիլ) յերեսաց իմոց . պախեալ (սիրքս բեկամ , լեալ) եմ ի սիրտ իմ հոգոց իմոց . յուշ եղևն ինձ (լիւեցի) չարիքն այն զոր զործեցի ևս յԵրուսաղէմ , և առի ես զամենայն սպասն զայն զոսկւոյ և զարծածոյ . և զօրս ևս զումարեցի տարապարտուց (յանիբաւի) ի վերայ նոցա զնչել զնոսա : Եւ կոչեաց նա զՓիլիպպոս , մի ի բարեկամաց անտի իւրոց . կացոյց զնա ի վերայ ամենայն Սազաւորութեան իւրոյ . ևս ցնա Սազ և

պատմուհան և զմատանին զիւր ածել զորդի իւր զԱնտիոքոս, և սնուցանել և յիւր տեղի թագաւորեցուցանել զնա: Եւ մեռաւ անդ Անտիոքոս արքայ յամին հարիւրորդի բաւասներորդի իններորդի:

Ազդ եղև Լիւսեայ թէ մեռաւ արքայ և կացոյց Թագաւոր զորդի իւր զԱնտիոքոս և եղ անուն նմա հօրամոյն (հօրը նման) Անտիոքոս: Եւ որ ի միջնաբերդին էին արգելեալք խորհեցան բաղաբացիքն ջնջել զնոսա: Իբրև ժողովեցան ի մի վայր և պաշարեցին զնա, եկին ելին նորա յարգելանէ (արգելաբան, բանս) անտի և զնային նորա առ արքայ:

Ա. Մակար. Գլ. 2.

Լուա Յուդա զանուն Հռովմայեցոց եմէ են նորա հօրք զօրութեամբ. և նոցա բարւոք թուի թէ որ թիկունս (օգնակաճ) առնէ զնոսա և դաշնաւոր (դաշնակից) լինի նոցա. և զի զօրացեալ են զօրութեամբ ի վերայ երկրի, և վասն մարտից պատերազմի զի հարկանէին բաշտութեամբ իւրեանց զիողմանս Գաղատացոց, զի զօրացան ի վերայ նոցա և կացուցին զնոսա ի հարկի (հարկատու

րնել) և որ ինչ միանգամ արարին նորա ընդ կողմանս Սպանիացոց և Թափեցին (անտէն առնել) ի նոցանէ զբովան (հանգ) ուստի ոսկին և արծաթն հատանի, և ըմբռնեցին նորա զաեղիսն խորհրդովք իւրեանց և երկայնատուժեամբ (համբերութիւն. յարատեւութիւն) զի էր տեղին կարի բացարձակ (հենի) ի նոցանէ, և ի Թագաւորաց անտի որ եկեալ էին ի վերայ նոցա ի ծագաց երկրի՝ հարին ի հարուածս մեծամեծս և ջնջեցին զնոսա և զմնացորդսն ի հարկի կացուցին տալ նոցա հարկամ յաւե (սարուէ, սարի). և զՓիլիպպոս և զարքայն Կինէացոց որ յարուցեալ էին ի վերայ նոցա սատակեցին ի պատերազմի. և Անտիոքոս մեծ արքայն Ասիացոց որ եկեալ էր ի վերայ նոցա մեծաւ պատերազմաւ ընդ իւր ունէր հարիւր բան փիղ և կառս և երկվարս բազում յոյժ՝ պարտեցաւ ի նոցանէ, զի ձերբակալ առարին (բռնել) զնա կենդանուոյն (ողջ ողջ) և կացուցին զնա ի տեղի մի հարկ հարկանել (հարկ տալ) և զԹագաւորս որ շսս (*) նմանէ

(*) Տես Քերականութիւն էջ 104 40.

էին՝ ստիպեցին տալ պատանդս և գրաւականս (տէհիւն), և զաշխարհն Հնդկաց և Պարթևաց և Լիդացոց, զընտիր ընտիր գաւառաց նոցա առին և ի մէքս նետն (յաւննել) Եւմենեայ արքայի: Իրբև զայն ևս լուան եմէ: Յոյնք խորհեցան զալ ստատակել զնոսա, և ազդ եղև բանն նոցա, արձակեցին զմի ի զօրավարաց անտի և եկն եմար սատակեաց զնոսա մեծաւ պատերազմաւ, և արկին ի նոցանէ ի սուր իւրեանց վիրաւորս բազումս և ի գերութեան վարեցին զկանայս և զորդիս նոցա, յաւարի առին զինչս և զըստացուածս նոցա. կալան գերկիրն ի ծառայութեան, զամուրան քակեցին (կործանել. փլցնել), զաշխարհն ի հարկի ծառայութեան կացուցին մինչև յօրս յայս, և զայլ թագաւորութիւնն և զկըզզիան որ խլրտէին՝ (կը Եարմէիս) սատակեցին և ի ծառայութեան կացուցին: Բայց ընդ բարեկամս իւրեանց և որ թիկունս առնէ զնոսա՝ հաստատութեամբ սէր առնեն ընդ նոսա. և զօրացան նորա ի վերայ խամենայն թագաւորութեանց որ մերձ էին և որ հեռի էին. և որ միանգամ

լսէին զանուն նոցա երկնչէին ի նոցանէ. ում կամէին՝ տային զթագաւորութիւն, զո կամէին՝ հանէին ի տէրութենէ, և բարձրացան յոյժ: Եւ ի վերայ այսր ամենայնի ոչ որ ի նոցանէ յանձն առ թագաւոր և ծիրակիս արկանել (ծիրակի հազնիլ) զի հաստատեցի տէրութիւնն. այլ սուն խորհրդոց շինեցին և հանապազօր երեքնարիւր և քսան այր ի խորհուրդ մտանիս (խորհուրդի նսիլ) զի զաշխարհն շէն (ծաղկեալ) կալցին. և մի մի այր ի նոցանէն որ հաւատարիմ էր՝ իշխան զլուս կացուցանէին տարւոյն և ամենեքեան հնազանդութեամբ լսէին մի ում, և ոչ ինչ զայր հետ (հակառակութիւն. նէժսանիդ) և նարանձ ի մէջ նոցա: Ազա կարգեաց արս ընտիրս Յուդա յիւրաբանչիւր զնպէ անտի, զԱպողմոս. զակկոսեան և զՅասոն, և առաքեաց ըզ նոսա ի Հոտմ քաղաք խնդրել ի նոցանէ զհաշտութիւն և թիկունս. և զի բարձցեն զլուծն ի պարանոցէ նոցա, բանզի ծանրացուցեալ էր Յունաց զլուծ ծառայութեան ի վերայ պարանոցի Իտայեկացոց: Եւ զնացին ի կողմանս Հոտմայեցոց. և

էր ճանապարհն մեծ (Երկայն), Եկին հասին հրեշտակքն և յանդիման Էդէն (Ներկայացան) նոցա ի տանարին խոր-
 հրդոց. կացին ի մէջ (մէջեղր կայնե-
 ցան) և սկսան տալ զպատգամն (խօսք .
 լուր) և ասեն. « Եւզա Մակարէ և եղ-
 բարք իւր և ամենայն սպայ (գօրք) Հրէ-
 ատաննայց խօսին ընդ ձեզ ի հաշտու-
 քիւն (հաշտութիւն ընել կ'առաջարկեն)
 ասնել զձեզ թիկունս և խնդրել ի ձէնչ
 խաղաղութիւն : Եւ ձեզ ևս կամ լիցի զը-
 րել զմեզ ձեզ նիզակակիցս (զաւանակից)
 և բարեկամս : » Եւ հաճոյ Պուեցաւ բա-
 նըն առաջի նոցա . և այս այն պատճէն
 (օրինակ) է հրովարտակի նոցա զոր գրե-
 ցին նորա առ նոսա ի տախտակս պղնձ-
 ձիս և առարեցին յերուսաղէմ . և առ
 իւրեանս թողին յիշատակ թիկանց և խա-
 զաղութեան :

4. « Խաղաղութիւն և բարիք լիցին
 ընդ Հրէաստան և ընդ Հռոմայեցիս ընդ
 ամենայն ծով և ընդ ցամաք . սուր և
 Թշնամի հեռի լիցի ի նոցանէ :

2. Եթէ հասցէ (հանդիպի) պատե-
 բազմ նախ ի վերայ Հռոմայեցոց կամ

ուրեք բարեկամաց նոցա , ի թիկունս
 վաղվաղակի հասցէ զունդն Հրէաստա-
 ննայց, որպէս ժամանակն ցուցանէ նո-
 ցա, մտադիւր արտիմօք (յօժարութեամբ).
 և ի Թշնամի ինչ մի տացեն և մի ձեռքն-
 սու յիցին (օղնել) արծամով կամ ոսկ-
 ւով կամ գինու կամ նաւօք . այսպէս հա-
 ճոյ Պուեցաւ Հռոմայեցոց զի պատեցին
 (Հրեայք) զպատուիրանդ զայդ առանց
 կաշառոյ :

3. « Սոյնպէս Եթէ ի վերայ ազգին
 Հրէից հասանիցէ պատերազմ , ի թիկու-
 նըս վաղվաղակի հասցեն Հռոմայեցիք
 միամտութեամբ որաի մտօք , որպէս ժա-
 մանակն նոցա ցուցանիցէ . և ի Թշնամի
 ինչ ոչ տացեն , ոսկի կամ արծամ կամ
 գէն կամ նաւս . որպէս հաճոյ Պուեցաւ
 Հռոմայեցոց , պատեցեն զպատուիրանս
 զայս առանց նենգութեան :

4. « Ապա Եթէ յեա այցց բանից խոր-
 հորդ ինչ ի մէջ մտցէ սոցա կամ նոցա
 հանել կամ յանելու , որ ինչ դէպն աս-
 ցի՝ (ինչ որ հարկ ըլլայ) կարգեցեն
 (կարգադրեն) առ հասարակ հաւանու-
 թեամբ և հաստատուն կացցեն : »

Ըստ բանիցս այսոցիկ այսպէս հաստատեցին Հոռմայեցիք ընդ զնոցին Հրէից. Եւ վասն չարեաց արքային Գեմետրեայ զոր հասուցանէ նոցա՝ գրեցուք, ասեն, առ նա. զոգցուք (բտեմ). Ընդէր ծանրացուցանէք զլուծ ի վերայ պարանոցի նիզակակից բարեկամաց մերոց : Զայս գիտասցիք. Եթէ զբէն ամբաստան լիցին գորա, դասաստան յիրաւի կայցուք (դաս կ'ընենք), մարտ պատերազմի սացուք ընդ բեզ, Եթէ ընդ ծով իցէ : Եթէ ընդ ցամաք :

Ա. Մակար. Գլ. Ը.

Եւ եղև յետ մահուանն Յուդայի բրեցին (հոպր քրեել, փաբել) անօրէնք շուրջ զսահմանօրն Իսրայելացոց . բուսան, բղխեցին և բազմացան որ զործեն զանօրէնութիւն : Յաւուրան յայնոսիկ եղև սով մեծ, և ինքնակամ գնացին մարդիկն ի նոսա. և աշխարհն ձեռնառու էր ի նոսա : Եւ ընտրեաց Բագիդ արս անօրէնս որ բննէին և խնդրէին և ամէին զբարեկամ սըն Յուդայի առ Բագիդ և խնդրէին վըրէժ ի նոցանէ . տառապեցուցանէին և այսպէս առնէին (կախասել) . և նեղէին և

ժողոջ առնէին զԻսրայել : Եւ ժողովեցան ամենայն բարեկամքն Յուդայի և չորան առ Յովնաթան և ասեն . Եղբայր բո Յուդա մեռաւ . և այր չիր որ նման է նմա ելանել ընդդէմ թշնամոյ. այլ զբեզ ընտրեցար մեր ի տեղի նորա զի եղիցես զուիշխան ի վերայ մեր : Եւ յանձն առ Յովնաթան ի ժամանակին յայնմիկ զառաջնորդութիւն և համարձաւ նա փոխանակ Յուդայի եղբօր իւրոյ :

Եւ ելին որդիքն Յամբեայ, ըմբռնեցին զՅովնաննէս և առին զնացին կահիւ հանդերձ ընդ իւրեանս : Յետ ժամանակացս այսոցիկ ազգ եղև Յովնաթանու և Եմաուռնի, եղբարց նորա, Եթէ որդիքն Յամբրեայ հարսանիս արարին, և առեալ ամէին զհարսն, զուստր միոյ ուրումն ի մեծամեծաց աւագաց Քանանացոց անտի մեծաւ չուով, անչափ հանդերձիւ . և յիշեցին նորա զՅովնաննէս զեղբայր իւրեանց . ելին մտին նորա ի դարան ի ծործոր (նեղ հովիտ) լերինն և ամբարձին զաչս իւրեանց, տեսին զի դայր չու (համբողջներու բազմութիւն) մեծ և ամբոխ բազում. և ել փեսայն փեսաւիրօրն

(փեսան ամուսնացնէր, հարսնետր) և եղբարք հանդերձ և փողովք և Թճրկաւ և պէս պէս արուեստականօք և բազում վառելովք: Եւ ելին սորա ի դարանէ աստի. սպանին զբազումս և բազում վիրաւորս արձակեցին, և զվառեալսն փախտեայ արարին. և առին յաւարի զկահ և զհանդերձ, և զշուն աւար հարկանէին: Եւ դարձան հարսանիքն ի կոծ (ուլք, ծեծկուիլ), և ձայն արուեստականացն ի սուգ և յողոս դարձաւ. և խնդրեցին սպառսպուռ (բողոքովին) զվրէժ արեան եղբօրն իւրեանց և դարձան ի մարզն (զոս սեղ, դաւս) Յորդանան զետոյ: Իբրև զիտաց Բաբիղ, առ զօրս և խաղաց ի վերայ նոցա և եկն եհաս յանձաւս (հարուս նեղ սեղ) Յորդանան զետոյ: Ասէ Յովնաման ցօրսն իւր. Աւասիկ զօրք ճակատեալք յանդիման մեր. ոչ ամուր քաֆսի (պահուրսելու ամուր սեղ) ոչ դաշտ փախտի, և զետս Յորդանան շուրջ զմեր պատեալ է. յարձակեցուք ի վերայ, Թերևս սպրեւջիք ի ձեռաց Թշնամեաց մերոց: Զրոնն ասաց և անդէն խառնեցաւ յարձակեցաւ ի վե-

րայ Բաբիղեայ, և հոսեցան (վար նեսուիլ) Յովնաման և որ ընդ նմա էին ի դարէ (ուշուրում) անտի. անդ հարին կոտորեցին Բաբիղեանք ի Յուդայի գնդէ անտի արս հազար մի և դարձան յերուսաղէմ: Սկսան շինել քաղաքս ամուրս յերկրին Հրէաստանի ի պարիսպս ամբացեալս և ի դրունս հզօրս և ի նիգս հաստատունս. և կացուցին ի նոսա զօրս բազումս և համբարս յոյժ:

Ի ժամանակին յայնմիկ հարաւ Յակիմոս և խափանեցան զործք նորա: Քակեցան երախք (քերան) նորա, պապանձեցաւ և ոչ կարէր խօսել բան մի և հրբաման տալ վասն տան իւրոյ. և մեռաւ Յակիմոս ի ժամանակին յայնմիկ մեծաւ տանջանօք: Իբրև ետես Բաբիղ եմէ մեռաւ Յակիմոս, դարձաւ անդրէն առ արբայն: Խորհեցան անօրէնք և ասեն. Ահաւաղիկ Յովնաման և որ ընդ նմա են խաղաղուածեամբ նստին յանհոգս. եկայք ամցուք զԲաբիղ և ըմբռնեսցէ զդոսա ամենեսին ի գիշերի միում: Իբրև ազդ եղեն Յովնամանայ և եղբարց նորա բանք խորհրդին, կալան նորա արս յառաջնոր-

դաց չարեացն յիտուն մի և անդէն խող-
խողեցին (մորբել, զարդել) : Եւ խոյս ե-
տուն Յովնաթան և Շմաւոն յանապատն.
խրամակարկատ արարին (հիկն կամ վլլած
սեղերը նորոգել) զնա և ամբացուցին :
Իրբն ետես Բաբիղ, զօրահատոյց լինէր
և գայր պաշարէր. և մարտնչէր աւուրս
բազումս, և առնէին կանգնէին շուրջ
զնովաւ մենքենայս : Եւ Շմաւոն և որ
ընդ նմա էին, ելին հրձիգ արարին ըզ
մենքենայս և մարտ պատերազմի եղին
ընդ Բաբիղայ : Ի պարտութիւն մատնե-
ցաւ նա ի նոցանէ, զի էր խորհուրդն այն
և արշաւան (յարձակումն) նորին ընդու-
նայն : Եւ բարկացաւ Բաբիղ սրտմտու-
թեամբ ի վերայ արանցն որ խրատ ե-
տուն նմա արշաւել յերկիր նորա. սպան
նա զբազումս ի նոցանէ, և դարձաւ յեր-
կիր իւր ուստի եկեալ էր :

Ա. Մակար Գլ. Թ.

Լուաւ Դեմետր արքայ եթէ ժողովեաց
ՅԱղեքսանդրոս Անտիոքեան Եպիփան զօ-
րքս բազումս և ել տալ ընդ նմա մարտ
ի պատերազմի, յղեաց առ Յովնաթան բա-
ճնքս խաղաղութեան զի մեծարեացէ զնա :

Ածագարեացուք, ասէ, ղնել ընդ նմա
ուխա (ուխս, դաւիմիս ընել) խաղաղու-
թեամբ, մինչչև եղեալ իցէ ընդ նոսա
ուխա Աղեքսանդրեայ : Եւ բնակեցաւ
Յովնաթան յերուսաղէմ. սկսաւ շինել և
նորոգել զքաղաքն. և ասէ ցայնուսիկ որ
գործէին զգործն շինուածոց պարսպացն.
Շինեցէք զպարխապղ ի յոսւ կոյս (խ-
նակուսի) յորձաքար (կարծր քար) վի-
մաց. և արարին այնպէս :

Իրբն լուաւ Աղեքսանդրոս արքայ զա-
ւետիան զոր ետ բերել Դեմետրիոս առ
Յովնաթան, ասէ. Միթէ կարեմք ուրեք
զտանել այր մի այնպիսի. առէք (աղէ.
ճն, հայտ) առնեմք զնա մեզ բարեկամ
և թիկունս. և հրամայեաց առնել առ նա
հրովարտակ ըստ բանիցս այսոցիկ.

« Արքայ Աղեքսանդրոս առ եղբայր
Յովնաթան՝ ողջոյն :

Ազգ եղև մեզ վասն քո եթէ այր
քաջ զօրութեամբ ես և արժանի ես դու
լինել մեզ քարե կամ. արդ կացուցաք
մեք զքեզ այսօր զլուխ քահանայապե-
տութեան ազգի քո. և բարեկամ ար-

բայի կոչել զբեզ . արդ կալ շիցի ինզ
 (նալ՝ որ կենաս) յուխտի մերում և պա-
 հել զհաւատ բարեկամութեան առ մեզ .
 ողջ լիբ : »

Եւ ետ տանել նմա պսակ ոսկի և ծի-
 բանիս : Առ զգեցաւ Յովնան զայն
 ընտիր պատմուհան :

Լուաւ Դեմետր զբանս զայս , տրտմե-
 ցաւ յոյժ , և ասէ . Չինչ զորժ գործեցար
 զի ոչ մեր մեզ արարար զնա թիկունս .
 և արդ աճապարեաց Աղեքսանդրոս և
 խօսեցաւ ընդ նմա ի հաշտութիւն և ա-
 բար իւր ձեռն հաստատութեան զՀրէաս-
 տան : Արդ՝ առէք և մեր գրեցուք առ
 նոսա բանս մեծարանաց զի եղիցին նո-
 բա մեզ յօգնականութիւն : Եւ ետ տանել
 նոցա հրովարտակս ըստ բանիցս այսոցիկ :
 « Արքայ Դեմետրիոս առ ազգն Հրէից՝
 ողջոյն : Քանզի պահեցէք դուք զուխտ
 և զղաշինս զոր ընդ մեզ եղիրք , կացէք
 մնացէք դուք ի մերում բարեկամութեան
 և ոչ ձեռնտու եղէք ի թշնամի , և մեր
 հատուցուք ձեզ թողութիւնն (արժօնու-
 քիւն) բազումս : Թողուք զամենայն
 Հրեայ ի հարկաց . և զբաժ (սուրք) զազ-

տիցն և զպսակաց . և զհասարակաց այ-
 զուոյն և զճառոյն որ զայր ինչ՝ թողում
 ձեզ յայսմ օրէ ևւ առ յայպա (այսօրվր-
 ցէ ետք միտս) . և ի տասանորդէ զմարս
 ձեզ թողեալ լիցի . և զիշխանութիւնզամ-
 րիդ ի ներքս տուեալ լիցի ցբանանայա-
 պետդ . և ամենայն անձն Հրէի որ ի գե-
 րութեան զտցի՝ յերկրէն Հրէաստանի
 յամենայն թագաւորութեան իմում՝ ար-
 ձակեալ լիցի ձրի առանց փրկանաց :
 Զամենայն հարկս հասի (սուրք բերէ կամ
 ուրիշ բանէ որ ստակ չէ) և մարսի , և
 զբաստու մի իշխեսցէ պահանջել որ . և
 շարածք և զյուխք ամսոց և աւուրք յա-
 ռաշ բան զտօնն և զկնի տօնին երեքերեք՝
 եղիցին ապահարկ (հարկէ ազատ) թո-
 ղեալ ամենայն Հրէից . և մի այլ իշխան
 ձեռնհաս լիցի ի վերայ նոցա , այլ բա-
 հանայապետն : Եւ զբաղարն Պտղոմայե-
 ցոց տուեալ լիցի նոցա պարզև ի նուէ-
 րըս սրբութեանցն (սուրք սեղուոյն , Տա-
 հարիկ) որ յերեսադէմն են , և ի պէտս
 ծախիցն որ ի սուրբս անդր ծախեցին :
 Եւ ես տաց ամ յամէ հնգետասան հազար
 կշիս արծաթոյ յարքունի Բաւարուէ

խաբուցի գանձէն) : Զամենայն մձեր
 (պաւար) զոր նորա ոչն կարէին լնուլ
 (պէտք եղածին չափը գտնել) յայսմ հե-
 տէ տացեն յաբուցի տարագի (յաբու-
 ցուս. մխրիկն) : Եւ ի վերայ այսորիկ
 զհինգ հազար կշիւ արծաթոյն զոր առ-
 նուն ի մտից սրբուծեան ըստ համարոյ
 տարւոյն՝ և այդ թողեալ լիցի, զի անկէ
 (կ'իյնայ, կը վերաբերի) այդ քահանա-
 յից : Որ միանգամ դիմեսցէ որ փախըս-
 տեայ անկանել ի տաճար անդր յերուսա-
 դէմ, կամ որ միանգամ ի սահմանաց
 դորա իցէ և պարտիցի ինչ յարբունիս՝
 թողեալ լիցի նմա (*): Եւ ամենայն ինչ
 որ արատեալ կործանեալ կցէ ի շինուս-
 ծոց սրբոց՝ շինեսցին նորոգեսցին և ծախս
 համարոյն յարբունուստ վճարեսցի :

Իբրև լուա Յովնաման և ժողովորդն
 զբանս զայս, ոչինչ հաստատեսցին և ոչ
 յանձն առին. այլ հաճեցան հաւանեցան
 ընդ հաշտութիւնն Աղիբսանդրի. և էին
 նորա նմա նիզակակիցք և թիկունք

(*) Տես Քերականութիւն էջ 215 1⁰.

զամենայն աւուրս կենաց իւրեանց :
 Դարձեալ յամին հարիւրորդի վամանե-
 րորդի հինգերորդի եկն Դեմետրիոս որդի
 Դեմետրեայ ի կողմանց կրետացւոց :
 Առաքեսց նա առ Յովնաման և ասէ .
 Դու միայն վերացեալ հպարտացեալ կաս
 ի վերայ մեր. և ես եղէ ծաղր նախա-
 տանաց վասն քո. ընդէր դու նագիս
 (պանծալ) ի վերայ մեր լերամբբդ. արդ
 աղէ դու, և՞ է յուսացեալ ես ի զօրոց
 քո, եկ էջ դու ի դաշտ այսր առ մեզ զի
 յանդիման լիցուք միմեանց : Արդ հարց
 փորձեալ դու, տես ո իցեմ ես, կամ ո
 այն իցեն որ օգնականն իցեն ձեզ . ոչ
 զոյ ձեզ ոտից կոխ (ոտք դնելու տեղ մը)
 առաջի մեր : Ոչ կարէք դուք զղէմ
 ունել զայդչափ այրուձիոյ ի դաշտի՝ ուր
 ոչ գուցէ թուի թարտի (պահուրստելու)
 և ոչ տեղի փախստեան և ոչ վէմ ապա-
 ւինի և ոչ խին ձեռն ի բար ձգելոյ (նե-
 տել) : Իբրև լուա Յովնաման զպատգամն
 զայն, բարկացաւ ի միտս իւր. յտան
 եկաց վազվազակի, ընտրէր զընտիր ըն-
 տիր զօրացն իբրև արս տասն հազար և
 զայր ի դուրս յերուսաղեմէ : Ընդ առաջ

եղև նմա Շմաւոն եղբայր նորա, ձեռնառու լինէր նմա յօգնականութիւն : Իբրև զայն լուա Ապողոնիոս, կազմեցաւ պատրաստեցաւ, առ ընդ իւր երիս հազարս ըսպառազէնս և այլ զօրս բազումս. մօտ ֆերէր (մօտէն, քովէն կանցնէր) առ դաշտին զի յուսացեալ էր ի զօրս իւր : Զկնի լինէր (եսելէն իյնալ) նորա Յովնաման տալ մարտ պատերազմի : Նա եմող հազար հեծեալ ի դարանի զհետ նորա. իբրև ետես Յովնաման և եղբայր նորա եթէ դարան գործեցին զհետ նորա, եկին փակեցին պաշարեցին զամբոց դարանակալացն և շուրջ զնոքօք արկին պատակեցին (մէքէրիզ շինեցին). վաստակեցին, տաժանեցան հեծեալքն և լուծան. զգողուղի կայաւ (գաղսնի համբով զընաց) Շմաւոն զնղիւն իւրով, և զայր ձորակին ի վերայ, և անկանէր զնոքօք, մինչդեռ նորա կային լուծեալք և ձանձրացեալք. անկանէր ի վերայ. զբազումս անղէն ի դարանի անղ սատակէր, զբազում հեծելազօրս ընդ երեսս դաշտին փախստեայ առաջի երեսաց իւրոց տանէր մինչև ի կողմանս Աղտխայ : Այն-

չափ շտայ սագնայի հասուցանէր (նեղր կը խորեր) զի փախստեայքն զընային, ի մեհեանն Դագովնայ ամբանալ անկանէին : Իբրև լուա զայս Աղերսանդրոս, յաւել փառաւորել առաւել ևս զՅովնաման. և ետ տանել նմա շինող (քօֆա, պրօշ) օսկի, զօր օրինակ օրէն էր ունել եղբայր Թագաւորին : Եւ դարձաւ Յովնաման յերուսաղէմ զնդան և բազում աւարաւ, զի բերէր զկապուտ ըզկողպուտ բազում զՅշնամեաց :

Ա. Մակար. Գլ. Ժ.

Եւ Թագաւորն եզրպտացոց զօրածողով լինէր, կուտէր զօրս բազումս իբրև զաւագ առ ափն ծովու և նաւս բազումս. և խնդրէր նա ունել զարքայութիւնն Աղերսանդրեայ նենգութեամբ : Եւ ել ընդ կողմանս Ատրեստանեայց բանիւ խաղաղութեամբ, և նորա դուռն բանային նմա և ընդ առաջ երթային նորա, բանզի պատուէր էր յԱղերսանդրեայ արքայէ բանզի աներ էր նորա : Իբրև եկն մերձեցաւ նա ի քաղաքն Աղովտացոց, ջուցին նմա զմեհեանն Դագովնայ, զբաղաքն և որ շուրջ զիւրեւ էին այրե-

ցեալ ի ժամանակի պատերազմին, և ըզ
 դիակուռնան բերեալ կուտեալ կոյսն կոյ-
 տըս ի վերայ ճանապարհին. և պատմէ-
 ին անաջի արքային զոր ինչ միանգամ
 գործեաց Յովնաման, և յաչաց հանէին
 զնա. և թագաւորն լռիկ կայր: Եւ եկն
 յանդիման եղև Յովնաման թագաւորին ի
 բաղարն Յոպպէացոց փառօք մեծօք:
 ողջոյն ետուն միմեանց և եղեն այն օր
 առ միմեանս: Եւ արձակեաց Պտղոմէոս
 հրովարտակս առ Դեմետր արքայն և
 ստէ. Եկ, ուխտ դիցուք առ միմեանս և
 դաշինս կոեսցուք, և տաց բեզ զգուտոր
 իմ զոր ունի Աղեքսանդրոս արքայ, զի
 զղջանցեալ եմ թէ ընդէր ետու ես զգուտոր
 իմ նմա կնուծեան. զի իտրնեցաւ նա ի
 վերայ իմ մահ. և այսպէս յաչաց հանէր
 զնա. զի իւր ակն եղևեալ էր (աչք ունէր)
 տէրութեան նորա: Եկն եմուտ ի բաղա-
 րըն Անտիոքացոց, և եղաւ զթագ զԱ-
 սիացոցն; և պատկեցաւ կրկին, թա-
 գաւն Ասիացոց և թագաւն Եգիպտաց-
 ւոց: Եւ լուաւ Աղեքսանդրոս, դիմեաց
 դալ ի վերայ նորա մարտիւ պատերազ-
 մաւ. և ել Պտղոմէոս ընդ առաջ նորա

դորձ բազմօք և դարձոյց զնա ի պար-
 տուծին. և վախատեալ լինէր Աղեք-
 սանդրոս ի կողմանս Արարացոց. և եկն
 Զարեել արուայիկ, հնար զզլուխն
 Աղեքսանդրեայ և ետ տանել Պտղոմէոսի
 արքայի:

Ընդ աւուրան ընդ այնոսիկ ժողովեաց
 Յովնաման զօրս ի Հրէաստան գալ մարտ
 դնել զբերդաւն որ յերուսաղէմ էր. կազ-
 մեցին զնովաւ շուրջ մենքննայս բազումս:
 Ապա զնացին արք անօրէնք պատմել
 թագաւորին եմէ: Յովնաման մենքննայս
 կազմեալ, շուրջ զբերդաւն պատեալ,
 յանուլ պատրաստեալ (*): Իբրև լուաւ,
 բարկացաւ յոյժ. ետ հրովարտակս առ
 Յովնաման զի մի ես զբերդն շուրջ պա-
 չարեալ պահիցէ. այլ ինքն յարուցեալ
 վազվաղակի առ նա հասանիցէ ի բաղա-
 րըն Պտղոմէացոց զի անդ յանդիման
 լիցին միմեանց: Իբրև լուաւ Յովնաման,
 ևս բան զևս պնդել (սասկացնել) հրա-
 մայեաց զպահ (պաշարումք) բերդին. և

(*) Տես Քեալկաուսիսիսն քիւ 223.

ինքն առ արս ընտիրս իմաստունս ի ծե-
րակոյտ ժողովրդենէ անտի, հանդերձե-
ցաւ (պատարագոր, սակեով և արծաթով, և եղ զանձն ի մահ; զնաց յանդիման լինել թագաւորին և ե-
զիտ շնորհս ինձանէ. Յէպէտ և բազումք
էին յանօրինաց անտիամբաստան զնմա-
նէ: Եւ մեծարեաց զնա թագաւորն և
բարձրացոյց յոյժ առաջի ամենայն բա-
րեկամաց իւրոց. և կարգեաց (սուաւ)
նմա զիշխանութիւն բաճանայապետու-
թեանն և որ ինչ այլ ինչ պատիւ ունէր
յառաջագոյն բուն զնա: Եւ աղաչեաց
Յովնաման զարքայ զի ապահարկ (հար-
կէ ազատ) արացէ զՀրէաստան և զե-
րեսին կուսակալութիւնն: Եւ հաճոյ
Յուէցաւ թագաւորին, և վասն այսր ա-
մենայնի հրաման ետ հրովարտակս տալ
առ Յովնաման օրինակաւս այսուիկ.

« Արքայ Դեմետր առ Զասթենէս հայր՝
ողջոյն:

Ազգին Հրէից, օգնական, նիզակակից,
ուխտակալ (մեկեղ ուխտ, դաւիմ ու-
նեցող) բարեկամաց մերոց իրաւունս
համարեցաք դիւրել բարի առնել փոխա-

նակ արդարութեան միախառնութեան (սե-
կեղծ հաւատարմութեան) զոր պանեցին
նորա առ մեզ: Ամենայն որ ինչ հասի
օրկն (սուրբ բերէ, ան որ ստակ չէ)
զայցէ ի նոցանէ՝ լիցի այն պաշտօնէից
յերուսաղէմ: Փոխանակ արքունական
մտիցն որ զայր ի նոցանէ ամ յամէ յար-
մտեաց (զաւրէ, ցորեն, բակլա եւայլն)
երկրին և ի բերոյ (պտուղ, բերք) ծառոցն
պտղոց և այլ որ ինչ տարագր (միրիի
վերաբերեալ բան) արքունի կամ տասա-
նորդք կամ մարս կամ որ ինչ մուտք
յարբունիս իցեն, կամ բաժ (սեսակ մը
սուրբ. բուսումնաբ) աղտից կամ տարագ
պսակաց՝ զայս ամենայն թողցուք ի նո-
սա: Արդ ձեզ փոյթ լիցի առնել պատճէն
մի հրովարտակիղ և տալ ցՅովնաման զի
զիցի ի զանձն սրբութեան ի դիպան
(դիպող, պատեան) վայրի, ի նշանաւոր
տնդուց:

Տրիփոն ոմն անուն էր Աղեքսանդրեան
տոհմին. իբրև ետես եթէ զօրքն ամե-
նայն տրտունջ են զԴեմետրեայ, զնաց
նա առ իմադկուս արուայիկ որ սնուցա-
նէր զԱնտիոք զպատանեակն Աղեքսանդ-

բի . և առ նմա կանխէր զի տացէ նա-
ցնա զմանուկն , և ածցէ Քաղաւորեցու-
ցէ ի տեղի հօր իւրոյ . և պատմեաց նմա
զամենայն Յշնամուծիւնս զոր միանգամ
զոռային (սպառնալ) զօրքն : Եւ Յով-
նաթան առաքեաց առ Դեմետր արքայ զի
հրաման տացէ ի ռուցանել զզօրսն որ ի
միջնաբերդի անդ էին , զի էին նորա
Յշնամուծեամբ ընդ Իսրայելի : Եւ առա-
քեաց Դեմետրիոս առ Յովնաթան և ստէ .
Ոչ զտյղ միայն արարից բեզ և ազգի
քում , այլ և փառօք փառաւորեցից զազգ
քո , եթէ ժամանակ միայն զտից : Այլ
զու բարւոք արասցես առաքել առ իս
զունդ մի ի Թիկունս , զի զօրքս աւաւիկ
յինէն յնսս կացիկն (ապստամբեցան) :
Իբրև լուաւ զայն Յովնաթան , վաղփա-
զակի զունդ մի յերից հագորաց արս
ընտիրս սպստազկնս արձակեաց ի Թի-
կունս Քաղաւորին ի քաղաքն անտիո-
քացոց : Իբրև զայն լուան քաղաքացիքն ,
ժողովեցան յիւրօրանչիւր տեղւոջէ ի
մէջ քաղաքին . այն ինչ յարձակեալ էին
ի վերայ Քաղաւորին և կամէին անդէն
սպանանել , նա խոյս ետ ի նոցանէ . և

նորս առին վաղվաղակի զկիրճան (անց-
նելու ճեղ) ամենայն գնացից քաղաքին .
Տարտ եղին և սկսան մարտուել (կռուիլ) :
Ազգ եղև Իսրայելեան զնդին , կուտեցան
ի վերայ սպարանից Քաղաւորին , ձայն
ևճուռ (լուր սալ . իմացնել) միմեանց ,
և սիռեցան ընդ ամենայն քաղաքն . հա-
րին սպանին կոտորեցին արս իբրև տա-
սըն հազար . հրձիգ արարին զամենայն
փայտակերտս սպարանից նոցա . արկին
յիւրեանս զՔաղաւորն և ապրեցուցին ըզ
նա ի ձեռաց նոցա : Իբրև տեսին մնա-
ցեալ զունդ քաղաքին եթէ զօրացաւ
զունդն Իսրայելեան ի վերայ նոցա և
կամակար յաղծեցին նոցա , լքան , նուա-
ղեցան և տկարացան ի խորհուրդս իւ-
րեանց . ի ձայն քարքառոյ ողոխանաց .
(աղաչելու կեցալով) սկսան աղաղակել
առ Քաղաւորն և ասեն . Չնքն տուր (զը-
քա) մեզ , և դադարեցէ զունդս մուկան
(կասղամ) ի կոտորածէ քաղաքիս . զայն
բան ասէին և զիւրաքանչիւր գէնս առ
ոտս պատերազմողացն ընկենուին . և
բարձրանայր փառօք զունդն Իսրայելեան
տուաջի Քաղաւորին : Եւ նստաւ

Դեմետր արքայ յաճող տէրութեան իւրոյ, և սարսեաց (դողալ. Ըարժի) երկիրն ամենայն առաջի նորա :

Յետ այսորիկ դարձաւ Տրիփոն և պատանեակն Անտիոքոս ընդ նմա թագաւորեալ և նստեալ յաճող տէրութեան. և առ նա ժողովէին զօրքն ամենայն որ ջըրուեալ էին ի Դեմետրեայ, և ետուն մարտ պատերազմի ընդ Դեմետրեայ և փախուցին զնա վատթարեալ : Հրաման ետ հրովարտակ առնել մանուկն Անտիոքոս առ Յովնաման և ասէ. Կացուցեալ իմ զքեզ ի գործ քահանայապետութեան և հաստատեալ իմ զքեզ ի վերայ չորիցն օրինաց, և կարգեցաք զքեզ ընդ բուն և ընդ առաջին բարեկամս մեր : Եւ ետ տանել նմա նուագս ոսկիս և սպաս տաճարին. և ետ նմա իշխանութիւն ըմպել ոսկի նուագօր. արկանել ծիրանիս, և իշխել կրել նշան շգեղ ըստ նշանի թագաւորաց : Եւ ել Յովնաման շրջել յայնկոյս Յորդանան գետոյ ընդ քաղաքն. և ժողովեցան առ նա ամենայն զօրք Ասորոց ի Թիկունս : Անտի զնաց եկն ի Դազա, և զազացիքն փակեցին նմա

զորունն. նստաւ շուրջ զնորք և հրճիզ արար զաւանս նոցա : Ապա եկին գազացիքն, առաջի կացին, մեռն ետուն (հրնազանդեցան) նմա և մատուցին զորդիս իշխանաց իւրեանց ի պատանդութիւն. և նա առ ետ տանել զնոսա յԵրուսաղէմ : Եւ Շմաւոն հասանէր պատերազմաւ ի վերայ Բեթսովրայ և պաշարէր զնա առուրս բազումս և յարգել արկանէր զնոսա. աղաչել սկսան նորա զնա զի դաշինս արասցէ ընդ նոսա. նա իս մեռն (զքաց, ինալեց) նոցա և եհան զնոսա անտի և կացոյց նա անդ պահպանս քաղաքին : Եւ Յովնաման զօրքն իւրովք եկն բանակեցաւ ի վերայ շուրցն Դեննեսարեթայ. կանխեաց նա ընդ առաւօտն ի դաշտն Նասովրայ. և զունդ մի այլազգեաց ընդ առաջ եղև նմա ի դաշտի անդ : Եւ դարան զործեցին ի վերայ նորա. կէսքն ի դարան մտին, կէսքն ի դիմի հարան նմա. և յարեան դարանակալքն յիւրաքանչիւր տեղեաց, զհետ եղեն նոցա, և զՅովնաման ի մեջարկին (պաւարեցին) զօրքն հանդերձ, և արարին զգօրսն Յովնամանու փախը-

տեսայս : Ի վերայ յարձակէր Յովնաման բարկութեամբ մեծաւ և ի պարտութիւն մատնէր զնոսա . յայնմ ժամանակի փախստեայրն ամենեքեան անդրէն ի նոյն դառնային, հալածական զՅշնամիսն առնէին առաջի իւրեանց : Եւ դարձաւ Յովնաման յերուսաղէմ :

Ա. Մակար. Գլ. ԺԱ.

Իբրև լուաւ Յովնաման եթէ դարձան իշխանք Դեմետրեայ զօրօք բազմօք քան զառաջինն զալ ի վերայ նորա ի մարտ պատերազմի , չու արար յերուսաղէմէ . խաղաց ի վերայ նոցա , եհաս , ի դիմի հարաւ . քանզի չետ Թոյլ նմա հասանել յուզել (խոռվել) գերկիր իւր : Արձակեաց նա դէտ (լրեստ) ի բանակ նոցա . և պատմէին նմա այսպէս եթէ պատրաստեալ են զիշերայն անկանել ի վերայ մեր : Իբրև արևն ի մուտս եղև , հրաման ետ Յովնաման զօրացն զի վառեալք , արձուներ , պատրաստեալք , միագունդ կայցեն մինչև յառաւօտ ի մարտ պատերազմի : Պարեկապանս (պահապան, դիտող) հանին , շուրջ զիւրեամբք փակեցին , և ինքեանք կային պատրաստեալք ի մարտ

պատերազմի : Իբրև լուան Թշնամիքն եթէ զիշերայն պատրաստեցան ի պատերազմ , երկեան , զարհուրեցան , բեկան ի սիրտս իւրեանց . խիտ առ խիտ խարոյկըս վառեցին ընդ ամենայն տեղիս և ինքեանք զիշերայն փախստեայր մեկնեցան : Եւ ոչ զիտաց Յովնաման զօրօքն հանդերձ զփախուստ նոցա , զի հայէր ընդ խարոյկսն բորբոքեալս . համարէր Թէ ասեղ (նոյն սեղր, հոն) իցեն . ապա Թէպէտ և զհետ եղև նոցա , չկարաց հասանել , զի անցեալ էր նոցա ընդ գետն Ազատ :

Ապա դարձաւ ի նոցանէ Յովնաման ի վերայ Արարացւոցն . հարկանէր տատակէր վանէր զքանակս նոցա , և դառնայր ի կողմանս Յուպպեացւոց , արագէր զօր ի ներքս մուծանել : զի լուաւ Թէ ամրականքն (ամրոցին մէջը եղողները) ձեռն տային ի Դեմետր . պահապանս ոտիկանս ի վերայ կացուցանէր : Եւ դարձաւ Յովնաման . զօրընտիր լինէր , զժերակոյտն ի խորհուրդ կոչէր , կամէր զամուրսն շինել շրէստտանի . և բարձրացուցանել ի բարձրութիւն ի մէջ մինչև

բերդին, և զքաղաքն ի բարձրութիւն մեծ. անչրպեստել (երկու բանին մէջսեղը բաժնել) կամէր ընդ նոսա (ընդ ամուսն) և ընդ քաղաքն զի առանձինն լիցին: Եւ ժողովեցան շինել զքաղաքն և ինչ որ անկեալ է ի պարսպացն յուղիաջուր (որուն ջուրը հեղեղ, սեշ, է) հեղեղատաց ի ծմակին կողմանց (հովտին կողմէն) անտի: Եւ Շմաւոն սկսաւ շինել զԱղեղա, ամրացոյց զնա և զբունս եղ նմա և նզօք հաստատեաց զնա:

Եւ խնդրէր Տրիփոն Սագաւորել կողմանցն Ասիացւոց և զնել Սագ և ձգել ըզ ձեռն ի վերայ արքային Անտիոքացւոց. բայց երկեաւ զանգիտեաց Թէ զուցէ յանձն ոչ առնուցու Յովնաման և ի աղայցէ ի վերայնորա մարտիւ պատերազմաւ. և խնդրէր նա հնարս ըմբռնել զնա և կորուսանել: Եւ ել ընդ առաջ նորա Յովնաման քառասուն հազարաւ ընտիր վառելոյ: Եւ ետես Տրիփոն եմէ հասեալ է Յովնաման զօրօք բազմօք, զանգիտեաց ձգել զձեռս իւր ի նա. ապա առ ընկալաւ զնա փառաւորութեամբ: Խօսել սկսաւ ընդ Յովնամանու և ասէ. Ընդէր

զայդչափ զօրս կոտորեցեր, զի ոչ ինչ զոյր ի միջի զործ պատերազմի. արդ արձակեա զու զզօրսդ յիւրաքանչիւր տեղիս, և ընտրեա զու ընդ քեզ արս սակաւս որ ընդ քեզ հանապազ շրջիցին. և եկ զու ընդ իս ի քաղաքն Պողոմէացւոց և տաց քեզ զնա ի ձեռս և զայլ ամուրս զօրօքն հանդերձ, և ես դարձայց անդրէն զի վասն այսորիկ իսկ եկեալ էի: Եւ հաւատաց Յովնաման ի նա, և արձակեաց զզօրսն յիւրաքանչիւր տեղիս. եմող առ իւր ի նոցանէ իբրև արս երիս հազարս. դարձեալ եմող ի նոցանէ զերկուս հազարսն յերկրին Գալիլեացւոց և ինքն զնաց ընդ նմա հազարաւ միով: Եւ իբրև եմուտ Յովնաման ի քաղաքն Պողոմէացւոց, առին (զոցեցին) զըբունսն քաղաքացիքն և զնա ի ներքս արգելին և հանին ընդ սուր (սուրէ անցուցնել) զամենեանն որ ընդ նմա մտեալ էին: Եւ արար Տրիփոն զօրս (զօրք զըբկեց) ի վերայ զօրաց նորա որ էին յերկրին Գալիլեացւոց և ի դաշտին մեծի զի երթիցեն սատակեցցեն զամենայն զօրսն Յովնամանու: Նորա իբրև գիտացին Թէ

նա ի ներքն անդգելաւ և ամենեքեան կորեան որ ընդ նմա էին, մխիթարեցին զանձինս և գնացին միագունդ միաբանութեամբ ի մարտ պատերազմի: Իբրև տեսին զօրականքն (Տրիփոնեայ) որ ի վերայ երթեալ էին՝ Թէ սրտի մտօք ի վերայ իւրաքանչիւր ոգւոց մարտնչէին, զանգիտեցին, Թողին և դարձան. և սորա եկին հասին յերկիրն Հրէաստանի խաղաղութեամբ: Կոժ առին, (ողբալ) լացին զՅովնաթան և զգօրսն որ ընդ նմա էին, և էին յերկիւղի մեծի. և նստէր ի սուգ ամենայն Իսրայէլ:

Ա. Մակար. Գլ. ԺԲ.

Լուաւ Շմաւոն եթէ ժողովեաց Տրիփոն զօրս քաջուճա զալ հասանել ի վերայ երկրին Հրէաստանի սատակել զնոսա, և նտուգեաց Թէ յահի յերկիւղի մեծի է, եկն ել յերուսաղէմ. ժողովեաց և նա զժողովուրդսն, մխիթարեաց զնոսա և ասէ. Իուր ինքնին զիտէր որչափ գործ գործեցար ես և եղբարք իմ և տուն հօր իմոյ. քանի մարտ պատերազմի մղեցար կամ որչափ նեղութեան համբերեցար, զի վասն Իսրայելի և ձեր ամենեցուն կորեան

նորարքն ամենայն, և ես մնացեալ եմ միայն: Եւ արդ քաւ լիցի անխաչել ապաշառել (խնայել) յանձն իմ. արութեամբ (հաջազործութեամբ) ինչ չեմ լաւ քան զեղբարսն. բայց սակայն զօրացայց խնդրել զվրէժ զազգին: Իբրև զայն խօսէր, զուարթացուցանէր, մխիթարէր զամենայն միտս ժողովրդեանն: Ծտուն պատասխանի. սկսան խօսել ի ձայն մեծ և ասեն. Իու ես մեր առաջնորդ փոխանակ Յուդայի և Յովնաթանու եղբարց քոց. մարտիք զպատերազմ մեր, և զամենայն(*) որ ինչ ասիցես՝ հնազանդ լիցուր բեզ:

Յետ այսորիկ խաղաց զնաց Տրիփոն ի քաղաքէն Պտղովէացւոց զալ յերկիրն Հրէաստանի. և ածէր ընդ իւր զՅովնաթան ի զգուշութիւն պահպանութեան: Եւ զիտաց Տրիփոն Թէ համբարձաւ Շրմաւոն փոխանակ Յովնաթանու եղբօր իւրոյ, առաք հրեշտակս (ղեսպան դրկեց) և արձակեաց առ նա. ասէ. Վասն արձանոյն զոր պարտէր Յովնաթան յար-

(*) Տես Բերականութիւն էջ 215, 1⁰.

քունին՝ արգելեալ կայ աստ . արդ տուր
բերել զարծաճն հարիւր քանքար և եղ-
կուս որդիս յորդոց տրա տուր անել
առ իս զի մի , յորժամ արձակեցուր ,
ապստամբ լիցի սա ի մէնդ : Գիտաց Շը-
մաւոն եթէ ննզուՍեանք խօսի ընդ նմա .
ես տանել զարծաճն և զպատանեակսն .
զուցէ ինչ ԹշնամուՍիւն լինիցի ընդ ժո-
ղովուրդն և ընդ նա , և ասիցեն թէ Ազա-
հեաց (խնայել) յարծաճն և չես տանել
զպատանեակսն և այրն կորեալ : Սա-
կայն ստեաց Տրիփոն և ոչ յարձակեաց
զՅովնաման : Եւ որք ի միջնաբերդին էին
յԵրուսաղէմ՝ յղեցին առ Տրիփոն հրեշ-
տակս ստիպել զնա . զի եկեացէ առ նոսա
ընդ անապատն և հաւքաւս բերդին ա-
րաւցի (պաւար սա) : Եւ պատրաստե-
ցաւ Տրիփոն զնդաւն հանդերձ զալ մտա-
նել ի գիշերին յայնմիկ . և ձիւնաբեր
եղև (ձիւն եկաւ) յոյժ , վասն այնորիկ
ոչ կարաց մտանել . չու արար եկն ի կող-
ման Գողաաղու : Անդ սպան զՅովնա-
ման և անդէն Թաղեցաւ : Եւ առաքեաց
Շմաւոն , բարձ անտի զոսկերսն Յովնա-
մանու եղբոր իւրոյ . և բերին Թաղեցին

զնա ի Մովսիիմ : Կոժ եղին (ողբալ) ,
լացին (ողբալ) զնա ամենայն Իսրայէլ և
սուգ առին (սուգ բնել) աուրս բազու-
մըս : Եւ անդ շինեաց շինուած ի վերայ
գերեզմանի հօր իւրոյ և եղբարց իւրոց .
և բարձրացոյց զնա զօրժ քարակոխ (քար
կռողի , կոփողի) քարակոխ (քարէ կո-
փուած) շուրջանակի . և կանգնեաց ի
վերայ նորա բրգունս (բրգանէ քար)
դիւմ ընդ դիւմ (դիմացէ դիմաց) . և կա-
ցոյց անդ երիս վառեալս հօրն և եղբար-
ցըն դէմ ընդ դէմ . սեաւք բարձրու-
թեան (բարձր սիւներով) վանդակա-
պատ (վանդակով , փարճախլորով պա-
սած) . և եղ զկողիւր (քովի դիւրբ) վան-
դակին զօրժ քանդակի նաւաց նմանու-
թեան :

Յաւուրսն յայնուսիկ պատեաց Շմաւոն
զքաղաքն զազացոց , և պաշարեաց ըզ
նա զօրօք և արար անդ մենքենայս և
մատոյց ի պարիսպ անդր և կործանեաց
աշտարակ մի . և էլին ի մենքենայէ ան-
տի և յարձակեցան ի ներքս ի քաղաքն
և եղև խռովութիւն յոյժ ի քաղաքի անդ :
Եւ դիմեցին առ հաւարակ քաղաքացիքն

կանամբք և մանկուով հանդերձ . Ըիջ
 արևելք(պոռալով) և զօձիս պատառեաց
 և զաղաղակ բաժնեալ (պոռալով) կար-
 դային առ Շմաւոն, և աղաչէին ձեռն
 տալ (զքալ, օգնել) նոցա. զի մի դատես-
 ցի զնոսա ըստ չարութեան նոցա, այլ ըստ
 ողորմութեան իւրում զՅասցի ի վերայ
 նոցա: Եւ կակղացաւ (մեղմացաւ) Շը-
 մաւոն և ցածոյց (դարբեցոյց) զպատե-
 րագմն. և հրամայեաց հանել զնոսա ար-
 տաքս քան զքաղաքն, բնակեցոյց ի նմա
 արս որ զօրէնսն պահիցեն, ամրացոյց
 ևս զնա, և շինեաց ի նմա բիրաբազի
 գործած ապարանից: Իսկ որ ի միջնա-
 բերդին էին յերուսաղէմ՝ արգելեալ նե-
 ղեալ պաշարեալ կային. զի ոչ էր նոցա
 ոչ ել ոչ մուտ և ոչ զին և ոչ վաճառ. և
 նեղեալ սովամահէին, և բազումք ի նո-
 ցանէ սատակեցան. աղաղակեցին առ
 Շմաւոն, աղաչէին կալ առաջի նորա:
 Նա և՛ նոցա ձեռն (զքաց) և եհան զնո-
 սա անտի և սրբեաց նա զմիջնաբերդն
 յամենայն պղծութեանց նոցա: Եւ մտա-
 նէր անդր օրհնութեամբ գոհութեամբ,
 ստո՞վք արմաւենեօք ի ցնծութիւն փողոյ

և սրեցի: Եւ հրաման ետ նա առնել ըզ
 տօնն զայն ամի ամի. ամրացոյց նա և
 զլեառն տաճարին առ միջնաբերդաւն,
 և բնակեալ էր ինքն ի ներքս սեպհական
 գնդաւն հանդերձ: Եւ ետես Շմաւոն ըզ
 Յովնաման զորդի իւր եթէ այր կատա-
 րեալ և ի չափ հասեալ է. առ կացոյց ըզ
 նա իշխան զօրավար առաջնորդ ի վերայ
 ամենայն զօրացն:

Ա. Մակար. Գլ. ԺԳ.

Յամին հարիւրորդի եւթանասներորդի
 երկրորդի զօրածողով լինէր Դեմետր ար-
 բայ և անցանէր ի կողմանս Մարաց և
 Պարթևաց խնդրել իւր անտի թիկունս,
 զի եկեսցէ տացէ մարտ պատերազմի
 ընդ Տրիփոնեայ: Իրբև զայն լսէր Ար-
 շակ արքայ Պարսից և Պարթևաց Թէ եկն
 եմուտ Դեմետր ի սահմանս աշխարհի
 նորա, արձակեաց նա զմի յիշխանաց
 իւրոց երթալ ձերբակալ առնել զնա:
 Գնաց նա եհար սատակեաց զզօրսն Դե-
 մետրեայ և արար զնա ձերբակալ, եկն,
 աս՝ կաշու (առջելի հացել. ցերկայա-
 ցնել) զԴեմետր առաջի Արշակայ, և
 հրամայեաց (Արշակ) կապել զնա ի կա-

պանն և դնել զնա ի բաւաթի: Եւ զաղա-
րեաց երկիրն (Հրէաստանի) զամենայն
աւուրս Ծմաւոնի. և յաւելոյր բարիս ի
բարեաց վերայ ազգին իւրեանց: Եւ
գործէին զերկիր իւրեանց խաղաղու-
թեամբ. և երկիրն տայր զպտուղ իւր և
ամենայն փայտ ծառասունկ. (ծառ սուկի)
տայր զրեր իւր առատութեամբ: Ծերրք
ի հրապարակս նստէին, քառս առկնաչ
(խօսել) զբանից բարութենէ՛ ընդ մի-
մեանս խորհէին, երիտասարդք զփառս
զգեցեալ, զարդարեալ ի զարդ պատե-
րագմի. Զբաղաբս պնդէին (ամբացնել)
համբարօք, և զանձինս պատրաստէին
ի պատրաստութիւն զարդու ամբուծեան
զինու. և ցնծայր իսրայէլ յուրախութիւն
մեծ. և նստէին իւրաբանչիւր ընդ այգ-
ւով իւրեանց և ընդ թզնեանս: Եւ ծա-
խեաց Ծմաւոն զանձս բազումս յիւրմէ և
արար նա հանդերձս զինու զարդու ա-
րանցն պատերազմողաց ազգին իւրոյ և
Կուտեաց նա համբարս և թոշակս զօրա-
կանին. և ամրացոյց զբաղաբսն Հրէաս-
տանի և զԲեթսովրա որ ի սահմանս Հը-
րէաստանի էր, անդ հանդերձեալ (պատ-

բասել) զնէր զգէնսն ամենայն, զէն
և զարդ զօրաց Թշնամեաց նոցա. և խըն-
դրէր նա յամենայն հանգամանս (ամէն
կերպով) բարձրացուցանել զժողովուրդ
իւր: Սակայն և Դեմետր արքայ բարձ-
րացոյց զբանանայտպետութիւն նորս.
Վասն այսր ամենայնի ընդ բուն բարե-
կամս փառուորեաց զնա. բունզի և լու-
նեղն նմա (լսեց) եթէ անուանեալ կոչին
Հրեայրն բարեկամք Հառմայեցոց, եղ-
բարք և Թիկունք և նիզակակիցք, և զի
ընկալան զհրեշտակն Ծմաւոնի փառա-
ւորութեամբ, և զի Հրեայրն ինքեանք
նաճեցան, յանձն առին իշխան բանանա-
յապետ կացուցանել զնա, զի վոչք շի-
ցի նմա (նոզայ) վասն սրբոցն և յանուն
նորս կնքիցին ամենայն մուրհակք աշ-
խարհին. զի խշխաւ շիցի (արսօնու իլիւն
նուցնայ) արկանել ծիրանիս և զարդարե-
սակւով, և մի որ իշխեսցէ ի ժողովրդոց
անտի կամ ի բնահանայից ընդդէմ դառնալ
հրամանաց նորս. և կամ ժողովել ժողովն
յիւրկրի նորս առանց նորս. և կամ զգե-
նուլ ծիրանիս կամ արկանել շինող ոսկի.
և եթէ որ մի ինչ յայտանէ անցցէ (չը

պահել) և կամ անարգեացէ, մահապարօս
լինի : **Ա. Մակար. Գլ. ԺԳ.**

Յամին հարիւրորդի և Թանաններորդի
չորրորդի եկն Ենա Անտիոքոս յերկիր
հարցն իւրոց : Ժողովեցան առ նա ամե-
նայն զօրքն և սակաւք ինչ մնացին առ
Տրիփոնեայ, և հալածեաց զնա Անտիո-
քոս, և ած արկ զնա ի Դոմրա ծովե-
զկրեայց, և Թողին զնա ամենայն զօրքն,
իրբն տեսին զչարխն որ անցին ընդ
նա : Անտիոքոս եկն բանակեցաւ շուրջ
զԴոմրաւ երկոտասան հազարաւ մարտիկ
պատերազմող արամք և ութ հազար հե-
ծեալ սպառազինաւ, և զծովակողմն փա-
կեաց նաւօր, և ի նեղ արկ զբաղարն ի
ծովէ և ի ցամաքէ կուտէ, և ոչ զոր Թո-
ղուին ելանել : Ի վաղիւ անդր մատու-
ցանէր առ նա մենքեւայս և ձեռն արկա-
նէր ի նա և ի ներքս արգելեալ պաշար-
եալ պահէր զՏրիփոն. եւ ոչ ել ումնէ
գոյր (ոչ էլ նելու հնարք կար) ի ներքուստ
արասրս և ոչ մուտարտարուս ի ներքս :
Եւ յիկաց Նմառն ի Թիկոնա նմա արս
ընտիրս, մարտիկ պատերազմողս երկու

հազար սպառազէնս, և պատարագս
հանդերձեալս յոյժ ոսկի և արծաթ : Այլ
անարգեաց նա և օտարանայր ի նմանէ :
Եւ առաքեաց նա զԱթենորիոս մի ի բա-
րեկամաց իւրոց. խօսս ի մէջ առնել
(խօսակցիլ) ընդ նմա և ասել. Դուք իշ-
խեալ զօրացեալ ունիր զբաղարս Թագա-
ւորութեան իմոյ և զմիջնարերդն Երու-
սաղեմի, զսահմանս նոցա աւերեցէք
զուք և հարուածս մեծամեծս հասուցէք
ի վերայ երկրին նոցա, տիրեցէք զուք
կողմանցն բազմաց և զաւառս բազումս
հատէք յյափեցակել առնուլ զիմոյ տէ-
րութեան : Արդ տաք ի դուքս (եւ տաք)
զբաղարս և զգաւառս և զկողմանս և ըզ
հարկս նոցուն, և որ ինչ միանգամ բրո-
նութեամբ կալեալ է ձեր ի մէնչ արտա-
քոյ սահմանացն Հրէաստանի, ապա Թէ
ոչ տուք փոխանակ այնորիկ հինգ հարիւր
շանքար արծաթոյ, և զխափանած (եւ
մնացածս) հարկաց բաղարացն զոր ցայ-
սօր խափանեցէք այլ հինգ հազար քան-
քար. ապա Թէ ոչ եկեցուք, հարցուք,
վանեցուք զերկիրն, ստատկեցուք :
Եւ իրբն եկն Աթենորիոս բարեկամ աբ-

քայի յերուսաղէմ, և ետես զգիտունն Շըմաւոնի և զսպաս ոսկւոյ և արծաթոյ և զհանդերձս պատրաստութեան զօրաց բազմաց, յտան կայր անաշի նորա և շըբով (պաւսուով) տայր զպատգամ Թագաւորին: Պատասխանի ետ նմա Շմաւոն և ասէ. Ոչ յերկիր օտար ուրուք մտեալ եմք և ոչ ի բաժին ուրուք տարապարտուց ձեռն բռնութեամբ միեալ է. զվիճակս ժառանգութեան հարցն մերոց վճարանդի յեալ (օսարացած, յալիւսակուած) յանպարտ ի թշնամեաց տարապարտուց՝ քաջութեամբ ժամանակ (պասեհուրիւն) գտեալ խնդրեցար: Այլ վասն Յոպպէացոց քաւաքին և Գազարայ զոր դուքն խնդրէք, վնաս բազում զորձեցին ի մէջ աշխարհին մերոյ, վրէժ խնդրեցար. վասն այնորիկ տուժեցուք (վնասը հասուցանել) հարիւր բանբար:

Ա. Մակար. Գլ. ԺԾ.

Եւ Թագաւորն զոմարեաց զԿենդեբոս ծովեղերեայց սպարապետն. և զօրս բազումս հեծեալս և հետևակս ընդ նմա. պատուէր ետ նմա զի բանակեցել դէմ յանդիման Հրէաստանի: Խաղաց զնաց

Կենդեբոս, եկն եհաս ի կողմանսն Յամնեայ և սկսաւ զրզուել զզօրսն և միել (մտնել, խորուիլ) ի Հրէաստան գերել և սպանանել: Եւ ել Յովհան ի Գազարայ, և եկն պատմեաց Շմաւոնի հօր խրում որպէս եւ զնայր (ինչպէս վարուիլ) Կենդեբոս: Եւ կոչեաց Շմաւոն զերկոսին որդիան, զՅուդա և զՅովհան, և ասէ ցնտա. Ես և եղբարք իմ և տուն հօր իմոյ մարտ պատերազմի տուար ընդ Թըշնամիս ի մանկութենէ մերմէ մինչև ցայս օր ժամանակի. և աշողեցան զորձքն ամենայն ի ձեռս մեր. բայց արդ ծերացայ, և դուք հերիք (բաւական) էք յամս ձեր փոխանակ իմ և եղբօր իմոյ. արդ ելէք մարտերուք ի վերայ ազգիդ մերոյ. և զօրութիւն օգնութեանց յերկնից եղիցի ընդ ձեզ: Եւ ընտրեաց նա յաշխարհէ անտի իբրև քսան հազար հեծեալ սպառազէն և խաղաց ի վերայ Կենդեբեայ, և եկին ազան այն օր ի Մովթիիմ. ընդ առաւօտն կանխեալ (կանուխ ելնելով) լինէին զաշտամուխ: Անդ տեսանէին զօրս բազումս հեծեալս և հետևակս որ գային ընդ դէմ նորա. և հեղեղատ մի

էր իմէջ երկրցունց, և ճակատեցաւ յանդիման նոցա ինքն և զօրքն : Իբրև հայեցաւ ետես զզօրսն Թէ դանդաղեցան անցանել ընդ նեղեղատն, յառաջ ինքն նահատակեցաւ, հապա զօրքն միագունդ զկնի փողեցան (ղլխեցիմ) : Եւ բաժանեաց յերկուս գունդս զնձեւազօրն ի մէջ հետևակացն, և էր հեծելազօրն կարի յոյժ : Փող հարին, խրախոյս բարձին, ի վերայ յարձակեցան . ի պարտութիւն մատնեցաւ Կենդերոս . և անկան ի նոցանէ յաւուր յայնմիկ վիրաւորք բազումք : և որ մնացեալն էին՝ փախստեայ անկանէին յամուրսն : Յաւուր յայնմիկ խոց (վիրաւոր) մնայր Յուդա, բայց Յովհանն զհետ լինէր փախստեայցն, մինչ ամէր արկանէր զնոսա ի կողմանս Կեղրոնայ :

Եւ Պտղոմէոս Աբբուրեանց էր կացուցեալ ի կողմանց դաշտին յերեքո՞վ, և անէր նա արձամ և ոսկի յոյժ, զի էր նա փեսայ բահանայտպետին : Եւ հպարտացաւ ի սիրտ իւր, մեծամտեաց և կամէր տիրել ի վերայ կողմանցն գաւառին, և խորհուրդ խորհէր նենգութեամբ ի վերայ Շմաւոնի և որդւոց նորս ջնջել զնո՞

սա ի միջոյ : Եւ Շմաւոն շրջէր ի կողմանս գաւառացն, խնամէր և տեսանէր (կը հոգար) զպէտոս նոցա, և եկն էջ յերեքով, ինքն և Մատամի և Յուդա որդիք նորս : Եւ ընկալաւ զնոսա Պտղոմէոս ի մեծարանս նենգութեամբ : Անդ ի դարանի առնէր արս, և իբրև կերան և արբին Շմաւոն և որդիք իւր, արբեցան . յարեաւ Պտղոմէոս Թարուցելովն հանդերձ, առին զզէնս իւրեանց և մտին ի վերայ Շմաւոնի . և սպանին անդէն ի տանարի անդ զնա և զորդիս նորս : Եւ զրեաց Պտղոմէոս առ արքայն զի զօր ի Թիկունս արձակեցէ նմա, զի ի ձեռս տացէ նոցա զբազարսն և զհարկսն : Այր մի պընդեցաւ յառաջագոյն ի Գազարս, զոյժ ետ Յովհաննու Թէ կորեաւ հայր նորս և եղբարք իւր, և զրէն ևս յղեալ նենգութեամբ զի սպանցէ զրեզ : Իբրև լուաւ, զարմացաւ յոյժ և յիմարեցաւ, և ընդունեաց զարսն զայնոսիկ և անդէն սպան զնոսա, իբրև գիտաց Թէ նենգութեամբ եկեալ են կրուտանել զնա :

Ա. Մակար. Գլ. ԺԶ.

Ազդ եղև Փխրուպատոյրայ վասն կողմանցն յորոց մերժէր զնա և զգօրս իւր Անտիոքոս : Ժամ տայր , հրաման հանէր ամենայն զօրաց իւրոց հետևակաց և հեծելոց , և առնոյր ընդ իւր զքոյր իւր զԱրսինոյէ . չու առնէր , խաղայր զնայր ի կողմանս հռափայեցոց ուր էր բանակեալ Անտիոքոս ամենայն զօրօք իւրոյք : Թէ ոչոտոս ոմն անուն առնոյր զունդ մի որ ընդ իւրոյք ձեռամբ էր , ծածուկ վառէր , հասանէր զիշերի ի վերայ խորանին Պտղոմեայ , ի ներքս անկանել և զնա անդէն սպանանել և միայն անձամբ վրձարել զգործ պատերազմին : Կմա պատանեալ առաջնորդէր Դովսիմէոս անուն յազգէ Հրեայ . անդէն ի խորանի անդ արագ արագ շիջուցանէին , և այպէս մարտն բորբոքէր և իրքն Անտիոքայ առուել յաջողէին : Քառնէր վազվազակի Արսինոյէ . ի ձայն ողորմ լալոյ , զգեաւ յարձակեալ (մազերը քողած) առաջի զօրացն աղաչէր այսուհետև ի վերայ անձանց և որդւոց մարանչել . և եթէ ինչ յաղթուծեան հնարս գտանել մարմատցեն , խոստանայր տալ նոցա յայր (մարդ

զլուխ) Երկուս երկուս մանեակս ոսկիս : Այլ դէպ լինէր Թշնամուոյն ի ձեռս Անտիոքայ և զօրացն ապականել : Արձակեցին Հերրայեցիքն ի ծերակոյտ ժողովրդենէ անտի հարցանել զողջոյն (առողջութիւն) Թագաւորին . յայտ առնել զխնդալ իւրեանց (իւրեց խնդակցութիւնը) վասն յաղթուծեանն և ուրախութեան : Եւ նա եղ ի մտի իւրում յօժարել հասանել սիրով ուրախութեամբ իմէջ նոցա :

Իրբև եկն եհաս յԵրուսաղէմ , մեծաշքով , բազում պաշտամամբք ողջակէզս պատարագաց մատուցանէր : Եկն եհաս ի տեղին սուրբ . էր զարմացեալ ընդ զեղեցկուծիւն վայելչութեանց տաճարին և ընդ օրէնս (կերպ) սպասուցն . խորհեցաւ մտանել ինքն ի տաճար անդր : Նորակացին առաջի և ցուցանէին եթէ ոչ օրէն և պատշաճ է զայդ առնել . նա յամառեալ պնդեալ էր զանձն ինքրս մատուցանել : Անդ քահանայքն ամենայն պատուական հանդերձիւքն իւրեանց անկանէին սողէին (զեփնը քուելով երթալ) , աղաղակաւ արտասուօք գտաճարն լնուին , և որ անդ դիպեալ էին բաղարացիքն :

խոտիեալ յանկարծակի յայնվայր հասանէին, զինչ իբր իցեն շշնջէին (իրարու հարցնել): Կոյսք ի կուսաստանաց մարտերն հանդերձ ի հրապարակսն հասանէին, հող արկեալ զվարաիւք (մազեռուն վրայ) ճչիւ աղաղակաւ զբաղարամէջսն ընտին. և որ արդ ևս նորամուտ հարսունք առագաստեալք (ծածկուած) յօրինեալք նրատէին, զօրինաւոր զամօժն մոռացեալ ընծացս յանդգնութեան ընդ քաղաքամէջսն ընծանային: Սոյնպէս մատաղամարքն (մասաղ շղոց մալրեր) մանկամբքն հանդերձ, զղարման մանկանցն թողեալ, այնպէս անզգայութեամբ ընդ անդատանս առանց դարձադարձի յաւտգամեճար (մեծերէն կամ հիւնրէն պատուած) տաճար անդր պնդեալ (ղիմել) ժողովէին վասն այնորիկ՝ որ անօրէնութեամբն խորհէր ձևըն յանձին հարեալ (զոռոզութեամբ) զինքն ի ներքս մատուցանել: Քաղաքացիքն իբրև տեսին թէ պնդեալ (յամառեալ) հաստատեալ կայ զիւր կաման կատարել, ձայն ետուն (բաշալերել) միմեանց և յիւրաքանչիւր զէնս զընացին, և անդէն վազվաղակի մեծ խոտ

ի տեղուոն կացուցանէին, մինչև հազիւ հազ (դժուարաւ) ձերակոյտ ժողովրդեանն ցածուցանէին զամբոխն: Իսկ որ զթագաւորաւն ձերք և մեծամեծք ժողովրդեանն էին՝ ջանային զմիտան հպարտացեալս ցածուցանել, և զհետեալ (խօսք մբսիկ չընող) յամառութիւնն զիջուցանել: Ստէպ ստէպ սրսի մտօք (սրսանց, անկէղծ) աղաղակ էր զօրացն ժողովելոց, անհնարին զոչին լինէր, զի կարծեալ այսպէս էր եթէ ոչ միայն մարդիկն աղաղակիցեն, այլ և պարիսպքն և յատակք հնչիցեն:

Գ. Մակար, Գլ. Ա.

Սկսան աղաչել և ասել. Տէր Թագաւոր երկնից. դու՛ որ յառաջ զանօրէնութիւնսն զօրծէին հսկայս, որ յանձանց զօրութիւն և ի քաջութիւն յուսացեալ էին՝ ջնջեցեր. ամեր ի վերայ նոցա զանչտի շուրցն սաստկութիւն, դու՛ որ զօրծէին զամբարտաւանութիւն զՍողոմայեցիսն՝ յայտ յանդիմանութեամբ չարօտն իւրեանց հանդերձ խայտառակեցեր, ի

հուր և ի ծծուժք (*) զատեցար, առակ
խայտառակութեան յետնոց թողեալ .
Դու զյանդուզն գրուուն (զօրաւոր) ար-
քայն սաստիկ զՓարաւուն որ արկ ի ծա-
ռայոռքիւն (ծառայ ըրաւ) զժողովուրդ
քո՝ պէսպէս հարուածովք կշտամբեցեր .
ցուցեր զքո զօրութիւն, զի պատրաս-
տեալ զհետ հեծանէր ժողովրդեան քոյ
բազում զօրք, կառօք և երկվարօք,
ընկլուզեր զնա ի ծով կարմիր: Արդ ա-
ւասիկ պիղծս, հպարտս և ամբարտա-
ւանս հնարի (կը ջանայ) սպրդել (մուտ
զտնել) ի ներքս անկանել, թշնամանել
զտեղի սրբութեան զանուանի ընդ ամե-
նայն երկիր տաճար փառաց անուան քոյ .
Թէպէտ և բնակութիւն քո երկնից երկինք
են, աներեւոյթ անձնոնհաս (ուր ձեռք
չի հասցիր) ձեռին մարդոյ: Թէպէտ և
յանցաւոր եմք բեզ . մի ցնծասցեն անօ-
րէնք յամբարտաւանութեան խօսից իւ-
րեանց . խօսիցին Թէ մեր կոխեցաք ըզ
տաճարն սրբութեան զօրօրինակ կոխի-

(*) Ի նախդիրով հայց . փոխանակ
դործիականի . Տեպ՝ Քերակամութիւն,

չին խառնակոխ (ուր ամէն մարդ ան-
խտիր կը կոխէ) յատակք մեհենից: Իսկ
սուրբն որ ի սուրբս բնակեալ է, ամե-
նազօրն, ամենակալն, լուաւ զօրինաւոր
զաղօթս խնդրուածոց ժողովրդեանն .
զայն որ արդ ևս հպարտութեամբ մեծաւ
ի վերայ նոցա համարձակ սաստկացեալ
էր՝ հարկանէր զնա աստի անտի սաս-
տիկ . *սանկեր* և *շարժեր* (կը *սաներ* կը
բերեր, կ'երեցնէր) զնա իբրև զեղէզն
ի հողմոյ և անդէն զգետնէր (զետնէր
զարնել) . և նա այնպէս անկեալ զնէր
անզգայ ընդաշմացեալ (փայտ կտրած)
անմուռնչ (անձայն) անդամալոյծ լու-
ծեալ յամենայն յողից: Բարեկամքն և որ
զնովաւ սպոտաւորքն էին, իբրև տեսին
Թէ այնպէս արօղ հասանէր ի վերայ
տրա զատաստանն, զանի հարկանէին
Դէ գուցէ և յգիցն արքայիցին (հոգին
հասնի, մեռնի), և վաղվազակի զնա
ի ներբուստ արծաթս բարշէին . զար-
հուրեալք ի սաստիկ հարուածոց անտի:
Իբրև ժամբ հարուստ (ուս) ի վերայ
անցին և աննն միտք յիմքն եկին (խելքը
վրան եկաւ): ոչ Թէ զղջացաւ ի

միտս իւր յետ մեծի պատուհասին, այլ
սասակագոյնս ևս սկսաւ սպառնալ :

Հրամայէր չու դարձի առնել : Իբրև
եկն եհաս յերկիրն Եգիպտացոց , զչա-
րուժիւնն ևս քան զևս յանձն իւր անե-
ցուցանէր տասնարակից (որոցց նէս կը
նասի կ'ելնէ) ընկերովքն իւրովք մեկնե-
լովք յամենայն իրաւանց : Գիր առնէր
զամենայն ազգն Հրէից յաշխարհագիր
առնել (զէրի գրել) ի կարգս հարկի
ժառայութեան օրինի . և որ սակաւ մի
խեռեալ (չհնազանդիլ) ընդդէմ դառ-
նայցեն՝ պատուհաս մահու ի վերայ նո-
ցա : Բազումք ի ժողովրդնէ անտի ծան-
ժաղամիտք (կարհամիտ) որ յառաջն իսկ
գայր ի գայրի (կաղալով , սարակու-
սանօք) կային յօրէնան առաջինս՝ դիւ-
րաւ տային զանձինս իւրեանց ի ներքս :
Այլ բազումք ի նոցանէ՝ պնդեցան հաս-
տատեցան ի սիրտս իւրեանց և ոչ զըր-
դուեցան (խախտիլ) յօրինաց իւրեանց .
և որ մեկնէին ի նոցանէ՝ խորշէին զար-
շէին և զնոսս պիղծս համարէին , որո-
շէին զատանէին յօրինացն հայրենեաց :

Գ. Մակար. Գլ. Բ.

Իբրև ի վերայ հասանէր անօրէնն խոր-
հրդոց նոցա, յանչափ արժևոտքիւն յաւ-
կուքեան բրդեր (սաս բարկացաւ) : Իսկ
որդիրն Հեբբայեցոց զօրէնս միամտու-
թեամբ ընդ արքային արդար պահէին .
մեկնութիւն առնէին (կը զատուիին)
յապտամբացն, վասն այսորիկ շատից
յաչաց ևլանէին : Իսկ որ ի քաղաքի անդ
նեմանոսք էին, իբրև տեսին զյանկար-
ժակի խոտովութիւն մարդկանն և յայնչափ
հալածանսն յանկարծակի հասեալ ի վե-
րայ , օգնել ինչ ոչ կարէին և ոչ ընդ
դէմ դառնալ հրամանացն արքունի . բայց
սակայն արգահատէին (գրալ , կարեկից
քլալ) , միմարէին , քաշալերէին և
ասէին . Աշտողու Տէր Աստուած իւրեանց
զայդպիսի գունդ տարապարտուց (ա-
ռանց յանցանքի) կորուսանել . և որ այլ
որ քարեկամք և մերձաւորք և վաճառա-
կիցք էին , լուելեայն ուխտ դէին օգնու-
կան լինել որչափ ձեռնհաս շինէին
(որչափ որ կրնան) : Բայց անօրէնն այն-
չափ համբարձեալ էր ի հպարտութիւն ,
և ածէր զմտաւ Թէ մշունջեան (մեհնջե-
նաւոր) իցէ իւրոց խորհրդոցն ի յխանու-

միւրն : Հրովարտակա առնէր ընդ ամենայն
աշխարհ օրինակ զայս .

« Արքայ Անտիոքոս առ սպարապետս
և առ զօրավարս և առ զօրս՝ ողջոյն . ողջ
լիջիր , և ևս ինձեկն (ես ալ) իսկ ողջ եմ :

Չէր ինքնին լուեալ իցէ վասն առնու-
ձիոյ ճանապարհին . ոչ զօրութեան բռն-
նութեամբ , ոչ ի տէգ ներգակաց , ոչ ի
հաստագինոց (շուս ամուր) բռնութիւն
(զօրութիւն) աղեղանց , այլ հեզութեամբ
և խոնարհութեամբ և մարդասէր խորհր-
դովք , իբրև դայեկաբար սնուցանել զա-
մենայն կողմանս ստորին Անտրոց և Տաճ-
կաստանի , մեծապատիւ մեծապարզև
արարաք զամենայն կողմանս քաղաքացն :
Եկաք իջաք և իբաղաքն երուսողէմաց-
ւոց . կամեցաք մտանել ի տաճարն , ի
չարագործաց վայր անդր : Նոքա ոչ կա-
մէին կասել (ես կենալ) երբէք ի խո-
րամանգութենէ չարեաց իւրեանց . ոչ ըզ
մեզ ի տաճար անդր մերձեցուցին և ոչ
զերևելի դահաճուենս (ընծայ , նուէր) պա-
տարագաց մերոց ի տաճար անդր իւր-
եանց ընկալան . ի նպարտութիւն ամ-
բարտաւանութեան յեցեալ՝ միայն ի մէջ

ամենայն ազգաց կամեցան կնճանալ
(վայրենի խոզի պէս ըլլալ) նպարտանալ
ամբարտաւանել , յոյն կալ (զլուխը սրն-
կել) բարձրապարանոց երևել ի վերայ
Երախտաւորաց իւրեանց : Մեր իբրև
կամեցաք ըստ նոցա ամատուժեանն զմեր
միտս զնստուցանել (իջեցնել , ցածցնել) ,
մեծաւ յաջժուութեամբ դարձաք անտի , և
զազգատոճմն նոցա , առանց ռխս ի մտի
ունելոյ վասն քաղմալ զատիկ յանդգնու-
թեանն և ժպրհութեան (սասիկ յանդգ-
նութիւն) նոցա , հրամայեցաք աղեր-
սանդրացւոց քաղաքակիցս առնել : Նոքա
ևս վասքաւ (աւելի զէ) յետսամիտ
(նակառակի մտածող) խորհրդովք և
տնկակից (բնածին) խորամանգութեամբ
զայն բարիս յանձանց մերժեցին . այլ և
զարշին և անաբգեն և պիղծս համարին .
և զայն ևս սահաւս որ ի մեզ զժողնուա-
ծեցան՝ խոտեն և անարգեն , և անկեաց
կեռէս (խեղճ , չապրելու կեանք) շտապ
տագնապաւ ի վերայ հասուցանեն : Յայսմ
ամենայնէ խորհուրդ ի մտի եղաք
(խորհեցանք) թէ զուցէ այնպիսի խորա-
մանգ բարոյիւք զժիկունս հաստ առնի-

ցեն , մասնտու (մասնից) ի ներքուստ արտաքս առ թշնամիս անդր գտանիցեն : Արդ հրաման տուար . վաղվադակի իբրև ի ձեռն առնուցուք զայդ մեր առ ձեզ հրովարտակս, զմոլեխան (կասաղի) չարագործոց կնաւ և մանկամբր հանդերձ մեծաւ թշնամանօք , ահագին պատուհասիւք առ մեզ արձակել : Ապա թէ զացի որ թագուացէ որ ի նոցանէ այր մի կամ կին մի կամ տղայ մանուկ մի , յանցեալ ձերութենէ մինչև ի դիեցիկն (կաթ ուտող) ի զրկի , չարուչար տանջանօք պատուհասի մահու զնա տննաւ կնարցեն (ընտանիքով , ցեղով ջնջել) : Եւ եթէ որ գացի որ զդողեալն (պալիուած) թարուցեալն զուշակեաց, (կապար սալ, մասնել), ինչքն և ստացուած ք զուշակելեացն լիցին , և յարբունի զանձէ նմա պարզե լիցի : Եւ ամենայն տեղի ուր երեւցցի ի նմա ի նոցանէ որ դողեալ և թարուցեալ՝ աւեր, հրձիգ և անպատա լիցի , և ամենայն ազգի մարդկան յամենայն պէտտանպէտ (առանց զոճածուելլո) կուցցէ յախտեանս ժամանակաց : »

Պ. Մակար. Գլ. Գ.

Ընդ ամենայն տեղիս ուր և հասանէր հրաման հրովարտակին՝ զաւառկոյտ քաղս քածողով (զաւառով և քաղսով) ուրախութիւն լինէր հեծանոսացն, մեծաւ ցնծութեամբ զառագաստեալ խորամանկ նենգութեամբ զոխութիւն խորհրդոցն զաղտնեաց յայտնութեամբ համարձակութեամբ ցուցանէին : Այլ քաջացն սուգ անհնարին , և զերարտօսարից զոչմամբ եռանդն ի վեր համարձեալ՝ զսիրտս ճմլէր : Քանզի որ անցք փողոցաց ընդ ամենայն քաղաքս՝ որ ոչ զուժիւ , աղաղակաւ , կոծով ի վերայ նոցա չէին լըցեալ ճշեւով : Այսպէս մեծաւ սաստիւ դառնութեամբ զագզն ընտրեալ ի քաղաքաց քաղաքաց ժողովեալ յուղարկէին ի ձեռն զօրովարաց զաւառացն , և այնչափ տղէտ տարակուսի էր ի վերայ անհնարին վշտացն , մինչև սիրտն յխակալ (ոխպալուղ) և ակն նախանձալից , վասն հաւասար զթոյն , յայն ողորմ տեսիլ չարչարանաց մարդկանն արտասուտ քամէին : Զի յանկարծակի զժշուառութեան ծանապարհօքն երթային տանէին զբազմութիւն ծերակոյտ ալեացն հնացելոց ,

հիւանդարայլ (հիւանդի պէս փառլ))
տտիւք, տարակուսեալ տկարութեամբ ի
հնուՅեան ժամանակի : Իսկ որ արդևս
նորոգ ամուսնութիւնք, ի միմեանս հաս-
եալ թերալից (կէս լցուած) ուրախու-
թեամբ նորասէր (նոր սիրող) առազաս-
տիցն, չարաչար գուժիւ ուղւոյ շինեին
(նամբայ կելլէին) և սմբածածուկ (ամուր
ծածկուած) գողաձիգ ծնգասէր (տունը
նստող, դուրս չեղող) հարսունք՝ վարս
մերկացեալ, գոյժ առեալ, գիւղաթուրմ
(իւղով օծուած) ցցունսն (զագաթին վրայ
հիւսուած մագեր) յանդգնեալ հոլանեալ
(բանալ) հող ի զլուս գնային. փոխա-
նակ երգոցն ուրախութեան՝ ձայնակից
ընկերօք անընդել (անսովոր) աշխատու-
թեան տառապանօք, հերարձակ, ցտեալք
(մորքը սկրքած) և կապեալք, ընդ հրա-
պարական մինչ ի նաւացն նաւահանգիստ
բռնութեամբ բարշեալք երթային. և
նոցին ամուսինքն տուն ընդ անձն (չը-
ւանով կապուած) փոխանակ երիտա-
սարգուժեան ցնծութեանն ձեռակապօք
խառանաձիգ (չուանով փառելով) ի
մոնչիւն լալոյ վասն հասեալ ժամանակին

անդէն առ ռոս իւրեանց զօրոսս (վերջին
ժամը) մահուն դէմ յանդիման առ ի գը-
լուխ նկատէին : Եւ այսպէս զամենեսիւ
իրբև զգազանս ինչ ի վայրէ երկամա-
պասս ածեալ՝ ընդ խելս նաւուց զպա-
րանոցն կապէին, և նովին շղթայիւք՝
կիտոցն զտիցն և զձեռաց կապելոց առ-
եալ, ընդ վերնակողմն տախտակամած
նաւին բեռեէին. զի յամենայն կողմանց
թմբբեալք և յիմբբեալք՝ անձին ինչ հր-
րանայել (իւնք զիւնք սպանցել) յեր-
թալ նաւացն մի կարացոցն : Իբրև այն-
պէս զամենեսին զնոսս ի նաւ անդր ա-
մացեալ (լեզուցել) տանէին՝ և ընդ հող-
մոյն աշողել ըստ հրամանի թագաւորին
ի տեղին հասուցանէին, հրաման ետուն
արտարոյ քաղաքին յասպարիզի անդ
յընդարձակ տեղոշ յաշխարհակոյտ (ա-
մենուն ժողովուած) վայրի ածել ժողովել
վասն խայտառակութեան ազգին. զի
ամենեցուն համարձակ իցէ տեսանել որ
յայտոյս յայնկոյս շահատակէին (վազ-
լարսել, դիմել), զստային բինու վրէժն
զամենեցուն ընդ այն հանէին : Իբրև այս
ամենայն ինէր, դարձեալ լու լինէր թէ

տզգակիցքն՝ գաղտուկ ելանեն արժանուց կցորդ (արժանուակից) լինել. իրրև այն ազգ լինէր, ի սրտամուծիւն բարկուծեան բրդէր թագաւորն. հրաման տայր և զայնտօխ որ ի ներքս ի բաղարի անդ էին՝ առ հասարակ ինմին պատժի պատուհասի արժանի մահու առնել, և ընդ միով աշխարհամար (քնդհանուր) գրով զազգատոհմն ամենայն յանուանէ գրել: Եւ նոցա զիր համարոյն այսպէս յաւուրս բառասուն ձգտէր (կր յետէր):

Առաւել մեծապէս քան զօրէն հանապազորդ՝ (ամեն օրուան սովորութեան անելի) թագաւորն լի ցնծութեամբ հրաման տայր մեծի ճանարիկն կոչնկանու նուիրել (սեղանիկն մարդ հրաւիրել) յամենայն մեծամեծաց. մոլորեալ մտօր ի ճշմարտութենէ՝ անօրէն պիղծ բերանովն զանշշուհչ (անձայն), զանձայն, զանձրուհչ (անձայն) կուռսն յարգէր զովէր, և յօրինաւոր սրբութիւնն խօսէր որ ինչ ոչ էր արժան: Եւ յետ ժամանակեալ ժամադիջր ժամուն՝ եկին մատուցին աշխարհահամար զպիրքն զգիրն առաջի թագաւորին, սկսան պաղատել, և ան-

նար համարեցան առնել զիր զաշխարհամար Հրէիցն. Զի բազում այն են, անեն, որ ցան աստ անդ մնացեալ են արտաբոյ այրր գրոյ, և ի տեղիս տեղիս, յապարանս ապարանս, ի կողմանս եղիպտացոց անհամար կան: Իրրև զայն լսէր թագաւորն, պատուհասմիո՞ծ առնէր (յանդիմանել, պատժել) զպիրքն իրրև զկաշառարեկօ (ան որ կաւաւք կերած է), իրրև զայն ինչ խելս մեկնեայից յառնեալ (նկարք խորհած են) զի ապրեցուցանել մարթացեն զնոսա: Նոքա հաստատէին և յայտ յանդիման ցուցանէին զբարտէզն (բուղք) պակասեալ և զգրիչսն մաշեալս: **Գ. Մակ. Գլ. Գ.**

Յայնմ ժամանակի կրչէր նա զՀերմոն փղապետ մեծաւ տաստկութեամբ վառել զփիղոսն ի վաղիւ անդր, զիննզէնս խընկայիցս, զայրացուցեալս կնորկու, զազանացուցեալս անապակաւ (սասիկ քմպելիք), ի հրապարակ ամել թուով իրրև եւմնհարիւր: Թագաւորն զայս հրաման տայր փղապետին, և ինքն յուրախութիւն դասնայր մեծամեծ աւագանւով որ

առաւել ևս Յշնամուծեամբ էին ընդ ազգին երբայեցւոց բան զՅազաւորն . և այլ սպասաւորքն ելանէին կապէին ըզ տառապելոցն զոտս և զձեռս , և զայլ պատճառս (զիւրաւան պանապան) շուրջ զնորք զգուշուծեամբ ածէին : Իսկ Հրեայքն յամենայն կողմանց զանձինս իւրեանց անգօր և առանց օգնականութեան գէշ (զազանի որս) անկեալ հեծանոտաց համարէին . Չամենակալն Աստուած անդադար բարբառով արտասուօր կարդային անցուցանել զօրհասն որ անդէն մօտալուտ (վերանաս) զոտիւք զձեռք պատեալ է : Իսկ յերկնաւոր ի պարզաւտու յառատաձեռնն Աստուծոյ ելանէր պարզև մի բնոյ զոր առարէր ի վերայ Թագաւորին . և անդէն Թանձր և խորին և քաղցր և անոյշ բնով զօրութիւն Տեան կապէր զԹագաւորն , և զնա յանշարժ խորհրոց անախ խտրեալ վրիպեալ կացուցանէր : Անդ որդիքն երբայեցւոց զժամանակեալ զմահաբեր զօրհասի ժամանակն զանցուցեալ զսուրբն զերկնաւորն Աստուած օրհնէին : Իբրև յնդ մեջ յինեռ (կէս կ'ըլլար) ժամն

տասներորդ և պրաս սաճարին (սեղանին պարասուրբիւնը) ամենայն պատրաստեալ էր և կոչնականքն յիւրաբանչիւր ի չափս յօրինեալ կային , յանկարծակի խժեաց ոմն ազգ արար Թագաւորին մերձ յանցանել լինել ժամ ուրախութեան տաճարին : Չայն ժամ ուրախութեան ըզ մտաւ ածէր Թագաւորն , և անդէն բազմեալ՝ վազվազակի հրամայէր զկոչնականան ի ներքս կոչել , սպաս առնել տաճարին բարձիցն պատրաստութեան . զայր այր յիւրաբանչիւր զան հրամայէր մատուցանել : Իբրև յերկարագոյն նուագօջ զբանիւք անկանեին (երկայն ասել կը խօսէին) , կոչեաց զփղպպեան , անիւ սասկուծեամբ զառնապէս պատուհասէր . Չմէ (ինչնու համար) , ասէ , զժամադիր (ասելը որոշուած) սատտիկ հրամանի զօրհասաւ անցեալ Հրեայքն և զայս օր կեցեալ գտանէին : Նա կայր ցուցանէր նմա զհրամանն արբունի զիշերախառն (զիւրաւոյ) կատարեալ , և նորին կոչնականքն վկայէին բանից փրկապետին . սպաս Թագաւորն զբանութիւն զազանութեանն ցածուցանէր և

նակ. Երթ դու. զայն օր բնոյ շներն կայ-
ցիկն (եկուրիակալ ըլլան) նորա. բայց
անվրէպ զվագուի օրն պատրաստեսչիք
ի նմին զազանութեան զփրկան: Իբրև
զայն ասէր Թագաւորն, ամենեքին լի
ուրախութեամբ ընդ մի բերան զհրամանն
զովէին, յիւրաբանչիւր վասն (բնակա-
բան), ի միմեանց բաժանեալք վասն ա-
նազան ժամուն, մեկնէին. և սակայն
այնչափ ոչ տային բնոյ զանծինս, որ-
չափ զգիշերն ամենայն զմտաւ ամէին
զինչ նոր նոր չարչարանս ի վերայ տա-
ռապելոցն հասուցանել մարմացն:

Այն ինչ հաւ խօսեցաւ, կանուխ ընդ
առաւօտն զազանացուցեալ վառեալ զգա-
զանն ի զինի և ի խունկ՝ ամեալ պատ-
րաստէր, և ինքն իջեալ ի մեծի սրահի
անդ ճեմ տեսել շրջէր. իսկ որ ի բա-
ղաբի անդ էին՝ դէտ ափն ունիին (կը
նայէին, կը սպասէին) Թշուառութեան
տեսլեանն որ ընդ այգն ընդ առաւօտն
ի վերայ Հրէից սպառնացեալ պահէր:
Եւ Հրեայքն ժամէ ի ժամ անցեալ զօր-
նատան (մահուան ժամը անցունել)
ի բազում արտօսք պտօնոց պնդութեան,

ի ձայն ողորմ ողբոց, զձեռս յերկինս
բարձեալ զամենագօրն Աստուած աղա-
չէին միւսանգամ այցելու լինել (նայել
նոց քանել) փրկել զնոսա յանճնարին
յօրնասէն: Զև լինէր արեգական ճառա-
գայթիցն յաշխարհ սփռել, և Թագաւորն
յարուցեալ դէտ ակն ունէր մեծամեծացն.
Շնորհակալ լինէր փղապետին. զարմաց-
եալ էր ընդ պատրաստութիւնն: Իարձ-
եալ միւսանգամ տնդրէն զառածանէր
(կը վիտխուէր) դարձեալ զմիտն դարձու-
ցանէր, պատշաճաւ ի վերայ փղապետին
կայէր (կը յանդիմանէր), հարցանէր.
Ձինչ իբր իցնն վասն ճեպոյն: Փղապետն
զհրամանն արքունի հաստատուն ի գլուխ
կատարեալ ցուցանէր, և զմեծամեծս
յաւազանոյն ի վկայութիւն քանէր (վը-
կայ կը կոչէր): Սկսաւ խօսել Թագաւորն
և ասէ. Ի սկզբանէ նախնեաց մինչև ի
նախնիս զարդարութիւն և զհաւատս
մեզ պահեալ է Երբայեցուող այդոցիկ.
Եթէ ոչ վասն դայեկանոսմ մխասնունդ
(մէկտեղ կամ մէկ կնոջ կար ուտելու)
սիրոյն էր, զբաղցր արևդ (կեանք) յա-
չացդ հասանէի, և զբեզ նենգաւոր չա-

բազորժ, կուր (կերակուր) արկեալ զազանացն փոխանակ անմեղացոց այրոցիկ ի միջոյ պակաս առնիկի (ջնջել) : Փըղապետն այսպէս յանկարժ ժամանակին յեղեռնաւոր (աղբեալի. մահացու) պատուհասէն մազապուր երանկր (հագիկ կազաւէր) : և յառաջին զուարթութենէ անտի գիջեալ՝ (իջնալ, իյնալ) տրտմագոյն երեսօր այր զարամբ (իւրաքանչիւր ո՛ք) զինքն ի միջոյ անտի ի բաց մերժէր. և բարեկամքն իւրաքանչիւր գրուի թ ՚վայր առկեալ (զլուխ ծռած) զամբոխն ժողովեալ յիւրաքանչիւր պէտս հրաման տուեալ ցրուէին :

Այլ անդէն վաղվաղակի Յագաւորն հրաման տայր կոչնականացն յուրախութիւն դառնալ. կոչեաց զփղապետն զարձեալ մեծաւ պատուհասիւ, և սկսաւ խօսել ընդ նմա և ասէ . Քանիցս անգամ բեզ վասն նոցա, այժ ճշուառ, պատուէր տուեալ է վառել կազմել պատրաստել զփիղոսն. զոնէ արդ պատրաստեցես. ինդրել զվրէժ յեղեռնաւոր ճշուառական ազգէն Հրէից : Իբրև զայն լսէին բազմականքն ամենայն, առաւել զարմանա-

յին ընդ յեղեղուկ (փովովակակն) միտս Յագաւորին, և ասեն. Յերբ է այդ, արբայ, ցճրբ ի միտս ըո փորձես զմեզ . այդ երիցս անգամ հրամայեալ է սատակել զազգոց ժպիրճ (աճեբես). և դարձեալ միւսանգամ զբոյին հրաման անդրէն եղծանես : Զայսմանէ ամենայնիւ վրիպակ արբայն լի եղեալ յիմարութեամբ, ի վարանս մսանկր (կը վարանկր) : Դարձեալ սաստկութեամբ երդնոյր, ասէ . Առանց իրի՛ք յերկուանաւոյ (անսարակոյս) զնոսա ի դժոխս յուղարկեցից առաձուր (ոսքի սակ) կոխեալս անհնարին զազանացն. զօրածողով եղէց առ նասարակ ի վերայ Հրէաստանի՛ ըզ փայտակերտն հրով դատել և զկաւակերտն ջուրբ լուանալ. և զայն պահեստ (պահուած) ի մէնջ զտաճար նոցա հրձիգ առնել : Եւ հրաման տայր զօրացն յամուր վայրի արգելեալս ունել զնոսա, շուրջ գիջերապանս եւ յուրաւարանս (պահապան) կացուցանել :

Իսկ փղապետն յանհնարին մոլութիւն զղիւսգին (ղեւի նման) զազանան վառեալ պատրաստէր ինզեալ գիւնով

կենդակախառն (ոգելից բաներ խմցնել) յանեղ պատրաստումքին անմիւզ գէշ արկաննել յասպարիսի անդ: Դիմեալ զայլ ի դուրս Սագաւորն՝ ի մտի եղեալ անգում աչօք անողորմ սրտիւ ինքնին տեսանել զվշտագին ստտակումն Սշուռական գնդին: Իբրև եկին փոքօքն պատրաստելովք և զօրօքն վառելովք ի դուռն քաղաքին, ազդ լինէր Հրէիցն Սնդին զօրացն, փայլուն զինուն, փոշին որ ելանէր դիզանէր յամպս հասանէր. ամփոխ աղաղակին զնորօք պատեալ զմիտսըն յապուշ զարձուցանէր. և զայս յետին կատարած համարեցան: Յոդորմ գուք խանդադասեալ (իզուք Եարժիլ) հարք և մարք, ուտերք և զստերք, քորք և եղբարք, տոնմային (համազգի) բարեկամք սիրելիք, զմիմեանց պարանոցօք անկեալ փարեալ պատեալ համբուրէին. և կէսք զմատազածին (նորածին) մանկունս ի զիրկս առեալ՝ յետին զայն ծուծ (ծծելը) ստին ի բերան եղեալ տղայոցն համարէին: Եւ մինչդեռ յայն աղէտս տարակուսի և ի շտապ տագնապի կային, յիշեցին զառաջին օգնականու-

Սիւնն որ եղև յերկնից. առհասարակ միտքան ի միմեանց մեկնէին և ի տղայ մանկանցն բերանոյ զստինսն ի բաց կորզէին (հաւել հանել), և առ հասարակ անկեալ առաջի մեծութեանցն Աստուածութեանն Սաւալէին:

Գ. Մակար. Գլ. Է.

Եղիազարոս ոմն անուն, այր երեւելի ի գնդէ բանանայիցն, յեցեալ ի ձերութիւն, զարդարեալ լուսաւորեալ ամենայն բաշումեամբ, հագիւ ինչ ձերս բունի մի որ զիւրեն էին՝ հանդարտեցուցանէր, և առ ինքն յարեալ ի սուրբն Աստուած սոցժս մատուցանէր և սակր այսպէս. Թագաւոր մեծագօր. որ զամենայն վարեւ և ուղղես, դու այն Աստուած ևս որ զՓարաւուն բազմացեալ կառօք և երիվարօք հպարտացեալ բարձրացեալ մեծարանեալ ամբարտաւան զօրօքն հանդերձ՝ ծովամացս (ծովը բալիւլով), ի կորուստ յուղարկեալս ընկզմեցեր: Իու որ զանմիւզ զօրսն պերճացեալս պարծեցեալս Սանսարուկ արքայի Ատրեստանեայց սատակեցեր, զոր ի մի սայր սուսե-

րի և ի մի տէգ նիզակաց առեալ հաւա-
 բէր ամփոփել զերկիրն ամենայն շրէս-
 ասանի. հպարտացաւ ևս հասանել ծանր
 բարբառով, յանդուզն սաստիւթեամբ,
 մեծաւ նախատանօք ի վերայ բաղաբին
 սրբոյ: Դու տէր, հարեր բեկեր կործա-
 նեցեր. յայտ յանդիմանութեամբ ցուցեր
 զգօրութիւն բազկի քոյ: Դու և որ յերկ-
 րին Բարելացոց երեք մանկուներն ինք-
 նակամ զանձինս ի հուրն մատնեցին՝
 փրկեցեր. զի և հերոյ վարսից նոցա ոչ
 մեղանչէր հուրն. մասակ ևսուր (կերա-
 կուր քիւր) հրոյն գօրութեան զՅշնամբան:
 Դու և որ ի նախանձ նենգութեան ի գո. բ
 արկեալ զԴանիէլ ի բերան աննարին
 զազանացն՝ ի յոյս ամեր (զուրս հանեցիւր)
 անարատ պահեալ: Դու և զհեւրն ան-
 զընդոց զոր տեսեր զի մաշէր ի պորտ
 ձկանն՝ անարատ ամեալ յանդիման ըն-
 տանեաց իւրոց կացուցանէիր: Դու հայր,
 ամբարտաւանատեաց (հպարցներն ասող)
 բարեսէր, ապաւէն ամենայնի, արագ
 երևեաց ի վերայ ազգիս Իսրայելացոց,
 զի մի ընդունայնամիտ զրախորհուրդ
 (ունայն բաներ մտածող) հեթանոսք

պարծեցին առաջի անոտեաց իւրեանց
 ի վերայ մերոյ կորստեան: Անուշակ,
 անմահ, ողորմած Աստուած, ողորմեաց
 զՅա իմեզ՝ որ այսչափ անօրէն Յշնա-
 մանօք զանկարգ զանիմաստ պատուհաս
 մահու յանձինս կրեալ՝ ի կենաց ի մահ
 զօրէն չարագործաց յուղարկիմք: Հա-
 ջնեցի մաշեցի (մաւէ) զհեթանոսս զօ-
 րութիւն յաղթութեան քոյ: Անկեալ ա-
 զաղակեն աւասիկ ամենայն աղածրի
 (մասաղ) երամ երամ բազմութիւն տղա-
 յոց և նոցին հարբ և մարբ արատաւօր:
 Այն ինչ լինէր Եղիսագարու զաղթման
 առ Աստուած մատուցանել և Սազաւորն
 զազանօրն և զօրօրն հանդերձ ի տեղի
 հանդիսին յասպարէս անդր մեծաւ բար-
 կութեամբ հասանէր: Չաչս ի վեր բար-
 ձին որդիին Երբայեցոց, իբրև զայն տե-
 սին, ի ծայն մեծ զոչման յերկիրս զաղա-
 զակ բարձին: Յայն ծայն զոչման առ
 հասարակ լերինք և հովիտք անդրեւ
 կրկնեալ բարբառով ընդդէմ հնչեցին
 (արձագանգ տուին): Յայնմ ժամանակի
 բարձեալն փառօք, մեծապատիւ, ամե-
 նակալ Նշմարիտն Աստուած երևեցոյց

զերեաս իւր . բաց նա զգրուես երկնից ուստի եկին իջին երկու անեղ փառաւորեայ աներևոյթ ճրելչտակք , և հարան ի դիւի (դէմ ելան) թշնամեացն . լի արարին անիւ և զողութեամբ , և առ հասարակ զամենեանն անշարժ կապեալ՝ պատեայ պաշարեալ պահէին : Եւ քազառիւն խակ գլխովին (նոյն ինքն քազաւոր) սոսկացեալ զողացեալ բտմեալ (դողալ) լինէին ոսկերք և մարմինք . սաստն խոռովութեան զազանութեանն և սրամտութիւն բարկութեանն անդէն յապոշ միսս եղծակին (ապշուրեան քարճաւ) . և զազանքն անդէն յետս ի վերայ վառեալ զօրացն յարձակէին , և զբազումս ի նոցանէ առամուր հարեալ անդն առ ռաս իւրեանց սատակէին : Ի նմին տեղոշ վազվաղակի թագաւորին բարկութիւն ի գում , յարճառու վասն առաջին պնդութեան յամառութեան խըտութեանն հարկաներ . զի իբրև լուա զգոշին բարբառոյն և զմտաւ ած զկորուստն բազմաց , հարաւ յարճառու (լայալ) : Խոսել սկսաւ ընդ բարեկամսն և ասէ . Անցե՛ք զանցե՛ք (չափը անցա-

ցի՛ք) ապաքէն (իբացունէ) . բունացաւորուք , և զիս իսկ , ի վերայ ամենայն երախտեաց , ի մտաց խորհրդոյ և ի տէրութենէ առ հասարակ մերժել կամիրք . զողացարուք աւաղիկ զմիտս իմ , խորհրդականքդ առաքինիք , և զինչ ոչ է օգուտ սէրութեան մերում զայն առնել տայք մենքնայիւք (խորամանկութեամբ) : Լուծէք արձակեցէք զանօրէն կապանոց . յիւրբանչիւր տեղիս խաղաղութեամբ յուղարկեցէք . զառաջին զեղեայ լլկութիւնսն (նեղութիւն) ի գրգռքիւնս ողոխանաց (տոյել փայփայել) դարձուցէք : Իսկ Հերբայեցիքն վազվաղակի յական թօթափել լուծեալք ի կապանաց անտի՛ զամենակալ , փրկիչ , ըզսուրբն Աստուած իւրեանց օրհնէին , այն ինչ մազապուր ի դրաց մահուանէ չհաւատալի (անհաւատալի կէտալով) զերձեալք :

Իբրև զայն դիւրոշքիւն դիւրեք (աս դիւրութիւնը ընէլէն ետք) Հերբայեցուոց , կոչեալ զմտից դպիրն և ասէ . Հապա (հայնէ), վազվաղակի գինի և նաշի՛ն և որ զինչ պիտիցի (պէտէ է.) յուրախու-

Յեան հանդերձ Հրէից՝ մատուցանել զեմն
 օր : Յայնմ ժամանակի՝ որ յառաջ մա-
 տնցոյց (մատով ցուցուած) նախատանօք
 եկեալ հասեալ ի մահ, մանաւանդ Սէ-
 մոեալ իսկ էին ընդ դրունս դժօխոց՝ փո-
 խանակ դառն այնր օրնասին խնճոյս ու-
 բախտութեան կացուցեալ ի փրկութեան
 տեղուոյն, ուր սատակման և վճին (ան-
 դունդ) ակն ունէին : Բազմակաւս քազ-
 մակաւս (խումբ խումբ) բաշխեալ լի
 ուրախութեամբ յիւրօրանչիւր կողմանս
 բաժանէին . և փոխանակ արտասուալից
 ողբոցն երգս առեալ ի ձայն օրհնութեան
 հայրենի բարբառովն զնշանագործ (հրա-
 ւազործ) փրկիչն զԱստուած օրհնէին .
 զլալիւն և զհեծութիւն իրաց մերժեցին .
 պար առեալ խաղաղութեան ցեծութեան
 նշան կանգնէին : Սոյն օրինակ և Յագա-
 ւորն վասն նոցա ի մեծի տաճարին ժամ
 տուեալ (աճեմ որեւէ) ուրախութեամբ
 բազմաւ զկոչնականսն հրամայէր ի ներքս
 կոչել : Եւ որ յառաջն ի սատակումն
 զագանագեշ հաւակերի (զագաններու
 եւ պատառող բոչնոց կերակուր բլլա-
 լու զժողովուրդն նուիրէին (մատնել)

խնդութեամբ՝ յոգոց ելանէին ամօթ և
 վնաս յանձին կալեալ . և զհրաշուհչ (կր-
 րակ շնչող) բարկութիւն իւրեանց շի-
 ջուցեալ՝ ցեծութեամբ զուրախութիւն
 զուարթացուցանէին : Իսկ Հրեայրն , որ-
 պէս ասացար յառաջագոյն, պարս ուրա-
 խութեան կազմեալ զեւթնօրեայ ժամա-
 նակն զուարթութեամբ ցեծութեամբ կա-
 տարէին ոչ վասն հպարտութեան և ոչ
 վասն որկորատութեան (որկրամոլութիւն)
 այլ վասն զօհութեան և փրկութեան զոր
 արար ընդ նոսա Աստուած :

Գ . Մակար . Գլ . Զ .

Հրաման ետ Յագաւորն տալ հրովար-
 տակս ի քաղաքս քաղաքս առ զօրավար
 զօրավար օրինակ զայս :

« Արքայ Փիղոպատովր Պտղոմէոս առ
 զօրավարս և առ ամենայն իշխանս և
 պէտս (զլխաւոր) որ ի վերայ իրաց ար-
 բունի են՝ ողջոյն .

Դուք իրախ (ուրախ) լիջիր , զի ողջ
 եմք մեր : Ոմանք ի ներքին բարեկամաց
 աստի մերոց , ըստ իւրեանց չարաբա-
 րութեան, կանխեալ մերձենային չարա-
 խօս լինել . զրգռէին զմիտս մեր մինչև

ածին ի հաւանութիւն տալ հրաման ժողովել զամենայն Հրեայ ազգ որ ընդ մերով իշխանութեամբ . ելանել ի մի վայր, կոտորել ի նորանշան (սարօրիցակ) տեսիլ տանջանաց . զորս և կապեալս ևս ամին բազում լլկութեամբ և չարչարանօր իբրև զանաշխարհիկս (զերի , osur) մանաւանդ Թէ իբրև զչարագործս առանց ամենայն հարցափորձի քննութեան . քան զխուժ եւ զդռժս (բարբարոսներէ աւելի) վայրենացոյն ևս զգածեալ (հագած) էր զիւրեամբք զգազանութիւնն : Այլ մեր, որպէս սովոր եմք, զոսսս խստագոյն պատուհասեցար . և հրաման տուար արձակել զդոսս (զՀրեայս), և Թողար դոցա զամենայն վնաս զոր եղիին ի վերայ (անոնց վրայ դուած յանցանքները) . և զայն ևս հրաման տուար զամենեցուն զդոցա զոյր ինչ ուրուք և առեալ իցէ՛ յիւրաբանչիւր տէր դարձուցանել , զի մի ոք ի նոցանէ : ամենկին մի զըրկեսցիւ :

Ապա ոմանք ի Հրէից անտի մտեալ առ Թագաւոր անդր խնդրէին յազգէ անտի Հրէից որ զսուրբն Ատոուած ինքնակամն

ուրացան- հրամայել տալ ի ձեռս նոցա ; ըստ արժանի օրինացն ածել զպատուհաս ի վերայ նոցա : Գնեիին եւս ի վերայ (սա ալ կ'աւելցնէին) և ասէին եթէ Մարդք որ վասն պորտոցն աղեսի (իրեցց որովայնից համար) և որկորոյն չարութեան յօժարեցին անցին ըստ օրէնս (օրէնքի չափանել) նախնեացն՝ երբէք նորա յիրս արքունի արդարանալ (հաւասարիմ բլլալ) միամտութեամբ ոչ կարեն : Իրաւունս (արդար) համարեցաւ Թագաւորն և ետ նոցա իշխանութիւն զի սատակեսցեն զյանցաւորս օրինացն . և նորա ձերբակալս ըմբռնեալ զնոսս սատակէին : Ապա անկան յուղի . չուեցին խաղացին զնացին ի բաղարէ անտի . ազգի ազգի անուշութեամբ և ի գոյնացոյն (գոյնզգոյն) ծաղիկս պսակեալք՝ եկին հասին ի բաղարն Պողոմէացւոց որ անուանեալ կոչի վասն տեղոյն յայնտութեան վարդաբերք . անդ երեկացան (մրկացին) աւուրս եւթն . ապա մեկնեցան միմեանց ողջք և անարատք , ազատեալք , խրախամիտք (ուրախ), զուարթացեալք , ապրեալք ընդ ժով և ընդ

ցամար և ընդ գետս ի հրամանաց Տեառն: Որ յառաջ ընդ ձեռամբ թշնամուտն էին՝ ապա իշխանութեան փառօր և շրով (պատուով) գնային. և զիւրաքանչիւր ինչս և զստացուածս յաշխարհագրին զամենայն ժողովեցին. զի ահիւ և զողութեամբ ամենեքին որ զինչ առ ումեք կայր՝ բերէին տային ի զուրս (ես կուտայից) :

Գ. Մակար Գլ. Է.

Ընդունայն էին ամենայն մարդիկ յորս էր աստուածանգիտութիւն (զկասուած չհանչեալ). և յերեւելի բարութեանցն ոչ կարացին զխտել զայն որ երև (իւնեագողցն), և ոչ ի գործս հայեցեալ ծաննան զճարտարագետն: Այլ կամ զհօր, կամ զհօղմ, կամ զօղ երագ, կամ զաստեղաց շրշանս, կամ զշրոց բռնութիւնս, կամ ըզլուսաւորս երկնաւորս զարբանեակս աշխարհի՝ աստուածս համարեցան: Ընդ որոց թէ ընդ գեղն զուարճացեալք զնոսս աստուածս կարծիցեն, զիտասցեն թէ որչափ ևս նոցա տէրն առաւել լաւ է, զի որ գեղեցկութեանց արարչագետն է՝ նա հաստատեաց (ստեղծեց) զնոսս: Ապա թէ ընդ զօրութիւնս և ընդ ազդեցութիւնս

(նեղործութիւն) զարմանայցեն, իմացին ի նոցանէն (թէ) որչափ ևս որ կագմեացն զնոսս (զանոցի՛ շինողք) առաւել զօրաւոր է: Զի ի մեծութենէ և ի գեղեցկութենէ՛ արարածոց՝ ըստ նմին համեմատութեան և արարչագործն նոցա երևի: Բայց սակայն տակաւին և նոցա զոյ սակաւ ինչ մեղադրութիւն, զի և նորա թերևս մոլորեալք ինդրեն զկաստուած և կամին գտանել: Ընդ գործս նորա յածեալ (պստելով) քննեն, և հաւանին տեսլամբն թէ բարւօր են երեւելիքս: Դարձեալ և նորա ոչ են ներելիք (քողութեան արժանի). զի թէ այնչափ կարացին զխտել զի բաւական (կարող) լինիցին նկատել զաշխարհս, զսոցա տէրն զինորդ ոչ գտին փաղվաղակի: Թշուառականք (ողորմելի) են, և ի մեռեալս յոյս նոցա, որք համարեցան աստուածս զձեռագործս մարդկան, զոսկի և զարծամ, զճարտարութեան արուեստ, և ըզ նմանութիւն (պատկեր) անասնոց, կամ զբար անպիտան զձեռագործս նախնեաց: Որ աստիճազործ հիսւն (փայտ բան շինող) զփայտ ինչ գեղեցիկ սղոցեալ

քերիաց ճարտարութեամբ զամենայն կեղև նորա, և հնարեալ վայելուչ անօթ պիտանի կազմեաց ի սպասաւորութիւն կենաց, և զտաշիզ (թալաւ) գործոյն պատրաստութիւն կերակրոյ ծախեալ յագեցաւ, և որ ինչ ի նոցանէ անպիտան և խտան էր: Զփայտն խեղամիւր (ծուռ ու մուռ) և ուստիք վարակեալ (պուսախնետով լեցուն) առեալ դրօշեաց (վայտէ արձան շինել) մտադիւրութեամբ (հմտութիւն) գործոյն իւրոյ, և խելամտութեամբ (զիտութեամբ) իմաստութեան տպաւորեաց (կերպարանք մը սալ) զնա, և նմանեցոյց զնա պատկերի մարդոյ. կամ անասնոյ վատթարի ճշգրտեցոյց (նիւզ նմանցնել) զնա: Ծեփեաց բռով (ալշիով), և կարմրացոյց սնգուրաւ (երես փելլա կարմիր ներկ) զգոյն նորա, և զամենայն խնդրունդս (խորտութիւն) նորա ծեփեաց հողով, և արար նմա տուն ըստ նմին արժանի (անոր վայելուչ): Եղ զնա առ որմ (պատին առջեր դրաւ) հաստատեալ երկամով, և զգուշացաւ նմա զի մի կործանեացի: Կիտէ Թէ և իւրում անձինն օգնել ոչ կարէ,

քանզի է պատկեր, և կարօտ օգնակալութեան: Եւ վասն ամուսնութեան և որդեց և ստացուածոց իւրոց մատուցեալ շշնջէ (խօսի) առ անշնջին, աղաչէ և ոչ ամաչէ, Եւ վասն արողջութեան՝ զափկարն (անկարող) կարդայ (կը կանչէ), և վասն կենաց՝ զմեռեալն աղաչէ, և վասն ի թիկունս հասանելոյ (օգնութեան)՝ տարակուսելոյն մաղթէ (խնդրուածք ընել). և վասն ճանապարհորդութեան՝ զայն որ և ոտն յոտանէ չկարէ փոխել, և ընչաւետութեան (հարսութեան) և գործոց և ձեռաց կորովութեան (յաջողակութեան, նշուրութեան)՝ յաւնարգասաւորեմ ձեռօք (ան որուն ձեռքը զորձ յառաջ չի կրնար բերել) զարգասաւորութիւն (արդիւնաւորութիւն, զորձ) խնդրէ:

Տարածամ (ժամանակէն դուրս, անկրնկալ) սգով Թախտեալ (սրսմած) հայր՝ վաղամեռիկ լինելոյ (ժամանակէն առաջ մեռնող) որդեոյ իւրոյ արար պատկեր: Արդ զայն ժամու զմեռեալ մարդն՝ այժմ իբրև զԱստուած պատուեաց, և աւանդեաց իւրոց հնազանդելոցն խոր-

հուրդս և նուէրս : Ապա ժամանակաւ ձգեալ (Շարունակութիւնով) ամբարիշտ սովորութիւնն՝ իբրև զօրէնս պահեցաւ, և բռնաւորաց (իւխանցներու) հրամանաւ կարգեիև ի պաշտօն (պաշտելու կը դըրուէին) դրօշակըն (վիայսէ արձան) : Զորս յանդիման (յայցնի) պատուել ոչ կարէին մարդիկ վասն հեռի բնակելոյ՝ զբացական (հեռաւոր) տեսիլն զնոյն օրինակ (նիւղ, քըպքը) քանդակեցին (փորագրել) և դրօշեցին, զի իբրև զմտաւոր զհեռաւորն ողորեսցեն (աղաչելով սիրս իջեցնել) փութով :

Դարձեալ եմէ ի նաւ ելեալ որ՝ ընդ ամենի (ամնուանելի) ալիս կամիցի ճանապարհորդել, առ փայտն որ քան զնաւափայտն տկարագոյն է՝ աղաղակէ : Զի զայն թէպէտ և ցանկութիւն շահիցն հրնարեցաւ՝ և ճարտարացեալ իմաստութեամբ կազմեաց, սակայն քո, Հայր, վարէ տեսչութիւնդ (նախախնամութիւն) զի ետուր և ի ծովու ճանապարհ, և ի մէջ ալեաց շաւիղ զգուշաւոր. յայտ արարեալ թէ յամենայնի կարող ես փրկել, թէպէտ և առանց ճարտարութեան որ ելանիցէ

ի վերայ : Բայց կամիս զի մի դատարկացի զործ իմաստութեանն. վասն այնորիկ չնչին փայտի հաւատան մարդիկ զանձինս իւրեանց, և շրջեալ ընդ ալիսն դոյզն (սկար, չնչին) լատիւն (սալ) ապրեցան : Քանզի և ի սկզբանէ ի կորընչել սկայիցն ամբարտաւանից՝ յոյս աշխարհի ի լատափայտն ապաւինեալ, եթող աշխարհի զաւակ լինելոյ քո ձեռամբ նաւապետեալ :

Մեծամեծ են դատաստանք քո և զըժուարապատումք. վասն այնորիկ անձինք անխրատք մոլորեցան : Կարծեցին բռնադատել զազգն սուրբ՝ անօրէնք, կապեալք խաւարի, և կաշկանդեալք երկայն գիշերոյ, արգելեայք ընդ յարկօր՝ փախտականք ի յաւիտենական տեսչութենէն անկեալ զնէին : Զի զօղեալ (պախուրսած) համարէին ընդ զաղտնեօք մեղաց, ընդ անճանանչ յիմարութեան առաջատաւ ցրուեցան, անհնարինս յիմարեալք և խուճապեալք (զարհուրելով իրար անցնիլ) և խոտվեալք Քանզի և ոչ որ ունեւ զնոսս մուքն (անոնց սիրող մուքք)՝ աներկիւզս պահեաց. զի բու-

բիւնք շուրջ զնորօք պահեալ սրարբե-
ցուցանէին (զարհուրեցնել) և ցնորք ան-
ժպիտք (սոսկալի երեւոյթներ) խոժոռա-
ղիմացն երևէին: Եւ հրոյ և ոչ մի ինչ
բռնութիւն (զօրութիւն) կարաց լուսաւո-
րել. և ոչ խարուկածին բորբոքեալ բոցք
հանդարտէին (կրճալին) լրջացուցանել
(Քիչ մը լուսաւորել) զտխուր գիշերն :
Բայց միայն երևէր նոցա ինքնակաց (ին-
քիւրմէ գոյացած) խարոյկ լի երկիւղիւ :
Ի դիւթական (կախարդական) արուեստի
խարէութիւնս անկանէին, և ի խորհր-
ղըս ամբարհաւածութեան. և որք խոս-
տանային զարհաւիրս և զխոտկութիւնս
հալածել յանձնէ արխտացելոց՝ նորա ըզ
ժաղրալից երկիւղն արխտանային : Զի
թէպէտ և ոչինչ նորանշան (կարգէ դուրս)
զարհուրեցուցանէր, ճճեաց անցիւ և
սողնոց շչմամբ խուճապեալք և զողա-
ցեալ սատակէին :

Այսպէս նորա զանճնարին զգիշերն
յանմատուցից (անմատոյց, անմասշէլի)
մթից դժոխսնցն հասելոց ի վերայ՝ զնոյն
բուն ննեցին :

Էր գիւնանոց ցնորքն պահէին, և

էր զի ոգւոցն մատնութեամբ լքանէին
զի յանկարծօրէն և յանկարծուստ մածա
նէր (կը պատէր) ահն ի վերայ : Եթէ հո-
ղագործ էր, և Եթէ հովիւ, և Եթէ անա-
պատական աշխատութեանցն գործաւոր՝
ըմբռնեալ յանլոյծ (անլուծանելի) տազ-
նապ (վճանգ) հասանէր, քանզի միով
խաւարային շղթայիւ ամենեքեան կապե-
ցան : Եթէ հողմ շնչէր, և Եթէ ի թանձ-
րախիտ ոստոց քաղցրածայն հաւուց բար-
բառ (ձայն) հնչէր, Եթէ յորդութիւն շը-
րոց հոսելոց բռնութեամբ, և Եթէ բուն-
բիւնք սպառնալեաց (սպառնալից
ձայն) վիմաց հոյովելոց (գրտիլ), և
Եթէ ընթացք աներևոյթք անասնոց կայա-
ռելոց (սողալ), և Եթէ բարբառ ահա-
գին զազանաց գոչելոց, կամ անդրեկն
յաննն ընկելոյ ի քարանձաւաց ընրանց
ձայնից արձագանգաց (լեռներէն Եկած
արձագանգիցն ետ դառնալք), լրոյց զնո-
սա զարհուրեցուցեալ : Զի ամենայն աշ-
խարհ պայծառացեալ լուսով լուսաւորէր,
և անխաւիան գործով կայր պնդախաղճ
(աշխուժութեամբ կը գրաւէր) բայց միայն
ի վերայ նոցա ասարածանէր ծանր գիշեր :

1873

19 Յարիգ 09
— 400 —

Տիկն շահեղև լեզ հայարարաւթիւն , և
 զիկն մեծուծիւն տարարաւանուծեան
 իցէ մեզ նպատաւոր . Անց այն ամենայն
 իբրև գտուէր , և իբրև զհամբաւ տուն
 ընծացեալ . և իբրև զնա սահեալ ի չուրց
 կուտակելոց , զորոյ , իբրև անցանիցէ ,
 ոչ գոյ զհետան գտանել , և ոչ զշախոս
 (նե՛ս) զնացից նորա ի մէջ ալեաց : Կամ
 իբրև զհաւու թռուցելոյ յօգս որոյ ոչ զը-
 տանին նշմարանք զնացից . բողխելով
 մագրացն պատասեալ զհողմն Թերև և
 հերձեալ բունուծեամբ ընդ որոշս մշա-
 նէ (քոչելով դառնալ) , յածել Թեոցն
 (քեւերի ջարձելով) յառաջադէմ սլանայ
 (քոչելով) երթալ , և յետ այնորիկ ոչ
 գտանի նշանակ տարառնալայն ի նմա :
 Կամ ի նետէ ձգելոյ ի նպատակ կորեալ
 օգն վաղվազակի յինքն կարկատեցաւ
 առ ի չգիտելոյ զանցս նորա : Յետ ամ-
 բարշաի իբրև զիսոյի յարուցեալ ի հող-
 մոյ , և իբրև զսարգիտատայն և զեղեամն
 ի մրկէ ճարեալ մաշի , և իբրև զծուխ
 մաշեալ քի հողմոյ , կամ իբրև զշիշտակ
 իշաւորի (իսեան ընդ հեամբոց) միոյ
 աւուր զնացիկոյ :

Երեսուրբիւն .

ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՐԱՆ
 Гос. Библиотека
 ЗУСП-Арм.ССР

502. 24

17

0014807

2013

2001

« Ազգային գրադարան

NL0014807

